

బ్రహ్మశ్రీ దేవులపల్లి సుబ్బరాయశాస్త్రిలవారు.

శ్రీహయగ్రీవాయనమోనమః.

శ్రీమహేంద్రవిజయము.

బ్రహ్మశ్రీ

దేవులపల్లి సుబ్బరాయశాస్త్రిలవారిచేఁ బ్రణీతము.

ఇది

శ్రీమత్కోలంక, వీరవరము, లోనగు తాలూకాల జమీందారులైన

మహారాజ రాజశ్రీ

శ్రీరాజా రావు చెల్లయ్యప్పారావు బహద్దరువారిచే

గౌరవవశంబునఁ బ్రకటితము.

మద్రాసు:

లారెన్సు అసైలమ్ స్టీమ్ ముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రితము.

1907.

శ్రీరామ.

క వి జీ వి త ము.

ఈ ప్రబంధమును రచియించిన వార లధునాతనులును గవిరత్నంబుల కాకరంబైన దేవులపల్లి వంశమునకు ముక్తామణులు నగు బ్రహ్మశ్రీ సుబ్బరాయ శాస్త్రిగారు 1853-వ సంవత్సరము జనవరి నెల ది 21-వ తేదికి సరియగు పరీధావినామ సంవత్సర పుష్యశుద్ధ ౧౩ స్థిరవాసరమున జన్మించిరి. వీరి నివాసము శ్రీ పీఠికాపుర సంస్థానములోఁ జేరి యారాజధానికి శాఖానగరంబై, కూచిమంచి తిమ్మకవీంద్రునకుం గడపటి కాఁపురంబైన రావువారి చంద్రమపాలెము. వీరు వైదిక బ్రాహ్మణులలోఁ ద్రైలింగ్య శాఖలోనివారు. (తెలుఁగునాటువారు—తెలగాణ్యులు). వీరిది కౌండిన్యస గోత్రము. వీరి తండ్రిగారు వేంకట కృష్ణశాస్త్రులవారు. తల్లిగారు వెంకమాంబ. సోదరులు తమ్మనశాస్త్రి యను నామాంతరముగల వేంకట కృష్ణశాస్త్రులవారు. ఇప్పటికి వీరి వయసు రమారమి యేఁబది మూఁడు వత్సరంబులు. పండితసార్వభౌములును, గవీంద్రులు నైన వీరి వంశీయులు క్రీస్తుశకము 1598-వ సంవత్సరమున శ్రీ పీఠికాపురరాజ్యసంస్థాపకులయిన శ్రీరావు తెనుంగు రాయని గారి యాదరణాతిరేకంబున నప్పటి నుండియు నిచ్చట నివసించి యున్నారు. చిరకాలముగ శ్రీ పీఠికాపురాస్థాన విద్వాంసులై విశేషగౌరవసత్కారముల నందుచు నప్పు డప్పుడు తమ ప్రభువుల యనుమతి చొప్పున నితరసంస్థానముల కేగి తదధీశ్వరులవలన విశేష సమ్మానముల నందుచు, విజయనగరసంస్థానాధీశ్వరులయిన శ్రీవిజయ రామ మహారాజు గారి వలన నగ్రహారపారితోషికము నంది నటుల వంశావతార వర్ణనములోని యీక్రింది పద్యమువలనఁ దెలియ వచ్చుచున్నది.

చం. అతనికిఁ బూసపాటికుల•జాగ్రణియుం గవితారసజ్ఞుఁడున్
బ్రతతయశుండు నౌ విజయ•రామనృపాలవరుండు గౌరవాం
చితమతి రాజధానిదరి•సీమ నొసంగెను సర్వసస్యశా
శ్వతఫలసారమౌ వెలగ•వాడ సమాఖ్య మహాగ్రహారమున్.

ఈ యగ్రహారపారితోషికము నందినవారు రామశాస్త్రులవారు. వీరు సంస్కృతాంధ్రములయందు నిరాఘాట మయినకవితాధాటి గలవారు. వీరి కవితాశైలి దెలియుటకై నిందు రెండు పద్యముల నుదాహరించుచున్నాఁడను:—

చం. భువి నిది్ంయద్భుతం బొకటి • భూరికృపాపరిపూర్ణ పూనపా
టివిజయరామభూరమణ!• శీవిని నీకరవాలధారచే
నవయవహానియుం గుడల•యాహితభేదములేక మత్స్యభూ
మివిభుఁడు సాంగుఁడై చనియె • మీఁదికి దేవపురాధిగామియై.

మ. మహి నానంద నృపాలు శ్రీవిజయరా•మస్వామి వా లొన్నఁకి నూ
ర్రి హుసేన్ ఖానుని పస్తకం బని మొనన్•రెండయ్యె రెండయ్యె భ
వ్యహారిద్ఘోటకమండలం బపుడు రం•భాకంచుక గ్రంథియున్
రహి రెండయ్యె జనానులాపమునకున్•రప్పేది వేటారనన్.

వీరి వంశీయులలో బ్రహ్మనశాస్త్రి యను వారు శ్రీమహీపతిరాయనిగారిపై సంస్కృతంబునఁ దారావళి రచియించి పీఠికాపురంబునకు ననతిదూరమున నున్న పగ ర్దీనుపాలె మను గ్రామములో మాన్య క్షేత్రసత్కారము నందినట్లు వంశావతారవర్ణన ములోని,

కం. "తారావళి కృతిగొని యా, క్ష్మారమణుం డతని కొసఁగె•మాన్య క్షేత్రం
బారూఢి భక్తి మదిఁ జెల్వ, వారఁ బగర్దీనుపాలె మను•గ్రామమునన్."

అనుపద్యములవలనఁ దెలియవచ్చుచున్నది. తత్కవితాశైలి దెలియుటకై తారావళిలోని కొన్నిశ్లోకముల నిందు వ్రాయుచున్నాఁడను:—

శ్లో॥ శ్రీయుక్తో శ్శనిభప్రభ శ్శుభకర స్సత్యవ్రతః కృత్యవి
ద్ధీరో ధర్మివరో వదోదశరథాల్లబ్ధోదయ స్సానుజః
దుష్టానాం పరిశిక్షణాయ సుమతి శ్శిష్టావనాయాంచ్యుతో
రేజే రాజవిరాజదాస్యకలిత శ్శ్రీరామనామాంకితః. ౧.

శ్లో॥ గుణోత్తర శ్శ్రీరఘురామభద్రో, భద్రాశ్రయో రుద్రశరాసభేత్తా
విత్రాసవద్భ్యస్సవధేమునిభ్యా, స్త్రాతనో త్వశ్రీత్యయమాశరాణాం

పైనఁ జేర్కొనఁబడిన రామశాస్త్రుల వారి మనుమఁడగు రామశాస్త్రి సంస్కృత మునందు రామచంద్రోదయచంపువు, సాహితీదర్పణ మను నలంకారశాస్త్రము, బాలభాగవతమునకు వ్యాఖ్యానము, మఱియు ననేక నాటకాదుల రచియించి యిప్పటి

"మైనరు" మహారాజుగా రగు శ్రీవేంకట కుమార మహిపతి సూర్యారావు బహాదరు వారికిం బ్రపితామహు లగు శ్రీవేంకట నీలాద్రిరాయ ప్రభువువారి వలన సాహిత్య చక్రవర్తి యను బిరుదము నందినటుల వంశావతార వర్ణనములోని యీక్రింది పద్యము వలన విశద మగుచున్నది:—

సీ. రచియించె నెవ్వాఁడు•రమ్యచంపూప్రబం, ధమురామచంద్రోద•యమనుదాని
ఘటియించె నెవ్వాఁడు•కనదలంకారశా, స్త్రము వరసాహితీ•దర్పణంబు
వచియించె నెవ్వాఁడు•బాలభాగవతాఖ్య, దనరాయమ్మృదుకావ్య•మునకువ్యాఖ్య
నొనరించె నెవ్వాఁడు•ఘనతరధ్వనిభావ, నవరసంబులఁ బెక్కు•నాటకముల.

గీ. నాతని నుతింపఁ దరమె రా•జాధిరాజ, రావు వేంకట నీలాద్రి•రాయలబ్ధ
సరసతరసాహితీసార•చక్రవర్తి, బిరుదపరికరుఁడలరామ•విబుధ వరుఁడు.

ఈ సాహిత్య చక్రవర్తికిం దమ్ముని కొమరుండగు కృష్ణశాస్త్రి విశ్వగుణాదర్శమునకు వాఖ్యానము, తర్కసార మను న్యాయశాస్త్రగ్రంథము, సాహితీసార మను నలంకారశాస్త్రము, రచియించి యధీతిబోధాచరణప్రచారణంబులఁ దనకీర్తి నెల్లెడల వెల్లడించె ననుటకు వంశావతారవర్ణనములోని యీపద్యము నిదర్శనమైయున్నది:—

సీ. తనదువ్యాఖ్యాక్రియా•దక్షత విశ్వగు, ణాదర్శకావ్యస•ద్వ్యాఖ్య పలుకఁ
దనఘనపాండితీ•దార్ఢ్యంబు, దర్కసారంబునాఁ దనరు గ్రంథంబు నుడువఁ
దనసరసప్రబం•ధనిబంధనంబు సా, హితిసార మనుమహా•కృతియె తెలుపఁ
దనసర్వవిద్యాప్ర•దానైకతానత, శిష్యప్రశిష్యగో•ష్ఠియె వచింప

గీ. నలరె శ్రీరామచంద్రపా•దారవింద, యుగళసంసేవనప్రాప్త•నిగమశాస్త్ర
సారసారస్యసరణిప్ర•శస్తమధుర, మృదువచనపాళి కృష్ణశా•స్త్రీంద్రమౌళి.

ఈయన కవనరీతి దెలియ నొక శ్లోకమునిందుఁ జేర్చుచున్నాఁడను:—

శ్లో॥ కాచిల్లతా తరుః కశ్చి, త్పురికాయాం సదద్భుతం
అపర్ణా సా స తు స్థాణు, ర్దదాతే కాంక్షితం ఫలమ్.

వీరి కూటస్థులు చేసినపుణ్యవిశేషం బేమియొ గాని యేతద్వంశభవు లందఱు సుగుణ గరిష్ఠులై సద్వృత్తాదులతో నలరి, రాజోపకంఠంబుల విరాజిల్లుచున్నారు. వీరి వంశీయు లందఱు శ్రీరామపదభక్తులును, నంతర్వాణివరేణ్యులును, శ్రీపీఠికాపురా

స్థాన విద్వాంసులు నైయున్నారు. ఈ విషయ మీగ్రంథములోని వంశావతారవర్ణ నము నందిటు లభివర్ణింపఁబడినది:—

ఉ. వేలుపు రాఘవుండు పదివేలపురాణము లన్య్వనెన్న నీ
యేలిక లన్నరావుకులు లెప్పటివారల కప్పు డొప్పు భూ
పాళి నిజంబుగాఁ దన కటంచును దేవులపల్లివంశభూ
పాళిదలంచు చుండుఁ దనపాలిటి కీయుభయంబె ప్రాపుగన్.

వీతద్వంశీయు లందఱుం బ్రబంధనిర్మాతలును, బండితసార్వభౌములు నగుటకు వీరి కూటస్థుఁ డొనరించిన తపోవిశేషంబె కారణంబు. ఇట్టిమహనీయగోత్రసంభవుం డగు నీకవికుంజరునకు బాల్యంబున వీరిపితామహు లగు సీతారామశాస్త్రిలవారు వీరి కక్షరాభ్యాస మొనర్చి, యప్పటి సాంప్రదాయానుసారముగ సంస్కృతంబునఁ గాళిదాస త్రయము వఱకుఁ జెప్పిరి. పిమ్మటఁ దండ్రిగారి యొద్దఁ గావ్యద్వయము, నైషధము మఱియుం గొన్ని చంపువులు, నలంకారశాస్త్రముఁ, బెక్కులు నాటకంబులు, సిద్ధాంతకౌముదియుఁ, దర్కప్రకరణములు, నించుక జ్యోతిశ్శాస్త్రగ్రంథపఠనమును గావించిరి. కావ్యపరిచయముగలిగిన నాఁటనుండియు వీరి బుద్ధి కవితాగోష్ఠియం దభినివేశము నొందుటం జేసి శాస్త్రాంతరములయందుఁ జొరనీయక కవితారసంబున వీరి నోల లాడించినది.* పిమ్మట నాంధ్రప్రబంధావలోకనము వీరి కవితాసక్తికె మఱి యంతప్రోత్సాహ మొనరించినది. వీరి పుణ్యవిశేష మేమియొ గాని వీరికవిత్వము ప్రప్రథమము నుండియు నాశువునందును బ్రబంధశైలిగనె యలవడినది. వీరు కావ్య పాఠములఁ జింతన చేయుతఱి నొకనాఁడు వీరికి నాంధ్రలక్షణోపదేశికులును, శ్రీగంగాధర రామరాయ మహారాజ పరిలబ్ధలాక్షణికచక్రవర్తిబిరుదాంకితులు నగు కూచిమంచి వేంకటరాయ కవిగారు, తమ ప్రపితామహుఁ డగుతిమ్మకవిచే రచియింపఁబడిన రసికజనమనోభిరామములోని

కం. నదమా పొక్కిలి జాంబూ,నదమా మైచాయ కోక•నదమా పదమా
పదమా జడ నడుము వియ,త్పదమా నూగారు గూఢ•పదమా చెలికిన్.

అను పద్యము ప్రసంగవశంబునఁ జదివి యిప్పటివార లీసరణిని మృదుమధుర శైలిం గవిత రచియింప నోపుదురే!!! యన నంతట తత్క్షణంబ యీప్రతిభాశాలి

కం. రసమా తనురుచి జితస్మా।రసమా వదనంబు వనధి।రసమాహితసా
రసమా, నమాకచము స్మా।రసమా నడ నుడువు లమృత।రసమా చెలికిన్.

అని చదువ నాశువున నింతసరసముగాఁ జెప్పిన నీయొప్పిదంబునకు మెప్పు లేయఁ దగు నని కౌఁగలించుకొని దేవులపల్లివారింటఁ బుట్టిన నీ కిట్టి ప్రజ్ఞాపాటవం బలవడుట వింతయే యని సంతసంబునఁ బ్రశంసించి యప్పు డప్పు డిట్టి గోష్ఠీవశం బుల వీరినిఁ గవితాగోష్ఠిం బ్రౌఢుఁ జేసిరి. అప్పటి నుండియుఁ జాటువున వీరు శ్లోకం బులు రచియించు చున్నారు. అప్పటివానిలోఁ బ్రధాన మగునది శ్రీరామపంచాశత్తను రామస్తవ మొక్కటియే. ఇది సంస్కృతంబున నేఁబదిశ్లోకములు గలిగి కృష్ణకర్ణామృత మువలె నమృతప్రాయమై యున్నది.

వీరు మొదటి నుండియు గీర్వాణగ్రంథంబులు చదువుచు, గీర్వాణభాషాపరిశ్ర మము చేసిన వారగుటం జేసి, వీరి కవనంబు సంస్కృతపదభూయిష్ఠంబై యున్నయది. వీరి కమరము కాండత్రయము కంఠస్థంబు. విశ్వ నానార్థరత్నమా లాది నిఘంటువులు వచోవిధేయంబులు. వీరు పరిశీలించిన సంస్కృతాంధ్రకావ్యనాటకప్రబంధంబు లనే కంబులు. వీరి నెద్దియేని నొక యుదాహరణంబు గోరఁ బుస్తకభాండాగారం బనఁ దగు వీరి రసనాంగణంబువలన నుండి వేనవేలు పద్యంబులు, శ్లోకంబులు, ప్రసరించు. వీరి గ్రహణధారణాశక్తి యత్యద్భుతంబు. 1879 - వ సంవత్సరము నవంబరు నెల యందు భరతాభ్యుదయప్రబంధకర్తలును, శతావధాన ధురీణులు, నగు శ్రీవిద్వాన్ స్మాద భూషి వేంకటాచార్యులవారు దమ యవధాన నైపుణ్యంబుఁ జూపఁ బీఠికాపురంబు న కేతెంచి, దాన కర్ణులును విద్యాభోజులును నగు శ్రీగంగాధర రామ రాయ మహా రాజు గారి కారుణ్యపాత్రతం బడసి, వారి కొల్వుకూటంబునఁ దమ యవధాన విశే షంబు ప్రదర్శించిన, రసికావతంసం బగు నారాజచూడామణి తదవధానవైచిత్ర్యం బునకును నసాధారణధారణాసామర్థ్యంబునకు నెంతయు సంతసించి తగుపారితో షికంబుల వారల సంతుష్టులఁ గావించి యిట్లనిరి:— సభ్యులారా ! మనయాస్థానంబున నేతాదృక్షు విచక్షణు లెవ్వరేని నివ్వటిల్లుదురే ! యని ప్రశంసించిన పిమ్మట నాసభాస దులలో నొకరు లేచి దేవా ! దేవరసాంస్థానిక విద్వాంసులగు దేవులపల్లి కృష్ణశాస్త్రుల వారిపుత్రులగు సుబ్బరాయశాస్త్రులవారుఁ దమ్మన శాస్త్రులవారు, నీయవధానంబునకు సమర్థు లని విన్నవించిరి. ఇటు లాచెప్పినవార లింతకుఁ దొల్లి యిక్కవీంద్రుని మేధా

విశేషంబును, నాటకకవితాకౌశలంబును, మాత్రమెఱింగిన వారలె కాని యిమ్మహానీయుని ధారణాశక్తి గాని యవధాన వైశద్యంబును గాని కనియు వినియు నెఱింగిన వారలు గారు. తత్క్షణంబ యమ్మహారాజుగారు చంద్రమపాలెమునుండి వీరల రావించి మనప్రబంధకర్త కీగోష్ఠి విశదీకరించిన, నీశతావధాని దానింతకుఁ బూర్వము నెన్నఁడేనియు నిట్టి శతావధానము నొనరింపనివాఁడ నయ్యు నభినవభోజులైన దేవర సముక్షవిశేషంబున నిందులకు సాహసింపఁ గల నని విన్నవించి యమ్మఱునాఁడు సావధానంబుగ శతావధానం బొనరించె. "విద్వానేవ విజానాతి విద్వజ్జనపరిశ్రమ" మ్మనునటు లాయాచార్యులవారు నాయవధానంబున విరచింపఁ బడిన పద్యంబు లన్నియు సాకల్యంబుగ నాకర్ణించి యిది యొక సావధానవిరచితం బగు ప్రబంధంబు భాతి రసబంధురంబై యున్నది గాని ఛందోమాత్రప్రధానంబు లైనసాధారణులయవధానంబులవలె నున్నది గాదని విస్మేరచిత్తంబుతో నా రాజహంసోత్తమునితోఁ గొనియాడుచు విన్నవించి, దానం దనివి తీరక యాయవధానంబులోని యీ క్రిందిపద్యముం గూర్చి యిటు ప్రశంసించిరి:— "ఈపృచ్ఛకులలో నొకరిచే

శ్లో॥ ద్రౌపద్యాః పాండుతనయాః, పతి దేవర భావుకాః
న దేవరో ధర్మరాజ, స్సహదేవో న భావుకః.

అను శ్లోకంబునకు నచ్చతెనుంగున నాంధ్రీకరణం బొనరింప వలయు నని కోరఁబడినది. ఇట్టి యవధానంబుల నిట్టివి యనుచితంబు లని నాచేఁ దెలుపఁబడినను నది పాటిసేయక పరిభవవృత్తితో నిది యడుగఁబడినది. అయిన నిమ్మహాకవీంద్రుచే ననాలోచితంబుగ నెంత సరసముగా నాంధ్రీకరింపఁబడినది. హాహా!!! వీరి కూర్పు నేర్పు:—

చం. జముకొడు కీడుపట్టియును • జన్నపుటోరెపు టేనికందు దూ
ర్వమనియగాని వెజ్జులకుఁ•బుట్టినవారును బావగార్లు తేం
డ్లు మఱఁదు లౌదు రైదుగురి•లోఁ గడుఁ జిన్నతఁ డెన్న బావగాఁ
డు మఱఁది గాఁడు పెద్దయతఁ•డుం దగఁ ద్రోవది కెంచిచూచినన్

ఇట్టి యవధానంబుల శతధావ్యాప్త మైయున్న మనంబుతో నిట్టిభాషాంతరీకరణం బసాధ్యంబు. ఎప్పుడేని నిశ్చలచిత్తంబుతో నిట్టివి రచియింపవలయును. అప్పు

డైన నిట్టి యక్లిష్టపాకంబున రుచియింప రచియించుట యబ్బురంబు గాదే?" యని యాపద్యంబుల నన్నియుఁ దా వ్రాయించికొనిరి. అప్పు డమ్మహారాజు గారు మన యాస్థానంబున కెంత విఖ్యాతి దెచ్చిరని కొనియాడుచు విశేషసత్కారంబుల నిమ్మహామహుని గౌరవించిరి. పదంపడి వీరిచేఁ బలుమాఱులు పలుతావుల యందష్టావధానంబులు చేయఁబడినవి. 1903-వ సంవత్సరంబున శ్రీయెడ్వర్డుగారి పట్టాభిషేకోత్సవసమయంబునఁ బీఠికాపురంబునఁ జేయఁబడిన యష్టావధానం బిప్పటికిఁ గడపటిది. ఈయవధానముంగూర్చి శశిలేఖాపత్రికలోఁ బ్రశంసింపఁబడినది. దాని నిందుఁ బొందుపఱచు చున్నాఁడను.

"1903 సం॥ ఫిబ్రవరి 24-వ తేది.

శ్రీ పీఠికాపురాష్టావధానాభినందనశ్లోకాః

శ్రీ పీఠికాపురీశితురాస్థాన కవీమహార్ఘవాగ్విభవౌ

శ్రీ సుబ్బరాయశాస్త్రి శ్రీవేంకటకృష్ణశాస్త్రి ణౌజయతాం

భోకవికులావతంసౌ!

శ్లో॥ అద్రాక్షం పద్యరత్నై రమృతరసఝురీవర్షుకై ర్హృద్యదాత్రీం
స్పష్టా మష్టావధానప్రమితతరరచనే ప్యద్భుతాకారజుష్టాం
యామస్మాకీం విశ్వహృద్యాం శుభతరకవితా మభ్యవిందం చ తస్మా
దానందాశ్చర్యసింధువ్యతికరవివశీభూతచేతస్కభావమ్.

శ్లో॥ ఆశుకవితాపి భవతో ర్విలంబవిరచితకవిత్వసధ్రీచీ
వితనోతి హృది బుధానాం ప్రమోదపారంపరీసుధాపూరమ్.

శ్లో॥ వివిధావధానసమయే ప్యేవంవిధకవనశాలినో ర్భవతోః
యదిదీయేత విలంబ స్తథాకథంస్యా త్కవిత్వసంరంభః.

శ్లో॥ ఈదృక్ప్రతిభాసీమ్నో, స్తే మ్నోభూమాప్రదానమతనుతయా
సానుగుణపక్షపాతి న్యాచంద్రార్కం సమేధతాం రాజ్ఞీ.

ఇత్యభినందతి శ్రీమదమరచింతాత్మకూరు సంస్థానాస్థానవిద్వాన్ ఘంటాశత ప్రబంధరచనాధురంధర శ్రీబాలసరస్వతీ తర్కతీర్థ శ్రీనివాసాచార్యాః.

ఇప్పు డాత్మకూరుసంస్థానంబు నలంకరించి యుండు బాలసరస్వతీత్యాది బిరుదాంకితు లగుశ్రీమాన్ శ్రీనివాసాచార్యులవారు మాపత్రికలో ముద్రింపఁ బడిన యవధానవిషయమును జూచి మిగుల సంతోషించి యీశ్లోకముల వ్రాసి పంపిరి. విద్వాంసుల పరిశ్రమము విద్వాంసులకే వేద్య మనుట వ్యక్తమే కదా. పత్రికాధిపతి''

అమృతరసవర్షకంబు లగుమీపద్యంబులఁ జూచి మిగుల సంతసించితి. నాకు కవిత్వమునందు నింత సరసముగాఁ జెప్పుటకు నానందరసమగ్నుఁడనైతిని. ఒ కింత విలంబ మొనఁగిన పిమ్మట మీకవిత యెట్లుండునో. ఇట్టి ప్రతిభాశాలులకు బంగారు పతకము (మెడల్), సాలుజోడును బారితోషిక మొసఁగిన మ-రా-రా-శ్రీ. శ్రీరాజా రావు చెల్లయమ్మారావు బహదరు కోలంక వీరవరము వగయిరా జమీందారిణీ వార లాచంద్రార్క మభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధుల నలరారుఁ గాత మని పైశ్లోకముల కర్థము. ఈయవధానము వీరన్న దమ్ము లిరువురుం గలసి యే యొనర్చిరి.

శతావధాన మొనరించిన యామఱునాఁట నుండియు శ్రీగంగాధర రామ రాయ మహారాజావారు సర్వదా తమసాన్నిధ్యంబున సముచితసత్కారంబులఁ గౌర వించుచుఁ బ్రతిదినంబును వీరితోఁ గవితాగోష్ఠి వినోదించుచు వీరి కవితా రుచి యందు విశేష ప్రీతి గలిగి తమతోపాటు వీరికి శాశ్వతకీర్తి సమకూర్పఁ దలఁచి పరంపరాగ తమై వ్రాయఁబడి తమదుర్గంబున భద్రంబుగ నున్న 'ఆఖీఖత్తు'(వంశచారిత్రమును.) సంస్కృతంబునఁ జంపూప్రబంధంబుగ నిక్కవీంద్రులచేతను దెనుంగున వీరిసోదరుల చేతను రచియింపఁజేసిరి. సంస్కృతంబున "రావువంశముక్తావళి" యను పేరిట విల సిల్లుతమవంశచారిత్రమును 1882-వ సంవత్సరమునందుఁ గృతినంది, సాకల్యంబుగ గ్రంథం బంతయుఁ జిత్తగించి, తమపూర్వరాజన్యుల మాన్యచారిత్రాకర్ణనంబువలనను, ననల్పకల్పనాశిల్పనంబులం దనరినకవితామాధుర్యంబునకును, నానందపరవశులై యిం దులకుం దగిన సత్కారం బేఁ జేయగలనే యని నారాజ్యంబ మీ కిచ్చితి నని యీ కవిసార్వభౌముని సింహాసనాసీనుం గావించి, తమయభినవభోజబిరుదాంకము నన్వ

ర్థంబుగ నొనరించిరి. పిమ్మట నిక్కవితాపట్టభద్రుండు దేవా! యీరాజ్యభారంబు వహియింప దేవర భుజాదండంబె సమర్థంబుగాని నేవహింప సమర్థుండనే యని తత్క్షణంబ వారి రాజ్యంబు వారికె సమర్పించి "సుకవితాయద్యస్తి రాజ్యేనకిం" మ్మను దానికిం దార్కాణ చూపిరి. పిమ్మట శ్రీగంగాధర రామరాయ మహారాజ ప్రతిష్ఠాపితంబైన పీఠికాపురాంగ్లేయప్రధానపాఠశాలయందుఁ దమ ప్రభువుల యానతిని సంస్కృతోపాధ్యాయపదవి నధిగమించిరి. పాఠశాలయందు వీరలుండినది మిక్కిలి స్వల్పకాలము. 1890-వ సంవత్సరమునందు మహాకవిమల్హణకృతంబైన శివస్తవము నాంధ్రీకరించిరి. సంస్కృతంబునంగల శబ్దార్థపదగుంభనం బంతయు గలిగి యా యాంధ్రీకరణం బెంతయు సమంజసముగ నున్నది. ఆసంవత్సరంబుననె శ్రీగంగాధర రామారాయ మహారాజుగారు దేవతాకవితారీతిం బరీక్షింప స్వర్గరాజ్యసింహాసనాలంకృతులైరి. అప్పు డిక్కవిశిరోమణికిం గల పరితాపమునకు మేరయుండునే! తొల్లి కృష్ణరాయనిర్యాణమునందు పెద్దనకవీంద్రుండు తనపరితాపసూచకంబుగ రచియించిన సీ॥ ఎదురైనచో దనమదకరీంద్రమునిల్పిరి..................అనుపద్యమురీతిని రాజవిశ్వాసదీక్షాదీక్షితులయిన యిక్కవీంద్రశిఖామణులచేఁ దమనిర్వేదద్యోతకంబగు నీ సీసపద్యము విరచింపఁబడియె.

సీ. శతలేఖినీపద్యసంధాన మరసి, మాయల్లు రటంచు నెయ్యమునఁ బలికె
నెలమి వంశావళిఁగృతి గాంచి వంశంబు,చిగిరించె ననుచు హర్షించి పొగడెఁ
బృథులసింహాసనం బెక్కించి రాజ్యంబు, మీదే యటంచు నర్మిలి నొసంగెఁ
గౌమారవిద్యాభ్యాసగోష్ఠిఁ జిరంజీవి, మాశిష్యుఁడంచుఁ బేర్మిని వచించెఁ
బ్రథితదేవులపల్లిసుబ్బరాయశాస్త్రి, యస్మదాస్థానవిద్వాంసుఁడనుచుఁబిలిచె
నట్టిశ్రీరావురామరాయాధినాథు, నాకమున కన్నె దైవ మేమందు నకట.

అందులకె గుందుచు సంస్కృతోపాధ్యాయత్వము విడనాడి కింకర్తవ్యతానభిజ్ఞులై యుండిరి. మఱియు నాసమయంబుననె దత్తతరాజుగారికిని శ్రీమైవరు రాజుగారికిని దటస్థించిన యభియోగవివాదములు వీరి కిసుమంతైన మనస్థైర్యము గలిగింపవయ్యె. వారియాశ్రితులకు నెంతయుం బరితాపము గలుగఁ బతివ్రతాగ్రగణ్యయు, సాధుజనశరణ్యయు, సుగుణమణిగణావలంబయు నగు శ్రీమంగయాంబ యను శ్రీవారిపట్టంపుదేవేరికింగల నిర్వేద మింతయనివచింపఁ దరమా. తా మిట్టిదుఃఖసముద్రంబున

నీఁదులాడుచుండినను గృపాలవాలయైన యాసాధ్వీరత్నంబు పరితాపదోధూయమానమానసు లగునీకవీంద్రుల కిటుహితోపదేశ మొనరించిరఁట:— విపశ్చిద్వరేణ్యులారా! యిట్టి యిక్కట్టులనె కదా ధైర్యం బవలంబింప వలయు నని మిముఁ బోంట్లు పెద్దలు చెప్పుదురు. ఈచిన్ని కుమారుని మన కప్పగించి యమ్మహారాజుగారు నాకలోకాధిపత్యము వహించిరి. మనమీ చిరంజీవినిజూచికొని యాదుఃఖము మఱవవలయు నను మొదలగుధైర్యోక్తుల వీరల నూరడించిరి. ఆమెను జూచియైన మనము ధైర్యముఁ బూన వలయు నని యెట్టకేలకు ధైర్యవంతులైరి. పదంపడి యమ్మహాసాధ్వి యిక్కవీంద్రులనుతనిర్విశేషంబుగ నాదరించిరి. కటకటా! దైవ మెంత పాపియో గాని యమ్మహాసాధ్వినైనఁ దనచిన్నికుమారుని ముద్దుముచ్చటలఁ జూడ నీయకయ త్వరలో నమ్మహారాజు సాన్నిధ్యమున కనిపె. ఆమె చరమావసరంబున మనకవీంద్రుల బుత్రప్రాయులుగఁ జూచి పోషింపఁ దమ సోదరికిం జెప్పిరఁట. నాసమయంబున శ్రీభర్తృదారకులకుఁ బినతల్లియు, సకలసాధ్వీమతల్లియు, నౌదార్యకల్పవల్లియు, నగు మహారాజ రాజశ్రీ శ్రీరాజారావు చెల్లయమ్మారావు బహదరువారగు కోలంక వీరవరము వగయిరా జమీన్దారిణీవారు సముచిత గౌరవంబులతో వీరిం గారవింపకుండిరేనియు, దేవబ్రాహ్మణ భక్తియుక్తులును, స్వామికార్యధురంధరులును, నీతియుగంధరులును, సదాచారసంపన్నులు నగు శ్రీచెలికాని జగన్నాథరాయనింగారు తదభియోగముఖ్యసహాయులుగాఁ జేర్చుకొని, వీరికి ధైర్యోత్సాహములు గలుగఁ జేయకుండిరేనియు, రాజవిశ్వాసప్రథమగణ్యులగు వీరి ధారణాదిశక్తు లేమగునో నేనూహింపఁ జాలను. అట్టి సమయంబున నయ్యభియోగ విజయార్థంబు శ్రీజగన్నాథరాయనింగారు చెన్నపురికి వీరింగూడఁ దోడ్కొని యేగినప్పు డచ్చటఁ బ్రకటంబైన వీరిప్రజ్ఞావిశేషాదికము గొంత 1895-వ సంవత్సరము ఫిబ్రవరి 9-వ తేది గల యాంధ్రప్రకాశికయం దిట్లభివర్ణింపఁబడినది.

"A Telugu Pundit."

"మైలాపూరిలో నిపు డొక కవిగారు విచ్చేసి యున్నారు. వారి పేరు దేవులపల్లి సుబ్బరాయశాస్త్రులవారు. వీరి నివాసము గోదావరిజిల్లా పీఠికాపురము. వీరాంధ్ర గీర్వాణములయం దతిమనోహరముగఁ గవితఁ జేయఁ గలరు. అష్టావధానమును జరిపెదరు. వీరు కొన్నిరోజుల క్రిందట ఫిబ్రవరి ౧-వ తేది సుమారు మూఁడు జాముల వేళకు తిరువలిక్కేణి పార్థసారథిస్వామివారి దేవాలయమునకు వెళ్లగా నపు డకాల్ల

సగుటచే తలుపులు మూయఁబడియుండెను. కొందఱు వైష్ణవులు వెలుపలి మంటప మునఁ గూర్చుండి యేవో గ్రంథములఁ జూచుచుండిరి. ఇమ్మహాకవి వారలం డగ్గరి అయ్యా గర్భమందిరము మూయఁబడియున్నదే ! స్వామిదర్శన మెప్పుడు కాఁగల దని పృచ్ఛజేసిరి. స్థలమాహాత్మ్య మెద్ది యేనియున్నఁ విన వలతు ననిరి. వార లందుల కిడిన యుత్తరమునఁ దనివి చాలక నాకవీశ్వరుండు భగవంతు నుద్దేశించి:—

శ్లో॥ స్వామిన్! పార్థతురంగ చోదనకళాక్లిష్టక్రియాలజ్జయా
లీనస్త్వంకిము గర్భమందిరతలే బద్ధ్వాకవాటద్వయం
అస్తు త్వచ్చరితం జగత్సువిదితం కో వా న వేత్తి స్ఫుటం
సావృత్తి స్త్వవ పార్థసారథి విభో భక్తానురక్త్యైఖలు॥

అను శ్లోకముం జదివిన నచ్చటి వైష్ణవులు నివ్వెరపాటు జెంది స్వామీ ! మీరా ర్యులు, యీశ్లోక మెం దుండినది, తమ రాశువుగ వచించినట్లు దోచెడిని, అట్లేని దీని యర్థము మీముఖతః విన వలతు మనిన దాని న్వారు తేటతెనుంగున వివరించిరి, ఎట్ల నిన:—ఓ స్వామీ! పార్థసారథి విభో! మున్ను పార్థుని గుఱ్ఱములఁ దోలిన నీచకృత్యమునకై లజ్జనొంది యీ రెండు తలుపులును బిగియ మూసి గర్భమందిరమునఁ డాఁగినారా ! ఉండుఁగాక తమచరిత్రము జగద్విదితమే! అది యెవ రెఱుంగరు. ఆపని తాము పూనినది భక్తులను రంజింపఁ జేయు కోఱకే కదా ! యని నుడివిరి. పిదప నాదేవాలయ మునందుండువారలు వారిని మిగుల గౌరవించి, రథసప్తమి దినమున మంచియుత్సవ ము జరగఁగలదు. ఆదినమున స్వామి దర్శనమునకు విచ్చేయవలయు నని కోరిరి. అప్ర కారము కవిగారు రథసప్తమిని స్వామిని దర్శించి యీ క్రింది పద్యముల నుడివిరి:—

శా. స్వామీ ! నీకరుణాకటాక్ష గరిమన్ వర్ణింపఁగా శక్యమే ?
యేమో డాఁగితివంచు మేలముగ నిన్నేఁబల్కితిం గావునన్
నా మీఁదం బొర పూనఁగాఁ దగదు సూనానాప్రపంచావన
ప్రేమాకల్పకపార్థసారథి హరీ శ్రీకృష్ణ రక్షింపుమీ.

మ. నొగలందు న్నివసించి పార్థునకు సంతోషంబునం గెల్పు గూ
ర్చు గతి న్నామదిఁ గోరుకార్యమునకున్ రూఢంబుగాగం జయం

18

బగుకీర్తిఁ ఘటియింపు చెన్నపుర వాసా • వాసవస్తవ్య భ
వ్యగుణాలంకృతపార్థసారథి ముకుందా • భక్త బృందప్రియా.

వీరు మఱియొకసమయమున మైలాపూరులో మిత్రమండలి నుండఁగా 32 యిండ్లు గల చక్రములు మూఁడు వ్రాసి యందు ముప్పురు కొన్నినియమముల మేరకు నడుగుచు రాఁగా నక్షరములు చెప్పుచు నొకశ్లోకము పృచ్ఛకుని యిష్టదైవస్తుతి గలదిగా నుడివిరి. వ్యస్తాక్షరి నొకటిని వారికిఁ దెలియని భాషలోని వర్ణముల పృచ్ఛకు లియ్యఁగా దానిని గ్రమముఁ జెప్పుటయే కాక తలక్రిందుగ నొప్పఁ జెప్పిరి. అడిగిన సంఖ్యగల యక్షరమును జెప్పిరి. వాని వివర మేమనిన:— ఒక చక్రము దత్తాత్రేయనుతి. ఇందుఁబృచ్ఛకుఁడు 32 యిండ్లగల చక్రమునఁ గోరినయింటి కక్షరముఁ జెప్పుచు రాఁగా 32 యిండ్లను నిండిన వెనుకఁ గ్రమముగఁ జదువ నీశ్లోక మేర్పడియె:—

శ్లో॥ సమస్తసద్గుణాధారం, యోగిసంఘాతశేఖరం
కార్తవీర్యార్జునగురుం, దత్తాత్రేయమహంభజే.

మఱియొక చక్రమున నిట్లే యాంజనేయ స్తుతి నిమిడ్చిరి. ఇందుఁబృచ్ఛకులు మహారాజశ్రీ గురుజాడ అప్పారావు పంతులుగారు బి. యే. అదెట్లనిన:—

శ్లో॥ సీతాశోకాపహర్తారం వారాశితరణక్షమం
శ్రీరామపాదభక్తంత మాంజనేయంభజామ్యహమ్॥

దీని పే రుద్దిష్టాక్షరి. ఇఁక మూఁడవయది నిర్దిష్టాక్షరి. ఇందుకు 32 యిండ్లుగల చక్రమును వ్రాసి యందు బేసి సంఖ్యగల యిండ్ల నెల్లఁ బృచ్ఛకుని యిష్టమువచ్చినట్లు హల్లులను వ్రాసియుంచఁగాఁ గవి యాహల్లుల పయిన యుక్తములయిన యచ్చులను సరి సంఖ్యగల యిండ్ల నేదేని యక్షరముల నిమిడ్చి పృచ్ఛకు నిష్టదేవతను స్తుతియించుట. దీనికై రచియించిన శ్లోక మెద్దియనిన:—

శ్లో॥ కాళీపతే నమో గంగా, జటామాలే సితాభ తే
చంచత్తేజో యతీడ్గేయ, రమేట్చాలేషు సుందర.

ఇది శంకరస్తుతి. వ్యస్తాక్షరికిచ్చినది యిందుక్రింద నుదాహరింపఁబడుచున్నది.

శ్లో॥ టోల్ ఫర్ ది బ్రేవ్, ది బ్రేవ్ దటార్ నో మోర్
ఆల్ సంక్ బినీత్ ది వేవ్, క్లోస్ బై దేర్ నేటివ్ షోర్

ఇందులోని వ్యస్తాక్షరియు సుద్దిష్టాక్షరియు నేకకాలమున నే జరపఁబడినవి. అష్టావధానము చేయఁగలవీరి కివి రెం డేకకాలమునఁ జేయుట గొప్పపనిగాకు న్నను నాసమయమున నచట నుండిన నాకు మాత్ర మచ్చెరువుగఁ దోఁచెను. దీని యందలి యక్షరముల వేర్వేర చీటీల పయి వ్రాసి వరుస తప్పించి యపు డపు డొక టిగ నిచ్చినఁ గడపటఁ గ్రమముగ నడిగినఁ గ్రమముగ నొప్పఁ జెప్పిరి. తలక్రిందుగను జదివిరి. ఇన్నవ యక్షరమేదియన్నం దక్షణము బదు లొసంగిరి. ఇట్టిధీయుతులఁ గల్పించుఁ నప్పరమేశ్వరుని నేర్పు నేమని కొనియాడుదుము. ఇట్టికవులం దగురీతి సన్మా నింపఁ గల భోజుఁడుఁ, గృష్ణదేవరాయలు నెందున్నవారో కదా.

కడచినవారమునందుఁ దమ పత్రికలో మైలాపూరిలో జరిగిన యొకయష్టావధాన ముం గూర్చి కొంతవ్రాయఁబడి యుండె నాయవధానముఁ జేసినవారి ప్రజ్ఞావిశేషం బుల విశదీకరించినది చాలదని వగచి తద్వృత్తాంతము వివరంబుగ నీక్రిందఁ బొందు పఱచెద. సభజరిగినది గత ఫిబ్రవరిమాసము 19-తేది రాత్రి 9-గంటలు మొదలు 11-గం టలవఱకును; స్థలము శ్రీశివస్వామయ్యర్ బి. యే. బి. యెల్ గారి గృహము; సభ్యులు బ్రహ్మశ్రీ వేదమూర్తులయిన యజ్ఞేశ్వరదీక్షితులవారు, మ-రా-శ్రీ-హైకోర్టు వకీళ్లు రామ కృష్ణయ్యర్, వి. సి. దేశికాచారియార్, వి. సి. శేషాచారియార్, పి. యస్ శివస్వా మయ్యర్, యస్, గోపాలస్వామయ్యంగారు, ఆర్. కుప్పుస్వామయ్యర్, జీవాజీగోపా లగండెకర్, పోలీసుఆఫీస్ మేనేజర్ ఎ. కృష్ణస్వామయ్యర్, ఎమ్. కృష్ణరావుగారు, ఎమ్. విశ్వనాథయ్యర్, మొదలగుననేకులు. అవధానిగా రేకకాలమున గమనించినవిషయము లెవ్వియనిన:—1 వి. సి. దేశికాచారియారుతోఁ జతురంగము నాడుచుండిరి. 2. ఒక టొకటి సంబంధములేని మూఁడు శ్లోకములయందుండి ప్రతిశ్లోకమునందు నొకపాదము తీరున మూఁడుపాదములు ముగ్వురు సదస్యులు చదివిన, నవధానిగారు స్వకపోలకల్పి తముగా నాల్గవపాద మొకటి రచియించి, యానాల్గుపాదములతో నైన నీశ్లోకమున కన్వయమును నర్థమును జెప్పిరి:—

శ్లో॥ అయంస తేతిష్ఠతిసంగమోత్సుకో, విభావరీభాతిసదంబుజేన
ముద్గుద్వయంకుండలమండితానా, మగ్రేసరోదాతుమనామృగాక్షి.

ఇందు మొదటిపాదము కుప్పుస్వామయ్యరు గారును, రెండవ పాదము శివస్వామయ్యరుగారును, తృతీయపాదము శేషాచార్యులవారును, నిచ్చిరి. 3 వ్యస్తాక్షరి. ఇందు శ్రీదేశికాచార్యులవారు "పళమయియెనప్పుడు పదియాదేనిక్కె కెళమెయ్యెక్కిళిందాన ల్పు" అను నఱవపద్యమునందలి యక్షరముల వేర్వేరు చీట్లలపై లిఖియించి వానిపరుస దప్పించి యప్పుడపు డొక్కొక యక్షరము నిచ్చుచు రాఁగా నవధానాంతమున శాస్త్రులవారు దానిం గ్రమంబుగఁ జదివిరి. 4 నిర్దిష్టాక్షరి. ఇందు శ్రీదేశికాచార్యులవా రొకశ్లోకమున షట్సంఖ్యగల స్థానములయం దుండు నక్షరము లివియై యుండవలయు నని నిర్దేశించి శ్రీరామనుతి వచ్చునటుల నొకశ్లోకము రచింపుఁ డన్న నవధానిగారీరున రచియించి జదివిరి:—

శ్లో॥ సీతేక్ష్లోకైకనాథావభృశంరామాళిగోశుభ,
ద్ర్వటయూథప్రియోదారశ్రీలస్వచ్ఛభుజాయుధ.

5. ఆశుధార. ఇందు శ్రీవస్వామయ్యరుగా రకస్మాత్తుగా నవధానకాలమున నారికేళతరువు వర్ణింపుఁ డన్న నవధానిగా రీశ్లోకము నుడివిరి:—

శ్లో॥ నారికేళతరురేష శోభతే, వారియంత్రపృథునాళవత్పురః
ఆత్మనోగ్రఫలనిర్గళత్పయఃప్రారబిందుపరిపూర్ణచత్వరః ॥

6. అవధానకాలమం దవధానిగారి పయి శ్రీశేషాచార్యులవా రపుడపు డొకపుష్పము వైచుచుండ వారు వాని లెక్కించి 143 అని చెప్పిరి. 7 అట్టికాలమున శ్రీవిశ్వనాథయ్యరుగారు కొన్నిరాగములు శుద్ధముగాను మఱికొన్ని మిశ్రమముగాను బాడిన వానిం గమనించుచుండి యవధానిగా రవధానాంతమున వాని నామములను వరుసయుఁ దెల్పిరి. ధీనిధు లగు నీ శాస్త్రులవారాకాలమునజరిగిన విశేషగడిబిడి నెంతయుం జలింపక నీవివిధక్రియలంగావించుటయ గాక, మఱికొంద ఱున్నచో వారుకోరిన వర్ణనలం బొందుపఱచి యేవృత్తముల నయినం గవిత్వముం జెప్పెద మనిరి కాని, యాకస్మికముగ నాఁడయిం గూడినయాసభయందు సభ్యులుకొద్దిగ నుండినందువలనను గాలవిళంబన మగునని వెఱచియు నింకొకదినమునఁ బగటిపూఁట నింకొక గొప్పసభ గూర్పఁ దలంచి యప్పటి కాసభం జాలించిరి. ఆశుకవిత్వములును నష్టావధానములయందలి కవిత్వములును రసవంతము లైయుండఁ జాలవు. ఈయవధానిగారి కవిత్వ మటు గాక యెల్లప్పుడు సరసమై మెలఁగుట మిగుల నాశ్చర్యము. ఇది యాయవధాన వృత్తాంతము. ఇఁక వీరి

యాశుకవిత్వమునకు రెండు దృష్టాంతములఁ జెప్పెద. ఫిబ్రవరి 24 వ తేది యమావాస్య నాఁ డీయవధానిగారును నేనును, మఱికొందఱుమిత్రులతో సముద్రస్నాన మపేక్షించి యుదధితీరంబునఁ బోవు చుంటిమి. అపుడు పయిఁబయిఁ గ్రమ్ముకొని ప్రామయుచు వచ్చుచుండెడు కెరటముల నీక్షించి శ్రీశాస్త్రులవా రీశ్లోకముల నుడివిరి:—

శ్లో॥ అపారోహమితివ్యర్థంగర్జసిత్వంపయోనిధే
త్వత్తుల్యోవాధికోవానుసంసారోస్మాభిరీక్ష్యతే.

శ్లో॥ గోత్రత్రాణధురీణపావనధునీశ్లిష్టాక్ళతెబాడబా
ధారత్వన్మహిమానభిజ్ఞమనసాస్యబ్దైవమఃయాగర్హితః
క్షంతవ్యంభవతాసకల్పితతనుర్యస్త్వజ్జలే మజ్జతి
ప్రాగు న్మజ్జతిసోప్యపంకవిషయస్సంసారతోసారతః.

ఒకరేయి నీయవధానిగారును, పైనజెప్పఁబడిన దీక్షితులవారును, శ్రీశివస్వామయ్యరుగారి యింట నుండఁగా వారు దమ యెదుటనున్న "మూన్ లైటు షేడ్డు" దీపమునువర్ణింపుఁ డన శాస్త్రులవా రీశ్లోకము నాక్షణమే చదివిరి:—

శ్లో॥ దీపచంద్రమసోర్మధ్యేదీపఏవహిదీప్తిమాన్
బిభేతితమసశ్చంద్రస్తమోదీపాద్బిభేతియత్.

వీరు శ్రీరామభక్తులు గావున రాతినాతిగఁజేయు రాముని మహిమంబు చేతనంబుల నిట్లుజేయు టరుదే ?

మఱియు నీ కవిగారు తమ భర్తృదారకుని యభియోగవాద విజయ సమయమున నిక్కడకు వచ్చియుండి 1896 సం॥ నవంబరు నెల 2-వ తేదిని సాయంకాలమున శ్రీ పార్థసారధిస్వామివారి కోవెల కేగ నపుడును దలుపులు మూయఁబడి యున్నందున నీ క్రింది పద్యమును నుడివిరి:—

ఉ॰ వచ్చినవేళ నెప్పుడుఁ గవాటము జాటుగ మాటుకొందువో
లచ్చిమగండ ! నీకుఁగల లజ్జ తెలుంగు నెఱుఁగలేక వి
వ్వచ్చునినాఁటిలోటు దలఁపంబడి తేపకడజ్జయంబు మా
కచ్చుపడంగఁ దెచ్చియిడునంతకుఁ గావలెఁ బార్థసారధీ !

ఆ మఱునాఁడు పగలు 11 ఘంటలకు స్వప్రభుపక్షంబుగాఁ దపభియోగవాదము, స్థిర పఱుపఁబడిన తీర్మానముతో జయంబుగలిగె"

ఇట్లు,

విద్యాభిమాని.

వీరి జ్ఞాపకశక్తిం గూర్చి వీరి యవధానములం దిలకించిన చెన్నపత్తనవాస్తవ్యులచే నొసఁగఁబడిన యోగ్యతాపత్రికలను, మఱికొందఱు తగుమనుష్యులచే నీయఁబడిన నిర్ణయపత్రికలను నిందు వ్రాసి తదనంత రోదంతము విశదీకరించుచున్నాఁడ.

MYLAPORE
8th November, 1896.

Devulapally Subbaraya Sastri Garu, a Pundit attached to the palace of the minor Rajah of Pittapur, gave a performance of Ashtavadhanam before a large audience at Mylapore. His remarkable powers of memory in repeating in their proper order, over fifty letters in Tamil and Hindustani (languages with which he is unacquainted), given out to him at random and at long intervals and his ready versification in Telugu and Sanskrit on specified subjects in spite of numerous restrictions, were greatly admired and every one present was immensely pleased with the whole performance.

(Sd.) P. R. SUNDARA AIYER,
High Court Vakil.

,, T. GEEVAJI,
High Court Vakil.

,, V. C. SESHACHARI,
High Court Vakil.

,, K. KRISTNAMACHARI,
High Court Vakil.

,, R. ANANTAKRISTNA SASTRI,
Pandit, Adyar Library.

,, A. KRISTNASWAMY AIYER,
Manager, Office of the Inspector General of Police, Madras.

(Sd.) R. SWAMINADHA AIYER,
Ag. Professor of Mathematics Presidency College, Madras.

,, S. KUPPUSWAMI AIYER,
1st *Assistant, Revenue Board.*

,, V. KRISTNASWAMI AIYER,
High Court Vakil.

,, V. KALYANARAMA AIYER,
High Court Vakil.

మైలాపురి

8-తేది నవంబరు 1896.

శ్రీ పీఠికాపురము మహారాజుగారి యాస్థానవిద్వాంసు లగు దేవులపల్లి సుబ్బరాయశాస్త్రులవారిచే మైలాపురంబున నొక గొప్పసభయం దష్టావధానము జరుపఁబడినది. వీరికిఁ దెలియని హిందూస్థాని ద్రావిడభాషలలో వరుస క్రమమునుఁ దప్పించి మిక్కిలి వ్యవధికాలములయందు నీయఁబడిన యేఁబదియక్షరములకు నధికముగల పద్యమును యుక్తక్రమమున మరల నప్పగింపఁగలిగిన వీరి ప్రసిద్ధికర మగుజ్ఞాపకశక్తియు, నెన్ని యభ్యంతరములు గలుగఁజేసినను గోరిన విషయములలోఁ దెనుఁగునను సంస్కృతమునందును నాశుకవిత్వముఁ జెప్పనేర్పును, మిక్కిలియు నాశ్చర్యమును గలిగించివి. సభాసదు లందఱు వీర లొనరించిన యవధానమునకు మిగుల నానందముఁ బొందిరి.

పి. ఆర్. సుందరయ్యరు, హైకోర్టు వకీలు.

టి. జీవాజి, హైకోర్టు వకీలు.

వి. సి. శేషాచారి, హైకోర్టు వకీలు,

కె. కృష్ణమాచారి, హైకోర్టు వకీలు.

ఆర్. అనంతకృష్ణశాస్త్రి, అడియారు లైబ్రరీపండితుఁడు.

ఏ. కృష్ణస్వామి అయ్యర్, ఇనస్పెక్టరు జనరల్ ఆఫీసు మానేజరు.

ఆర్. స్వామినాథ అయ్యర్. ఆక్టింగు ప్రొఫెసరు.

యస్. కుప్పుస్వామి అయ్యర్, ఫస్టు అసిస్టెంటు రివిన్యూబోర్డు.

వి. కృష్ణస్వామి అయ్యర్, హైకోర్టు వకీలు.

పి. కల్యాణరామయ్యర్, హైకోర్టు వకీలు.

మఱియు నీ నెల 8-వ తేదీని జరిగిన యీ యవధాన సమయమున మ-రా-రా-శ్రీ వి. కృష్ణస్వామి అయ్యరుగారు రీకవిగారి కొక సమస్యనొసఁగిరది యెద్దియనిన:—

“ శ్లో. చంద్రజ్యోత్స్నా స్ఫురతిగగనే పశ్యనీలోత్పలశ్రీః .”

ఇందునకుం గవిగా రయిదు నిమిషములలో నిట్లు రూపకాతిశ యోక్త్యలంకారముగా విస్ఫూర్తిఁ జేసిరి:—

శ్లో. జీమూతాళిర్వ్యహతి మహతీస్తార కాశ్చంచరీకా
శ్చాంపేయాగ్రే దధతి వలనోల్లాస లీలామిదానీం
చిత్రంమందక్రమ ముపసరత్యద్రి శృంగాగ్రతోసౌ
చంద్రజ్యోత్స్నాన్వస్ఫుర తిగగనే పశ్యనీలోత్పలశ్రీః.

Devulapalli Subbaraya Sastri and Venkatakrishna Sastri have very kindly shown Mrs. Andrew and myself some wonderful feats of memory which have greatly pleased us. We have never seen any thing so good before.

PITTAPUR, 16-12-03.

(Sd.) J. ANDREW,
(*Member Board of Revenue*).

దేవులపల్లి సుబ్బరాయశాస్త్రిగారును నీ వెంకట కృష్ణశాస్త్రిగారును విశేష దయతో మాదొరసానిగారికిని నాకును జ్ఞాపకశక్తిని గనంబఱచెడు నద్భుత వినోదములను జూపిరి. ఇందువల్ల మేము విశేషానందము నొందితిమి. ఇంతబాగుగ నున్న దానిని మే మెన్నడును గని యుండలేదు.

పిఠాపురం, 16-12-1903.

జే. ఆన్డ్రు.
(రివిన్యూ బోర్డు మెంబరు),

Pandits D. Subbaraya Sastry and D. V. Krishna Sastry gave an excellent performance in Indian Mnemonics at Pittapur on the 13th Instant. I was very much pleased with the wonderful feats of memory performed by the highly talented brothers.

PITTAPUR, 14-4-1904.

(Sd.) L. C. WILLIAMS,
Inspector of Schools,
Northern Circle.

పండితులగు దేవులపల్లి సుబ్బరాయశాస్త్రిగారును నీ వేంకటక్రిష్ణశాస్త్రిగారును పిఠాపురమందు నీ నెల పదమూఁడవ తేదిని జ్ఞాపకశక్తిని దెలిపెడి యద్భుతమైనహిందూదేశసాంప్రదాయపు వినోదమును జూపించిరి. ఇట్టి యతిశయమైనప్రతిభగల యీ యన్నదమ్ములచేత కనఁబఱుపఁబడిన పై వినోదములకు నేను మిగుల నానందించితిని.

యల్. సి. విలియంస్,

పిఠాపురం
14-4-1910.

ఇన్‌స్పెక్టరు ఆఫ్ స్కూల్సు,
నార్తరన్ సర్కిల్.

శ్రీమైనరు రాజావారి యభియోగవిజయవార్త నాకర్ణించి యమితానంద రసమగ్నులై యత్యుత్సాహముగల తద్విజయోత్సవ వాసరంబులనిక్కవిగారిమ్మహేంద్రవిజయ ప్రబంధము విరచింప నారంభించి ముగియించిరి. పిమ్మట 1903 సంవత్సరమున శ్రీరాజా చెల్లయమ్మారావుబహదరు జమీన్దారిణీ వారిచేఁ బ్రతిష్ఠాపితంబైన పిఠాపురము హైస్కూలులో మరల వీరు సంస్కృతోపాధ్యాయత్వమునొందిరి. ప్రస్తుతము వీర లాబాల్యకవితాప్రసంగ లీలాభిలాషులును, సకలసుగుణగణవిరాజమానులును, దినదినప్రవర్ధమానులును, శ్రీమద్రావువంశపయఃపారావార రాకాసుధాకరులును, శ్రీగంగాధర రామారాయ మహారాజతనూభవులును, దత్పట్టమహిషీమంగయాంబికాగర్భశుక్తిముక్తామణులును, బాల్యావసానపరిలబ్ధహూణభాషాప్రథమపరీక్షాసాఫల్యులును, సకలహూణప్రభుజనాదిశ్లాఘనీయచారిత్రులు నగు శ్రీమద్రావు వేంకటకుమార మహీపతి సూర్యరాయప్రభువరేణ్యులకు నుపాధ్యాయులుగ నున్నారు. మొన్నటి విజయదశమి నాఁడు జరిగింపఁబడిన దర్బారు మహోత్సవమునందు "రామరాయవిలాస" మను మఱియొక ప్రబంధమును విరచించి శ్రీమైనరు మహారాజుగారికిం గృతి నొసంగిరి. అప్పుడిక్కవీంద్రుల యెడలఁ గనపఱుపఁబడిన గౌరవసత్కారంబులు తమ తండ్రిగారిచే జరిగింపఁబడినగౌరవంబులతోఁ దుల్యంబు లనుటకంటె నిప్పటి సమయములో నిది యెక్కుడనియే చెప్పవచ్చును. ఈరాజశిఖామణులు నిట్టికవీంద్రులచే నేఁటేటఁ బ్రబంధంబులఁ గృతులఁగైకొనుచుఁ దాముం బ్రబంధకర్తలై భోజరాజ కృష్ణదేవరాయులవలె నిజకీర్తి నెల్లెడలఁజల్లి యితోధికరాజ్యసమృద్ధితోఁ జిరకాలము ప్రజారంజనముఁ జేయుచుఁ బరిపాలింప రక్షింపఁ బరమేశ్వరుని బ్రార్థించుచున్నాఁడను.

ఈకవీంద్రునిచే రచియింపఁబడిన గ్రంథములు.

౧. శ్రీరామపంచాశత్తు. సంస్కృతము. శ్రీరామస్తవము. 1875 సంవత్సరమున రచియింపఁబడినది. అముద్రితము.

౨. మందేశ్వరశతకము. తెనుఁగు. నీతిప్రధానము. 1879. అముద్రితము.

౩. శ్రీరావువంశముక్తావళి. స్వప్రభువంశచారిత్రమును దెలుపు సంస్కృతగ్రంథము ఇది ౧౦ సరములు గలిగి విచిత్రగాథలు గలిగి నవరసాకరమై చదువరులడెం డంబులకు విందు గల్గించుచున్నది. అముద్రితము.

౪. మల్హణస్తవము. ఆంధ్రీకరణము. 1882. ముద్రితము.

౫. కుమారశతకము. రాజనీతి దెల్పునది. ఆంధ్రీకరణము. ముద్రితము.

౬. కుమారశతకమునకు వ్యాఖ్యానము.

౭. మహేంద్రవిజయము. ప్రబంధము. ఆంధ్రము. ముద్రితము.

౮. రామరాయవిలాసము. అముద్రితము.

పై గ్రంథములలో కొన్నిటి నుండి కొన్నిశ్లోకంబులను గొన్నిపద్యంబులను నిందుదాహరించుచున్నాఁడను.

శ్రీరామపంచాశత్.

శ్లో॥ వదనే మృదుమందహాసలీలం వచనే సత్యకథాప్రసంగలోలం
నయనే సదయారసం పుమాంసం చరణే చేతనితాశ్మచూర్ణమీడే.

శ్లో॥ సహితస్సహజన్మభిస్త్రిభిర్వ్యస్సహితస్స్వైరవిహారకేళిధుర్యః
సమయా సరయూతటం విసీలస్సమయాస్వప్నగతోవ్యలోకి బాలః

మందేశ్వర శతకము.

శా. రాజుల్ భోజులువంటివారొదవ న్మారా కాళిదాసోపమ
శ్రీజాగ్రత్కవిరాజులుం గలరిలన్ శ్రీరామచంద్రోపముల్
క్ష్మాజానుల్గలరేని వాయుజనిభుల్దాసుల్గలారేల యీ
యోజల్ పిండి కొలంది నిప్పటియుఁగా నూహింప మందేశ్వరా.

మ. వినయంబే సుగుణం బగుం బరులకుం బ్రేమంబు పుట్టించి లా
లనముం జెందును మెప్పు చేస్తి బహుధా లాభంబునుం బొందు భ
క్తిని సంధించి సమర్థులం గొనును బ్రీతి న్నింది మేలంద నో
పు నటు ల్గాన జగానఁ దాదృశగుణంబుం గాన మందేశ్వరా.

శ్రీరామవంశముక్తావళి.

శ్లో॥ జ్ఞాతార శ్శ్రోతార స్స్రోతారః కాంక్షితార్థదాతారః
నేతార స్సంతి యది ఖ్యాతా రచయింతి సత్కృతీః కవయః.

శ్లో॥ దూతా స్తే దదృశుః కిలా త్తవినయా మాపాండుగండద్వయీం
సాధ్వీం గర్భభరాలసాం నృపకులస్త్రీలక్షణైర్లక్షితాం
చింతావిక్లబమానసా మనితర ప్రేక్ష్యామపీదృక్తయా
సందృష్టా మిహ మైథిలీం భగవతః ప్రాచేతస స్యాశ్రమే.

మల్హాణస్తవము.

శ్లో॥ కాంతాకచప్రయచపుష్పసుగంధిగంధ,
లుబ్ధభ్రమద్భ్రమరకర్బురకంధరాయ
గంధర్వయక్షసురసిద్ధకిరీటకోటి, సం
ఘట్టఘృష్టచరణాయ నమ శ్శివాయ

ఉ. శ్రీకరకామినీకచపరీతసుమప్రచయోరుసౌరభ
స్వీకరణభ్రమద్భ్రమరవిభ్రమకర్బురకంఠకాంతికిన్
నాకనదుత్తమాంగమకుటాగ్రవిఘట్టనఘట్టితాంఘ్రిపీ
ఠికమనీయమూర్తికి ఘటించెద వందన మిందుమౌళికిన్.

శ్లో॥ అన్యైరవిందమకరందహృతాళిబృంద,
మందారకుందదళదామభి రించుమౌళే
పూజాం విధాయ భవతో విలసంతి దేవ
దేవేంద్రమందిరవరై స్సహ సుందరీభిః.

ఉ. కొండ అమందభక్తిఁ దమ•కుం దులకింప మరందబిందుని
ష్యందమిళిందబృందహరి•చందనకుందనవారవిందకో
టిం దగ నీదుపూజల ఘ•టించి పురందరమందిరంబులం
దుందుర సుందరీకలన• మొందుచు నందుల నిందుశేఖరా.

కుమారశతకము.

శ్లో॥ మంత్రకాలంవినా సర్వ, జనసేవ్యస్థలే వస
యతః కుమార త్వాంద్రష్టు, మాయాం త్యర్థార్థినో జనాః.

గీ. మంతన మొనర్చునప్పుడు•మాని యితర, వేళలం దెల్ల జనులు సే•వించుచోటఁ
గొలు వొనర్పుము కర్జముల్•దెలిపికొనఁగ, జనము నినుఁజూడ వచ్చుఁగావునఁగుమార.

శ్లో॥ మా మానం భజ మాలస్యం మా లక్ష్యం మా ప్రభావితాం
త్వం కుమారాగతాన్ పశ్యన్ పూర్వాభాషీ ప్రియంవద.

కం. మానం బూనకు మలసతఁ, బూనకు ప్రల్లదనము లాడఁ• బూన కలక్ష్యం
బూనకు ప్రజ రాఁగని హిత, మానట్టుల మున్నె పలుకు•మయ్యా కుమారా.

రామరాయవిలాసము.

సీ. నునుఁగుట్టుపట్టుమె•త్తని మెత్తకోకిరీ, జగజంపుపల్లంపు•జిగిబిగింపు
టంగువారుజగాడి•టంపుజల్తారుము, ప్పిరిచుట్టుఘాముచా•పెన్నారంగు
పొన్నెఉంగులరికా•బులుబలుతోరంపు, పొన్నులమెడపట్టె•ముదుటుచాల
మొగముట్టుసొంపు జెం•పులకెంపుకల్లెంబు, చొక్కంపుఁజిక్కని•సోఁగవాగె
చుఱుకునిడువాలుతరటుకు•చ్చుల బెడంగు, పీలిగఱులతురాయర•బ్బీహుమాయి
దగినముస్తాబొనర్చి వ•స్తాదులిరువు, రచ్చటికిఁదెచ్చి రేలిక•యాజ్ఞవడసి.

ఉ. తమ్ములనెమ్మిగ్రమ్మ దవు•దవ్వులఁగన్గొనిసన్న చేసివా
ర్వమ్ములఁ గూర్పఁ బంచితిరె•వచ్చిరె సాదులుస్వారి కేగ నె
య్యమ్మున మమ్ము రమ్మనుట•కా యిటువచ్చితి రంచు నుండ మో
దమ్మునఁ జిన్నిమన్నలను•దండకు రండని యవ్వ నవ్వుచున్.

కం. ఏమిర చిన్నికుమారా ! యీముమ్మూరు నేగఁదలఁచి • రే స్వాతికి నీ
కేమైనఁ జెలుప లేదే! నీమాటయెతలఁపరై రె • నెయ్యపుటన్నల్.

మాధవస్వామిరథవర్ణనము.

సీ. సార నేమిస్ఫుర • చ్చక్రషట్కయుతంబు, విలిఖితదంపతి • విలసనంబు
సఫలరంభాస్తంభ • సంభాసమానంబు, నగ్రలసజ్జాతు • పార్శ్వయుగము
నైకసంఖ్యాకఘం • టావళీసహితంబు, బహుళదర్పణదీప • భాజనంబు
నభ్రంకషసుదర్శ • నాంచితకలశంబు, కీలితపక్షిరా • ట్కేతనంబు.

గీ. నగుచుఁ దనరారు రావువం • శాంబురాశి, పూర్ణహిమధామ నీలాద్రి • భూపతనయ
సూర్యరామేంద్రుఁ డాదర • స్ఫూర్తి నిడిన, సుందరం బగుమాధవ • స్యందనంబు.

పద్మవర్ణనము.

మహా. కమలం బేపారు ధాత్రిం • గలితపరిమళా • క్రాంతదిఙ్మండలంబై
విమలాంభఃపూర్ణవాపీ • విపులతరసరో • బృందసందీపితంబై
కమలాకాంతానివాస • క్రమఘనపదమై • కంజపత్రాక్షనాభీ
రమణీయంబైవిధాతృ • ప్రసవసదనమై • రాజితంబైనరీతిన్

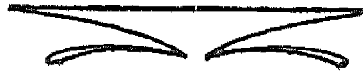
శ్రీరాజావారుసర్వపురంబుననిర్మించినగోపురాదికములవర్ణనము.

సీ. కట్టించె నెవ్వాఁడు • ఘనచిత్రములతోడ, గోపురంబునుదాఁకు • గోపురంబు
నిర్మించె నెవ్వాఁడు • నిర్మలోదకముక్తి, వాపికాసవిధసో • పానసరణి
స్థాపించె నెవ్వాఁడు • సద్భక్తివఱలంగ, వరవరమునిలోక • గురువరేణ్యు
నియమించె నెవ్వాఁడు • నిత్యోత్సవంబులు, భావనారాయణ • స్వామివారి

గీ. కవని శ్రీసర్వవరపుర • మందుభక్తి, నతఁడు రాజన్యమాత్రుఁడే • మతిఁ దలంప
రాజదీహానరేబిలు • ప్రభృతిబిరుద, శాలి శ్రీరామరాయభూ • పాలిమాళి

మాధవస్వామి రథ వర్ణనము, పద్మవర్ణనము, శ్రీ లేటురాజావారు సర్వ పురంబున నిర్మించిన గోపురాదికముల వర్ణనము గల పద్యంబులు గవిగారిశతావధానములోనివి.

వీరిగ్రంథంబు లన్నియు మొదటినుండి తుదవఱకు నొకరీతిగ నుండిరసపుష్టితో నలరారుచున్నవి. మఱియు నాశుప్రబంధశైలులం దెలుపు చంపకమాలయు, పుష్పబాణవిలాసమున కాంధ్రీకరణమును, సత్యశతకమును, శృంగారసారమను భాణమును మొదలగు పెక్కు గ్రంథములు చిన్నచిన్నవిగా రచియింపఁ బడినవి గలవవియు స్వప్రభు శిఖామణి పట్టాభిషిక్తులయిన వెనువెంటనే తదాజ్ఞావశంబున ముద్రితంబులై ప్రకటితంబులగుచుండ నిమ్మహాకవీశ్వరులు విద్యాభోజు లగు శ్రీసూర్యరాయ మహారాజుగారి కీర్తి వ్యాపింపఁజేయుచు, నింకయు ననేకప్రబంధంబులు రచియించి మనయాంధ్రమండలికి విఖ్యాతిఁ దెచ్చి, యనామయం బైనచిరాయువుతో నభివృద్ధి నొందఁబరమేశ్వరుఁ బ్రార్థించుచున్నాఁడను.

శ్రీ మ హేం ద్ర వి జ య ము.

పీ ఠి క.

"చతురకవిత్వ తత్త్వపటు సంపద యొక్కరిసొమ్ముగాదు భా
రతిదయసాధవార్ధి, కవి రాజుల మానసముల్ ఘటంబులా
యతమకొలంది లబ్ధమగు నయ్యమృతంబు—"

అని కనుపర్తి యబ్బయామాత్యుఁడు చెప్పినట్లు కవితాప్రావీణ్య మొకదేశమువారి దని కాని యొక్కకాలమువారి దని కాని చెప్ప వలను పడదు. భారతీకృపాసముద్రముయొక్క లోఁ తెఱింగినవా రును, దరిచూచినవారును, లేకున్న నెవ్వ రెప్పట్టున మథించినను బ్రయత్నానురూప మగులబ్ధి సమకూరును. అట్లగుటం జేసి ప్రబంధము లన్నియు నేకఘక్కికము లై యుండు నని కాని సర్వవిధములఁ బ్రాచీ నగ్రంథములే మార్గప్రదర్శకము లని కాని తలంచుట యుక్తియుక్తము కాదు. ఇంతియకాక లోకానుభవము ననుసరించి జ్ఞాన మధికమగు చుండుటయు, జ్ఞాన మభివృద్ధి యైనకొలఁది మనుష్యుల యభిప్రాయ ములు మాఱుచుండుటయు, నేకాలమున రచింపఁబడినగ్రంథముల యం దాకాలమువారి మనఃప్రచారములు ప్రతిబింబితము లై యుండుటయు, నెల్లరకుం దెల్ల మైనవిషయములే. అయిన నాంధ్రకవితాపితామహుని కాలము మొదలు నేఁటివఱకు రచియింపఁబడి యుండు ప్రబంధములలో నొకటి రెండు తక్కఁ దక్కిన వన్నియు నొక్కతీరుననే యున్న వను సంగతి సుప్రసిద్ధమే కదా! కథాసంవిధానమునఁ గాని, వర్ణనాంశములఁ గాని విస్తారభేదములేదు. ఇట్టిస్థితికిఁ గారణ మారసి చూచిన స్పష్టము కాక పోదు. పుర, సింధు, నగాద్యష్టాదశవర్ణన లావశ్యకము లనుటయే కాక,

వానిపద్ధతులఁ గూడఁ దెల్పి, మనలాక్షణికు లేర్పఱిచిన నియమము వలనఁ బ్రబంధరచనకుఁ దొడఁగినవారందఱు, కథాసందర్భానుగుణము లగువర్ణనలఁ జేయుటకు బదులుగా నాయావర్ణనల నిముడ్చుటకుఁ దగినకథాసందర్భములకై వెదకికొనుచు, గతానుగతముగా గ్రంథములు వ్రాయుచుండిరి. ఇదియే వైలక్షణ్యాభావమునకు ముఖ్యకారణము. దీనితో నాఁగిన బాగుగనే యుండును గాని నియమశృంఖలలచేఁ గట్టువడి, బుద్ధికి స్వచ్ఛందప్రచార మొసంగక, నూతనమార్గములపొంతఁ బోక, కాలక్రమమునఁ దమకుఁగల కల్పనశక్తిఁ గూడఁ బోఁగొట్టుకొనిరి. ఏకవిషయమై యనేకులు వ్రాయు నప్పుడు హృదయంగమము లగుకల్పన లక్ష్యముగాఁ దోఁచుట యసంభవ మగుటం జేసి, కొంతకాలమైన పిదప శబ్దాడంబరమునఁ దమ తమ యుత్కృష్టత స్థాపింపఁ జూచిరి. క్రమముగాఁ బాండిత్యప్రకర్షమే కవననైపుణియను భ్రాంతికి లోనైనవారై, యర్థగౌరవము, భావవివరణము, రసస్ఫూర్తి మున్నగు చిన్నెల మన్నింపకపోయిరి. కొందఱు రచనాచమత్కృతిఁ జూపఁ బ్రయత్నించి యున్నను, వారికల్పనలు, ప్రాచీనగ్రంథములలోని వానివలెఁ గాక, స్వభావవిరుద్ధము లై, విపరీతము లై, వర్ణితాంశములను సహజాకృతులతోఁ జదువువారి మనశ్చక్షుస్సులకుఁ బ్రదర్శింపలేకున్నవి. సర్వదా గగనమార్గముననే సంచరించుచు, విసివినచో వృక్షశిఖరమున విశ్రమించుచు, సాధారణముగా నేలపైఁ గాలు మోపనివిహంగంబు భంగి, నీకవుల రచనాసామర్థ్య ముత్ప్రేక్షాంతరిక్షమునందును, భూపసభాగ్రమునందును గన నగుటయే తప్ప, సృష్టివైచిత్ర్యవర్ణనల కెన్నఁడో కాని దిగకున్నయది. భూభరణశక్తిచే గర్వించియుండుపర్వతంబులు, నున్నతగోత్రోద్భవంబు లయ్యును జనసామాన్యమునకు జీవనాధారము లై యెల్లర నుల్లసితాం

తరంగులఁ జేయుతరంగిణులును, ఫలసమృద్ధి గనియు నమ్రత మఱ వనితరువులును గూడ వర్ణనీయములేకదా! తృణీకృతదేవేంద్రు లగు రాజచంద్రులగాథలవలెనే, సుగుణగణసమాన్యులగుసామాన్యులకథలు కూడఁ బ్రబంధరూపమున రచింపఁదగినవియే కదా! కష్టసుఖములును, దారిద్ర్యైశ్వర్యములును, దివారాత్రములఁ బోలె జంటలుగా నుంటం జేసి, ప్రకృతియొక్క ద్వైరూప్యమును గావ్యముఖమున విశదీకరించుచు, భగవత్సంకల్పముల నెల్లరకుం దెల్లముగా వెల్లడి చేయుచు, నింద్రియగోచరము లయ్యు మనస్సున కగ్రాహ్యము లగువిషయముల యొక్క గూఢార్థము నుపదేశ మొనర్చు దేశికుఁడై, రహస్యములతో నిండి యుండు నీవిశ్వమునకు వ్యాఖ్యాత యై యుండుటయే కవియొక్క ప్రధానధర్మము. అట్లగుటం జేసి కవులు కావ్యార్హవిషయములకై వెదకికొనవలసినపని లేదు. జగత్తంతయుఁ వారిదే. నాయికానాయకు లెల్లప్పుడు నుత్కృష్ట స్త్రీ పురుషులుగా నుండ నక్కఱయే లేదు. అచేతనములని మన మలక్ష్యము చేయు పదార్థములే వారికి భగవన్మహిమానువర్ణనానుకూలవిషయములుగాఁ దోఁచును. నిరర్థకము లని మనము తృణీకరించువస్తువులమూలముననే వారు సృష్టిమర్మముల విప్పి చెప్పఁ గలరు. అల్పు లని మనము తిరస్కార భావముతోఁ జూచువారి చరిత్రములే వారికి నీతిబోధకములుగాఁ గన్పట్టును. దాని వలననే కదా

"విద్యలకు నెల్ల నుత్తమంబు విద్య కవిత, దానిఁ దెలియుట విశ్వమంతయు నగుట!"

యని యప్పకవి చెప్పి యున్నాఁడు! సందర్భాంతరమున నుడువఁబడిన దైనను

"రవి గానని చోఁ గవి గాంచునే కదా"

యను వాక్యమునకుఁ గూడ నిదియే నిజమైనయర్థమని తోఁచెడిని. వేయేల? ఇంద్రియగోచరమగు ప్రపంచగ్రంథభాగమునకు వ్యాఖ్యానప్రాయమై యుండు నదియే కాక, లుప్తభాగములఁగూడఁ గథారూపమునఁ బూరించు నదియే కావ్యము. తత్కర్తయే కవి. కేవల "పూర్వకవీశ్వరవాక్ప్రయోగదక్షుఁడు" విద్వదధ్యక్షుఁడు కావచ్చుంగాని కవిహర్యక్షుఁడు కానేరఁడు.

కావ్యస్వభావ మిట్టి దగుటం జేసి, విమర్శన మొనర్చునపుడు మన మనుసరింప వలసినప్రమాణ మెట్టిదో విచారింప వలసి యున్నది. ఛందోబద్ధమై, వ్యాకరణదోషరహితమై, యలంకారసహితమై, సలక్షణప్రయోగప్రసిద్ధమైనంతమాత్రమునఁ గావ్యమున కుత్కృష్టత రానేరదు. అట్టి కృతి తత్కర్తకుంగల సలక్షణపద్యనిర్మాణశక్తినే సూచించును గాని, యనవద్యకవితావైశారద్యము వెల్లడి సేయ నేరదు. వ్యాకరణము పదప్రయోగపద్ధతిని, ఛందోనిబంధనలు పద్యరచనాక్రమమును, దెల్పును గాని కవిత్వప్రసక్తి వాని కణుమాత్రమును లేదు. కావ్యమునకు భావమే ప్రధానము. భావవివరణము సముచితపదగుంఫనముచే నొనర్పఁబడినచోఁ గావ్యము సర్వజనసమాదరణీయమై యుండును గాని శబ్దచిత్రములు లేనంతమాత్రమున నది నిరాకరణీయము కాదు. మబ్బుల మఱుంగున రంగులహారంగు మఱుంగలింప నింగిపై నిగనిగలాడు నగవైరికార్ముకము చూపఱకన్నుల కింపుసొంపు సంపాదించుటయే తక్క, వేఁడిమి వెలుఁగులఁ గలుగఁ జేయనేరనితీరునఁ గేవల శబ్దవైచిత్రి కావ్యమునకు గౌరవ మొడఁగూర్ప నేరదు. అలంకారములు సహజసౌందర్యము నభివృద్ధి యొనర్చుం గాని లేనిచోట దానిని సృష్టింపలేవు. కాఁబట్టి యేదైన నొక గ్రంథమును విమర్శించునపుడు దానిలో

భావవిజృంభణము, కల్పనాచమత్కృతి, వర్ణనావైదగ్ధ్యము, లోకానుభవజ్ఞానము, రసోచితశైలియును గలవా లేవా యని చూడ వలయుఁగాని, భాషాప్రావీణ్యము, ప్రయోగనైపుణ్యము నంతగాఁ బరిగణింప నక్కఱ లేదు. ఇఁకఁ బ్రస్తుతగ్రంథ మెట్టిదో పరిశీలింతము.

ఏతద్గ్రంథకర్త పీఠికాపురసంస్థానాస్థానకవీశ్వరులు. ఆంధ్రగీర్వాణములయం దసమానపాండిత్యము గల వారు. ఇది వఱకనేకగ్రంథములను శతకములను వ్రాసి వాసి కెక్కి యున్నవారు. ప్రబంధరచన యం దిదియే వీరికిఁ బ్రథమప్రయత్నమై యున్నను, సర్వవిధముల మన భాషలోని యుత్కృష్టకావ్యములతోఁ దులఁదూఁగఁ దగి యున్నది. పూర్వులనాఁట నుండియు వీరిది పండితవంశమై యుండుటం జేసి, యనర్గళకవితాధోరణి వీరి కెలజవ్వనముననె యలవడి యుంటయే కాక, సుప్రసిద్ధుం డగుకూచిమంచితిమ్మకవిజన్మస్థలమున కనతిదూరముననె వీరు బాల్యము నంతయుఁ గడపి యుంటవలన నాతనివలెఁ బ్రసిద్ధివడయ వలెనని చిన్నతనముననె మనమున ఘన మగుతలఁపు నెలకొని యుండ నోపు. ఆకాలముననఁ గూడఁ దమయప్రతిమానప్రజ్ఞచే రసజ్ఞులయుల్లంబుల నుల్లాసకల్లోలిని వెల్లివిరియఁ జేయుచున్న మాడభూషి వేంకటాచార్యాదికవివర్యులకీర్తి, యప్పటి కప్పుడే వీరి మనమున నంకురించి తీఁగసాఁగుచున్నగ్రంథరచనాభిలాషను బోషింప, వీరి నెంతయుఁ బురికొల్పి యుండ వచ్చును. మఱియు యౌవనారంభముననె రాజాస్థానమునకుఁ బ్రవేశము గని యుంటం జేసి యచ్చట మానవస్వభావవ్యత్యాసములను బ్రపంచధర్మములను బరిశీలించుటకుఁ దగినయవకాశము కూడ లభించెను. రాజుల కొలువుకూటములు సజీవవస్తుదర్శనశాల లని (living museums) చెప్ప నొప్పు. అచ్చటి పరిజనములో దుష్టజనాగ్రేసరులు

మొదలు శిష్టజనాగ్రగణ్యుల వఱకుం గల యన్నితరగతులవారును, రాజద్రోహంబాదిగా స్వామికార్యైక పారతంత్ర్యపర్యంతముంగలయన్నిమ నోవృత్తులునుం గన నగును. ఇట్టి తారతమ్యముల నీకవి చక్కఁగాఁ బరిశీలించి యున్నవా రగుటచే నేతన్కాలోపార్జితప్రపంచజ్ఞాన మిూగ్రంథమునం దందందుఁ బొందుపఱుపఁబడి యున్న కొన్నినీతిబోధకము లగు పద్యములను, హాస్యరసప్రధానము లై హృదయంగమము లగు స్వభావవర్ణనలను, వ్రాయుట యందు వీరి కెంతయుఁ దోడ్పడి యుండ నోపు. ఇంతియకాక కష్టసుఖముల నాశ్రితు లేలికతోఁ బాలుగొనుటయే వాలాయముగఁ దలఁచి, కడగండ్లఁ బడినప్పు డొడయని యెడఁ దమకుం గల గడితంపు నెనరు వెనుకంజ నిడనీయక, కడ వఱకు సుడివడనిదృఢభక్తితో నిలిచి గెలిచిన వా రగుటచే, ధర్మమే జయించు ననువిశ్వాసమును, భగవంతుఁ డపారకృపాసముద్రుం డగుటచే భక్తులబన్నములఁ బాపి చేపట్టు నను నమ్మికయు, మొదటి నుండియు వీరిహృదయమునఁ బాదుకొనియుండ వచ్చు. దాని వలననే యకలంకభక్తియుక్తులగుబ్రహ్మేంద్రాదుల యజ్ఞాగ్రత్తవలనఁ బొడమినయిడుమలు గడచనుటయు, ధనమదాంధతచేఁ గలిగినసేలుగులు తొలఁగుటయు, గురుజనతిరస్కారకారణమునఁ బాటిలినచేటులు దాఁటి పోవుటయు, మొదలగు విషయము లీగ్రంథమున నెంతయు వింతగా సంతరింపఁబడి యున్నవి.

శైలి :—మొత్తముమీఁద సంస్కృతపదభూయిష్ఠ మై యున్న నతిదీర్ఘసమాససంవాసితము గాక, యన్వయకాఠిన్యము లేక, "యరంటిపం డొలిచి చేతికి నిచ్చిన రీతి" "సులభార్థపద్ధతి గలదై యఖిలపఠనీయశైలిచే నలరు"చున్నది.

మ "కని రింద్రాదిసురు ల్మకుందునిఁ బయఃకల్లోలమాలాపృష
త్ఘనముక్తాఫలచారుతోరణలసత్కాదంబినీఛాయమా

వనితాంతాంచదనంతపంటపగతానంతస్ఫటానంతశో
భనశయ్యాంతరశాయి, భక్తగణసంపద్దాయి, నొక్కమ్మడిన్."

చతుర్థాశ్వాసము, ౬౨.

సీ. "ద్రాక్షాఖాతోత్తంభితస్నిగ్ధసరళపూగప్రకాండోచ్చప్రకాండజాల
మాశుతంతన్యమానాయతలాంగలీ, పత్రపరిచ్ఛదోపరితలంబు
సహసాగ్రథితచూతసాలజాతాచ్ఛిద్ర, చారుపల్లవజాతతోరణంబు
ఝుడితిసంఘటితచంచద్దలాంచత్ఫల, స్తబకరంభాప్రతిస్తంభమూల
తే. మగుచు నజ్జన్నిగట్టున్నయట్టినట్టు, సుట్టుదట్టంబుగాఁ గనుపట్టె వేగ
మానిమాణవకాకల్పయమానమైన, శాయమానంబుశుభసూచకముగనపుడు"

చతుర్థాశ్వాసము, ౧33.

శుద్ధాంధ్రపద్యములఁ గూడ నట్టిరచనాసౌకుమార్యమే కన్పట్టుచున్నయది.

" అంటఁగరానివేల్పు మొదటికడ వేలుమసీలు బాసవా
ల్డంటలు మింటిద్రిమ్మరులదాఁటులునుం దెఱగంటిపెద్ద ము
క్కంటిని దమ్మికంటిదొరఁ గన్గొని యొప్పగ నెప్పుడిట్లు మీ
బంటులబంటు బన్నములఁ బాల్పడకుండఁగఁ బ్రోవుఁడీ యనన్."

పంచమాశ్వాసము, ౧33.

గీ. "కాఁచిచల్లార్చి పాలుమీఁగడ సమర్చి, బిగ్గరగఁ బేర్చిననుఁగూర్చిపిలుచుఁబోడఁగ
నల్లనగు సామిచిట్టిబోనపుసాముమాయి, నెక్కొరావయ్యయిపుడు నాచక్కకనుచు"

షష్ఠాశ్వాసము, ౨౧౪.

శబ్దాలంకారములకై వీరు ప్రయత్నింపకపోయిన నవ్వియే వీరిం జేరఁగోరు ననుట యత్యుక్తి కాదు.

కం. "కలశీకృతవిరజామల, జలశీకరసేకరచితసంస్థులతాంచ
ద్దలశీతలతులసీవన,తలసీమ మెలంగు ముక్తతతులం దెపుడున్."

తృతీయాశ్వాసము, ౧౪౧.

కం. "భగవల్లసదనుకంపన్, జగమెల్ల భజింపఁ దగినసంపద చెలఁగన్
ఖగవల్లభుఁ డగతల్లజ, ముగ నల్లన మూర్తి నిలిపెఁ భువి నబ్ధిదరిన్॥"

ప్రథమాశ్వాసము, ౧౬౩.

అనుప్రాసము లేనిపద్యము లపురూపములు.

ఉ. "భీరము మీఱు మీ రమరవీరులు సారెకు భూరిసార మే
పారఁగఁ జొక్కమైన మెలపారఁగ ధీరగభీరధీరమో
దారతఁ దారతమ్యరహితారభటిం దగఁదారసిల్ల లే
దోరహిఁ దోరమై దనరుదోరహిఘోరతఁ బోరితంబులన్॥"

తృతీయాశ్వాసము, ౮౦.

ద్వంద్వ, త్ర్యక్షరప్రాసములఁ గూర్చుట యందు వీరికిం గల యగణ్య నైపుణ్యము చూడ నాంధ్రభాషాయోష వీరి కెంత వశ్య రాలో యెల్లము కాక మానదు.

కం. "ఆశాపవిధముఁ దెలిపెద, మాశాపతి సేవ్యతాభవాతిశయము దా
వేశాపశదా యోదే, వేశా పరులను భజించునిఁక నీదు సిరుల్॥"

తృతీయాశ్వాసము, ౫౯.

ఉ. "శారికలార! శారికడసారెకుఁ జారుకథార్థముల్ మనో
హారికలారవస్ఫురణనద్భుతభంగి నెసంగు నట్లుగాఁ
గోరికలారఁ దెల్పుచునుసూరిమి గాంచెదు మీర లీజగ
ద్ధారికలారహస్యములపోఁడిమి బుద్ధి నెఱుంగు టబ్రమే॥"

తృతీయాశ్వాసము, ౧౫౮.

నిరర్థకపదములకై వెదకి చూచిననవి గనఁబడుట కష్టము. ఆకస్మికముగ నేపద్యమునైనఁ జదివినచో నిది సువ్యక్తము కాఁగలదు. దీనికిఁ దోడు వీరికవితాధోరణి «గాంగనిర్ఘరసదృగ్ధారాళం" బని చెప్పినచో వీరిశైలి యెట్టిదో యెల్లరకుఁ దెల్లమగును. ఇది యొకయా

ర్యము కాదు. "ఆశుధారాకవిత్వంబునందు శయ్యా లుపమ లుత్ప్రే
లును లేక యుండు"నని చెప్పిన యప్పకవివచనము వీరి యెడల
ర్తింపక పోవుట నే నెఱుంగుదును. ఎంత యవ్యవధానముగఁ జెప్పి
పద్య మైనను బ్రబంధపాకముననే యొప్పుచుండును. ఈ గ్రంథమున
నేకందపద్య మెత్తి చూచినను శయ్యా కుదాహరణము లభించును.

ం. "తా మఱచి నిద్రపోల్పడి, తా మఱచిన వినమి శ్రుతులు తలఁగి చనుటకై
తామరచూలి ముకుందు న, తామరచూలీసమర్చి తాం(ఘ్రిఁ దలఁచినన్॥"

ద్వితీయాశ్వాసము, ౧౨.

ం. "రాజీవనయనుఁ డాశ్రిత, రాజీవనచైత్రుఁ డపుడు ప్రాఁబల్కులకై
రాజీవనవాకృతితో, రా జీవనరాశిలోని రక్కసుఁ డెలమిన్॥."

ద్వితీయాశ్వాసము, ౧౦౩.

అచ్చ టచ్చట వీరి శైలి శ్లేషాలంకారప్రయుక్తమై యుండు
యుఁ గలదు. అప్పట్టులఁ బింగళి సూరనార్యుని కౌశల్యము తలఁపు
కు వచ్చుం గాని భట్టుమూర్తి ప్రజ్ఞ జ్ఞప్తికి రాదు.

ం. "వసువిసరప్రసితంబై, సుసిద్ధమహిమాఢ్యమై విశుంభత్సంతా
వసుమహితామోదంబై, యొసఁగెడి నచ్చోటి వార లేక దవ స్వస్సుల్॥."

తృతీయాశ్వాసము, ౧౨.

మ. "అని శాపోద్యదిత మైనపద్యమున నుద్యత్ప్రా (సవిన్యాసగుం
భనమత్తేభరథోద్ధతాశ్వగతి శుంభద్విక్రమస్థానగో
పనభంగీహృదయంగమం బగుచు దేవద్వేషిసైన్యం బొగిన్
జనియె న్నాకపురీవిరోధనసముత్సాహస్ఫుటాహంకృతిన్॥"

తృతీయాశ్వాసము, ౮౩.

ఉపమానము లెంతయు స్వభావానుగుణములును మనోహర
ములు నై తనరారుచున్నవి.

సీ. "పిల్లి పాల్గించి త్రావినపాలకుండనా, నమృతకుండము శూన్యమై తనర్చె
నూనెచట్టవు నేలనుయినాఁగ సురగవి, పాదుఁగు పయోహీనముగను దోఁచెఁ
జెలఁది గూండ్లిడినమ్రాఁకులు వ్రాలె గల్పవృక్షములు నిష్ఫలము లై కాననయ్యె
మండు వేసవి నాఁటి మడుఁగు నామిన్నేటి, యసలెండిబీటలై యడుగుఁజూపె..."

తృతీయాశ్వాసము, ౧౦౨

సీ. "దితితనూభవదండ•హతులకు దళశతాం, బకు వీఁపు వ్రీలలు•మంచ మయ్యెఁ
బలలాశికుట్టాక•ములకు వేఁడివెలుంగు, కొమరునితల సంత•కుండ యయ్యె
దైత్యకరాసిక్షు•తముల కంబుధినాథు, మే నూరిదరిబొడ్డు•మేడి యయ్యె
దనుజాంగుళీప్రపీ•డనముల కర్థేశు, చెవిదోయి కిన్నెర•చీల లయ్యె—"

చతుర్థాశ్వాసము, ౮

సమయానుగుణ్యముగ మనోజ్ఞము లగులోకోక్తులచే భావవ్యక్తి పఱుచుటయుఁ దఱుచుగఁ గన నగును.

తే.గీ. "కోరికై వస మొనరించు•కొనఁగఁ దగిన, సిరి తనంత నె రా నుపే•క్షింపఁ దగునె
మది వలసి వచ్చినను మేన•మామకూఁతు, వావి గాదంచుఁ బలికిన•వాని కరణి"

తృతీయాశ్వాసము, ౭

తే.గీ. ఒరుని వలన నాకు•నుపకృతి యొందాక, నొనరు చుండు నంత•దనుక మెచ్చి
యేఱు దాఁటి తెప్ప•నేర్చిన చందాన, వాని పేరు వినఁగ•నైన నొల్లు"

షష్ఠాశ్వాసము, ౧౩

సామాన్యముగ మనకవులలో ననేకులయందుఁగానరానట్టియు వీరియం దధికముగాఁ గనుఁగొనఁ దగినట్టియుఁ బ్రజ్ఞావిశేష మింకొకటి కలదు. చిత్రకారుఁడు తనతూలికతో నిటునటు నాల్గు గీఁతలు గీచి యాకారముఁ దేలుచు పోలిక, వేషభాషావిశేషముల, నవస్థాభేదములఁ, జిత్తవృత్తులఁ గొన్ని చిన్నిపదములతోనే గన్నుల యెదుటఁ గట్టినట్లు వర్ణించుట యందు వీరికిం గలనేరు పెంతయు వింతయై యున్నది.

సీ. "అడ్డదిడ్డంబుగా•నాదల నిడుకొన్న, వలిపంపుమడుఁగుదో•వతులపిడుప
లలికప్రదేశాది•కాంగకంబుల లెస్స, ప్రామినదట్టంపు•భస్మరేఖ
లెడమమూఁపులయందు•దృఢముగాఁ, గన్పట్టు స్వచ్ఛప్రభంబులౌ•జన్నిదములు
గడుశుభ్రముగఁ దోమి•కుడికేలఁ దాల్చిన, యాత్మాత్రమాత్రమ•యాంబుపాత్ర
ములుఁ గాంచనముఖరీజ•లావగాహ, నములఁ గావించి వాయులిం•గము భజించి
పరశివస్తవముఖు లౌచు•వచ్చుద్విజులఁ, గాంచి దివిజమహర్షి హ•ర్షించె మిగుల॥"

షష్ఠాశ్వాసము, ౨౧

సీ. "అంశుమత్ఫలకు మ॰ధ్యందిబు తథ్యముగ నే, తత్సామగాయ మో॰తరుణయజ్వ
సారంగివదనంబు॰సారంగలాంఛను, యద్దేవ సేయునో॰యాయజూక
చంద్రమఃకళనాభి॰చందమింద్రోపల, స్యసమాన మోహవి॰ర్యాజివర్య
యష్టాపదగృహంబు॰ నందె కదా యాత్రి, యామసుఖంచమే॰ యాహితాగ్ని
యనుచు మందాకినీతీర॰మునను దాన్య,మున కుషఃకాలమునఁ గూడి॰కొనిన క్రొత్త
సోమయాజులు స్థాలికల్॰ద్రోమికొనుచు, నాత్మపరిభాషభాషింతు॰రచట నెపుడు॥"
తృతీయాశ్వాసము, ౧౪.

సీ. "చరణము ల్విడుపుగా॰సాఁచి కేల్గొట్టి, పుడమిపై నూఁతగా॰నిడి వసించుఁ
గూర్చున్నతటి నాయ॰కుండు రా దవుదవ్వ,నను గాంచి కడుప్రయ॰త్నమున లేచు
ద్విత్రాంఘ్రివిన్యాస॰మాత్రన దరితరు,స్కంధాదులవలంబ॰కముగ నడచు
నొక కొంత లేనియో॰పికఁ దెచ్చికొని భర్త, కుపచార మొనరింప॰ నుద్యమించు
నలసదృష్టులవలయువ॰స్తువులను దెలుపు, నలఁతియెలుఁగున౯బరిమితో॰క్తులనుబలుకుఁ
గలికి నీర్కావి వలిపంపు॰వలువఁ దాల్చి, నెలలునిండినకొలఁది న॰వ్వేలఁది మిన్న॥"
చతుర్థాశ్వాసము, ౧౧౩.

సీ. "ఎవరైన వడివడి॰నెదురుగా నే తేర, ననుఁ బిల్చుటకె వత్తు॰రని తలంతు
నఫలప్రయత్నులై॰చనువారివార్తలు, విని నాకు నిటు లెప్పు॰దని తలంతు
నగరిమోనలతీవి॰నడయాడు వారినె, ల్లను స్వామివల్లభు॰లని తలంతు
దేవేరిబోనగ॰త్తెలచేత నైన నా, మనవిఁ దెల్పింతునా॰యని తలంతు
నాకలోకంబునుండి నా॰రాకఁ జెవుల, సోఁక నెఱిఁగించువారలు॰లేక యిటుల
శ్రీకళత్రుం డుపేక్షించెఁ॰గాక యున్న, నీకరణినుంచునే యంచు॰నేకతమున॥"
తృతీయాశ్వాసము. ౧౪౯.

రెండు మూఁడు పదములతో నర్థము నంతయుఁ దెల్పుటయందు వీరి సరివార లనేకులు లేరు.

"నిదురఁదోఁగి౯ టంచుఁ॰బదములొత్తుభుజిష్య, లూరకుండినసంభ్రము॰లూఁపుకొనుచు."
ద్వితీయాశ్వాసము, ౭౨.

"వాకిట జందెము లుద్ధృతోరస్కులై యొడుకుచు నన్న లున్నను."
తృతీయాశ్వాసము, ౧౬.

"ఎందునుండియొయొచటికోయేగుచుండి, పిడుగు వడినట్టుగా నుట్టిపడియె నెదుట.
తృతీయాశ్వాసము, ౩

"యాతాయాతపీతోత్తరీయదళందొట్రిలఁ, దల్లడిల్లె నగరం బాబాలగోపా
ముః." తృతీయాశ్వాసము. ౧౫

" అఖిలసజ్జనలోకాభయప్రదంబులైన నాగ్గుభుజంబుల నతని బొడివిలేవఁ
కత్తి."

" పురి గిరి పితిఁదిగాఁ దిరిగి బయిల్ గాంచి ప్రోవవేహరి యంచు మ్రొక్కు—

సందర్భోచితము లగుపద వాక్యముల నేర్చి కూర్చుట, శబ్దబాహుళ్యము లేకయే యుద్దేశితార్థమును వివరించుట, రచనాచమత్కృతిచే వర్ణితాంశమును జనులవారిహృదయఫలకములపైఁ జిత్రించుట,—ఇవ్వియే నిజమైన కవిత్వలక్షణములు; వీనియందే వీరిసామర్థ్య మంతయుఁ జూపఁబడి యున్నది.

వర్ణనలు:—ఇఁక వీరివర్ణన సామర్థ్యము శైలి కంటెను బ్రశంసనీయము. సృష్టి వైచిత్ర్యములు జనసామాన్యమున కగ్రాహ్యము లనియు, గగనతలంబున నగోచరంబులై లక్షలకొలఁది మూఁగి దాఁగియుండు నక్షత్రసమితి దృష్టిపథంబు నధిగమింపఁ జేయు దూరదర్శని (Telescope) చందంబునఁ గవులకల్పనలు స్థూలదృష్టిచే మనము కనుఁగొన లేనివాని నన్నిటిఁ గన్నుల కగపడఁజేయు ననియు, నెల్లరు నొప్పుకొను విషయములే. ఇఁక వర్ణనలు స్వభావానుగుణ్యములుగ నుండ వలయు నని విప్పి చెప్ప నేల? కవి, చిత్రకారునివలె, సాధ్యమైనంతవఱకు సహజాకృతిఁ దేల్చుటకుఁ బ్రయత్నింప వలయును. లేనిచో నిది యిట్టి దని పోల్చుట యశక్య మగుటయేకాక, వారిసామర్థ్య మెట్టిదో యెఱుక పడుట కూడ దుర్లభము. అస్పష్టవిషయముల విశదప

ఱుచుటయం దతిశయోక్తి సహాయకారియైన నతిశితతరణి కిరణముల కరణి, మేరమీఱినచో నిష్ప్రయోజన మగుటయే కాక, తఱచుగ మొదటికి మోసము దెచ్చుటయుఁ గలదు. కావున నుత్ప్రేక్షలలోఁ గవులు చూపు సామర్థ్యము స్వభావోక్తియందుఁ గన్పఱిచినచో మనకావ్యములింకను శ్రావ్యములుగా నుండును. అయిన నిది మనము తలంచునంత చులుకనైనకార్యము కాదు. అవయవానురూపతయు, సహజలక్షణ సౌందర్యమును లేని వికృతరూపమును వ్రాయు నలవాటు సులభసాధ్యముకాని, కృత్రిమాకారమునే నిజస్వరూప మని భ్రాంతి గొలుపుచు జీవకళ యుట్టిపడునట్టు లిఖించుప్రజ్ఞ శారదావరప్రసాదలబ్ధ మని చెప్పవలసి యున్నది. ఇట్టి సామర్థ్య మేతద్గ్రంథకర్తయం దధికముగాఁ గననగు. ఐనను వీరికల్పనాసామర్థ్య మనల్పము. ఎట్టి విశేషములు లేని సామాన్యవిషయములనె మనోజ్ఞముగఁ జమత్కరించి యెన్నఁడుం మఱపు రాకుండు నట్లు వర్ణింపఁ గలరు. తార్క్ష్యభూధరౌన్నత్యమును, దదధిరోహణసమయమున మూకబధిరాంధపంగులకు సంగతమైనలాభమును, వేంకటేశునకుఁ గుక్కుటేశుం డనుచరసహితముగ నొనర్చిన పరిచర్యయు, నెంతయుఁ జక్కఁగా వర్ణింపఁబడి యున్నవి.

సీ. "సెలయేటియిసుకతిన్నెల గూఢమణికేళి, కల నిలింపాంగనల్గలసి యాడ
దీర్ఘికాబ్జముల నాదిత్యకహంసము, డలములు జతగూడి వెలయఁ జేయ
వృక్షశాఖల డాసి బుఱ్ఱాళితేజస్సి, మిరమేళనాశ్చర్యగరిమఁ జూపఁ
గటకకూటములందుఁ గదిసి గంధర్వసంఘా, తంబు సంగీతకలనఁ బెరయ
తే. గీ. నాకభూలోకములకు సంతతముగాఁగ, రాకపోకలు నెరపఁ బరస్పరంబు
దివిజమనుజులు కోర్కి సంధించుకొనిన, దండినిశ్రేణి యనఁగ నక్కొండ దనర.
ద్వితీయాశ్వాసము, ౫౭.

సీ. "గొంతెత్తి గోవింద గోవింద యని సంత, రువ్వగా బిట్టువాపుచ్చువారు
శ్రుతిమాఱె మారుతాహతి వీణసారణి, ననువుగా సవరింపు మనెడువారు

ద్వారగోపురదృష్ట ద్వారశాసనవర్ణ, సమితివిస్ఫుటముగాఁ జదువువారు
వడివడి ముందుకై నడచి క్రమ్మతి తన, యడుగులఁ బడి మ్రొక్కి లిడెడువారు

తే. గీ. నైనవారలఁ దన వెంట నరుగుదెంచు, వారి నలమూకబధిరాంధ పంగుజనులఁ
జూచుచుఁ గపటనాటక సూత్రధారు, చిత్రనాటకపటిమకఁ జ్చెరువు చెందె.”

షష్ఠాశ్వాసము, ౧౫౭.

సీ. “తొలికోడి తానయ్యె నెలుఁగెత్తి మూఁకుభం, గులఁగుక్కు చేకుండు గొసరికూసె
నాలమందల కెల్ల నధినేత తానయ్యె, పొంకంబుగా నంద జంకె వైచెఁ
దీర్ఘంబుఁ దెచ్చుహ స్తికిఁ బెద్ద తానయ్యె, లంబోదరుఁడు బృంహి తంబొనర్చె
విహగంబులకు నెల్లఁ బెద్ద దానైకుమా, రుని కేకి పెలుచ నిస్వన మొనర్చెఁ

తే గీ. దానె లింగార్చకులకుఁ బ్రాథమికుఁ డగుచుఁ, బ్రాతరనిలుండు కేతనాగ్రమున నున్న
ఘంట మ్రోయించె వందిమాగధులు తామె, యగుచు భక్తులు పేర్కొని రపుడు మమ్ము॥”

షష్ఠాశ్వాసము, ౨౩౨.

కొన్ని సమయములఁ బాత్రల యుల్లంబుల నల్లడి గొను తలఁపులు మెలపునఁ దెలుపఁబడుటయుఁ జూడనగు.

సీ. “పయనంబు వెడలుచోఁ బవమాన మెదురౌట, దుర్నిమిత్తం బని తోఁపదయ్యె
వాహనంబులు లేక బ్రహ్మాదిముఖ్యులు, దోడరాఁ దగదని తోఁప దయ్యె
మాహేశ్వరుం డైన మాని సౌదర్యులఁ, దోఁప నమ్రతఁ జూపఁ దోఁప దయ్యె
గౌరీప్రసాదకు క్షయయోజమాల కం, దోయి నద్దుకొనంగఁ దోఁపఁ దయ్యె

తే. గీ. నేమి సేయుదు దివ్యప రీమళాఖ్య, బడిశమునఁ బడి శమగుణంబుడుగ వడిగఁ
జిత్తమీనంబు చిక్కులఁ జిక్కె నకట, దైవనిర్ణయ మెవ్వారు దాఁటువారు!”

తృతీయాశ్వాసము, ౫౨.

మ. “మునిరాణ్ముఖ్యుని శక్తి మున్నెఱుఁగనో ముక్కంటి యీదంటయై
యనసూయాపతియందు నత్రికి సుతుం డౌ టెల్ల నాలింపనో
జనవక్రోధనుఁ డీశపోధనుఁడు దుస్సాధ్యప్రభావాఢ్యుఁ డం
చనివిన్నాఁడను గాను నాతెలివి యేమై పోయెనో ! యక్కటా !”

తృతీయాశ్వాసము, ౫౩.

సీ. "కట్టించుకొనినాఁడు కద వైజయంతంబు, తన కేమొ యిది శాశ్వతం బటంచుఁ
గావించెఁ గద యోలగము సుధర్మాస్థాని, తనయధికారంబె తప్ప దనుచుఁ
బాలించెఁ గద స్వర్గపట్టనం బేపట్టు, నను దన కదియె కాణాచి యనుచుఁ
గాలిపించుకొనెఁ గదా పలపించియప్సర, స్సతులచేఁ దన వెంపె సత మటంచు

తే. గీ. నార యాయింద్రుఁ డిప్పు డెందరిగె నొక్క
మనలఁ దొలివేలుపుల మాట మఱియు సవతి
తల్లికొమరుల మాటఁ దత్స్వర్గరాజ్య
మెల్ల మన కనుభోజ్య మం చెఱుఁగఁ డొక్క."

తృతీయాశ్వాసము, ౧౧౧.

సందర్భోచితవర్ణనలకై వెదకికొన నక్కఱయే లేదు. ఈ గ్రంథమునం గల మనోహరవర్ణన లన్నిటిం గూర్చి విస్తరించి వ్రాయ వీలు లేమిచే దిక్ప్రదర్శనముగఁ గొన్నింటి మాత్రము వివరించెద. నా చూచినంతవఱకు నాంధ్రప్రబంధములలో నెద్దానియందును ఋతువర్ణన మీగ్రంథమునందువలె హృదయరంజకముగను స్వాభావికముగను జేయఁబడియుండ లేదు. అయాఋతువులందు భూపులు మొదలు కాఁపుల వఱకుంగల యన్నియంతస్థులవార లెట్లెట్లు కాలము గడపుచుందురో, ప్రపంచమంతయు నెట్టిమాఱుపు లందుచుండునో తెలుపఁబడి యుంటయే కాక, యప్పుడప్పుడు మన యనుభవములోనికి వచ్చిన వయ్యు మనము గమనింప నట్టియు, గమనించియు మఱచిపోవు నట్టియు, విషయము లన్నియు మనస్సున కొక్కసారిగాఁ బ్రదర్శింపఁబడి, స్వప్నమునందుంబలె నిమేషమాత్రమున సంవత్సరభుక్తి జ్ఞప్తికిఁ దేఁబడి యున్నది. ఇయ్యెడ వీరికింగలపరిశీలన శక్తియుఁ, బ్రపంచజ్ఞానమును, బ్రకాశితములగుచున్నవి. హాస్యరసాస్పదము లగుపద్యము లనేకము లీఘట్టమునఁగన్పట్టును.

సీ. "ప్రహిబహిః కుట్టిమాభ్యర్ణగాంభఃపూర్ణ, కలశాంబువులు గతిక్లమముఁ బాప
నవనారికేళపర్ణకళింజకస్థితుల్, మార్గాతపోత్థశ్రమంబు నడఁప
జంబీరరసపూరసమ్మిశ్ర మగుతక్రసారంబు తృషను జల్లారఁ జేయ
నాయతకాయమానాంతరస్థితతాళ, వృంతముల్ ఘర్మాంబువితతి నడఁప

తే. గీ. నిదుర గదురంగ నపుడధ్వనీనజనము, విడియు నొక్కొకపుణ్యాత్ముఁ డిడినయట్టి
ప్రపనపారసుఖాప్తిమైఁ బసల మఱచి, పట్టపవలింటివడసోఁకు దట్టకుండ."

ద్వితీయాశ్వాసము, ౭౮.

సీ. "ముసుఁగిడ్డ కుఱుమాపు ముదుకదుప్పటిచెమ్మ, గిలకుండ నలఁతికో వెలలు చొచ్చి
హత్తించి తొడిగిన క్రొత్తచెప్పులజోళ్లు, దడియకుండఁగ వీథిబడులఁ జేరి
గుత్తంబుగాఁ జుట్టికొనినచుట్టలనిప్పు, లాఱకుండఁగఁ బంచటరుఁగులెక్కి
పొన్నుఁగఱ్ఱలయూఁతఁ గన్నుఁగానక జాఱి, పడకుండ రచ్చపావడుల నిఱికి

తే. గీ. చేలపనులందుఁ జొప్పడు చెలిమిసంజ
గాఁపుఁగొమరులు పడుపుసుంకములఁ గొనిన
శాలిపాలికలకుటీరపాళిఁ జేరి
రెట్టకేలకు నజ్జడి నేకతముగ॥"

ద్వితీయాశ్వాసము, ౯౧.

సీ. "పట్టుఁబుట్టముఁ జుట్టి నట్టిబోడిశిరంబు, పైనొప్పు నక్షయపాత్రి నొకటి
యిరుకక్షములలోని తిరునామములపుస్త, కమునను దాళవృంతమున రెంటను
క్షుద్రకుటీప్రాంతశునకభీతినిఁ గుడి, కేలఁ దాల్చినతిరుకోల నొకటి
డాచేతిదారుఖండపుఁదాళయుగి రెండు, స్వప్రతీకంబులఁ బదియు రెండు

తే. గీ. రమణ నష్టాదశోర్ధ్వపుండ్రములు దనకు, నమరనత్యర్థవైష్ణవత్వము ఘటిల్ల
బికిర మెత్తంగ సాతానిపిండు డిఱుగుఁ, దగ ధనుర్మాసవాసరాంతములనపుడు."

ద్వితీయాశ్వాసము, ౧౦౦

సీ. "నవశాలిసస్యకృంతనవిధానైకసం, భ్రమముహుర్భ్రమదంఘ్రిభవకులంబు
వార్షికవ్రీహిసంపాదనాజస్రసస, త్వరచరద్గ్రామసేవకజనంబు
పార్థివగ్రాహ్యషడ్భాగగ్రహణజాగ్ర, దుద్యోగిపురుషభటోత్కరంబు
ప్రతిగేహపర్యటద్వాద్యనాదసనాథ, కోణంగిముఖ్యభిక్షువ్రజంబు

తే. గీ. దనర నవ్వేళ నాప్రభా • తప్రదోష, మాప్రదోషప్రభాతంబు • నటుల యిటుల
తిరుగ నయ్యాయిసందడి • తెఱపి లేమిఁ, జేల మూల్గకు నొకవింత • చెలువు దోఁచె!"

ద్వితీయాశ్వాసము, ౧౦౧.

స్వర్గవర్ణనముకూడ నీరీతిగనె నిరుపమానసౌందర్యము కలదై యున్నది. ఏవ వొడమఁ జేయకుండ శృంగారరస మెంతవఱకుఁ జూపనగునో యంతపర్యంతము గనఁబఱుపఁబడి యున్నది. ఉత్తరహరివంశము, మృత్యుంజయవిలాసము, మొదలగుగ్రంథముల యందలి స్వర్గవర్ణనలకుఁగూడ దీని యెదుటఁ దలయెత్తి మెలఁగ వలను పడదు. దిగధీశులు విష్ణుం బొడగని నప్పు డొనర్చిన స్తవము లెంతయు సహజములుగా నున్నవి. నైమిశారణ్యవర్ణన, నాచనసోమునిబదరికాశ్రమవర్ణనవలెఁ జదువువారి మనములఁ దనతోఁగొనిపోయి, మునిజనావాసమునఁ బ్రవేశింపఁ జేసి, పక్షిజాతులకూఁతలును, సెలయేళ్ల మ్రోఁతలును, దప్ప నేచప్పుడు లేక యొప్పు నప్పట్టునఁ, బరమశాంతస్వాంతులై, తపోధ్యాననిష్ఠాగరిష్ఠులై, సంసరణతరణితరణమునకు "శ్రీరమణసేవలె కేవల నౌకలౌట" నెఱింగి, "ప్రత్యహముం గృతనిత్యకృత్యులై శౌరికథార్థముల్ వినుచు శార్ఙ్గిఁ దలంచుచుఁ జక్రిమంగళాకారము నాత్మ నెంచుచును గాలముఁ బుచ్చుచు"నుండు జటిమండలిదర్శన మొడఁగూర్చుచున్నయది. అదితి దౌహృదప్రసవవేదనావర్ణనల దీటుకొనఁ దగినవి నేనింత వఱ కెన్నఁడునుఁ గని యుండలేదు.

సీ. "నివరిప్రాలొప్పసివం • డినబమ్మ యిణిపాల, పరమాన్న మొకమూని • పత్ని యిచ్చెఁ
దనప్రాపుఁ గాంచి క్రొ • త్తగ ఫలించినవింత, చెట్లపండ్లొక ముని • స్త్రీ యొసంగె
నిజగృహేశాభిమం • త్రితసిద్ధమహిమాత్మ్య, తల నొక్కమునివధూ • తిలక మునిచె
యవమయష్టకపిష్ట • నవఘృతపక్వభా, ద్యము లొక్కతబిసి యి • ల్లాలు దెచ్చెఁ
తే. గీ. దాను బూజించుదేవిపా • దముల మీఁది, గొనబు నిర్మాల్య మొకతపో • ధనపురంధ్రి
యిడియె సీమంతశుభశోభ • నెసఁగుకశ్య, పముని సామంతసీమంత • వతికి నచట."

చతుర్థాశ్వాసము, ౧౧౨.

సీ. "శ్రవణగమ్యముగ నారణ్యకోపనిషత్తుఁ, బారాయణముఁ జేయవలయు నేమొ
బల మెలర్పఁగ మహేశ్వరునిముంగిటినందిఁ, బట్టియిట్టటుఁ ద్రిప్పవలయు నేమొ
గ్రుక్క లొక్కటి రెండుఁ గ్రోలఁగా స్వధితి చే, జలముమంత్రించియీవలయు నేమొ
కచమునందిసుకోనంగాఁ బత్రపుటముపై, విలిఖించి యంత్ర మీవలయు నేమొ
తే. గీ. యనుచుశీఘ్రప్రసూత్యుపాయజ్ఞులెల్ల, నుటజబహిరంగణంబుననుండి రపుడు
జరఠమౌనికుటుంబినీజననియుక్తి, నొక్కటఁ దదీయబాలకాహూతులగుచు॥"

చతుర్థాశ్వాసము, ౧౧౬.

వామనమూర్త్యావిర్భావఘట్టము శైలిచేఁ బోతనార్యుని భాగవతముతోఁ దూఁగ లేకున్నను, గథాసంవిధానమునమాత్రము దానికి వీసమైనఁ దీసిపోకుంట యటుండఁ గొన్నివిషయముల దానిని మించి యున్న దని యొప్పుకొనక తప్పదు. తృతీయాశ్వాసము నందలి శారికాసంవాదఘట్టము మున్ను వాకొనినయన్నిటికన్న నెన్నికఁ గనఁదగి యున్నది. పదలాలిత్యముననేమి, కథాచమత్కృతియందేమి, భావ వివరణముననేమి, కళాపూర్ణోదయ ప్రభావతీప్రద్యుమ్నములఁ బురుడించు చున్నయది. ఇతరాంతరంగవృత్తిజ్ఞత్వమును భాషాప్రావీణ్యమును యోజించిచూడ నీశారికలును సూరనార్యుని హంసీవతంసము నొక్కయాకుననే చదివిన వను సందియ మొదవక మానదు. అమరావతీపురికి మరలివచ్చిన పిమ్మట శచీపురందరుల స్వాంతమునకు "దొంతరవింతలచే సంతరింపఁబడిన దంతుర మగుభ్రాంతి," కలభాషిణీ మణికంధరులకు, రంభానలకూబరులకును గల్గినచిత్తవిస్మృతిని స్మృతికిఁ దెచ్చు చున్నది. షష్ఠాశ్వాసము నందలి కథ కూడఁ జాలవఱకుఁ గవికిం గలస్వకపోలకల్పనాసామర్థ్యముం బ్రకటించుచుఁ గళాపూర్ణోదయరుచుల వెల్లి గొల్పు చున్న యది. ఇందుఁ బాలునకు నాభీరునకు జరిగినసం

వాదము వలన నిక్కివిక్కిం గలసందర్భోచితపదప్రయోగనై పుణ్యము దెలిసికొనవచ్చును.

గ్రంథనామము:—“ మహేంద్రవిజయమునకు మాతృక యైన యుపమాకామాహాత్మ్యము సంస్కృతమున రమారమి నూఱనుష్టుభశ్లోకములు గలదై ”బ్రహ్మాకైవర్తపురాణమున నొకభాగముగా నున్నది. ఈ కవీంద్రుఁడు దాని నధికముగాఁ బెంచి, మూలము నందలికథతో నూతనగాథల జతగూర్చి యల్లి, యాఱాశ్వాసములప్రబంధముగా రచియించి యున్నారు. మాతృకవలె దీనికిఁ గూడ సర్వవిధముల నుపమాకామాహాత్మ్య మనుపేరే సరి యైన దైనను, “నింద్రజయంబు ముఖ్యగాథగఁ దోఁచెం గాన మహేంద్రవిజయ మని దీనికిఁ బేరిడుట మంచిద”నిగ్రంథాది యందుఁ దెల్పఁ బడియున్న కవియభిప్రాయము కేవల మపూర్వ మని కాని యసంగత మని కాని చెప్పఁ జొప్పడదు. మొదటి మూఁడాశ్వాసము లందును మనువునుగూర్చి యొక్కవాక్య మైన లేకున్నను గథకంతకుఁ బ్రధాననాయికానాయకులు వరూధినీప్రవరాఖ్యులయ్యును, నాంధ్రకవితాపితామహుని ప్రబంధము “స్వారోచిషమనుసంభవ”మనుపేరఁ బరగుచున్నది. దానికన్న నిది సార్థకనామమే.

కథావిషయము ;—ఈ గ్రంథముయొక్క ప్రధానోద్దేశ ముపమాక్షేత్రమహిమానువర్ణనము. ఎవ్వరైన బంధురతటాకోపాంతమునఁ దపంబు సల్పినను, దజ్జలంబుల మజ్జనం బొనర్చినను, గరుడభూధరం బధిరోహించినను, దతూటస్థితుం డగుదేవుని సేవించినను, దత్తన్నోభీష్టసిద్ధిరూపమున నాక్షేత్రమాహాత్మ్య మెల్లరకుఁ బ్రకటీకృతం బగుచుండు నని బోధించుగాథ లిందుఁ బొందుపఱుపఁబడి యున్నవి. అట్టికథల ముఖ్యార్థమే సంగ్రహముగ నీక్రిందిపద్యమున హృద్యముగఁ దెల్పఁబడి యున్నది.

సీ. "బ్రహ్మవిద్యామహా • ప్రజ్ఞానిధిత్వంబు, దివిజేంద్రసదృశమై • భవసమృద్ధి
యదితికశ్యపసమా • నాపత్యయోగంబు, నంధ్రనాయక కౌతు • కానుషక్తి
నారదప్రతిమాన • తారకజపసిద్ధి,ధూర్జటినిభధూత • దోషవృత్తి
హీనభూతాభసాం • లానికలోకాప్తి, పల్లవతుల్యమై • వల్యపదవి
తే.గీ యేతదస్త్రప్రపూతవి • ఖ్యాతమహిమ, సహితమహితకథావిధ • శ్రవణపఠన
నిరతనిరతులకొదవు—"

షష్ఠాశ్వాసము, ౨౬౧

ఇఁక నాయాగాథల గ్రంథవిషయము నుండి విరళపఱిచి ప్రత్యేకముగ వానియందుఁ గానఁబడు రచనావిశేషముల మాత్రము గొన్నిటివివరించెద.

మొదటి రెండాశ్వాసముల యందును వేదాపహర్త యగుసోమకాసురనివధ దెలుపఁబడి యున్నది. ఈ భాగము కథాచమత్కృతిచేఁ బ్రసిద్ధము కాకున్నను, రసభరితంబులై విసు వొదవింపక చదివినకొలఁది మది ముదము గదురఁ జేయుఋతువర్ణనల వలన నెంతయుమనోహరమై పొలుచు చున్నయది. తృతీయ, చతుర్థ,పంచమాశ్వాసములీగ్రంథమున నెన్నికఁ గన్నకథ లన్నిటిలో మిన్నయైనవేల్పుమన్నకానిగాథచే వన్నెకెక్కియున్నయవి. ఈ భాగమును "మహేంద్రవిజయమ"నుటకన్నను "మహేంద్ర గర్వనిర్వాసనమ"నిచెప్పిన నొప్పిదముగనుండును. పేరు వేఱుగ నున్నను, దానింబట్టి కవియుద్దేశము కూడ భిన్నముగ నుండు ననుకొనవలసి వచ్చినను, ద్రచ్చి చూచినమాత్ర మింద్రునికిం గల్గిన శృంగభంగమే ప్రధానాంశ మనియుఁ, దద్వివరణముననే కవి తమసామర్థ్యము నంతయు వినియోగించినా రనియు, ముఖ్యముగ దానివలననె గ్రంథమున కిట్టిప్రాశస్త్య మొనఁగూడిన దనియుఁ, దోఁపక మానదు. ఈ యభిప్రాయమును స్థిరపఱుచుట కష్టము కాదు. ఈ విషయ

మున మూఁడుభాగములు స్పష్టముగాఁ దెలియు చున్నవి. 1 పురంద రుఁడును రేంద్రపదవిభ్రష్టుం డగుట. 2 నిశాచరుఁడు శచీవరసింహాస నాధిష్ఠాన మొనర్చుట. 3 త్రివిష్టపపతి పునఃప్రతిష్ఠితుం డగుట. మొ దటి దానియందు రాజు గర్వితుఁడైనచో ననుచరసహితముగ శిక్షింపఁ బడునని సూచఁబడినది. రెండవదానియందు రాజు గుణశాలియే యైనను, దుర్ణయమూర్తుల నికటవర్తులుగాఁ జేరఁదీసినచో వారిమూలమునఁ దానును దండితుఁ డగు నని తెల్పఁబడినది. మూఁడవభాగమునఁ బశ్చా త్తప్తు లైనవారిని భగవంతుఁడు కృపాళుం డై చేపట్టు నని తేలుచు న్నది. మదించినవారి కున్నది పోవుటయే మృత్యుసదృశం బగు శిక్ష. అది తమవైరులఁ జేరుట పైదానిని మించినవంచన. తుదకు బ్రతుకుఁ దెరువున కితరుల బతిమాలుకొనవలసినగతికిఁ దేఁబడుట వీనినన్నిటిఁ దలఁదన్నిన బన్నము. ఇద్దియే మనశతమన్యునకు సంప్రాప్త మైనస్థితి. అది యకారణముగఁ గల్గినది కాదు. మున్నొకపరి విష్ణుదర్శనార్థమై వైకుంఠపురి కరిగి యచ్చట

శా. "ముల్లోకంబుల నేలు చుండు సవనం.బు ల్నాలు గావించితిన్
దెల్లం బై తగుసౌమనస్యమున వ. ర్తింతున్ బుధశ్రేణియం
దెల్ల న్ముఖ్యుఁడ నై మెలంగుదు"

తృతీయాశ్వాసము, ౧౫౦.

నని విఱ్ఱవీఁగి తుదకు శ్రీహరిం బొడగాన లేక, శారికలచేఁ దిరస్కృతుఁ డై, నారదునిచేఁ బరిభూతుఁ డై యరిగినత్రోవనె మరలి వచ్చెను. అయిన నంతటితో జ్ఞానము దెచ్చికొనక, మదాంధుఁ డై కర ణీయకార్యముల మఱచి, యకరణీయకృత్యముల జరపుచు, గురువుల నాదరింపవలయు నని తెలిసియు దుర్వాసునకుం బరిచర్య సేయక,

వారిప్రసాదము నిరాకరింపఁగూడ దని యెఱింగియు న ట్లొనర్చి, య త్తాపసుకోపాగ్ని రగులఁ జేసి శాపోపహతుం డయ్యె. కావుననే పూర్వముకన్న నధికశిక్షకుఁ బాత్రుఁ డై తనరాజ్యమును గోల్పోవు టయే కాక యది శాత్రవుల యధీన మగుటఁగూడఁ దాఁ జూడవలసి వచ్చెను. తనతప్పు తా నెఱింగినవాఁడగుటచేతనే యసహాయుం డై శ్రీహరిదరిఁ జేరుటకు వెఱచి, సురగురునిం గూడఁ దోడితెచ్చుకొనవ లసి వచ్చెను. ఇతఁడు నేర మొనర్చిన కారణముననె "బ్రత్యక్ష మైతి నీకు మాత్రంబె సురపాలనైకలోల" యనియు, "మెచ్చితి నీసచ్చరి తకు, వచ్చినపని ముచ్చటించి వర మడుగు"మనియు, బృహస్పతితోఁ, గుపితుం డగు నాహరి, బలారిం గికురించి మాటాడఁ దొడంగె. ఇం ద్రునివలని లోపమును, నాతని శిక్షింపవలె నను నుపేంద్రునిమనోనిశ్చ యము నెఱింగిన వాఁడై, రాజనీతిపారంగతుం డగుగురుం డతిజాగ రూకతతో నంత వఱకు జరిగిన దంతయు న్యాయ మని యొప్పుకొని, యతివినయోక్తులఁ దనమనోభీష్ట మల్లనల్లన వెల్లడిచేయఁ గోరి "శ్రీవర! దేవరం గనుటచేతను జేతనులు...నిత్యవిభవంబును గాంచి.... సదాసుఖితులెౌదు రటంచుఁ గోవిదులువచింతు"రనియారంభించి, "దేవ ర పాడసూపుటయే వర "మని స్తోత్రముచేసి, "స్వర్గమర్త్యపాతాళ ములు దేవమనుష్యాసురులకుఁ దావలములుగ" సృష్టింపఁబడి యున్నను, "త్రిదశాలయం బని స్వర్గమునకు, బలిసద్మమనుచుఁ బాతాళమునకు" సంజ్ఞ లమరుచున్న నిప్పుడు "తత్క్రమంబు దప్పుటకుం" గారణ మేమొ యుండనోపు నని యొడఁబడి, కడ కింద్రున కొడఁగూడిన కడగండ్ల విడివి డిగాఁ దెల్పి, "దీనజనతార్తిసంహారి దానవారి శౌరి యనుఖ్యాతి

నిలుపు కొమ్మ”నివేవిధమ్ముల వేఁడుకొనఁ జొచ్చె. ఇంతియ కాక పన్న గశయనుఁడు ప్రసన్నుఁడై “మీసంకటములు దీర బలిని రసాతలసీ మకుఁ బంపెద” నని మాట యిచ్చిన పిమ్మటఁ గూడ సురాచార్యునికిఁ దనివి తీరకుంటఁ జూచి, “పలుమఱు శ్రీహరి గురునిం దలఁపు తెలుపు మనిన నింద్రు నాకము నందు న్నిలుపు మని కోర” “నవ్వుచు నటు కాని మ్మని హరి యనుగ్రహించె” నఁట! సురేశ్వరునకు బుద్ధిగఱపు టకుఁ గాకున్నఁ జుట్టుఁగ్రైదువుజో దింత బెట్టుసరి సేయుట యెన్నఁ డైనఁగని యున్నారమె? వజ్రనాభదైత్యుఁడు స్వర్గముపై దాడి వెడలి సురలఁ బాఱఁదోలి నప్పు డింద్రునిఁ గని, కృష్ణుఁ డిష్టబంధువనియు, సత్పురుషుఁ డనియుఁ గొనియాడి యాతని వెఱపుఁ బోఁ జఱచుట మన మెఱుఁగమా? ఈ గ్రంథాదియందు వేదములఁ గోల్పో యినబ్రహ్మ తనతండ్రి యొద్దకు నిర్భయముగాఁ బోవుట మనము గని యుండ లేదా? హరి యైనను దనయభిప్రాయ మస్ఫుటముగాఁ దెల్పి యుండ లేదు. “కులబలసంపదామలు దగుల్కొన హత్తిన మత్తవృ త్తి...తద్బల ముడివోయినప్పుడ కదా”తొలఁగు నని మొదట జనసా మాన్యముం గూర్చి చెప్పి, పిమ్మట బుభుక్షుండు “ప్రభుతాప్రభవప్రభూ తపటువైభవగర్వభరంబునఁ దజ్జత దప్పి భవానిప్రసాద మభిభవించె” ననియు, దుర్వాసుఁడు “సదయుం డై గోవిందుఁడే కలఁ డటంచు వాక్రువ్వక యూరక యే వెడలిన” శాపము గ్రమ్మఱింప నెవ్వరికిఁ దర ముగాదనియుఁ, బాఠశాలాధ్యక్షుఁడు తనక్రిందియుపాధ్యాయుని ధిక్క రించిన విద్యార్థికి బుద్ధిచెప్పిన చొప్పున దిక్పాలమాళికిఁ దలవంపు గలుగఁ బలికెను. మఱియు బలిభంజన మొనర్చిన పిదపఁ గూడ “స్వారాజ్యం

బింద్రునిచేత సాంద్రప్రేమంబున నిస్తంద్రత నేలింపుమని" మునులు ననిమిషులును మనవి సేసినం గాని పట్టాభిషేకంబున కియ్యకొనం డాయె. అంగీకార మొసంగిన పిమ్మటం గూడం, దాను సన్నాహ మొనర్చు మనుటకు మున్నపార్వతీపరమేశ్వరుల నారాధింపకయే, బ్రహ్మర్షియుక్తుండై పట్టాభిషిక్తుండగుటకు వచ్చి యుండె నని విని "యేకతంబున నింత పుట్టె, దాని నిపుడైన మరలింపం గానం డయ్యె" నని వాస్తోష్పతిం గూర్చి గీష్పతితో మొఱవెట్ట సాంగెను. ముక్కంటియు నాతనిమచ్చికంటియుం గూడం దెఱగంటిదొర తమయడుగులపైం బడి మ్రొక్కిలిడిన లేవనెత్తి "యైన దేమయ్యెనో భుక్తమయ్యెం గాని, యిప్పుడైనను దృశ్యమందించుకైన, నీశ్వరుని కంటె భేద మంచెంచం బోకు"మని చెప్పి, యాతని యహంభావము వేరంటం దెగనఱకి, తమ పురి కరిగిరి. కావున నీమూండాశ్వాసములలో మహేంద్రగర్వభంగము ముఖ్యాంశ మని సంశయములేక చెప్ప వచ్చు. అయినను, మొదటం బడరాని వెతలం బడి, తుదకు స్వకర్తృకముచేతనైన నేమి, యీశ్వరసంకల్పముననైన నేమి, కథానాయకుం డానందాభ్యుదయ మందిన కారణమువలన, నయ్యలరాజు రామభద్రుని గ్రంథమునకు "రామాభ్యుదయ"మను పేరు వచ్చిన తీరుననే, మహేంద్రునకును భగవత్కటాక్షమునం దుదకుం గలిగిన విజయమునుబట్టి యీ గ్రంథమునకు "మహేంద్ర విజయం"బను నామంబుంచంబడి యుండ వచ్చును.

షష్ఠాశ్వాసమునందలి కథాసూత్ర మొక్కొకచోటం జిక్కగాం దోంచిన నోపికతోం జదివిన వదలించుట సులభమే. క్షేత్రమహిమను దెల్పు నవి కొన్నియుం, దారకమంత్ర ముపదేశ మందిన వారికి వేంకటే

శుఁడు సులభగమ్యుఁ డని చూపునవి గొన్నియు, నై దీనియందుఁ గూర్పఁబడినకథలు రెండు విధములుగా నున్నవి. అశ్వత్థవృక్షము నాశ్రయించి యున్నబ్రహ్మరాక్షసోత్కరమునకుఁ "బద్ధమోదకబిందు సంపర్కమునను, నుష్టభావంబుమాత్రంబె తొలఁగెఁ గాని" "బంధుర సరోంతర్వారిపూరంబులం దానంబాడు" నంతవఱకుఁ బిశాచవృత్తి విడిచి పోదయ్యె. తార్క్ష్యశైలారోహణ మొనర్చిన వెంటనే మూకబ ధిరాంధపంగులకుం గలయవరోధము నివారింపఁ బడియె. కళింగరాజ కన్య చిఱుతప్రాయమున గరుడభూధరమునకుఁ దోడ్కొని పోఁబడియుం టం జేసి, బ్రహ్మరాక్షసులనుండి రక్షింపఁ బడుటయే కాక యాంధ్రేం ద్రుపురంధ్రి యయ్యె. పుణ్యక్షేత్రముల నన్నిటిఁ గన్న నారదున కుపమా కలోఁ గాని తారకజపసిద్ధి కల్గదాయె. ఈ మంత్రరాజ ముపదేశ మం దినవల్లవునకును బీఠికాపురవల్లభునకును, వేంకటేశుఁడు వశుఁడై కోరినవరము లొసంగెను. కళింగరాజతనూజ వృత్తాంతమును, బీఠికా పురాధీశులకు వంశపరంపరాగతము లగునామధేయముల వ్యుత్పత్తి యును, దెల్పుగాథ షష్ఠాశ్వాసమున కెల్ల స్తోత్రపాత్ర మై యున్నది. కొన్నిగ్రామనామముల యర్థముం బట్టి మిగుల నేర్పుతోఁ గూర్పఁబడిన దగుటచే, స్వకపోలకల్పితం బయ్యు వాస్తవముగానే తోఁచు చున్న యది. ఒంటమామిడియే మునివాసము; రావికముపాడే బ్రహ్మరాక్ష సుని రావి; తేటగుంటయే ద్విజుఁడు వార్చిన గుంట; గోపాలపట్ట ణమే వల్లవులపల్లె. వల్లవుని వృత్తాంతము కూడ శ్లాఘనీయముగనే యున్నది. విద్యాగంధ మెఱుంగక పశుప్రాయుఁడుగాఁ బెరిఁగిన వానికి సామాన్యముగ నీశ్వరతత్త్వవిచారణాసక్తియే పొడమదు. పొడ

మీనను వానిమనం బాధ్యాత్మికవిషయములఁ జాలదూరము పోనేరదు. ధరణీజాతవ్రాతమును, జంతుసంతానమును బెట్టుపోఁతలు లేకయే పెరుఁగుటయు, నంతరిక్షమున లక్షలకొలఁదినక్షత్రము లాలంబరహితము లై వ్రేలాడుచుండుటయుఁ జూచి, యాదికారణ మగు శక్తి యెచ్చటనో యుండి తీరవలయు నని గ్రహింపఁ గలఁడు. కాని, యాశక్తి యిట్టి దని నిరూపింపఁ జాలఁడు. కావున నట్టినిష్ఫలప్రయత్నముల నుండి యాతని మనస్సు వెనుకకు మరలిపోవును. పిమ్మటఁ జిత్తమునఁ గల్గుమార్పులు వానికి లభించు సాంగత్యము ననుసరించి యుండును. సర్వసాధారణముగ ముక్తిమార్గాన్వేషణాసక్తచిత్తవృత్తాంత మిట్టిదయి గన్పట్టును. ఇదియే మిక్కిలిరమ్యముగా నిందు వర్ణింపఁబడి యున్నది.

"భాషాభిమాని."

19—9—1906.

తప్పొప్పులు.

పుట.	పఙ్క్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
౪	౧౭	మునుఁగొనంగ.	మునుకొనంగ.
౧౨	౧౭	నాగమములు.	నాగమముల.
౧౩	౨౫	శాస్త్రములు.	శాస్త్రముల.
౧౬	౨౨	గామునట్ల.	రాములట్ల.
౨౭	౯	క్రోధముఖాది.	క్రోధముఖారి.
౨౮	౭	అనవుండా.	అనఘుండా.
౪౫	౨	నెద్దేవ.	యద్దేవ.
౫౧	౪	తోడఁబేర్కొనక.	తోడనూఁకొనక.
౫౩	౨౨	రథోత్థితా.	రథోద్ధతా.
౫౮	౧౫	నయ్యయోగ్య.	నియ్యయోగ్య.
౬౦	౬	డెసంగు.	డెసంగ.
౬౩	౨౦	హీనుండనక.	హీనాత్ముఁడై.
౭౪	౧౨	పాథి.	పాస్తి.
౭౫	౧	జేర.	జేరి.
,,	౨౫	యొనరు.	యొసరు.
౭౮	౨౪	విశ్వాసంబునను.	విశ్వాసంబున్న.
౮౧	౧౨	మయూఖా.	మయూఖ.
౮౨	౧౫	దొలఁగునటవే.	దొలఁగునటెయిది.
౮౩	౨	ముందునో.	మొందునో.
౮౪	౨౨	పాటి.	పాటు.
౮౭	౧౦	రాఁదవు	గాదవు.
౮౮	౨౫	జేసియచ్చో.	జేసినచ్చో.
౯౬	౧౨	యెఱఁగిన.	యెఱిఁగిన.
౧౦౧	౨౨	రీతి.	నీతి.
౧౦౨	౭	మం.	మ.
౧౦౬	౧౮	మెఱయంగ.	మెఱయఁగ.
,,	౨౪	సారతరు.	**సారతరు.**
౧౧౩	౧౨	లోలువ.	ల్గొలువ.
,,	౨౫	పిడప.	పిడుప.
౧౧౪	౨	పాత్ర.	పాత్రు.
,,	౧౦	గిన్నరాపతి.	గిన్నరధిపతి.
,,	౨౩	గధ.	గంధ.
౧౧౫	౩	తోయంబులు.	తోయంబుల.
,,	,,	ప్రసవములును.	ప్రసవములను.
౧౧౯	౧౩	సమరచన.	సమర్చన.
౧౨౧	౧౭	గేలొయి.	గేల్గొయి.
౧౨౪	౨౨	కలిసిన.	కవిసిన.
౧౨౬	౧౦	వానిని.	వానికి.
౧౨౮	౧౮	ధనంబటఁ.	ధనంబఁదుఁ.
౧౩౨	౧౧	విరించనసుతుఁడు.	విరించనజుఁడు.
౧౩౪	౫	భ్రాంతి.	భ్రాఁతి.
౧౩౫	౭	రానియొక్కటి.	రానిదొక్కటి.
౧౩౬	౪	గాఁదగు.	గానగు.
౧౩౭	౨౧	మన.	కొను.
౧౩౮	౬	యయ్యెక.	నయ్యెక.
౧౩౯	౬	ప్రతిపాది.	ప్రవిసారి.
౧౪౦	౩	కోర్కొలిడ.	కోర్కులిడ.
౧౪౨	౫	నిపుడయే.	నిపుడయు.

శ్రీరస్తు.

శుభమస్తు.

అవిఘ్నమస్తు.

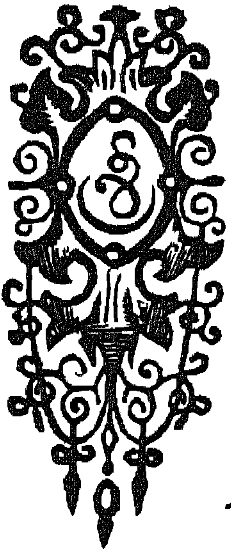
శ్రీగణాధిపతయేనమః.

శ్రీసరస్వతీదేవ్యైనమః.

శ్రీహయగ్రీవాయ నమోనమః.

శ్రీమహేంద్రవిజయము.

ఇష్టదేవతాస్తుతి.

రంజిల్లనొనర్చుఁ గావుత శిలా♦జీవప్రదానప్రథా
ధౌరంధర్యముఁ గాంచి దారుశకల♦ద్వంద్వంబునుం బాదుకా
కారం బూని భజింప భూభరణభా♦గ్యస్ఫూర్తిఁ గల్పించు సీ
తారామాంఘ్రియుగంబు మాకు ససుఖో♦దారాయురైశ్వర్యముల్. ౧.

చం. వసుధ జనించి యాజనక♦వంశము నయ్యినవంశ మింపుసొం
పెసఁగ సమున్నతత్వము వ♦హింపఁగ మించనసీత శీతదృ
క్ప్రసరణము ల్సుధారసప♦రంపరలై యలరారుఁ గాత నేఁ
డసదృశధోహదస్ఫురణ♦ నస్మదభీష్టలతాఫలాప్తికిన్. ౨.

శా. శ్రీవర్ధిల్లఁగఁ జేయుఁ గావుత జటా♦శ్రేణీమిథోబంధరే
ఖావిశ్లేష మొనర్ప స్వర్ణది తరం♦గవ్యాజహస్తంబుచే
శీవిం జొన్పినదంతకంకతముమా♦డ్కి న్మౌళి లేఁజల్వడా
ల్పూవుం దాల్చినశంకరుం డెపుడు స♦మ్మోదం బెదం గ్రమ్మఁగన్. ౩.

ఉ. స్నానజలంబు ధౌతవస♦నం బనులేపన మోగిరంబు దా
నే నెఱిఁ గూర్చి నాథు నెన♦యించును పెండిలికూఁతు రంచు సం
వ్యానముఁ బూని యవ్వరుని ♦ యవ్వ నటంచు నటించుభృంగిచం
దానకు నెచ్చెలుల్ నగిన ♦ నవ్వెడుశాంకరి మమ్ముఁ బ్రోవుతన్. ౪

చం. అనుపమ మైనయాత్మచతు♦రాననరూఢికిఁ దోడు సత్యవ
ర్తనను మెఱుంగువెట్ట విబు♦ధప్రకరంబుల కెల్లఁ బెద్దయై
మనుమని నగ్గళాకలన♦మానితుఁ జేసిన సద్దయార్ద్రహృ
ద్వనరుహుఁడౌ మహామహుఁ బి♦తామహుని న్నుతియింతు నెంతయున్. ౫

శా. శ్రీపూర్ణాకృతిముక్తిసౌధచతురం♦ఘ్రిస్ఫాటికస్తంభశో
భాపీఠీకృతశాతమన్యవశిలా♦భాస్వత్ఖురోద్యద్రజ
శ్శ్రీపేర్మిం బురుషార్థపాళి నిడ నా♦శ్రీధేనువాగీశ్వరీ
రూపం బూనితనర్చువాణి సమకూ♦ర్చు న్నాకు వాగున్నతుల్. ౬

సీ. కలుము లీనోపఁడే ♦ కమలాప్తసుతరాజ్య,సంఘటనోపాయ♦చతురమంత్రి
యిష్టార్థము లొసంగఁ♦డే జానకీరాఘ,వాన్యోన్యకుశలవా♦ర్తైకదూత
చిరతరాయుర్వృద్ధిఁ ♦ జేయఁ జాలండె ల,క్ష్మణజీవదానభి♦షగ్వరుండు
కళల నీ నేరఁడే ♦ ఘనమానిసంపూర్ణ,రామసఖ్యైకపౌ♦రాణికుండు

తే.గీ. పావనాకృతి శైవాంశ♦భవుఁడు శ్రీహ,రిస్వరూపుఁడు భావివి♦రించనుండు
నిరవధికకీర్తి యగునాంజ♦నేయమూర్తి, తత్ప్రసేవనములు జగ♦త్పావనములు. ౭

సీ. ప్రవితతప్రత్యూహ♦పవమానగిళనదు,ర్వారతుండాజగ♦రంబువాఁడు
బహుళాంతరాయప♦ర్వతవినిర్భేదన, ప్రౌఢైకదంతవ♦జ్రంబువాఁడు
పటువిఘ్నగణతుష♦వ్రజసముద్ధూనన, ద్రాఘిష్ఠకర్ణశూ♦ర్పమువాఁడు
ఘనతరాతంకపం♦కక్షాళనపటిష్ఠ, కటతటదానోద♦కంబువాఁడు

తే.గీ. భూరిపుష్కరపూత్కార♦వారికల్పి,తాసమయవర్షసిక్తరా♦ప్యాద్రిద్యుపత్య
కాతటోత్థాతకేళిసం♦ప్రీతివాఁడు, సిద్ధిగణనాథుఁ డిష్టాప్తిఁ♦జేయుఁ గాత. ౮

మ. కవనాఖ్యేక్షువణంబు నాటి జగతిం ♦ గాండోన్నతిం బెంచి ప
ర్వవితానస్థితి సంఘటించి రససం♦పన్మాధురీసాధురీ
తివిశేషంబు రసజ్ఞజాలమునకుం ♦ దెల్లంబుగాఁ గూర్చి గౌ
రవముం జెందినవారి భక్తిఁ దలఁతుం ♦ బ్రాచేతసవ్యాసులన్. ౯

కం. నన్నయభరితమనోజ్ఞక, నన్నయభవ్యోక్తిగా సెనర్చునుఁ గృపచే
నన్నయభయధృతిమతితో, నన్నయభట్టాదికవిజనంబునుతింతున్. ౧౦.

మ. తమకావ్యాదుల సత్కవుల్ "కుకవినిందం జేసి" యం చొక్కభా
గముఁ గల్పించి రకారణంబ యది నిష్కారుణ్యమాత్సర్యభా
వమె కా కాఘను లుండకున్న నలదేవానాంప్రియశ్రేణి కె
ట్లమరుం గీర్తివిశేషపూర్తి యిలఁ గావ్యాసారపూరోత్థమై. ౧౧.

కం. అని యిష్టదేవతావం, దనముఖకావ్యముఖలక్షణంబుల నెల్లం
బొనరించి యెద్దియే నొక, వనమాలిక్షేత్రమహిమ వర్ణించుటకై. ౧౨.

కం. ఊహల కనుగతిగాఁ గొ, తూహల మెద మెదల భక్తిదోహలహితసం
దోహలలితానుమతి న, త్సాహలసచ్ఛక్తిపూర్ణతాహలహలికన్. ౧౩.

కం. ఏవానిం గృతిపతిఁగా, భావింతునొ యెట్టిదివ్యభవ్యక్షేత్ర
శ్రీ వర్ణ్యమొ యనియోజన, గావించుచునుండి యే నొకానొకరజనిన్. ౧౪.

సీ. శ్రీజానకీదేవి చెలఁగువామాంకభా, గముతో నిరాబారిగమలతోడ
నాంజనేయాంజలిన్యస్తమాశస్తమా, పదముతో నధికసమ్మదముతోడ
వెనుక సౌమిత్రి వట్టినయట్టిహురుమంజి, గొడుగుతో నపరంజిమడుఁగుతోడ
భరతశత్రుఘ్నులు సురటులూనినపార్శ్వ, యుగముతోఁ జిఱునవ్వుమొగముతోడఁ

తే.గీ. గరములు మొగుడ్చునృపులతోఁ గపులతోడఁ, బ్రేమరసపూర్తిఁ బట్టాభిరామమూర్తి
పుష్పకాంతరవర్తియై పూర్వపుణ్య, కలన నా మ్రోల నిలిచినట్టులు దలంచి. ౧౫.

చం. నిలిచినకౌసలేయుఁ గని నెమ్మది సమ్మద మిమ్మడింప సాఁ
గిలి ప్రణమిల్లి కొంతవడికిం బులకించినమేనితోడ దో
యిలి నిటలంబునందు ఘటియించి తదంచితచారుదివ్యసుం
గళమహనీయమూర్తిపదకంజములం దిలకించుచున్నెడన్. ౧౬.

మ. ఉపమాకాకృతిఁ బుష్పకంబును సుపర్ణోర్వీధరశ్రీ సువ
ర్ణపరార్థ్యోన్నతపీఠబంధురసరఃప్రౌఢిస్థానూమత్కారా
బ్జపుటశ్రోడము వేంకటాధిపతిశేవన్ రామచంద్రుండు నా
కపు డాదేశమురీతిఁ దోఁచె మును నే నాదేశముం గాంచుటన్. ౧౭.

కం. వెరవు న్వెఱఁగు న్వెఱపుం, దొరకొన నప్పుడు నతు ల్నుతు ల్సేయఁగఁ జె
చ్చెరఁ గన్మొఱంగి యెటకే, నరిగెను శ్రీరామమూర్తి యనుచరయుతుఁడై. ౧౮.

కం. అంతట జాగ్రదవస్థా,క్రాంతుఁడనై యుండు నపుడె♦ కనుపట్టె నితం
డెంతవిశదప్రసాద,స్వాంతము గలవాఁడొ యనుచు♦నతికుతుకముతోన్. ౧౯

సీ. మద్వంశజుల దయా♦మతిమీఱ నాదినుఁ,డియుఁ బ్రోచె వారల♦నిష్ఠ కలరి
మత్పితామహపితా♦మహు రామశాస్త్రిని, దోడఁబల్కుచుఁ గృతా♦ర్థునిఁగఁ జేసి
మత్ప్రపితామహు♦మహితు వేంకటకృష్ణ,శాస్త్రి నేలెను దద♦గ్ర్యులకు మెచ్చి
మత్పితామహుఁ గాచె ♦ మహిని సీతారామ,శాస్త్రిఁ దత్సేవకు ♦ సంతసించి

తే.గీ. మజ్జనకు నాత్మబోధసం♦పజ్జనకునిఁ, గృప మనిచె మున్ను వేంకట♦కృష్ణశాస్త్రి
దత్తదుపచారసంతుష్ట♦చిత్తుఁడగుట, నన్ను మన్నించె నిటులు ప్ర♦సన్నవృత్తి. ౨౦

తే.గీ. అనుచు ముదితాంతరంగుఁడ ♦ నగుచు నిష్టదైవతం బగురఘుపతి♦ధ్యానవేళ
నాదివిభవావతారమ♦ర్చావతార, మవలఁ జూపుట కేమి హే♦తువొ యటంచు

కం. మామూర్తిద్వయ మొక్కటి,గా మది భావింపు మనుట♦గా నెంచి కృతి
స్వామిని రాముని వర్ణ్య,శ్రీమహితుని వేంకటేశుఁ ♦ జేయుతలఁపుతోన్. ౨౨

తే.గీ. దేవభాషోదితంబు లాం♦ధ్రీకృతంబు, లైనసులభార్థపద్ధతు♦లగును దాన
నఖిలపఠనీయశైలిచే ♦ నలరు నందు,వలన వల నగువిఖ్యాతి ♦ కలుగు నంచు. ౨౩

తే.గీ. బ్రహ్మకైవర్తనామపు♦రాణవిదిత
గరుడశైలఘనక్షేత్ర♦గురుమహత్త్వ
మును దెనుఁగొనర్పఁ గుతుకంబు ♦ మునుఁగొనంగ
మును కనుంగొన్న తద్ధామ♦మును దలంచి. ౨౪

సీ. ఆసమున్నతశైల♦భాసమానా సమ,ప్రాసాదమంటప♦ప్రాంగణంబు
నాపావనగ్రావ♦సోపానపార్శ్వప్ర,దీపావళీస్ఫుర♦ద్విభ్రమంబు
నారామణీయక♦స్ఫారామలోపత్య,కారామతులసీసు♦సౌరభంబు
నామేఘమేచక♦శ్రీమేదురామేయ, కోమలస్వామితే♦జోమహత్త్వ

తే.గీ మాపురం బాసరం బార♦ధావతంస, మామహాతైర్థికులు నాయు♦పాయనంబు
లామహోత్సవ మాభోగ♦మాప్రసాద, మామహాలక్ష్మిఁ గనినట్టు♦లపుడుదోఁప.

చం. ఇలఁ గలమానవావళి క♦భీష్టదుఁడై సులభప్రసాదుఁడై
కలియుగమందుఁ దోడఁబలు♦కం దగువేలుపు వేంకటేశుఁ డ
బ్బలితపుదైవతంబు నిలు♦వం జెలువం బగుగారుడాద్రికి
న్నెల ఫుపమాక తన్మహిమ ♦ నెక్కొనుగాధ లభింపఁ గోరుచోన్, ౨౬

సీ. ద్వైతమతాచార♦తత్త్వరహస్యజ్ఞుఁ, డఖిలపురాణేతి♦హాసవిదుఁడు
దేవతాబ్రాహ్మణా♦తిథిపూజనాసక్తుఁ, డలిపిరాలాన్వవా♦యాబ్ధిచంద్రుఁ
డమితతీర్థక్షేత్ర♦యాత్రాతిమాత్రప, విత్రగాత్రుఁడు బుధ♦స్తోత్రపాత్రుఁ
డనఘుఁడు నిత్యస♦త్యవచఃప్రచారుండు, నగులక్ష్మణార్యస♦మాహ్వయుండు
తే.గీ. స్పష్టవర్ణసమిష్టిగా♦వ్రాసికొనిన, సంస్కృతగ్రంథము నొసంగె ♦ నంతసమునఁ
గరుడగిరిశేఖరాధ్యుఁ డీ♦క్కరణిఁ గరుణ, వృద్ధవిప్రాకృతిని వచ్చి♦యిడె ననంగ.
కం. దానిం గొని చదువుకొనం, గా నింద్రజయంబు ముఖ్య♦గాథగఁ దోఁచెన్
గాన మహేంద్రవిజయ మని, దీనికిఁ బే రిడుట మంచి♦ది కదా యనుచున్.

చం. అదనులఁ దైవతావళి కు♦దగ్రముగాఁ గృప భక్తపాళిపై
నొదవిన సజ్జనాకృతుల ♦ నొక్కొకచోఁ బొడసూపు నంచు న
భ్యుదయపరంపరాప్తి కిది ♦ యొ ప్పగుసూచక మంచు నెంచికొం
చెద ముదమంది రామవిభు ♦ నిక్కృతికిం బతిఁ జేయువాఁడనై. ౨౯.
కం. రామకరుణాత్తవృద్ధి, క్షేమకళాభోగభోగ♦కృతికృతికీర్తి
స్తోమకమనీయవైభవ, మామకవంశావళీక్ర♦మం బెఱిఁగింతున్. 30.

కవివంశావతారవర్ణనము.

సీ. బ్రహ్మర్షులకు నైన♦వాఙ్మనసాతీత, మగుచు నగోచరం ♦ బైన దెద్ది
యాద్యంతశూన్యమై ♦ యఖిలంబుఁ దానయ్యుఁ, దన కఖిలము గాక ♦ తనరు నెద్ది
దిక్కాలములకు భే♦దింప కవిచ్ఛిన్న, ముగ నిత్యసత్యమై ♦ నెగడు నెద్ది
సంతతాఖండసు♦స్వప్రకాశకమహో, జ్యోతిస్స్వరూపమై ♦ యొప్పు నెద్ది
తే.గీ. యట్టి శ్రీశబలబ్రహ్మ♦మైనయట్టి, యాదినారాయణుని నాభి♦యందు ముందు
పొందుగఁ దదీయసంకల్ప♦మున సిసృక్షు, పరఁగ సరగఁ జతుర్ముఖ♦బ్రహ్మ వొడమె.
కం. ఆవనజాతప్రభవుని, పావనమూర్త్యంతరములు ♦ ప్రభవించిరి లో
కావనసక్తులు నమదు, జ్జీవనశక్తులు సుతు ల్వ♦సిష్ఠప్రభృతుల్. 3౨.
తే.గీ. పరమపావనదివ్యత♦పఃప్రపూర్తి, శిష్టముష్టింపచవ్రజ♦శ్రేష్ఠమూర్తి
యాత్మవిద్యావరిష్ఠుఁడౌ♦నవ్వసిష్ఠు, గోత్రమునఁ బుట్టెఁ గౌండిన్య♦గోత్రమౌని. 33
కం. రెండవశశిఖండశిరో, మండనుఁ డన సర్వమాని♦మండలమణిమా
ర్తాండద్యుతి గౌండిన్యుఁ డ, ఖండతపశ్శ్రీప్రభావ♦ఖనియై తనరెన్. 3౪.

శా. లోకస్తుత్యుఁడు శాంతిదాంతినిధి సు♦శ్లోకుండు నైనట్టియా
శ్రీకౌండిన్యమహామునీంద్రుని తప♦శ్శ్రీగౌరవం బెట్టిదో
లోకంబం దితరర్షిగోత్రు లొకపా♦లుం బోలు తద్గోత్రజుల్
ప్రాకట్యంబుగఁ గావ్యకర్తలు బుధ♦శ్లాఘ్యుల్ గలా రెన్నఁగన్. ౩౫

కం. ఆకౌండిన్యసగోత్రు ల, నేకులు గల రిల రమాస♦మిద్ధకటాక్ష
శ్రీకలితలలితకవితా, ప్రాకటనైపుణ్యపుణ్య♦పరిపాకమతుల్. ౩౬

కం. అందు మతత్రయభూమీ, బృందారకబృందములను ♦ వెలసిరి స్మార్తుల్
గొందఱు వా రిరుతెఱఁగుల, నొందిరి వైదికులునా ని♦యోగులు నాఁగన్. ౩౭

ఉ. అందుఁ ద్రిలింగవైదికబు♦ధాగ్ర్యకుటుంబజనాగ్రగణ్యరూ
ఢిం దగుఁ బాండితిం గనిన♦శీవుల దేవులపల్లివంశ మొ
ప్పుం దనకాన్పు ముత్తెముల♦పోఁడిమి వృత్తవిశుద్ధమై గుణా
స్పందగతిం దనర్చి మహి♦పత్యుపకంఠవిభూషణంబుగాన్. ౩౮

కం. ఆదేవులపల్ల్యన్వయ, యాదోనిధిపూర్ణచంద్రు ♦ లగువిద్వాంసుల్
వేదంబుల శాస్త్రంబుల, వాదంబుల నెదురులేని♦వారలు గారే. ౩౯

కం. ధరఁ గొంద ఱందు సీతా, వరపదసేవనవిధాన♦పావనులు గరం
బరయం గొందఱు లక్ష్మీ, నరసింహపదాబ్జసేవ♦నప్రహ్లాదుల్. ౪౦

మ. సముదంచద్గతిఁ దత్కుటుంబములు గృ♦ష్ణాగౌతమీమధ్యభా
గమునం దాగిరిపల్లినామకమహా♦గ్రామాగ్రహారంబు ము
న్నమరన్ స్వప్రతిభావిశేషముల క♦త్యానందుఁడై పాదుశా
యమరం బిచ్చుట నచ్చట న్నిలచె ని♦త్యం బైనకాణాచిగాన్. ౪౧

ఉ. వారలలోన రామపద♦పంకజభక్తినిరంకుశప్రభూ
తారభటీప్రభూతపటి♦మాసమమంజులవాక్ప్రసంగవి
ద్యారమణీయకీర్తిసము♦దారుఁడు వేంకట ధీరుఁ డెంతయుం
గూరిమి నిల్చెఁ జామరల♦కోట పురిం దదధీశు కోరికన్. ౪౨

తే.గీ. అప్పుడప్పుడు వారల♦యందు మఱియుఁ, గొందఱిలమండపేటయుఁ♦గోరుమిల్లి
మొదలుగలయూళ్లఁగాఁపురం♦బుగవసించి, రచ్చటచ్చటివిభులసం♦ప్రార్థనముల.

కం. దేవులపల్లికులాగ్రణి, యావేంకటసూరిమణి బు•ధావళిమదిసం
భావింప మించుప్రతిభం, గావించెం గావ్యనాట•కము లమితముగాన్. ౪౪.

తే.గీ. సప్తగోదావరాంతర•జనపదమున, నెందు షడ్దర్శనీపార•దృశ్వుఁ డైన
యతనిసిద్ధాంతసాంప్ర•దాయంబె కాని, పరమతోదితరాద్ధాంత•ఫణితి గలదె. ౪౫.

కం. అతనికి స్వప్రతిబింబ, ప్రతిముఁడు బ్రతిభావిశేష•వాచస్పతి యా
సుతుఁడు జగన్నాథార్యుఁడు, ప్రతతయశస్కుఁడు జనించె•వంశకరుండై. ౪౬.

శా. సాధుస్తుత్యచరిత్రుఁ డర్కసమతే•జస్కుండు సర్వావనీ
నాథానీకసభాప్రపూజ్యుఁడు జగ•న్నాథాభిధానార్యుఁ డం
బోధిస్ఫారతరంగరంగదురువి•స్ఫూర్జద్వచస్సంగునిం
గాథా బోధనశాలి వేంకటబుధుం • గాంచెం దనూజోత్తమున్. ౪౭.

కం. ఆవేంకటబుధమణి గనె, ధీవాచాజితబృహస్ప•తి భుజంగపతి
శ్రీవృతుల రామకృతిఘనుఁ. డావేంకటరామశాస్త్రి•యనునందనులన్. ౪౮.

తే.గీ. అగ్రజుం డొప్పె సకలశా•స్త్రార్థవేది, సేతుశీతాచలాంతర•ఖ్యాతచరితుఁ
డఖిలసర్వంసహాధీశ్వ•రార్చితుండు, కీర్తిలసితుండు శ్రీరామ•కృతివరుండు. ౪౯.

తే.గీ. అతఁ డెలమి మైలవరపువం•శాబ్ధిచంద్రుఁ, డగుచు విఖ్యాతిఁ గనువేంక•టావధాని
పుత్రికామణి ధర్మక•ళత్రముగను, గొనియె సీతాంబసకల సద్గుణకదంబ. ౫౦.

సీ. మును ధారిణి జనించి • జనకాన్వవాయంబుఁ, బరమపవిత్రమై • పరఁగఁ జేసి
పిదప శ్రీరామసా•ధ్వీరత్నమై మించి, యినవంశమున కెల్ల • ఘనతఁ దెచ్చి
భర్తతోడను మహా•వనవర్తన మొనర్చి, సకలదోషాటనా•శము ఘటించి
భాస్వత్సుతాదుల • భక్తిసంయుక్తులై, పరిచర్య సేయ సం•పదలఁ బొదలి

తే.గీ. యారి యాసతి నామంబు•సార్థకముగఁ, దనరె ననుచును జనులచే•వినుతిఁగాంచె
ముఖవినిందితహిమధామ•నిఖిలభాగ్య, ధామ సీతాభిధానకాం•తాలలామ. ౫౧.

ఉ. భాసురకీర్తియై విబుధ•వర్గనుతుం డగురామమూర్తి సీ
తాసతిఁ బెండ్లి యాడి వసు•ధ న్విలసిల్లినకైవడి న్జగ
ద్భాసురకీర్తియై విబుధ•వర్గనుతుం డగురామశాస్త్రి సీ
తాసతిఁ బెండ్లి యాడి వసు•ధ న్విలసిల్లెను ధర్మశాలియై. ౫౨.

సీ. తనదు రామాహ్వయం♦బున కనుగతిగాఁగ, సీతాసతీశుఁడై ♦ చెలఁగె నెవఁడు
తనదు సర్వజ్ఞత్వ♦మున కనుకృతిగాఁగఁ, గామాదివిజయంబుఁ♦గాంచె నెవఁడు
తనచతురాస్యత్వ♦మునకు సమంబుగా, సరసవాక్సంగతిఁ ♦ బరఁగె నెవఁడు
తనదు సూర్యాత్మజ♦త్వమునకు సరిగాఁగ, ధర్మప్రతీతిఁ జేఁ♦దనరె నెవ్వఁ
తే.గీ. డతఁడు నుతిఁ జెంది జగతియం♦దలరెఁ గీర్తి, ఘనమహీపతి జగపతి♦గజపతీంద్ర
వరసభాస్థానపాండిత్య♦పదనిరూఢి, భాసురుం డైనరామభూ♦మీసురుండు. ౫౩

చం. నిజపదమూలదత్తకృతి♦నిత్యకృతోత్తమతారకాఖ్యమం
త్రజపములం బ్రతుష్టుఁ డగు♦రామునిచే వర మాతఁ డాత్మవం
శజులకునై కొనె న్నిగమ♦శాస్త్రపురాణరహస్యతత్త్వవి
త్త్వజనక మాతదంఘ్రియుగ♦భక్తివిశేషము శాశ్వతంబుగాన్. ౫౪

చం. అతనికిఁ బూసపాటికుల♦జాగ్రణియుం గవితారసజ్ఞుఁడుం
బ్రతతయశుండు నావిజయ♦రామనృపాలవరుండు గౌరవాం
చితమతి రాజధానిదరి♦సీమ నొసంగెను సర్వసస్యశా
శ్వతఫలసార మావెలగ♦వాడసమాఖ్యమహాగ్రహారమున్. ౫౫

కం. ఆతని సోదరుఁ డగుచు మ,హీతలమున వెలసె లసద♦హీనవచోవి
ఖ్యాతుఁడు వేంకటరామసు,ధీతిలకము సర్వదేశ♦దీవ్యద్యశుఁడై. ౫౬

తరల. జనకజాధిపపాదపంకజ♦షట్పదాయితమానసుం
డనుపమానకళాధురంధరుఁ ♦ డర్కసన్నిభతేజుఁడున్
ఘనుఁడు వేంకటరామసూరి వి♦ఖండితాంతరవైరియై
వినుతిఁ జెందెను లోకమందు న♦వీనపాండితి దండిగాన్. ౫౭

కం. ఆతఁడు మృదుసంగీత,ఖ్యాతిని సాహితికళాచ♦కాచకి నఖిల
జ్ఞాతలనేతలచేత న,హా తగుగౌరవముఁ గను స♦భాంగణములలోన్. ౫౮

ఆ.వె. అతఁడు సుకృతినిరఘుఁ ♦ డతివగాఁ గొనెఁ గోట
మర్తిహనుమదార్య♦మణికుమారి
సత్యసుమతిని రఘు♦పత్యంబ యను పేరఁ
దగువధూటి సకల♦సుగుణపేటి. ౫౯

కం. వారితనయుఁ డలరారె న, వారితనయుఁ డాత్మ నృపతి • పార్శ్వగనానా
సూరిహితకారి బ్రహ్మన, సూరి దశాస్యారి భక్తి • సువ్యక్తమతిన్. ౬౦.

చం. నవరసభవ్యకావ్యరచనా • నాయచిరప్రచురప్రస్ఫురద్వచో
నివహుని రామనామకప • నిర్మలధర్మలసత్ప్రవర్తనా
ర్జవలసమానమానసుని • రావు మహీపతి రాయ భూపతి
ప్రవరగురుత్వభాసురుని • బ్రహ్మనభూసురు నెన్న శక్యమే. ౬౧.

కం. బాపన దీనజనార్తిం, బాప నరాధీశు కడఁ గృ • పామతి నెసఁగుం
గోపన యేతరగతులకు, గోపనఁ దగువాని నెడపి • గురుభావమునన్. ౬౨.

కం. తారావళిఁగృతిఁగొని యు, త్తారమణుం డతని కొసఁగె • మాన్యక్షేత్రం
బారూఢి భక్తి మదిఁ జెలు, వారఁ బగర్తీనుపాలె • మను గ్రామమునన్. ౬౩.

తే.గీ. అతని జ్యేష్ఠపితృవ్యుఁ డై • నట్టిరామ
సూరి దత్సతి సీతాంబ • సుతులఁ గోరి
రామచంద్రాంఘ్రిపూజన • వ్రతనిరూఢి,
బెంపుగ నుచుండి తత్కృపా • విలసనమున, ౬౪.

తే.గీ. తనయు వేంకటకృష్ణాఖ్యుఁ • గనిరి పిదప
రామసూరియు నఖిలగా • ర్హస్థ్యసుఖము
గని తురీయాశ్రమంబున • ఘనతఁ గాంచి
పరఁగె ధారిణి శ్రీశివ • స్వామి యనఁగ. ౬౫.

కం. తత్పుత్రుఁడు సర్వమహీ, భృత్పూజితపదుఁడు సదయ • హృదయుండు గళా
విత్పతి రఘుపతిసేవా, తత్పరమతి కృష్ణకృతి ను • తస్థితిఁ దనరెన్. ౬౬.

శా. జోహారు ల్గదియింతు రాతనికి శి • ష్యు ల్దేశదేశాగతుల్
సాహిత్యోన్నతి శాస్త్రపద్ధతినిఁ బ్ర • జ్ఞాశాలులై ఘట్టసం
దేహాపేతమనస్కులై భువిఁ బ్రసి • ద్ధిం జెంది విద్వాంసులై
యాహా వేంకటకృష్ణశాస్త్రిమణివి • ద్యాప్రౌఢి సామాన్యమే. ౬౭.

గీ. ఆతఁ డప్పలపురుషో • త్తమాభిధప్ర
సిద్ధకార్తాంతికావళీ • శేఖరునకు

గొనబు గారాపుఁగూఁతురై ♦ కొమరు మిగులు
దాని వేంకటలక్ష్మి నుద్వాహ మయ్యె. ౬౮

మ. కృపకుం జోటు సుమంగలీత్వమునకుం ♦ గేహంబు సర్వస్వనా
నిపుణత్వంబున కాటపట్టు సుగుణా♦నీకంబు శోభిల్లు చొ
క్కపుఁబద్మంబు పతివ్రతాత్వమునకుం ♦ గాణాచి వీక్షింప ను
ర్వి పయి న్వేంకటలక్ష్మ జో డగుపురం♦ధ్రీలోకచూడామణిన్. ౬౯

మ. జననం బందిరి వారి కార్యులు తనూ♦జన్ముల్ త్రిమూర్తుల్ వలెన్
ఘనవిద్యానిధి రామశాస్త్రియును లో♦కఖ్యాతశాస్త్రప్రవ
ర్ధనుఁ డౌ వేంకటరామశాస్త్రియును సీ♦తారామసేవైకవ
ర్తనసంలబ్ధకళావిశేషుఁ డగుసీ♦తారామ విద్వాంసుఁడున్. ౭౦

కం. ఆమువ్వురిలో నగ్రజుఁ, డామరకరితురగతరుస♦మామలకీర్తి
స్తోమవిశదీకృతాఖిల,భూమండలుఁ డగుచు రామ♦బుధవరుఁ డలరెన్. ౭౧

సీ. రచియించె నెవ్వాఁడు ♦ రమ్యచంపూప్రబంధము రామచంద్రోద♦య మనుదాని
ఘటియించె నెవ్వాఁడు ♦ కనదలంకారశాస్త్రము వరసాహితీ♦దర్పణంబు
వచియించె నెవ్వాఁడు ♦ బాలభాగవతాఖ్యఁ దనరారు మృదుకావ్య♦మునకు వ్యాఖ్య
నొనరించె నెవ్వాఁడు ♦ ఘనతరధ్వనిభావ, నవరసంబులఁ బెక్కు ♦ నాటకములు
తే. గీ. నాతని నుతింపఁ దరమె రా♦జాధిరాజ, రావు వేంకటనీలాద్రి♦రాయలబ్ధ
సరసతరసాహితీసార♦చక్రవర్తి, బిరుదపరికరుఁ డలరామ♦విబుధవరుఁడు.

కం. అతనికి వేరొకనామము, పతిపే రనిసీతమాంబ ♦ పలుకమిచే నం
చితమగు ముద్దులపేరై, క్షితి బుచ్చయశాస్త్రి నాఁగఁ ♦ జెలఁగుచు నుండెన్. ౭౩

మ. ఘనుఁ డాబుచ్చయశాస్త్రి ధర్మగృహిణిం♦గాఁ గైకొనెం బ్రీతి ను
ర్విని విద్యానిలయంబనాఁ దనరు న♦ప్పిఠ్ఠాల లక్ష్మీనృసిం
హునిపుత్రి న్నరసాంబ వక్త్రతులనా ♦ ప్రోద్యన్నిశానాథబిం
బను సత్కీర్తికదంబ బింబఫలసం♦బంధార్హాదంతాంబరన్. ౭౪

సీ. అఖిలదేశికసమూ♦హరథాంగనిత్యభా,సురసూర్యమండలి ♦ నరసమాంబ
నిఖిలదీనవ్రజా♦నీకచాతకచయా,విరతకాదంబిని ♦ నరసమాంబ

సర్వబాంధవపికజాలసాంతత్యకాంతవసంతవేళ యానరసమాంబ
సకలయాచకచకోరకనిరంతరవిభాస్వరచంద్రరేఖ యానరసమాంబ
తే.గీ. నాథసేవావలంబ యానరసమాంబ, పరమసుగుణకదంబ యానరసమాంబ
నయనియుక్తకుటుంబ యానరసమాంబ, నరసమాజస్తవాలంబ నరసమాంబ.

కం. ఆబుచ్చయశాస్త్రికి సుతు, లై బహుశాస్త్రాగమజ్ఞు లై వేంకటభూ
మీబుధుఁడుఁ గృష్ణశాస్త్రియు, నాఁ బొడమిరి మువురు లక్ష్మణమనీషియు నాన్.

కం. ఆమువ్వురిలో నవరజుఁ, డై మెఱసెను లక్ష్మణార్యుఁ డవనీతనయా
స్వామిపదాబ్జయుగధ్యా, నామలమతి జగతి విశ్రుతామితయశుఁడై. ౭౭.

వ. అందగ్రజుండు. ౭౮.

ఉ. వేంకటరాయశాస్త్రి పృథివీతనయాహృదయాధినాథప
త్పంకరుహద్వయాపచితివైభవజాతసమగ్రసాహితీ
సంకలితప్రగల్భసువచస్కు మనోజ్ఞయశస్కు రూపమీ
నాంకు విఘాతశంకుఁ దరమా నుతియింపఁగ నేరి కేనియున్. ౭౯.

ఆ.వె. వినుతసుగుణశాలి వేంకటరాయార్య, పాళి మౌళిహాళి నాలిగాఁగఁ
బేర్మిచే వరించె విత్తాలకృష్ణార్య, సుతను దిమ్మమాఖ్యఁ దతసమాఖ్య. ౮౦.

చం. అతనిసహోదరుం డలరె నామలయాద్రిహిమాచలాంతర
క్షితితలవర్తి శేషనృపశేఖరభవ్యసభాంతరాళసం
స్థితపరవిద్వదోఘకరిసింహము వేంకటకృష్ణసూరి స
న్నుతగుణహారి శిష్యజనతోషణకారి యశోనుసారియై. ౮౧.

కం. ఆవేంకటకృష్ణాఖ్యో, ర్వీవిబుధుఁడు పతిసమాఖ్య వేంకటలక్ష్మీ
దేవి వచింపమిఁ దమ్మన, కోవిదుఁ డను వేరుపేరఁ గొమరొందె భువిన్. ౮౨.

సీ. సంతతాంతేవాసిచింతితవిద్యాస, మృద్ధిక్రియాహయగ్రీవమూర్తి
దినదినశ్రీరామదేవసేవాభినం, దితమనస్స్ఫురణాంజనేయమూర్తి
నిత్యసూనృతభాషణాత్యంతతాత్పర్య, సాంద్రవర్తనహరిశ్చంద్రమూర్తి
సతతదీనావనవ్రతమహాకారుణ్య, విభవసంపూర్ణతావిష్ణుమూర్తి
తే.గీ. వఱలె హరిదంతకరిదంతవలయకాంత, మహితకలధౌతకటరాయమానకీర్తి
నయగుణస్ఫూర్తి తమ్మననామధేయ, సకలపండితమండలీచక్రవర్తి. ౮౩.

౭౬

కం. చెన్నలరుబుద్ధి గురు మిం, చెన్నలరుచి నెంచె రూపు • సిరి మే లని త
మ్మన్న నల విబుధు లెల్లను, మన్ననలను మెచ్చి నిచ్చ • మనిచెద రెలమిన్. ౮౪.

ఉ. ఘనుఁ డతఁ డింద్రకంటిరుల • కంధిసుధాకరుఁ డైనకొండయా
ఖ్యునకును బాపమ్మకును • గూర్మికుమారిక యైనబుచ్చమా
ఖ్యను హరిదంతదంతురిత • కాంతసుధాకర కాంతసత్సమా
ఖ్యను వరియించెఁ బంచశర • ఘస్మరుఁ డద్రికుమారి కైనడిన్. ౮౫.

సీ. స్ఫూర్జితక్షాంతివి • స్ఫూర్తిచే సర్వంసహాదేవితోడ సా • మ్యము వహించుఁ
బరమపాతివ్రత్య • గరిమచేత నరుంధతీసతితోడ మా • దిరి వహించు
బహుభోగభాగ్యసం • పదచేత నిందిరా, సుందరీమణితోడ • జోక గాంచు
ఘనతరసౌభాగ్య • కలనచే భూమిభృత్, త్సుతికుమారికతోడ • జత వహించు
తే గీ. నహహ యాసాధ్వి కెనయైన • యట్టిదాని, నెందులను గాంచమని యెన్న • నెసఁగె నవని
నసమమనుగుణకదంబ కృ • పావలంబ, పూర్ణతరసత్కుటుంబ శ్రీ • బుచ్చమాంబ.

కం. సుతు లాదంపతుల కయా, న్వితులై బుచ్చయ్యశాస్త్రి • వేంకటరామ
క్షితిసురవర్యుఁడుఁ బొడమిరి, మతిమంతులు కీర్తిపూర్తి • మగ్న దిగంతుల్. ౮౬.

కం. హరిరువురిలో జ్యేష్ఠుఁడు, శ్రీరామసమర్చనాగ • రిష్ఠుఁడు సుగుణో
దారశ్రేష్ఠుఁడు బుచ్చయి, సూరివరిష్ఠుండు దనరె • సుస్థిరకీర్తిన్. ౮౭.

సీ. ఏయార్యవర్యుండు • గాయత్రితోఁ గూడ, నధ్యయన మొనర్చె • నాగమములు
నేపండితుఁడు పది • యేండ్లయీడుననువ, క్కాణించె నలపంచ • కావ్యములను
నేసూరి పదియు రెం • డేండ్లవాఁడై కనె, నాటకాలంకార • పాటవంబు
నేకోవిదుండు పదా • రేండ్లప్రాయమ్మునఁ, జదివె శబ్దన్యాయ • శాస్త్రయుగము.
తే గీ. నేవిచక్షణమణి పూర్ణ • యౌవనమున
సాంద్రభాషామహారహ • స్యంబు నెఱిఁగె
నతని వినుతింపఁ దరమె ది • గంతకాంత
సద్యశస్సాంద్రు బుచ్చయ • శాస్త్రిచంద్రు. ౮౮.

ఉ. నిచ్చలు రామనామజప • నిష్ఠ సమాశ్రితశిష్యకోటికి
హెచ్చుగ విద్యలం గఱపు • నేరుపుల న్గురువృద్ధసేవల

స్వచ్చరిత్రప్రభూతసుయ♦శంబుల నెల్లధరాతలంబున
న్బచ్చయశాస్త్రి సాటి యగు♦పూరుషు లుందురె యందు రందఱున్. ౯౦

మ. ప్రకటగ్రంథవిదుండు బుచ్చయసుధీం♦ద్రశ్రేష్ఠుఁ డావింజమూ
రికులేంద్రుం డగు వేంకటేశబుధపు♦త్రీరత్న మాసుబ్బమన్
సకలస్త్రీజనతాశిరోమణి సమం♦చన్మంజువాగ్ధోరణి
న్వికచాంభోజదళాక్షిఁ బత్నిఁగ మహా♦ప్రేమంబుచేఁ గైకొనెన్. ౯౧

చం. అతని సహోదరుండు తన♦రారె నిరంతరరామనామసం
స్మృతిపరిపూతచిత్తుఁడయి ♦ మేదిని వేంకటరామశాస్త్రి య
ప్రతిమవిహాయితప్రచుర♦రావుకులేశ్వర రామరాణ్మహీ
పతి కరుణాకటాక్షసము♦పాత్తబహూకృతియై కృతీశుఁడై. ౯౨

కం. ఆవేంకటరామార్యుఁడు, శ్రీవంగలవంశవరనృ♦సింహాహ్వాయసం
ఖ్యావన్మణిసుత లక్ష్మీ,దేవి న్వరియించెఁ గులస♦తీమణి గాఁగన్. ౯౩

ఆ. సత్సతీసమాజ♦సంశ్లాఘ్యమానపా,వనపతివ్రతాత్వ♦భాసమాన
యగుచు గణుతిఁ గాంచె ♦ జగతి లక్ష్మీదేవి, సాటి బోటు లెల్ల♦మేటి యనఁగ. ౯౪

కం. ధరణీకుమారికావర,కరుణాస్ఫురణాభివృద్ధ♦కాంక్షితుఁ డాయి
ర్వ్వరకుం దనూభవుండై, ధర శంకరరామశాస్త్రి♦తనరారె నెగిన్. ౯౫

కం. అతఁ డతివగ వరియించె, న్వ్రతతశ్రీవింజమూరి ♦ వేంకట రామ
క్షితిసురవర్యుని కూరిమి, సుత వేంకటరమణమాంబ ♦ సుగుణకదంబన్. ౯౬

కం. అతనికి వేంకట రామయ, సుతుఁడెసఁగుచునున్నవాఁడు♦సుగుణాన్వితుఁడై
క్షితిజాధినాథకరుణో,న్నత విద్యాయుర్యశోధ♦నశ్రీయుతుఁడై. ౯౭

ఉ. ఆతని తాత తాత యయి ♦ ఖ్యాతివహించినరామశాస్త్రికిం
బ్రీతిఁ దనర్చు తమ్ముఁడయి ♦ వేంకటరామసుధీవరుండు భూ
మీతనయాధినాయకస♦మిద్ధకృపాసముపాత్తసర్వఖి
ద్వేతరశాస్త్రకౌశలస♦మేతుఁ డనం దనరారె ధారిణిన్. ౯౮

శా. తర్కవ్యాకరణాదిశాస్త్రములు సి♦ద్ధాంతంబు సందేహసం
పర్కం బించుక రాక యుండ జగతిం ♦ బ్రఖ్యాతి యాతారకేం

ద్వర్కం బైతనరారఁగాఁ దెలిపి శిష్యశ్రేణికి న్నిత్యముం
గోర్కెఁ ల్వేంకటరామశోవిదుఁ డొనంగుం గూర్మి వాటిల్లఁగన్.

మ. అతఁ డార్యాగ్రణి వింజమూరికులజుండై యొప్పు లక్ష్మీశుఁడన్
క్షితిదేవోత్తము కూర్మికూఁతు సుగుణశ్రీసంవిధాన న్మహా
యతకీర్తిప్రతిభాసమాన రఘుపత్యంబాభిదాన న్సమం
చితరాగంబున ధర్మపత్నిగ వరించె న్మారి లక్ష్మిన్వలెన్. ౧౧

మ. అఘువిధ్వంసనహేతుసువ్రతవిధానాసక్తి లోకప్రియా
లఘుసత్యోక్తి హరిత్సమూహపరివేల్లత్కీర్తియు స్సర్వభూ
తఘృణాస్ఫూర్తి నితాంతశాంతియును నిత్యక్షాంతియుం జూడ నా
రఘుపత్యంబకుఁగాక యన్యల కిలం బ్రాపించునే యేరికిన్. ౧౦౧

కం. తనయుఁడు వారికి సమధిగతనయుఁడు జనియించె రూపతారుణ్యరమా
తనయుండు కృష్ణవిబుధుం, డనిశముఁ దనయశము దిశలనసదృశతఁదగన్.

గీ. సరసవిద్యల గురువుల సరస నేర్చి
నిర్మితిగఁ గావ్యనాటకనిర్మితిఁ గని
రాజు లర్చింప బహుశిష్యరాజు లలర
మహితగతిఁ గృష్ణబుధుఁ డొప్పె మహితలమున. ౧౦౩

ఉ. అర్కనిభుండు కృష్ణబుధుఁ డాతఁడు రాజసభాంతరంబులం
గర్కశతర్కశబ్దము లఖండతరంబుగ వ్యాహరించుచో
శర్కర లట్ల దోఁచు మృదుసాహితివాక్యము లుచ్చరించుచో
శర్కర లట్ల దోఁచును రసజ్ఞరసజ్ఞలచంద మెట్టిదో. ౧౦౪.

ఉ. నిర్జితవైరియూథుఁ డవనీసురనాథుఁడు కృష్ణకోవిదుం
డార్జవ మొప్పు భూవరసభావళి శాస్త్రములం బ్రసంగము
ల్వార్జనురుద్భవాండచయభాండవిఖండనలీలఁ జేయుచో
స్ఫూర్జితగర్జితస్ఫురణముం బచరించుచు మించు నెంచఁగన్. ౧౦౫.

కం. కిరణవిధా న్వరుణవిభా,స్ఫురణ దగెం గృష్ణశాస్త్రిభువిఁ దనకు మహీ
వరజనతాదరము నత, స్థిరఘనతాప్రాపణముఁ బ్రసిద్ధి ఘటింపన్. ౧౦౬.

తనదువ్యాఖ్యాక్రియా◆దక్షత విశ్వగు, ణాదర్శకావ్యసం◆ద్వ్యాఖ్య పలుకఁ
దనఘనపాండితీ◆దార్ఢ్యంబు దర్కసా, రం బునాఁ దనరుగ్రం◆థంబు నుడువఁ
దనసగసబ్రబం◆ధనిబంధనంబుసా, హితిసార మనుమహా◆కృతియె తెలుపఁ
దనసర్వవిద్యాప్ర◆దానైకతానత, శిష్యప్రశిష్యగో◆ష్ఠియె వచింప

గీ. నలరు శ్రీరామచంద్రపా◆దారవింద, యుగళసంసేవనప్రాప్త◆నిగమశాస్త్ర
సారసారస్వసరణిప్ర◆శస్తమధుర, మృదువచనపాళి కృష్ణశా◆స్త్రీంద్రమౌళి. ౧౦౭.

వృథులగుణశాలితయును సం◆ద్వృత్తతయును, విమలకాంతియుఁదనరను◆ర్వీసురాగ్ర
గణ్యుఁ డగుకృష్ణశాస్త్రి వి◆ఖ్యాతిఁగాంచె, లలితగతి వంశముక్తాఫ◆లంబనంగ. ౧౦౮.

శ్రితవిద్యార్థిజనప్రతో◆షణహయ◆గ్రీవుండు కృష్ణార్యుఁ డా
యతకీర్తిస్థిర వెల్మకన్నికులజుం◆డౌసూర్యనారాయణ
క్షితిదేవోత్తముపుత్రి సన్నుతగుణ◆శ్రేణి న్మహాలక్ష్మి నం
తతమోదంబు మనంబునందుఁ బొలుపొం◆దం బత్నిఁగాఁ గైకొనెన్. ౧౦౯.

కాంతపాదాంబుజా◆శ్రాంతసంసర్గసం, క్రాంతభృంగాయిత◆స్వాంత యగుచు
సంతతగురుజన◆సంతోషసంధాయి, శాంతతాదిగుణని◆శాంత యగుచు
సంతానభూజల◆తాంతకాంతిస్ఫుటా, నంతకీర్త్యుజ్జ్వలా◆శాంత యగుచు
ద్వాంతరాఖిలసతీ◆సంతతిప్రతిదినా, త్యంతసమ్మానితో◆దంత యగుచు

మఱి కృతాసేతుకాశికా◆మధ్యసంస్థ, సకలపుణ్యనదీక్షేత్ర◆నికరయాత్ర
యుభయగోత్రపవిత్రశ్రీ◆శుభచరిత్ర, యైమహాలక్ష్మితనరారె◆నౌరగోత్ర. ౧౧౦.

త్మావాసాఖిలభామినీజనవతం◆సం బౌమహాలక్ష్మియం
దావిద్వజ్జనతాశిరోమణి సము◆ద్యద్భాగ్యసౌభాగ్యస
ద్ధీవైశద్యముచేత హృద్య మగుపు◆త్రీయుగ్మముం గాంచి తా
నావారాణసి మేను వాసి కనెని◆త్యానందమాస్థానమున్. ౧౧౧.

శ్రీదగు నక్కుమా◆రీద్వయి జ్యాయసి, యై పురంధ్రీరత్న◆మగుచుఁ దనరు
చున్నలక్ష్మీదేవి ◆ నన్నగాధీశ్వర, కన్యకఁ జంద్రశే◆ఖరుని కరణి
వింజమూరికులాబ్ధి◆విశదాంశుఁ డైనట్టి, వేంకటరామశో◆విదవరేణ్యుఁ
డుద్వాహమై శ్రీర◆ఘూద్వహపాదపం, కజయుగసేవాప్ర◆కర్షలబ్ధ

తే.గీ. బహులసదపత్యభృత్యసం॥ ప్రశ్రయాతి
భాగ్యసౌభాగ్యసంపద॥వాసి చెందె
వసుధ నాచంపతులె కదా ॥ భవ్యకీర్తిఁ
బ్రథిమగనుచుంద్రుఁడు మామక॥శ్వశురు లగుచు. ౧౧

కం. భాసిలె నాకృష్ణబుధా, గ్రేసరుని పితృవ్యుఁ డగుచు॥శ్రీరామపదా
వాసహృదయాంతరుండై, శ్రీసీతారామశాస్త్రి ॥ చిరతరకీర్తిన్. ౧౨

సీ. సకలలోకఖ్యాత॥సకలలోకత్రాత, నిశ్శ్రేయసంస్తుత్యపాం॥డిత్యశక్తి
మిత్రనందనముఖ్య॥మిత్రనందనసఖ్య, రామపాదామలో॥ద్దామభక్తి
శ్రుత్యంతసమ్మత॥శ్రుత్యంతసమ్మిత, సత్యసాంగత్యసం॥ప్రత్యయోక్తి
బంధురక్షణకథా॥బంధురక్షణవిధా, గణ్యసాద్గుణ్యసై॥పుణ్యయుక్తిఁ
తే.గీ. గాంచి మించె నబ్ధి॥కాంచిమగ్ర్యస్థనా, నాథరాతలాధి॥నాథలబ్ధ
రాజితస్వమాన్య॥రాజి సీతారామ, బుధవరుండు ధీ వి॥బుధగురుండు. ౧౩

శా. శాంతిం జూచిన మూర్తియే శుచిత నెం॥చ న్రూపమే జానకీ
కాంతాంఘ్రిద్వయభక్తినారయఁగ నా॥కారంబె యశ్రాంతహృ
త్సంతోషం బరయంగ విగ్రహమె సీ॥తారామవిద్వద్వరో
దంతం బెంతని యెంతు మర్విఁ గలరే ॥ తత్తుల్యు లౌపండితుల్. ౧౪

శా. సీతారామసుధీవరుం డతఁడు వా॥సిన్ భాసిలెం బాండితీ
స్ఫీతిప్రౌఢిఁ బరోపకారనిరతి॥న్నీలాద్రిరాయాధిపుం
బ్రీతుం జేయుచుఁ దత్కుమారమణియా॥శ్రీసూర్యరాయక్షమా
నేతన్ రంజిలఁ జేయుచు న్సరసవా॥ణీధోరణిన్ ధారణిన్. ౧౫

కం. కొలచెలనకొండనాఖ్యో, జ్జ్వలబుధసుత సుబ్బమాఖ్య॥సహధర్మిణిగా
నలసీతారామార్యుం, డలసీతారాము రాము ॥ నట్లువరించెన్. ౧౬

సీ. ఏపురంధ్రిమనంబు ॥ గాఁపురంబుగ నుండు, నేపుగఁ బతియంఘ్రి॥దాపునందు
నేసతిసౌభాగ్య ॥ మానతితో సాటి, యై సరిలేనివి॥కాస మూను
నేభామసౌందర్య॥శోభావిశేషంబు, శ్రీభామినీజకాం॥తాభఁ బూను
నేవధూటిశమం బి॥లావధూసదృశమై, ధీవరేణ్యస్తవ॥శ్రీ వహించు

తే.గీ. నట్టి కల్యాణి మృదువాణి • ననితవేణిఁ
గులయుగపవిత్ర సుచరిత్ర • జలజనేత్ర
సుతనుగణముఖ్య సునమాఖ్య • సుబ్బమాఖ్య
వినుతిఁ జేయంగఁ దరమె శే•షునకు నైన. ౧౧౮.

ఉ. ఆమహనీయదంపతుల • కాత్మజుఁడై పొగడొందె భవ్యతే
జోమిహిరుండు కుందశర•సుందరుఁ డూర్జితబుద్ధిశాలి వి
ద్యామహితుండు మేరుధర•ధైర్యుఁడు వేంకటకృష్ణశాస్త్రి ల
క్ష్మీమహిళాబ్జనాభులకు • జిల్కుఁ హుమాయివజీరు తీరునన్. ౧౧౯.

సీ. తనముఖాంభోజాత•మున కంబుజాతాన,నాంగనామణి రాజ•హంసి గాఁగఁ
దనమనస్సారసం•బునకు రాఘువరామ,భద్రుండు మత్తష•ట్పదము గాఁగఁ
దనకీర్తియోషిజా•ననసీమకు నభంబు, కస్తూరికాచిత్ర•కంబు గాఁగఁ
దనయాతిథేయతా•ఘనసమాగమవేళ, కతిథిజాలము బర్హి•వితతి గాఁగఁ
తే.గీ. బరిఢవిల్లెను శ్రీవుల•పల్లివంశ,కలశజలనిధియామినీ•కాంతుఁ డఖిల
భూతలాధీశ్వరనికాయ•పూజ్యుఁ డగుచుఁ, బుధులగుణహారి వేంకట•కృష్ణసూరి.

గీ. క్షితివినుతి గాంచె వేంకట•కృష్ణసూరి, శ్రీమహారాజపదరావు•రామరాయ
రాజమౌళికిఁ దారక•బ్రహ్మమంత్ర, సిద్ధతత్త్వోపదేశదే•శికతఁ బూని. ౧౨౧.

కం. ఆవేంకటకృష్ణార్యుఁడు, భావుకజనమంచివంశ•వారిధిలక్ష్మీ
దేవి యగువేంకమాంబను, బావనతరగుణకదంబఁ • బరిణయ మయ్యెన్. ౧౨౨.

శా. పాతివ్రత్యముచే నరుంధతిని సౌ•భాగ్యంబుచే గౌరి వి
ఖ్యాతస్ఫీతశమంబుచేత ధరణిం • గల్యాణసంపత్తిచే
శ్రీతన్వీమణిఁబోల్పఁ గాఁదగు ననం • జెల్వొందుసాధ్వీజన
వ్రాతోత్తంసము వేంకమాంబ వినుతిం•పన్నక్యమే యేరికిన్. ౧౨౩.

సీ. అనఘాత్ముఁ డైనట్టి•జనమంచికృష్ణాఖ్య, ధరణీసురేంద్రుండు • తండ్రి గాఁగ
సాధ్వీలలామయై • జగతిపైఁ దనరిన, గౌరమ్మ దల్లియై• గరిమ మీఱ
సుజనావతంసమై • సొబ గొందుచున్నర,త్నాకరార్యుఁడు దమ్ముఁ•డై తలిర్ప
నీహారశిఖరి తం•డ్రిగ మేనకాసతి, జననిగా మైనాకుఁ • డనుజుఁడు గను

తే.గీ. శివి నెసఁగెడు పార్వతీ దేవి యనఁగఁ, దేజరిల్లిన సత్పురం ధ్రీమతల్లి
తతయశఃకల్పవల్లి మా తల్లి యైన, వేంకమాంబను వినుతింతు విపులభక్తి. ౧౪

ఉ. ఇజ్జగమందు నెచ్చటయు నిట్టిసతీమణిఁ గాన మంచు వి
ద్వజ్జనము ల్నుతింప సత తంబుఁ జెలంగుచు భవ్యకీర్తిసం
పజ్జితకల్పవల్లియయి మాన్యతఁ గాంచిన వేంకమాంబ న
స్మజ్జనని న్నుతింపఁ దర మా ధర మాదృశు లైనవారికిన్. ౧౫

కం. ఆదంపతులు తనూజుల, నాదశరథనృపతనూభ వాంఘ్రిసపర్యా
సాదితసకలకలాసం, మ్మోదితలోకులను గనిరి ముప్వుర మమ్మున్. ౧౬

కం. భాసిల్లె మాకు నగ్రజుఁ, డైసీతారామశాస్త్రి యనఘుం డనిశ
శ్రీసీతారామధ్యా, నాసక్తిపవిత్రమాన సాంతరుఁ డగుచున్. ౧౭

గీ. వింజమూరికులప విత్ర సీతారామ, యార్యునకును రాజ మాంబికకును
సుతను సుబ్బమాఖ్య సతిగ సీతారామ, విబుధమణివరించి వినుతిగాంచె. ౧౮

గీ. అమహితురాలు మహిమజా హ్నవిని బోలఁ
బున్నియంబులబారు నో ములకొారు
నతులదును షోటి కరుణార సంపుఁ జేటి
సుగుణనికురుంబ దనరారె సుబ్బమాంబ. ౧౯

కం. వరగుణుఁడు చిరంజీవిగఁ, బరఁగుమనున్నాఁడు రామ భక్తుఁడు మత్సో
దరుఁ డన్నిట మత్సముఁడై, ధర వేంకటకృష్ణశాస్త్రి తమ్మన్నయు నాకా. ౨౦

గీ. అకలుషస్వాంతవర్తనుం డగుచు వింజమూరిచినసుబ్బరాయావ తారనామ
యుగళివిఖ్యాతి గనిన యా ర్యనిసుపుత్రి, ధర్మపత్నిగ నాతఁడు ద్వాహమయ్యె

కం. కనె నతఁడు సుతుఁ జిరాయువుఁ, జినవేంకటకృష్ణశాస్త్రి శ్రీరామకృపకా
దనరారుచు నున్నాఁడిఁక, దనరఁగలఁడు వాఁ డపత్య ధనసంపదలకా. ౨౨

సీ. హితపండితులఁగూడి శతలేఖినీపద్య, నిర్మాణచాతురిఁ బేర్మినరసి
నిజవంశముక్తావ ళిజనంబువినుతింప, గీర్వాణభాషను గృతిగ్రహించి
యాశ్చర్యకరవిధా నాష్టావధానవి, నోదకేళులఁగడు మోదమంది
యభిమతబహుపురా ణార్థగుంభితశుంభ, దాశుధారాలీల లాలక్షించి

తే.గీ. కల్పితానన్యసామాన్య • గౌరవమున, శ్రీమరావుగంగాధర • రామరాయ
భూమివరమణిసానుజ • న్మనికి నెప్పుడు, మించుకృపఁజూడవిఖ్యాతి • గాంచినాఁడ.

ఉ. సాధుజనావనప్రవణ • శస్తయశస్తవనీయ రావు గం
గాధర రామ రాయ నృప • గౌరవపూర్వకదత్తసింహపీ
ఠీధనరత్నభూషణప • టీప్రకటీకృత కావ్యకల్పనా
సాధనుఁడం దదాత్మభవ • సంస్కృతదేశికతాప్రసిద్ధుఁడన్. ౧౩౪.

కం. శ్రీమద్రఘురామప్రభు, నామస్మృతి పాదపూజ • నవ్రతముఖదీ
క్షామతిఁ జంద్రమపాలె, గ్రామనివాసుండ సుబ్బ • రాయాహ్వయుఁడన్. ౧౩౫.

ఉ. వేలుపు రాఘవుండు పది • వేలపురాణము లన్న యెన్న నీ
యేలిక లెన్న రావుకులు • లెప్పటిహారల కప్ప డొప్ప భూ
పాళి నిజంబుగాఁ దన క • టంచును దేవులపల్లివంశభూ
పాళిదలంచుచుండుఁ దన • పాలిటి కీయుభయంబె ప్రాపుగన్. ౧౩౬.

షష్ఠ్యంతములు.

కం. ఏవంవిధమత్కులకుల, దైవతభావానుభావ • దర్శయితృతత్వా
ర్థావిష్కృతావతారమ, హావిభవాకృతికి స్వీకృ • తాస్మత్కృతికిన్. ౧౩౭.

కం. మిత్రాన్వవాయమణికి సు, మిత్రాపుత్రానుసృతిస • మేధితవిశ్వా
మిత్రాధ్వరవిమతసురా, మిత్రాగ్రగసంసదను స • మీరణఫణికిన్. ౧౩౮.

కం. గ్రావార్యభిమర్శభవో, గ్రానార్యక్రోధగౌత • మాగ్రహయుగ్యా
గ్రావాభిహతాహల్యా, గ్రావాకృతిముక్తికరచ • రణరేణునకున్. ౧౩౯.

కం. జపదధిపగాధిన్రుపజ, న్యుపదిష్టవిదేహవల్ల • భోపానీతా
నుపమకపర్దిధనుస్స్హా, త్యుపగతసీతాస్వయంవ • రోద్వాహునకున్. ౧౪౦.

కం. సూత్కేతరచక్రాదిక, లక్ష్మాకరకిరపదాబ్జ • లలితాంగునకున్
లక్ష్మణహనుమత్సీతా, పక్ష్మలచక్షుర్నితాంత • పరిష్వంగునకున్. ౧౪౧.

కం. భాసురతరభూసురవర, ధీసురుచిరకవనపద్ధ • తిస్తుత్యగుణ
శ్రీసత్యభిరామునకును, శ్రీసీతారామునకును • శ్రీరామునకున్. ౧౪౨.

వ. సమర్పణంబుగ నాయొనర్పంబూనిన మహేంద్రవిజయంబునకుం గథాక్రమం బెట్టు లనిన. ౧౪౩

చం. కల దిల నైమిశం బనునొ♦కానొకపావన మావనంబు స
ల్లలితఫలావనమ్రబహు♦శ ద్రుమ పుష్పలతావనోచితా
మలతటినీవనంబు కల♦మంజులనాదలసత్పికీశుకీ
కులకలహంససంసదను♦కూలసమంచితజీవనంబునై. ౧౪౪

చం. కులపతి శౌనకాఖ్యముని♦కుంజరుఁ డందు జగద్ధితంబుగాఁ
దలఁగనిదీక్షతోఁ జలుపు♦ద్వాదశవార్షికసత్రముం గనం
బలువురుమానిముఖ్యులు స♦మాగతులై నిజశిష్యకోటితో
నిలిచిరి పెక్కునాళ్లచట ♦ నిర్మలకర్మలసత్ప్రసక్తిగాన్. ౧౪౫

సీ. తరుమూలవేదికో♦పరిభాగజపవిధా, నాస్తీర్యమాణకృ♦ష్ణాజినంబు
ద్రుమకోటరన్యస్త♦సుమసమిత్కుశపరి, గ్రహణప్రసారిత♦కరతలంబు
మృగశృంగసంగతా♦త్మీయాక్షమాలికో, న్మోచనోన్మీలిత♦లోచనంబు
తన్మజశాఖాశోష్య♦మాణవల్కలసమా, దానసమున్నమి♦తప్రవేష్ట

తే.గీ. మగుచు నచ్చోట నెచ్చోట♦నరయ సరయ
సముపకల్పితసుహిత♦సవనహవన
నవనవద్రవ్యసంభృతి♦ప్రవణశిష్య
సంకులము దోఁచు సంయమీ♦శ్వరకులంబు. ౧౪౬

ఉ. వారలు భక్తియుక్తు లయి ♦ ప్రత్యహమంగ్రుత నిత్యకృత్యులై
శౌరికథార్థము ల్వినుచుఁ♦ జక్రిఁ దలంచుచు శార్ఙ్గిమంగళా
కారము నాత్మనెంచుచును ♦ గాలముఁ బుచ్చుచు నుండ్రు సంసృతి
క్షీరధిఁ దాఁట శ్రీరమణ♦సేవలె కేవల నాక లాటచేన్. ౧౪౭

గీ. నిరతశౌరికథాకర్ణ♦నరతవరత, పోధనశ్రేణి గనియె సు♦బోధనప్ర
తీతుఁ డగురోమహర్షణ♦జాతు గుణస, మేతు నధికప్రభారుణ♦సూతు సూతు.

గీ. కాంచి యాదరణాతిరే♦కాంచితముగ, విహగపతిశైలమహిమంబు♦విన దలంచి.
పలికె నోవ్యాసశిష్య నీ♦వలన వింటి, మమితదివ్యస్థలీమహి♦మముల నందు. ౧౪౮

చం. కలిగెను గాదె యాదట జ•గంబునఁ గల్గునగంబు లెన్నియో
వలమురిదాల్పు వేల్పు నిలు•వం బలువన్నియు వాసియు న్విరా
జిలఁ జెలువొందు నందలి య•శేషవిశేషము లాలకింపఁగా
నల గరుడాచలస్థలమ•హత్త్వకథ న్వినుచే కొలంతగాన్. ౧౫౦.

సీ. గోత్రవిఖ్యాతమై • స్తోత్రవాగ్విన్యాస,పాత్రమై పరమప•విత్రతాతి
మాత్రకేతి సరిత్క•ళత్రరోధఃక్రోశ, మాత్రదూరస్థమై•యాత్రనీక
నేత్రపర్వంబుగా • మిత్రశతాంగభృ,త్పత్రమార్గాంతర్ధి•చిత్రశృంగ
పత్రరథాన్వయ•నేత్రభిఖ్యాకన, ద్గోత్రసన్నిధిజన•స్తోత్రసౌఖ్య
తే. గీ. దాత్రళిసుగీతిపదశత•పత్రమాన, సత్రపాకగబంధుర•గోత్రసరసి
ధ్యాత్రఘముఁ బాపనోపు నో•మిత్రపుణ్య,గాత్ర శ్రీబాదరాయణ•ఛాత్రవర్య.

కం. ఉపమాకలనము గానమి, నుపమాక యనం బ్రసిద్ధి• నొందినయద్ది
వ్యపదంబున హరి యప్పర,మపదంబున నెట్టులటుల • మసలునట కదే ౧౫౨.

ఉ. ఆయుపమాకయందు నిఖి•లాశ్రితకోటి కభీష్టదాయకుం
డై యరవిందమందిర య•హర్నిశము దరి నిల్వ నల్వయుం
గాయజవైరియుం గొలువఁ•గా నల వేంకటశైలభర్త నా
రాయణుఁ డప్రమేయుఁడు ప•రాత్పరుఁ డేల వసించె లీలతోన్. ౧౫౩.

కం. నిగ్రహము ననుగ్రహము ను,దగ్రముగా నొదవ నదవ•నాప్తత నర్చా
విగ్రహము నిలిపి యచట స,మగ్రముగాఁ గలి నడంచె•నట యటఁగరుణన్.

కం. ఏలా యచ్చోటను గరు,డేలా భృన్మాళి వొడమె• నేలా తన్మా
ర్గాళిందమందుఁ గమలమ, మాళిమిళిందమన ముదిత•మతి హరి నిలచెన్. ౧౫౫.

కం. మానవలీలలతో నస,మానవరాభోగభోగ•నుతిఁ గలి నేఁచం
దానవరిపుఁ డం దేచం,దాన వసించెను వచింపఁ•దగు సుగుణనిధీ. ౧౫౬.

కం. బంధుర మనుకొలను జగ,ద్బంధురజనిరమణనయనుఁ • బాటితభవదు
ర్బంధురమావిభు నంబుజ, బంధురమై తనుప నెటుల • భాసిలె నచటన్. ౧౫౭.

శా. ఆచార్యాగ్రణి యైనవ్యాసుని దరిన్ • స్వాంతైకసంతుష్టిమై
నీచారిత్రము లెల్లఁ దెల్లముగ నీ•వేరీతి నాలించితో

మాచిత్తంబులకు న్ముదంబు నిడవే • మాధుర్యమాధుర్యమా
వాచాచాతురిచేత నాతతగతిన్ • వాక్రుచ్చి యారీతిగాన్. ౧౫౮.

చం అనవుడుఁ బక్షి వల్కలుల • నారసి యార శిరఃపరిస్ఫుర
ద్ఘనఘనజాలమై దృఢసు • ధాధవళాజిరచంద్రశాలమై
యనుతటధాతురాగపట • లారుణితాఖిలసాలమై జనా
ర్దనునివహించుతార్క్ష్యగతిఁ • దన్నగ మెన్నఁగ మించు నం చొగిన్. ౧౫౯.

చం. వెరవునఁ బక్షిరాజు దన • వెన్నున వెన్నునిఁ బూని విన్ననం
గరమును వింత యైననడ • కల్పచరించుచు మున్ను పోరులన్
హరికి హయంబు గింకరుఁడు • నై కొలువం గెలు పొంది తృప్తుఁడై
పరమకృపాప్తిచేత నెక • పట్టున నానతి యిచ్చె నీగతిన్. ౧౬౦.

తే.గీ.ఓవిహాగవర్య నీసేయు • నూడిగముల, కెంతయును నంతసించితి • మేమివరము
గావలయుఁగోరికొనుమన్న • ఖగవరుండు, విన్నపమొనర్చె నీగతి • వెన్ను నకును.

సీ. దేవదేవర లస • ద్దివ్యమంగళవపుః • స్స్పర్శనంబున ననుఁ • బావనునిగఁ
జేయుతలంపుతో • సేవకావళిలోనఁ, గారుణ్యపాత్రత • గానిపింపఁ
బక్షపల్యాణంబు • పైఁబదంబులఁజాఁచి, యనువుగ మూఁపునం • దధివసించి
మన్మూర్తితేజిభ • వన్మూర్తిసాదిగా, వాహ్యాళులందరి • ప్రథనకేళు

తే.గీ. లందువిడువని పగిదినెల్లపుడునాదు, వీఁపున వసించుటయెనాయ • భీష్టమనిన
నీవు శైలాకృతివహింపు • మేను మేను, నర్చ్యమొనరింతునని మేనుఁ • డానతిడిన.

కం. భగవల్లసదనుకంపన్, జగమెల్ల భజింపఁ దగిన • సంపద చెలఁగన్
ఖగవల్లభుఁ డగతల్లజ,ముగ నల్లనమూర్తి నిలిపె • భువినబ్ధిదరిన్. ౧౬౩.

చం. అరయఁ గృతంబునందుఁ గన • కాకృతి రాజిలు రాజతంబుగాఁ
బరఁగును త్రేతయందు నల • ద్వాపరమందునఁ దామ్రమూర్తిసుం
దరమగు రూప మాపలముఁ • దాల్చి కలిం జెలు వొందుచుండు నీ
గరుడధరాధరంబు ద్విజ • గన్నుతపావన భావభవ్యమై. ౧౬౪.

సీ. ఆవీటిచిలుదాస • రయ్యల నెయ్యంబు, గోరుచుందురు నిత్య • సూరివర్యు
లావీటిచటకాదు • లైనపక్షులతోడ, వియ్యమందఁగఁ గోరు • విహగభర్త

యావీటికుల్యాపయఃపూరములదాస్య,స్ఫూర్తిఁ గొల్వఁగఁ గోరు విరజవారి
యావీటిచిదుపజ్ఞాతైన నాత్మాచార్య, బుద్ధి సాలగ్రామములు దలంచు
తే.గీ. మఱియు నావీటిపొలముగుల్మములఁ దమకుఁ
గొలముసాములగా నెంచుఁ దులసివనము
లహహా యావీటినిత్యకల్యాణమహిమ
పరమపదమందు వలె నందు హరి వసింప. ౧౬౫.

ఉ. స్వామిరథోత్సవంబుఁ గనవచ్చినదివ్యులు వేల్పుచేటిపాం
దామరపాకుపొట్లముల దాఁచినకల్పతరూపదంశముల్
వేమఱు నంజికొం చచట వేళ భుజింతురు సారసౌరభో
యీమథితంబుతోడఁ దగఁ దృప్తి సుధామలశీతలాన్నముల్. ౧౬౬.

కం. విధియైనను బహువర్ణా,వధియైన నశక్తుఁ డనుచుఁ బలుకం బడ నే
విధి నేరుతు శ్రేయస్స్రు,వధి నే నుపమాకమహిమ వర్ణించుటకున్. ౧౬౭.

కం. ఐనను మద్గురుచరణ,ధ్యానముఁ గావించి మీదు దయ గలిగినచో
నా నేర్చుపగిదిఁ దెలిపెద, దీనియతి వినుండు మౌని తిలకములారా. ౧౬౮.

సీ. మును ప్రపంచము సర్వమును సర్వకారణ,మును సర్వశక్తికమును బ్రధాన
మును నైనవ్యక్తియందున లీనమైన యా,ప్రకృతి విశ్వాత్ముని భావమందు
డిందె నప్పుడు మహానందంబుతోఁ బరా,త్పరుఁ డైనయట్టి శ్రీవాసుదేవుఁ
డొకఁడ యిందిరతోడ నుల్లసిల్లుచు నుండె, నమితయుగంబు లానంత దనుక
తే.గీ. నంతట జగత్సిసృక్షని జాత్ముఁ డగుచు, నా హరి సృజించె హైమకటాహ మొకటి
యందు నేకార్ణవోదకమందు నైక,వర్షములఁ దాను గ్రీడించె బాలులీల. ౧౬౯.

ఆశ్వాసాంతము.

కం. పారావారగభీరా, భీరాహిత్యప్రచార విజయాధారా
ధారాళకృపాసారా, సారామలవర్ణనీయ సద్వ్యాపారా. ౧౭౦.

శా. బ్రహ్మాదిస్తుతభవ్యదివ్యమహిమప్రాగ్భారపాదద్వయా
జిహ్మైణాకృతిఘాటకేయహనన క్షీణక్రియా ఘంటతా

బ్రహ్మణోక్త్యా క్తిమహర్షి హర్షఘటనా • రంభప్రియా తారక
బ్రహ్మాకారనిజావతారశుభసం • పర్కాంకితార్కాన్వయా. ౧౭౧.

మాలిని. అగణితగుణధుర్యా • హర్యనీకాత్తకార్యా
జగదభినుతచర్యా • జాగ్రదత్యుగ్రశౌర్యా
నగపరివృఢధైర్యా • నామసంప్రీణితార్యా
సగరకులజవర్యా • సమ్యగానందితార్యా. ౧౭౨.

గద్యము.

ఇది శ్రీమద్రామనామపారాయణ పరాయణాతిధన్య కౌండిన్యగోత్ర
పవిత్ర దేవులపల్లికులపయఃపయోనిధికళానిధిసీతారామశాస్త్రి పౌత్ర,
వేంకట కృష్ణశాస్త్రి పుత్ర, తమ్మనాభిధానాంతర వేంకటకృష్ణ
శాస్త్రి నామాగ్రజన్మ, త్రిలింగదేశాగ్రజన్మ సుధీ
విధేయ సుబ్బరాయ శాస్త్రినామధేయప్రణీతం
బైన మహేంద్రవిజయంబను ప్రబంధంబు
నందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

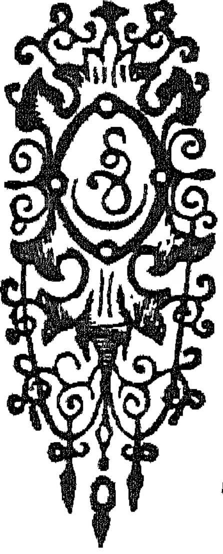
శ్రీ సీతారామార్పణమస్తు.

శ్రీరస్తు.

శ్రీమహేంద్రవిజయము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ పద్మబాంధవాన్వయ
దీపక గోపకజముఖ్య దివిషత్పరిష
త్పాలక భూపకలాపక
లాపక ధృతచాపశరకలాపక రామా. ౧.

గీ. అవధరింపుము శౌనకాద్యఖిలమౌని, జనులఁ దిలకించి రోమహర్షణసుతుండు
స్పష్టవాక్పుష్టి నుక్తావశిష్టకథను, వక్ష్యమాణవిధంబుగఁ బలుకఁ దొడఁగె. ౨.

కం. అఖిలుండగు దన్నాభీ,పుటమందు ఘటిల్లినట్టి పొందామరఁ ద
త్పటుసంకల్పమునన యొక్కట నలుమోములనిసుంగు గలిగి యొసంగెన్. ౩.

కం. ఎవ్వానివలనఁ బొడమితి, నెవ్వఁడ నే నాకుఁ జేయ నెద్ది యగు నటం
చవ్విధి వికలత మొఱలిడ, నవ్వేళను గగనవాణి యడలకు మనియెన్. ౪.

ఉ. శ్రీహరి యిట్లమూర్తిగ విరించి గుఱించి వచించె నవ్వ డీ
మోహ మదేల నీ కభయముల్ శుభముం బ్రభవింపఁ గూర్తు నీ
దేహము నే సృజించితిఁ గదే జగదేకసిసృక్షువృత్తి ను
త్సాహము మీఱ నౌర తనుజా విను జాగ్రదనుగ్రహంబునన్. ౫.

ఉ. నా విని యావినిద్రనలినప్రభవుండు చతుర్ముఖుండు దే
వా! విను నాదువాంఛను బ్రపన్నతఁ దెల్పెద సుప్రసన్నతం
దావకభావుకాకృతిఁ గనం గరుణించి కృతార్థుఁ జేయవే
కేవలపావనుండ నయి కీర్తిఁ బ్రవర్తిలుచుందుఁ బొందుగాన్. ౬.

కం. అన విని వనజోదరుఁ డయ్యనఘుని మ్రోల న్నటించె నాశ్చర్యముగాఁ
గను సారంగము భంగినిఁ, గనుఁగొనసై మహిమ పేర్మి క్షణమాత్రములోన్.

గీ. తనదు ఘూంకృతి నోంకృతిస్వనము దెలుప, నదియ ప్రణవోపదేశ మా నంచు నెంచి
కొంచె చలవిరించనుండు వీక్షించుచుండ, నంత నంతర్హితుం డయ్యె నవ్విభుండు.

సీ. వేధ నప్పుడు తాను వేదంబులు భజించెఁ, దన్మూలకంబు లై తనరునట్టి
వేదాంగములును సేవించె నంతట నతం, డిఁక నాకొనర్చెడు కృత్య మెద్ది
యొకొ యంచుఁ జింతించుచుండఁగాఁ బొడసూపి, పుత్రకా నీవెల్ల భువనములను
నిర్మింపు దిట మూని నేనెప్పు నీకుఁ దో, డౌదు న టంచు శ్రీహరి వచింపఁ

తే.గీ. బూర్వరీతిఁ జతుర్దశభువనములను, గడఁగి సృజియించి సత్యలోకమున వీత
కలుషముని సేవ్యమానాంఘ్రికమలుఁ డగుచు, మించు వేడుక తోడ వసించియుండె.

కం. తామరసనూతి యొకతఱి, సోమరితన మూని యుండఁ జోరత నిగమ
స్తోమముఁ దదంగములతో, సోమకనామకుఁడు రాక్షసుఁడు వడిఁగొనియెన్.

గీ. విధిని గికురించి యవ్విధి విధినిషేధ
బోధకం బగు నామ్నాయయూథకంబు
నధికధృతిఁ గొని మఱియు నవ్యథితుఁడై యు
దధిని మీనాకృతి వహించి యధివసించె. ౧౧.

కం తా మఱచి నిద్రపోల్పడి, తా మఱచిన వినమి శ్రుతులు తలఁగి చనుటకై
తామరచూలి ముకుందు న, తామరచూలీసమర్చితాంఘ్రిఁ దలఁచినన్. ౧౨.

గీ. ఇంచుకెంచక క్రించున క్తించరుండు
వంచన నకించనుని గా విరించనునిఁ ద
లంచి శ్రుతులు హరించి భూకాంచి నుంటఁ
గాంచి కాంచనపటుఁడు యోజించి యపుడు. ౧౩.

సీ. తపసీయవసనకాంతిపరంపరలు రమా, స్తనహరిద్రాముద్రలను వచింప
మహనీయకౌస్తుభమణిఘృణిశ్రేణులు, లక్ష్మీపదాలక్తలక్ష్మ నుడువఁ
గమనీయవనమాలికా ప్రభాపూరము, ల్కమలాకటాక్షలీలలను బలుక
గమనీయలాంఛనోరశ్ఛవిచ్ఛట లింది, రాకజ్జలాంకవిభ్రమముఁ దెల్పఁ

తే.గీ. శంఖచక్రగదాఖడ్గ♦శార్ఙ్గధరుఁడు, సజలజలదప్రభుఁడు జతు♦ర్భుజుఁడు భుజగ
శయనుఁ డంబుజమిత్రేందు♦నయనుఁడండ, జాధిపాశ్వుండు శౌరిప్ర♦త్యక్షమయ్యె.

కం. కాంచనపటు నిటు లెదుటం, గాంచి నమస్కృతు లొనర్చి ♦ కడునంచితరో
మాంచము మించ విరించి ప్రపంచితగతిఁ జంచదర్థ♦ఫణితి నుతించెన్. ౧౫.

కం. దేవా తావకపదయుగ, సేవాహేవాకలబ్ధ♦చిదచిద్విజ్ఞా
నావాసవాసితాత్ములు, భావాతిగమూర్తి నిన్ను♦భావింతు రొగిన్. ౧౬.

శా. నీమాయాపరిమోహితాత్ములు నిను ♦ న్నిక్కంబు భావింపఁగా
సామర్థ్యం బొకయింతయుం గనక దుః♦స్సంసారనిర్మగ్నులై
కామక్రోధముఖాదివర్గజితులై ♦ కష్టైకతానస్థితిన్
సీమాతీతవిషాదమేదురగతిం ♦ జింతింతు రోయీశ్వరా. ౧౭.

గీ. నేనె నీతత్త్వ మెఱుఁగంగ ♦ లేననంగ, నితరసురు లెంతవారు మ♦త్స్యాదిమూర్తు
లార్తరక్షావిధానదీ♦క్షాంతరంగ, కరధృతరథాంగ సద్విహం♦గమతురంగ. ౧౮.

గీ. ఆద్యుఁ డవ్యయుఁ డచ్యుతుఁ ♦ డక్షరుండు
నప్రతీకాశుఁ డనఘుఁడు ♦ నప్రమేయుఁ
డఖిలమయుఁడు ననంతుఁ డ♦నామయుండు
ననుచు నామ్నాయములు నిన్ను♦నభినుతించు. ౧౯.

కం సర్గస్థితిలయహేతుని, సర్గగుణత్రయవికార♦సంజ్ఞాకారో
త్సర్గామలదివ్యజ్యోత్స్న, తిర్గుణమూర్తి వని నిన్నుఁ ♦ దెలుపు నిగమముల్. ౨౦.

కం. కర్మజ్ఞానఫలాత్మక, ధర్మస్వర్గాపవర్గ♦దాయక మగునీ
నిర్మలనామస్మరణము, నర్మిలి మా కొసఁగి ప్రోవు♦మయ్య మహాత్మా. ౨౧.

గీ. దిక్కు లెందాఁక నీవ్యాప్తిఁ ♦ దెలియ లేవు, కాల మెంతయు నీతుదిఁ♦గాంచలేదు
కాన దిక్కాలనిర్విశే♦షానవద్య, హృద్యతేజోమయాత్ముఁడ ♦ వీవ దేవ. ౨౨.

గీ. పొందలేనికతంబున♦నెందునుండి, మనసుతోఁగూడి వాక్కులు ♦ మరలుచుండు
నట్టివస్తువు నీవంచు ♦ నాశ్రయింతు, నమితకారుణ్యరసభావ♦యాదిదేవ. ౨౩.

గీ. మశకహృన్మధ్యవర్తివై♦మఱి యనంత, భువనముల బొజ్జ నొకపజ్జఁ♦బూనుటనణు
వణువుకంటెను హత్తు మ♦హత్తుకంటె, నను మఁబ్రామిన్కుతుదలుని♦న్నభినుతించు.

శ్రీ సు హేం ద్ర వి జ య ము.

కం. సామీప్యంబున నీమెయి, సామీచీన్యం బెలర్ప సామీ! యస్తో
కామితవరిపాటిగ న్యాక మితము లొసంగఁ గానఁగా నైతివిగా. ౨౫.

కం. అని వినుతించిన వనజా,సనుఁ గనుఁగొని యప్పయోధిశయనుఁడు తనయా
ననుఁ దలఁచినపని యేమొకొ, వినిపింపు మనంగ హరికి విధి యిట్లనియెన్. ౨౬.

కం. శ్రీవర! నీవరదయ నా, పై వఱలు టెఱుంగ కెవఁడొ ప్రామిన్కు లొగిం
గావరమునఁ గొని చనుటం, గావ రహి స్నిన్నుఁ దలఁపఁగా వలసె హరీ. ౨౭.

మ. అనవుం డాఘనపుండరీకనయనుం దప్పద్మజుం గాంచి మిం
చినకారుణ్యమున న్మనస్థ మగుగ స్తిం బాపఁగా నొపులా
లనవాక్యంబులఁ దేల్చి పల్కె నిఁక వైక్లబ్యంబు నీ కేల ప్రా
మినుకుల్ ప్రుచ్చిలినట్టియచ్చెనఁటి బల్మింబట్టి నేఁ దెచ్చెదన్. ౨౮.

కం. అద్దిర యెంతప్రమాదపు,సుద్ది రహస్యముగ నొక్క సోమకుఁడు వడిగా
నిద్దురవస్థితిఁ దెచ్చెను, నిద్దుర నీవొడలు మఱవ నిగమంబులకున్. ౨౯.

ఉ. ఉపదేశం బొనఁగూడకున్నఁ జదు వెందో కాని శోభింప దే
వ్యపదేశంబున నైన విస్మృతికిఁ బ్రాపౌఁ గాన వేయేల ని
ష్కపటప్రక్రియ నొజ్జ సజ్జ దృఢశిక్షన్నేర్చి తాశిష్యునిం
గృపచే నేర్పి కృతార్థుఁ జేసినఁ గదా పృథ్విఁ బ్రసిద్ధిం గనున్. ౩౦.

సీ. విద్య లోకాచారవిజ్ఞానమును గూర్చు, విద్య యెల్లెడ గారవింపఁ జేయు
విద్య యాత్మాన్యనీవృద్బంధువై పేర్చు, విద్య రూపవిశేషహృద్యుఁ జేయు
విద్య లోకాలోకవిఖ్యాతిని ఘటించు, విద్య యుక్తాయుక్తవిదునిఁ జేయు
విద్య యానంద మావిర్భవింపఁగఁ జేయు, విద్య ప్రజావశ్యవిధ మొనర్చు

తే.గీ. విద్యయె న్నెనిమేల్లు గావించుఁ గాన
విద్య నరులకు ముఖ్యసంపాద్య మైన
ధనము దానికె ముఖ్యసాధనము నాదు
మంత్ర మొక్కటియె సుమీ మాన్యచరిత. ౩౧.

కం. విద్యోపదేశ గురుఁ డన,వద్యమతిసుబోధకత్వపద్ధతివైశా
రద్యుఁడు జాతివయోమహి,మాద్యున్నతివందనీయుఁడై యొనర వలెన్. ౩౨.

చం. వినయవిధేయవర్తనుఁ డ • విస్మృతిశాలి యసంశయాశయుం
డనితరసక్తమానసుఁ డ • పార్థవిదూరుఁ డధీతపాఠచిం
తనపరుఁడుఁ సుఖగ్రహణ • ధారణగణ్యుఁడు సూక్ష్మబుద్ధి సు
స్వనుఁడు గురుప్రియుండు నగు • వానినె శిష్యునిఁగాఁ గొనం దగున్. 33.

గీ. ఏను స్వర్భానుభానుజ • భానుభూమి,సూనులను సితభానుకృ • శానుబాణ
సానుమత్థానములనుండఁ • గా నరసితిఁ, గాననిష్టార్థపునరాప్తిఁ • గలుగు నీకు. 3౪.

కం. సోమకుఁ దనియెడు సోఁకుం, డామున నిన్నుఁ గికురించి • సాంగముగ శ్రుతి
స్తోమంబును ముచ్చిలి నీ,ర్వామిం జొఱ మేను పూని • వసియించె నజా. 3౫.

కం. కావునఁ బునరానయనం, బేవడువున నగు నటంచు • నెన్నెద వేమో
యావిధి విను విధివిహితం,బావిధిఁ దప మాచరించు • నపుడు లభించున్. 3౬.

కం. ఆదిత్యపత్యముం గృత, వేదాపహృతి న్వధింతు • విశ్రుతముగ నా
యాదిత్యపత్యభీష్టత, వేదాఁపక దెల్పితిం ద • పింపకుము సుతా. 3౭.

కం. తపనీయగర్భ ! నిర్భర,తప మియ్యెడ నాచరింపు • దానఁ దలంపుల్
విపులముగ నొదవు గానన్, విపులఁదపంబె సుమీ య • భీష్టద మరయన్. 3౮.

కం. తప మఘదుర్దమకర్దమ, తప మవిరళతమతమః ప్ర • తారణచండా
తప మని మహర్షులు పరం,తప మన్నించెదరు దానిఁ • దరమె నుతింపన్. 3౯.

గీ. దుస్తరంబు దురాపంబు • దుర్గమంబు, దుష్కరంబును సాధ్యమా • బుష్కలముగఁ
బుష్కరోద్భవతపము చే • భువిఁదపంబు, మాత్ర మొకటియ దురతిక్ర • మంబుసుమ్మి.

ఉ. ఇందిర నేనుఁ గూడి వసి • యింతుము తాపసమానసంబు లం
దిం దిరవంచు నిక్కముగ • నెంచుచుఁ దామరసంబులందు నిం
దిందిరయుగ్మకం బన న • నిందిత మాశిఖతోడ వహ్నివే
దిం దిరమైనరీతిగ న • తిప్రమదంబు మదిం గదించుచున్. ౪౧.

కం. విను మస్మత్ప్రియము దపం, బనఘ తపోధనులు మత్ప్రి • యాత్మకు లటుగా
వున ననుఁ దలంచుచును దప, మొనరింపుము నిర్జితేంద్రి • యుండ వగుచు నజా.

కం. రంగగుజలనిధి కోకప్ర,కృం గన గరుడాద్రి యద్రి • గతిరోధిలతా
లింగితమహీజసంగత, శృంగారోత్తుంగశృంగ • శృంగాటకమై. ౪3.

గీ. అది మదిష్టపదంబు సౌఖ్యాస్పదంబు
పరమదివ్యతపఃఫలప్రదము దాని
కెలన బంధుర మన నొప్పు కొలను కొలను
మించు కొలను దొలంగ శాసించు మహిమ. ౪౪

గీ. తత్తటాకతటాకల్పతరుల దరులఁ, దద్ధరిత్రీధరేంద్రంబు దరుల నరులఁ
జెందు నాకల్పకృతతపస్సిద్ధిఫలము, స్వల్పకాలాసకృన్మంత్రజల్పనమున. ౪౫

శా. ఆకాసారతటంబునం దయినఁ దార్క్ష్యావార్యమం దైన న
న్నేకాగ్రాత్మత నెవ్వఁ డేనియుఁ దపోవృత్తిం బ్రసేవించు వాఁ
డోకంజాతభవా! స్వవాంఛితఫలప్రోద్యన్మహాలాభల
క్ష్మీకల్యాణమహోత్సవంబు గను సుమ్మీ నెమ్మి వేగమ్మునన్. ౪౬

మ. మహిమోత్కృష్టతచే నేకానేకమహామంత్రంబు రాజిల్లు నో
ద్రుహిణా! నీ కుపదేశ మివ్వ డొనరింతున్ దాని నిష్ఠన్ముహు
ర్ముహురావర్తన మొప్పఁ జొప్పడుఁ దపోరూఢిన్ జపింపన్ శుభా
వహమై భావహమై యభీప్సితఫలప్రాప్తిన్ ఘటించుం జుమీ. ౪౭

గీ. దాని ఋషియును ఛందంబు దైవతంబు, బీజశక్తికీలకములు విశదమగుచు
వెలయు నంగకరన్యాసములును గవచ,మాలలును దెల్పి మఱియు నమ్మాధవుండు.

గీ. కంజసంజాత! షోడశాక్షరియనంగఁ, దనరుదన్మంత్రమున కధిదైవతంబు
జ్ఞాననిర్మలతరవిభానందమయము, సేవకాభీష్టదము హయగ్రీవమూర్తి. ౪౯

కం. కానఁ దపం బొనరింపం, గా నరుగుము గరుడగిరిశిఖం దగుసాలపా
కానతు నని సామాగమ, గానరుతూహాలివచింపఁగా నజుఁ డెలమిన్. ౫౦

చం. అరిగి సరోరుహప్రభవుఁ డంతఁ గనుంగొనియెం బయోధికిన్
సరసను గూటకోటికటఝూటలసత్కనలారుణప్రభా
నిరతవిజృంభణాత్తతపనీయమయప్రథిమామహాపగాం
తరచరదచ్ఛపక్షశకునచ్ఛదజాలముఁ దార్క్ష్యశైలమున్. ౫౧

గీ. కాంచికాంచనగర్భుఁ డాగ్రావసీమ, నేమము దలిర్పఁ దపమందు నెఱపఁ దగిన
నెలవు నెమకుచు నందందు నిలిచినిలిచి, యరసె నాపాదశిఖరాంచలాద్భుతములు.

గీ. ఆత్మసృష్టికి నది లోని♦దయ్యు విధికి, వింత యొనరించె నొక్కొక్క♦వేళ నొదవు
కవనలిపి శిల్పగానపా♦కములు గర్త, లెఱుఁగని తెఱంగు మెఱుఁగుల♦నెసఁగుఁగాదె.

కం. కబరీజితవాలములై, శబరీజాలముల వెంటఁ ♦ జమరీగణముల్
నిబిరీసత నందు నవి,క్లబరీతిఁ జరించు జితుల ♦ గతు లట్లు కదే. ౫౪.

సీ. లీలాశయానశా♦ర్దూలప్రదేశంబు, రత్నకంబళసంస్త♦రణతలంబు
దీర్ఘరాహిఫణామణీ♦దీప్తప్రదేశంబు, కర్పూరదీపికాం♦గణతలంబు
వనవారణకరాగ్ర♦వమథుప్రదేశంబు, ధారాంబుయంత్రశీ♦తలతలంబు
హరికర్షణోద్యుక్త♦శరభప్రదేశంబు. చంచదష్టాంఘ్రిమం♦చకతలంబు
తే.గీ. కపికరాఘాతచలసర♦ఘాప్రదేశ, మతివిచిత్రవితానసం♦వృతతలంబు
గాఁగఁదోఁచుటనగ్గరు♦డాగసీమ, కమలసంభవునకు భీమ♦కాంతమయ్యె. ౫౫.

కం. సింగము లచ్చన లాడఁగ,డంగిన చెంచెతల కచ్చ♦టం గాయలఁగూ
ర్చుం గరిశిరములముత్తెము, లింగితము లెఱింగి కొలుచు ♦ గృహసేవకులై. ౫౬.

సీ. సెలయేటియిసుకతి♦న్నెల గూఢమణికేళి,కల నిలింపాంగన ♦ ల్గలసి యాడ
దీర్ఘికాబ్జముల న♦ధిత్యకహంసమం,డలములు జతగూడి♦ వెలయఁజేయ
వృక్షశాఖల డాసి ♦ ఋక్షాళి దేజస్త్రి మిరమేళ నాశ్చర్య♦గరిమఁ జూపఁ
గటకకూటములందుఁ ♦ గదిసి గంధర్వసం,ఘాతంబు సంగీత♦కలనఁ బెరయ
తే.గీ. నాకభూలోకములకు సం♦తతముగాఁగ, రాకపోకలు నెరపఁ బం♦రస్పరంబు
దివిజమనుజులు కోర్కి సం♦ధించుకొనిన,దండినిశ్రేణి యనఁగ నం♦కొండ దనరు.

సీ. ఘనసారకదళికా♦కాండ మొక్కకచోట, మఱియొక్కచోట జాం♦బవచయంబు
సముద్రలాంగలీ♦షండ మొక్కొకచోట, వేరొక్కచోట జం♦బీరతరులు
ఫలనమ్రశాఖామ్ర♦వణము లొక్కొకచోట, నొండొక్కచో దాడి♦మోత్కరంబు
ఫలపూరకుజపూర♦వాట మొక్కొకచోట, నిఁక నొకచోట కం♦టకఫలద్రు
తే.గీ లమర నుమరసకుల్యాత♦టాగ్రసీమ
పూగపూగాను వేల్లిత♦నాగవల్లి
గణము లొక్కొకచోట నొ♦కానొకయెడ
నందు మందారకుందకుం♦జాళిఁ గనుచు. ౫౭.

వ. మఱియు నగ్గిరివరం బురుతరసురుచిరసురవరశరాసనానుకారిభూరికీరశారికామయూరకాంతిసంతానంబుల నత్యంతకాంతంబులై, సంతతదంతురంబు లగు సంతమసంబుల నితాంతంబు నసూర్యంపశ్యోదరంబు లగుటం దరంబుగ దుఱఁ గృతమాలనక్తమాలతమాలసాలరసాలాదిసాలజాలంబు లగువనషండంబులను ఘనమండలంబులకు శంపాలతలసంపదలసొంపు సంపాదించుచు నుద్ద్యోతమానంబు లగుజ్యోతిరింగణజ్యోతిర్గణంబుల విస్ఫురణంబులు దుఱంగలింప నిరంతరాసారధారాధారంబు లగుమరందరసపూరంబు లీరంబుల చేరువులం గాలువలై ప్రావృషేణ్య సమయ సముజ్జృంభణంబుం దలఁపించు తావులుం, దావులకుం దావలంబు లగుచుం గుస్తరించి యందందఁ బ్రస్తరించుకస్తూరికామృగస్తోమంబులు దీమంబులం దగిలి దిగులువడి చూచుచూపులకుం జాలివడి విడిపింపం జాలివడిఁ బరతెంచి యెడలించు సిద్ధమునిశుద్ధాంతసంఘాతంబులును, ఘాతంబులఁ దొఱఁగుసెలయేటితీరంబులఁ దోరంబు లగుకరీరాంకూరంబుల మోరలం దెమలించి నమలఁ గమకించి కించిదాకుంచితపూర్వాంగంబు లగు గోలంబులఁ గోలలం గెలిమెయిం దోలి తూలించు గోలల నాలోకించు చెంచునాయకుల దేహచ్ఛాయలకు దాయాదంబులై పంపల దండిగ మెండుగఁ దిరుగువనవేదండంబులతండంబుల గండమండలంబుల నుండి పిండు గట్టి యెగయు గండుతేఁటులకూటువులతోడికూటమిం బాటించులోవత్రోవలక్రేవలఁ గేవలంబు సావలంబంబులగు లతావితానంబులు వనదేవతాబాలికాపాలికాకేలికాడోలికల పోలికలఁ గ్రాలి కనుపట్టు విడిమట్టుల మట్టుమీఱి యిట్టలంబు లగుచిట్టకంబుల దట్టంబుగ రొట్ట బలిసిన తులసిచెట్టులు కట్టువలై చుట్టు వలగొని చెలఁగ దిట్టంపు ఱాకట్టులం బడి జర్ఝరంబులగు జలంబు లమలంబులగు బిందుబృందంబులై యెగసి ముత్తెంబులమొత్తంబులపగిది నొగి దిదృక్షువీక్షాసేచనకంబులై వృక్షాసేచనంబు సేయ ననమకుసుమసముదయకుశవిసరసమిత్సమిద్ధంబులును ప్రవృద్ధంబులునై ప్రచ్ఛాయతరుచ్ఛటాచ్ఛాదనశీతలచత్వరభూతలంబులై సవిధంబుల వివిధంబు లగుమల్లికావల్లికామతల్లికల నల్లికొన నుల్లసిల్లుచు నుల్లంబులకు నుల్లాసంబు పల్లవింప నింపు నింపు మంజులకుంజపుంజంబుల రంజిల్లుచుం బరివేష్టితకుటజంబు లగునుటజంబులం బొలిచి పావనంబు లగుతపోవనంబులఁ బరిస్ఫురించుచుండు. ౫౯.

శా. అందందం బరికించి యందొకవివిక్తావాసయోగ్యాశ్రమా
శిందంబం దరవిందనందనుఁడు హాళిన్నిర్మలాస్పందమై
డెందం బొప్పఁ దపం బొనర్చుకొనఁ బాటించుం గదా యంచు నా
నందం బొందుచు రూఢనిశ్చయమతిం దత్ప్రాంతసీమంబునన్. ౬౦.

చం. తనజనయిత్రియిమ్ము దనతమ్మునియైదవయైనయమ్ములుం
దన వగువారువమ్ములు సతమ్ము హితమ్ముగ వర్ధితమ్ములై
తనరఁగ నాత్మబంధురచిత్రప్రియవైఖరిఁ జేర్చుబంధురం
బనుకొలఁకు న్వరించి గనె నధ్వపరిశ్రమ మాఱఁ జేరువన్. ౬౧.

శా. సారంగార్భకము ల్విహారమతినుత్సంగంబులం జేరి యిం
పారం గ్రుమ్మరఁ బుండరీకనిచయం బచ్చాంతరంగాప్తి ని
ర్వైరప్రక్రియనొప్ప సిద్ధమునిసేవ్యం బైనపుణ్యాశ్రమా
గారంబో యన సౌమ్యమై తనరు నక్కాసార మత్యంతమున్. ౬౨.

సీ. బంధురః సారబంధురోదకములం,దు నిరూఢనియతి మజ్జన మొనర్చి
సర్వతోముఖముల సర్వతోముఖముల, నాచమనంబుల నాచరించి
విహితకృత్యముల భావిహితకృత్యాసక్తి, గావించికొని లేచికదలి వచ్చి
యతివివిక్తం బైనయలవివిక్తప్రదేశము సొచ్చి యచ్చటశమదమంబు

తే.గీ. లమర సమధికనిష్ఠమై నధివసించి, భగవదుపదిష్టపద్ధతిఁ దగ జపింప
గాఁగడంగెను సైంధవకంధరాధి,దైవతక మైనదివ్యమంత్రము నజుండు. ౬౩.

కం. అతనికి నొకపరి జపమునఁ, జతుర్గుణంబుగ ఫలంబు సమకు నౌ సత్య
స్థితునకుఁ బెక్కుముఖంబుల, జతనం బవు గాదె యర్థసంసిద్ధి యిలన్. ౬౪.

గీ. అతఁడప్పుడు కమలజ ఖ్యాతుఁడగుట, ముదముగదుర మహాతపం బునవసించి
సారసత్వంబు బూనుట చనును గాని, యాత్మరాజసవృత్తిఁబో నాడుటరిది.

⇝* గ్రీష్మర్తువర్ణనము. *⇜

కం. అట్టియెడ వెట్టకాలము, బెట్టిదముగఁ దోఁచె మన్ను బిట్టెగసి చదల్
ముట్టఁగ వడి సుడిగాడ్పులు, నెట్టన నెట్టుకొని వీవ నిఖిలావనిపై. ౬౬.

కం. పాటలకుసుమపరీమళ, పాటచ్చరవృత్తి బయలు ♦ పడకుండఁ బవల్
మాటుగ నిశాంతముల నొక, పాటిగఁ జరియించు నపుడు ♦ పవమానంబుల్.

గీ. ఇనుని సత్కృపఁ బడినలక్ష్మి ♦ హెచ్చు టరసి, నిశలు నానాఁట భృశకృశ ♦ దశలఁ గాంచె
నొరులసిరులకుఁ జూపోప ♦ కున్నఁ జనదు, పెంపు దఱుఁగుట గాక న్య ♦ వృద్ధి సెడునె.

గీ. ఇచ్చఘను లుండి రని యవ్వ ♦ లిచ్చవడసి
పొంగి పొరలినసరసుల ♦ పొలుపు దఱిగె
మున్ను గలకీర్తిసారముల్ ♦ పోవనవ్వ
డప్పులను జొప్పడినయొప్పు ♦ ముప్పు గాదె. ౧౯.

ఉ. గాలికిఁ గాలు నిల్పుకొనఁ ♦ గాఁ దగునూఱటపండు వాభుజం
గాలికి నక్తభోజనమ ♦ హావ్రతపర్వదినంబు తాళవృం
తాళికి వన్నెవాసియు బ ♦ యల్పడుయోగదశాగమంబునై
తాలిమి దూలనాఁ డొకవి ♦ తాన జనం బెడపెన్ దినంబులన్. ౨౦.

సీ. పూఁట కొక్కొకనూఁతి ♦ నీట దప్పి యడంచు, కొనె దవ్వు చని తెచ్చి ♦ కొని జనంబు
వెలఁ బెంచి పానీయ ♦ విక్రేత లింటిబా, వుల క్షారనీరముల్ ♦ గలపి దెచ్చి
రనుదినంబు మదుం ♦ గులను దెచ్చి యిడు చాకి, నాలుగైదా ఱేడు ♦ నాళ్ల కొసఁగెఁ
గ్రుంకులాడఁ గొలంకు ♦ లింకఁ బాఱుట శ్రోత్రి, యులకు వేళలఁ దాన ♦ మొదవకుండెఁ
తే.గీ గరటచటకాదికం బైన ♦ గ్రామ్యపక్షి, జాల మిలు సొచ్చి బెదరక ♦ జనుల నడుమ
కుంభసంభృతజలములఁ ♦ గ్రోలఁ జొచ్చెఁ, బుడమి నొదవిన నీటియొ ♦ ద్దడికి నపుడు.

సీ. తొలుత వ్రాల్చినప్రక్క ♦ నులి వెచ్చఁ దన మెక్క
నొండొక్కప్రక్కకు ♦ నొత్తి గిలుచు
వ్యజనసమాకర్ష ♦ కజనంబు సెయి మార్చు
కొనినంత హుంకృతిఁ ♦ గినుక వడుచు
వారియంత్రపుసూక్ష్మ ♦ ధార లిట్టటు గాలిఁ
దెరలిన సఱచూడ్కిఁ ♦ దెఱచికనుచు
నిదురఁ దోఁగె నటంచు ♦ పదములొత్తుభుజిష్య
లూరకుండిన నంఘ్రి ♦ లూఁపు కొనుచు
తే.గీ. వలపుఁ బన్నీరు చిలికిన ♦ చలువవలువ, సెజ్జ లామజ్జకవ్రతి ♦ సీర లెనఁగు
నిడుదగుమ్మాలచుట్టు పం ♦ దిళ్లయిండ్లఁ, బవలు పొరలాడు సామంత ♦ నివహ మపుడు.

ఉ. గొజ్జఁగినీటి చిన్ని చినుకుల్ వలిపంబులు గంధసారముల్
మజ్జిగతేట మల్లెకుసుమంబులు వెన్నలబట్టబైటిపూ
సెజ్జలు వీణపాటలు సుశీరపువీవనలున్ ఘటించు భూ
భృజ్జనకోటికిన్ని దురనించుక వేసవి రేల వేకువన్. ౭౩.

సీ. ప్రహిబహిః కుట్టిమాభ్యర్ణ గాంభఃపూర్ణ, కలశాంబువులు గతిక్లమముఁ బాప
నవనారికేళ పర్ణకలింజకస్థితుల్, మార్గాతపోత్థశ్రమంబు నుడుప
జంబీరరసపూరసమ్మిశ్ర మగుతక్ర, సారంబు దృషను జల్లారఁ జేయ
నాయతకాయమానాంతరస్థితతాళ, వృంతముల్ ఘర్మాంబువితతి నడఁప
తే.గీ. నిదుర గదురంగ నపుడధ్వనీనజనము, విడియునొక్కొక్క పుణ్యాత్ముఁడిడినయట్టి
ప్రపనపారసుఖాప్తి మైఁబనుల మఱచి. పట్టపవలింటి వడసోఁకు దట్టకుండ.

సీ. వాతూలతూలతల్పము పొల్పుసవరించి, శౌరిఁ జొక్కించు దాసేరకుండు
ఘనఘటావళినీటఁ గర్షకుల్ దనియంగఁ, గలమాంకురము వెంచు పొలము కాఁపు
హరిపదంబునఁ గాఁపు దిరుగుకల్వలదాయ, వంతుమార్చెడుదళవాయిపెద్ద
కడలియింటికి ధునీకన్యలఁ గైసేసి, తొలిసారి యంపించుఁ గులగురుండు
తే.గీ. దోఁచె గ్రీష్మావసానముత్తుంగసౌధ, జాలబహిరంగణాప్రదోషప్రభాత
చరదూష్మార్తదంపతీవిస్మృతాత్తి, దృఢపరీరంభపునరుపదేష్ట యగుచు. ౭౪.

గీ. బైటితలిమంబులను లోనబైట లోని, తలిమముల వైచికొనుచు రాత్రుల జనంబు
పొక్కుఁజినుకులచే నప్పుడొక్కయింత, యైన నిదురింప నెడలేకయలఁతఁ జెందె.

కం. ఘనులు కరకాంబువుల భూ, జనులం దనియించు సిరి లసచ్చిత్రరుచిం
దనరెడుదవశిఖుల నెఱిం, గనుఁగొన గ్రీష్మంబు వర్షకాలముఁ బోలెన్. ౭౭.

గీ. కదసి కలకంఠములకు మూకవ్రతంబు, నెఱప నుపదేశ మొనరించి నీలకంఠ
తతికి సోత్కంఠముగఁ దదుద్యాపనంబుఁ, గడుప గ్రీష్మర్తువాచార్యకం బొనర్చె.

కం. పంచజనపంచవక్త్రఁ బ్ర, పంచగురు న్మదిహయాస్యుభావించి సదా
పంచాగ్నిమధ్యమున నృపపంచాస్త్రజ్యేష్ఠుఁ డురుతపం బొనరించెన్. ౭౯.

వ ర్ష ర్తు వ ర్ణ న ము.

కం. వర్షర్తు వొదవె నంతటఁ, గర్షకహర్షకరవర్షకలితపయోదో
త్కర్షాభిశంసితాపా, కర్షిఝరీప్రవణసన్నికర్షం బగుచున్, ౮౦.

సీ. మండూకములు చర్మ♦మాత్రశేషత వీడి, చెలఁగి మెలంగ సం♦జీవకరణి
బర్హిణంబులు వర♦స్వరభాస్వరముగ ఘో♦షింప సారస్వత♦సిద్ధరసము
బిసకంఠికలు చూలు ♦ వెనఁ దాల్చి యొసఁగ స,ప్తపయోధిసంగయా♦త్రాఫలంబు
చాతకంబులు బిపా♦సను బాసివాసి భా,సిలఁ బ్రపారంభమం♦గళముహూర్త
తే.గీ. మగుచుఁ బాగడొందెనపుడులో♦కైకతాప,హరణకరణాభ్రనిత్యసం♦చరణసాంద్ర
తరుణతరుణాభ్రవిభ్రమ♦స్ఫురణకరణ, మైనప్రావృడనేహస్స♦మాగమంబు. ౮౧.

గీ. స్వాతిమౌక్తికములఁ గాంచి ♦ స్వాతిశయముఁ
బూనె నని యార్ద్ర జగమార్ద్ర♦ముగఁ దలిర్పఁ
బద్మరాగంబులను గాంచి ♦ పరఁగె ననఁగ
నింద్రగోపంబు లెల్లెడ ♦ నెసఁగె నపుడు. ౮౨.

కం. అకలంకద్యుతికలహం,సకులము స్వకుల మగుమాన♦సమునకుఁ జనుపూ
నిక పొలుపుఁ దెలుపుబ్రాస్థా,నికశుభదానకములైస్త♦నితములు మొరసెన్. ౮౩.

ఉ. గర్జితనిస్వనం బపుడు ♦ కర్ణకఠోరముగా ముహుర్ముహు
స్స్ఫూర్జిత మైనవీనుఁగవఁ ♦ జొన్పినయంగుళు లొప్పఁ బ్రాజ్ఞులున్
స్ఫూర్జధువిభ్రమభ్రమను ♦ జొక్కిరి నివ్వెఱపాటు దోఁపఁగా
నర్జునముఖ్యనామదశ♦కానకృదుచ్చరదాత్తజిహ్వులై. ౮౪.

కం. చిట చిట మని సొటసొట మని, పొట పొట మని ఝల్లు మనియు♦భోరని ధారా
స్ఫుటనియతి నపుడు జలధర,పటలము పటునియతిఁ గుంభ♦వర్షము గురిసెన్.

కం. పెళ పెళ నుఱుములు నుఱుమఁగఁ,దళ తళ మెఱుపులును మెఱయ♦దళముగ జలదం
బులు గ్రమ్మి కాఱుకొని వి,చ్చలవిడి వర్షింపఁ దొడఁగె ♦ జడిగొని వడిగాన్.

శా. సారంగావళి మేఘలోలుపమన♦స్కం బౌట వెన్వెంట నే
తేరం బుష్కరశీకరంబులు ధరి♦త్రిం జింద మందంబుగా
నీరంధ్రస్థితిఁ గ్రమ్మరం దొడఁగె సు♦స్నిగ్ధాంజనశ్యామలా
కారంబు ల్దనరం గరేణుతతినాఁ ♦ గాదంబినీబృందముల్. ౮౭.

సీ. కలమాంకురారోప♦కరశాలిపాలికా, స్త్రీపాళికి సరస్వ♦తీప్రసన్న
మాత్తక్షితికృషిక్రి♦యార్థవృద్ధినియుక్త. హాలికబాలుర కన♦ధ్యయనపర్వ

మన్యసంవసథప్ర ♦ యాణప్రయోజన ప్రవణప్రజల కెల్ల ♦ గ్రహణశూల
యర్క సందర్శనా ♦ నంతరాభ్యవహార, శీలుర కేకాద ♦ శీవ్రతంబు.
తే.గీ. నిజనివాసగృహాన్యమం ♦ దిరయియాసు, ఖగసమూహంబులకు నెల్లఁ ♦ జిగురుఁ గండె
నిఖిలపశుయూథములకెల్ల ♦ నిగళబంధ, మెడతెగనివానజడినప్పు ♦ డెనఁగెముసురు.

చం. వెడ వెడఁ బ్రొద్దు గుంకు తటి ♦ వీటివిటు ల్సుమవీటికాదు లె
క్కడుతమిఁ గూర్చుచున్నగరి ♦ కొల్వగునంతకుఁ బోనగ త్తియల్
దడయుటచే హజారమునఁ ♦ దాళి చెలుల్ సనుదేర నజ్జడిన్
గొడుగులువట్టి చెట్టఁగొని ♦ గొబ్బునఁ దోడ్కొని పోదు రిండ్లకున్. ౭౯.

సీ. వివిధప్రజలు గూడి ♦ శివసహస్రఘటాభి, షేకప్రయత్నముల్ ♦ సేయ కుండ
బాహాటశయ్యచే ♦ వాచకు ల్నియతి మిం, చ విరాటపర్వంబుఁ ♦ జదువ కుండ
మాపుహవిష్యాన్న ♦ మాత్రభుక్తిని ద్విజుల్. వారుణజపదీక్షఁ ♦ బట్టకుండ
మృద్వికారాకారు ♦ ఋష్యశృంగునిఁ బూని, విప్రు లుచ్చైస్స్తుతిఁ ♦ బిలువకుండ
తే.గీ. గొంతిజాతరఁ బామరుల్ ♦ కోరకుండ, సంజప్రొద్దులఁ బోసిళ్లు ♦ చల్లకుండ
సూర్యచంద్రులపరిధులఁ ♦ జూడకుండ, ధరణినాసారవర్షంబు ♦ గురిసెనపుడు. ౮౦.

సీ. ముసుఁగిడ్డ కుఱుమాపు ♦ ముదుకదుప్పటి చెమ్మ, గిలకుండ నలఁతికో ♦ వెలలుచొచ్చి
హత్తించి తొడిగిన ♦ క్రొత్తచెప్పులజోళ్లు, దడియకుండఁగ వీథి ♦ బడులఁ జేరి
గుత్తంబుగాఁ జుట్టి ♦ కొనిన చుట్టల నిప్పు, లాఱకుండఁగఁ బంచ ♦ టరుఁగు లెక్కి
పొమ్మఁగట్టులయూఁతఁ ♦ గన్నుఁగానక జాఱి, పడకుండ రచ్చసా ♦ వడుల నిలిచి
తే.గీ. చేలపనులందుఁ జొప్పడు ♦ చెలిమిసంజఁ
గాఁపుఁగొమరులు పడుపు సుం ♦ కములఁ గొనిన
శాలిపాలికలకుటీర ♦ పాళిఁ జేరి,
రెట్టకేలకు నజ్జడి ♦ నేకతముగ. ౮౧.

సీ. కేళీగృహాళింద ♦ పాళీసముజ్జ్వల, దీపద్యుతుల తెల్పు ♦ దెల్పు చున్న
దృఢతరాలింగన ♦ స్ఫుటముక్తాహార, ముల చల్లఁదనములు ♦ వలుకుచున్న
శశ్వత్పరస్పరా ♦ స్యగృహీత తాంబూల, రుచులవైకృతులు వా ♦ క్రుచ్చుచున్న
వాతాయనాంత రా ♦ యాతవాతానీత, నూత్నాబ్జగంధముల్ ♦ నుడువుచున్నఁ

తే.గీ. ప్రొద్దువోడచెనేమో యను॰సుద్ది విడిచి, ఘనఘనంబులు గ్రమ్ముచీఁ॰కట్లకతనఁ
దమతమకములవలన నూ॰తనపుదంప, తులువిడువకుండి రజ్జడిఁ॰దలిమములను.

కం. ఆతఱిఁ బ్రాతఃకాలం, బై తగుసంగవముఁ జూడఁ॰నటు సాయాహ్నం
బై తగునపరాహ్ణము ఖ,ద్యోతుఁడు ఖద్యోతరీతి ॰ నొందిన కతనన్. ౯౩.

చం. ఘనుఁ డని పేరుఁ గైకొనియుఁ॰గాని సదా చపలాంతరంగుఁడై
పనిగొని యూరకే విమల॰పక్షచరద్విజపీడఁ జేయఁ దా
ర్కొని చెలరేఁగి యవ్విషధ॰రుండు వెసం గడువిచ్చె నప్డు స
జ్జనవితథాపకారులకు ॰ శాశ్వతమా తమజీవనస్థితుల్. ౯౪.

కం. పద్మాసనుఁడై జప మ,ప్పద్మాసఖు నశ్వముఖుని॰భావించి మహా
పద్మావృత్తి నొనర్చెను, బద్మాసనుఁ డపుడు గిర్యు॰పరిభాగమునన్. ౯౫.

హేమంతఋతువర్ణనము.

మ. అపు డేతెంచె హిమర్తువాసర మనం॰తానంతభాగాంతరా
త్తపరిస్ఫూర్తికశీతభూతపరిభూ॰తత్వాసకృద్వేపథు
గ్లపితప్రాణ్యభయప్రదాగ్నిరవితూ॰లస్థూలకూర్పాసక
ద్విపటీచక్రకటీపటు స్తనతటీ॰వీటీవటచ్ఛాయమై. ౯౬.

క. మృగమదవీటీభుగభుగ, లగురుంబొగలున్ హసంతి॰కాగ్నులసెగలుం
దొగరుందుప్పటు లప్పటి, కొగి ముగియించెను హిమోద్య॰మోద్ధతి ప్రజకున్.

సీ. వైకుంఠమందిర॰ద్వాఃకవాటపుటంబు, లంచితంబుగ విప్పఁ॰గుంచెకోల
యంజనాగర్భసౌ॰ఖ్యప్రసూతి ఘటింప, నందిప్రత్యావర్త॰నక్రమంబు
బలిరసాతలజగత్ ॰ప్రస్థానసన్నాహ, సాఫల్యమొనరింప॰సన్మహార్త
మంభోజినీబాంధ॰వాశ్రయాశలవెట్ట, సమగతిఁ జల్లార్పఁ॰ జలువమందు

తే.గీ. వాహినీనదవాప్యవ॰గాహనక్రి, యాదితత్పరజనులతీ॰రావతరణ
విధికిఁ జొరకుండఁగా వెఱ॰పింప ఘోర, మకర మెల్లడ మించె హే॰మంతఋతువు.

సీ. కుచనిపీడనపీడ॰ కచలవృత్తి వహించుఁ, గాని తియ్యనిమోవి॰యానఁ బెదరు
దృఢపరీరంభవృ॰త్తికి లతాకృతిఁ దాల్చుఁ, గాని నీవీవిమో॰క్షమునకొదుఁగు

గండనఖాంకరే♦ఖకుఁ బ్రసన్నతనూనుఁ, గాని గంధాలేప♦కలన కులుకు
హాలామదగ్లాని♦ కామోదము వహించుఁ, గాని పన్నీటిసే♦కమున కడలు
తే.గీ. స్త్రైణ మప్పుడు మిక్కిలి♦జాణతనము, గలిగియుండియు నాథులఁ♦గవయువేళ
విజహదజహత్త్రపావేశ♦విలసనముల, వెలయు మధ్యాత్వనమయకే♦ళులనుబోలె.

సీ. పట్టుఁబుట్టముఁజుట్టి♦నట్టిబోడిశిరంబు, పై నుప్పునక్షయ♦పాత్రి నొకటి
యిరుకక్షములలోని♦తిరునామములపుస్త,కమునను దాళవృం♦తమున రెండు
క్షుద్రకుటీప్రాంత♦శునకభీతినిఁ గుడి,కేలఁ దాల్చిన తిరు♦కోల నొకటి
డాచేతిదారుఖం♦డపుఁదాళయుగి రెండు, స్వప్రతీకంబులఁ♦బదియు రెండు
తే.గీ. రమణ నష్టాదశోర్ధ్వపుం♦డ్రములు దమకు, నమర నత్యర్థవైష్ణవ♦త్వము ఘటిల్ల
బికెర మెత్తంగ సాతాని♦పిండు దిఱుగుఁ, దగ ధనుర్మాసవాసరాం♦తములనపుడు.

సీ. నవశాలిసస్యకృం♦తనవిధానైకసం, భ్రమముహుర్భ్రమదంఘ్రి♦భవకులంబు
వార్షికవ్రీహిసం♦పాదనాజస్రస, త్వరచరద్గ్రామసే♦వకజనంబు
పార్థివగ్రాహ్యష♦డ్భాగగ్రహణజాగ్ర, దుద్యోగిపురుషభ♦టోత్కరంబు
ప్రతిగేహపర్యట♦ ద్వాద్యనాదననాథ, కోణంగిముఖ్యభి♦క్షువ్రజంబు
తే.గీ. దనర నవ్వేళ నాప్రభా♦తప్రదోష, మాప్రదోషప్రభాతంబు♦నటుల యిటుల
తిరుగ నయ్యయిసందడి♦తెలుపి లేమిఁ, జేల కూళ్లకు నొకవింత♦చెలువు దోఁచె.

కం. ఆసారనవాహుం డపు, డాసారసదృక్పదద్వ♦యసదాధ్యానం
దైసారతప మొనర్చె హి,మాసారములో గళద్వ♦యస మగునీటన్. ౧౦౨.

కం. రాజీవనయనుఁ డాశ్రిత,రాజీవనచైత్రుఁ డపుడు ♦ ప్రాఁబల్కులకై
రాజీవనవాకృతితో,రా జీవనరాశిలోని ♦ రక్కసుఁ డెలమిన్. ౧౦౩.

మ. తిమిరూపంబున నేపుతోఁ గడఁగి వా♦ర్ధిం గ్రుమ్మరం గ్రమ్మఱం
గమలాక్షుండు దిమింగిలాకృతిని ర♦క్షశ్శిక్షణారంభసం
భ్రముఁడై పొంచి పరిభ్రమించి యరిఁ జే♦వ స్మించి మేన్సించి యా
గమముల్ వేగమె యాక్రమించి విధికిఁ♦గాంక్షించి యంచద్గతిన్. ౧౦౪.

సీ. నిద్దంపుటద్దంపు♦నిగనిగద్యుతులతో
నెగడుమైచాయ వె♦న్నెలలు గాయఁ

జెందంపుఁ జందంబుఁ జెందుమోరఁదొరంగు
నురువు జ్ఞానామృతస్ఫురణఁ దెలుపఁ
బలుసొంపు నులివింపుఁదొలఁకు హేషాధ్వనుల్
నెఱిగుల్కు తొలిబల్కుటొఱపు నెఱప
నిరుప్రక్కలను జక్కనెసఁగుచూపులకోపు
శ్రితపక్షపాతసంగతి వచింపఁ
తే.గీ. బంచశాఖాచతుష్టయిఁ బాంచజన్య
మును సుదర్శనమును బొత్తము నుపదేశ
ముద్రయు నెసంగఁ గరుణాసముద్రుఁ డైన
హరి హయగ్రీవమూర్తిఁ బ్రత్యక్ష మయ్యె. ౧౦౫.

కం. అప్పగిదిం బొడసూపిన, యప్పరమపదేశుఁ గని యహో యీతఁడు మా
యప్ప యగుశౌరి యానని, యప్పరమేష్ఠియు సమగ్రమగుహర్షమునన్. ౧౦౬.

కం. ముమ్మాఱులు వలగొని మది, ముమ్మర మగుభక్తి సాఁగిమ్రొక్కుచు నటులే
క్రమ్మఱమ్రొక్కుచుఁబులకలు, గ్రమ్మ రహిన్నిటలతటలగత్కరపుటుఁడై.

కందగీతి గర్భచంపకమాల.

ఘనఘనవిగ్రహా! వరద! కాంచన చేల! కృపా విశాల! స
జ్జన వినుతా! హరీ! జలధిశాయి! పరాత్పర! చక్రహస్త! పా
వన! వనజేక్షణా! భువనపాలన ఖేలన! పుణ్యశీల! లా
లన నిరతాశయా! ప్రవిమల ద్యుతికౌస్తుభ రత్నభూష ణా! ౧౦౭.

గర్భ కం ద ము.

ఘనవిగ్రహా! వరద! కాంచనచేల! కృపావిశాల! సజ్జనవినుతా!
వనజేక్షణా! భువనపాలనఖేలన పుణ్యశీలలాలననిరతా! ౧౦౮.

గర్భ గీ త ము.

వరద! కాంచనచేల! కృపావిశాల! జలధిశాయి! పరాత్పర! చక్రహస్త!
భువనపాలనఖేలనపుణ్యశీల! ప్రవిమలద్యుతికౌస్తుభరత్నభూష! ౧౧౦.

కం. భక్తుల మత్ప్రముఖసుధా,భక్తుల శుక్తతులఁ బాపి పనిగొని కరుణా
యుక్తము లగుచూపుల సుఖ,యుక్తము లగునట్లుసేయుదో హయవదనా! ౧౧౧.

శా. జ్ఞానానందమయా! స్ఫుటస్ఫటికభాస్వద్విగ్రహా! సర్వవి
ద్యానిత్యప్రతిభావిశేషఘటనాధారా! బుధారాధితా
భానుప్రాకటతేజ! పుస్తకపుటీవ్యాఖ్యానముద్రాబ్జచ
క్రానూనాయతశస్తహస్త! హయకంఠా! శ్రీవికుంఠాలయా! ౧౧౨.

మ. అని యెన్నేని విధంబుల న్వినుతిసేయంగాఁ దురంగాననుం
డనియెం బంకజసూతిఁ గాంచి వినుమయ్యా! నీదువేదంబులం
గొని యాసోమకనామకుండు సనఁ దత్కుక్షిన్ విభేదించి ప్రా
మినుకుల్ దెచ్చితి నీకొసంగ నివె పేర్మిం గూర్మి వాటిల్లఁగన్. ౧౧౩.

కం. ఉపదేశమ్మొందనిచదు, వుపయోగముఁ జెంద దనుచు సొమ్మనియావే
లుపుఁ బెద్దకు హయవదనుం, డపు డుపదేశించె శ్రుతులు సాంగంబులుగాన్. ౧౧౪.

చ. మఱియు మదీయమూర్తి మది మాటికి మాటికి మాఁటి మంత్ర మే
మఱక జపించుమానిసి సమగ్రకలావిభవాభిరాముఁడై
కొఱఁత యొకింత లేనిపలుకుంబడికిం గడితంపుటిక్కయై
నెఱతన మేర్పడం జెలఁగు నేర్పరులందుఁ బ్రధానగణ్యుఁడై. ౧౧౫.

కం. నామనుజపగరిమంబున, నామనుజపగరిమ సిరి మహామహిమంబున్
భూమహితప్రఖ్యాతియు, భూమహితప్రసితసుతసమూహము నొదవున్. ౧౧౬.

ఉ. కావున నీవు నమ్మిక దగం ద్రిజగన్నుత మైననిష్ఠ నన్
భావన చేయుచున్ మనుజపం బొనరింపుము దానఁ జేసి నా
నావిధభూతజాతభువనంబుల నంబుజగర్భ కౌశలం
బావహిలంగ నశ్రముఁడవై సృజియించెదు సొంపు పెంపునన్. ౧౧౭.

కం. మహి నితరక్షేత్రంబుల, బహుకాలజపంబు వలనఁ బడయం దగు నా
త్మహితార్థసిద్ధి యిచ్చట, ముహూర్తజపమాత్రమున నమోఘముగ నగున్.

కం. ఉపమాకాస్యక్షేత్ర, స్యపృథివ్యా మనుచు విబుధు లనుకొనుటఁ జుమీ
యుపమాకాభిధ నీదివ్యపదంబు ప్రసిద్ధిఁ గాంచె నంభోజభవా. ౧౧౯

గీ. క్షోణిపై ఫాల్గునంబున శుక్లపక్ష, మందు నేకాదశిని మదీయావతార
మగుట నాఁ డిందు వేదపారాయణంబు, సేయఁ జేయింప విన ఘనశ్రేయ మొదవు.

గీ. సింధుతీరగ మైనయీక్షేత్రసీమ, బంధురాహ్వాయ మగుసరోవరము నందు
నాఁడు మజ్జన మాడునెవ్వాఁడు వాఁడు, సంతరించినకర్మసస్యములువాడు.

కం. ఈయశ్వగ్రీవాకృతి, నాయవతారములయందు • నరుల కుపాస్యం
బై యఖిలశ్రీవిద్యా, దాయకమై యఖిలసుఖని•దానంబు నగున్. ౧౨౨.

కం. అని యుపదేశపురస్కృతి, గను వేదము లొసఁగి తురగ•కంధరుఁ డరుగన్
వనజజుఁ డానంద మెదం, దనరం దనరమ్య మగుప•దంబున కరిగెన్. ౧౨౩.

ఆశ్వాసాంతము.

కం. శ్రీరాఘవ! నతజనదు, ర్వారాఘవనప్రతాన•పావక! మునిరా
డ్డారాఘవనధరసమీ, రా! రాఘవ నటదమోఘ•రయవిశిఖౌఘా! ౧౨౪.

మ. మునిరాజక్రతురక్షణా! స్ఫుటసితాం•భోజాతపత్రేక్షణా!
వినతాభీష్టకృతిక్షణా! పరమధీ•విజ్ఞాన సంధుక్షణా!
ఘనసంగ్రామవిచక్షణా! సురముహుః•కల్యాణకృ ల్లక్షణా!
వినుతశ్రీకృతలక్షణా! ఖలమరు•ద్విడ్ద్వేషిసంశిక్షణా! ౧౨౫.

పృథ్వి. పురందరమణీగణస్ఫుటస•ముజ్జ్వలాంగప్రభా!
ధురంధరదిగంతదంతురిత•దోర్యశస్సౌరభా!
నిరంతరదయాభినందితవ•నేచరాఘర్షభా!
మరందరసమంజువాఙ్మహిత•మైథిలీవల్లభా! ౧౨౬.

గద్యము.

ఇది శ్రీమద్రామనామపారాయణపరాయణాతిధన్య కౌండిన్యగోత్ర
పవిత్ర దేవులపల్లికులపయఃపయోనిధికళానిధి సీతారామశాస్త్రి పౌత్ర
వేంకట కృష్ణశాస్త్రి పుత్ర తమ్మనాభిధానాంతర వేంకట కృష్ణ
శాస్త్రినామాగ్రజన్మ త్రిలింగదేశాగ్రజన్మ సుధీ
విధేయ సుబ్బరాయశాస్త్రి నామధేయ ప్రణీతం
బైనమహేంద్రవిజయం బనుప్రబంధంబు
నందు ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ సీతా రామార్పణమస్తు.

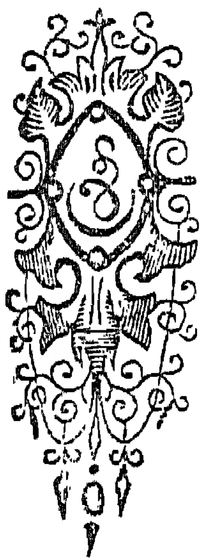
శ్రీ రామ.

శ్రీ మహేంద్ర విజయము.

తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీ విద్వన్నుతకవితా
భావుకకౌండిన్యగోత్ర ♦ భావితవరధీ
దేవులపల్ల్యన్వయకుల
దైవత యజపాత్ర దశర ♦ థప్రభుపుత్రా. ౧

గీ. అవధరింపుము శౌన ♦ కాద్యఖిలమౌని, జాల మాజాలపాదరా ♦ జన్యవాహ
ముని తపస్సిద్ధిపద్ధతి ♦ విని వచించె, దనివితీరనిమది సూ ♦ తుఁ గని వినీతి. ౨

ఉ. ఓమహనీయబోధగరి ♦ మోజ్జ్వలధీసముపేత సూత వా
ణీమహిళామణీరమణు ♦ నిశ్చలభక్తితపస్సమాధియో
గామితనైష్ఠికస్థితి స ♦ మగ్రముగా నిటు వింటి మింక నిం
దేమును లేమి సిద్ధిఁ గని ♦ రేర్పడ నేర్పడర న్వచింపవే. ౩

కం. ఇందుఁ గలమహిమలవిధం, బిందుగలన్మధురసుధర ♦ హిం దగు నుడులన్
విందుము మావీనుల కీ, విందు ముదంబునఁ గదింప ♦ వే కడు వేడ్కన్. ౪

చం. అన విని సూతుఁ డిట్లనియె ♦ నమ్మునిముఖ్యుల నెల్లఁ జూచి యో
యనఘచరిత్రులార! విన ♦ రయ్య మదీయగురుప్రభావమున్
ఘన మగుమీకటాక్షమును ♦ గల్గుటచే వచియింతుఁ గాని చో
ననువుగఁ జెప్పశక్యమగు ♦ నా? ఖగనాథగిరిప్రభావముల్. ౫

కం. అచ్చట మును తపముం బొరి, పొచ్చెము లే కదితికశ్య ♦ పు లొనర్చి హరిన్
ముచ్చట దీరఁగ సుతునిఁగ, నిచ్చఁ గనిరి దాని తెఱఁగు ♦ నెఱిఁగింతు నిటుల్. ౬

సీ. దీక్షానిరూఢిజ్యో♦తిష్టోమకర్త లౌ,యాయజూకుల కెద్ది ♦ యాటపట్టు
న్యాయ్యపరీపాల♦నాసక్తచిత్తు లౌ,ధరణీశ్వరుల కెద్ది ♦ తావలంబు
ధర్మవాణిజ్యత♦త్పరవృత్పరీతు లౌ,వణిగ్గ్రణుల కెద్ది ♦ వాసగృహము
ద్విజసేవనాసక్త♦విఖ్యాతిధన్యు లౌ,పాదజన్ముల కెద్ది ♦ పట్టుఁ గొమ్మ
తే.గీ. పరమశాంతతఁ బతిపాద♦భక్తియుక్త, హృదయ లౌ సాధ్వులకు నెద్ది♦కుదురుఁబట్టు
దాని వర్ణింపఁ దరమె స♦త్కర్మఫలసు,భోగసుకరంబు శ్రీస్వర్గ♦పురవరంబు. ౭

కం. ఆపుర మమరావతి యన, గోపుర మనఁ గనకరత్న♦గోపురశిఖర
శ్రీపరిచుంబితపంకజ,భూపట్టనహట్టఘట్ట♦ముఖ మై తనరున్. ౮

ఉ. కోరినకోర్కు లిచ్చు నఁట♦ గోవును జెట్టును డాయి మేలిబం
గా రఁట నేలయెల్లఁ ద్రిజ♦గంబుల నప్పుర మగ్రగణ్యమై
పేరిమి గాంచి మించు నఁట ♦ వేయివిధంబుల జాగరూకుఁడై
యారసి ప్రోచునాథుఁ డఁట ♦ యచ్చటివారల భాగ్య మెట్టిదో. ౯

ఉ. పాయనిజవ్వనంబు గల♦ప్రాయము సానలఁ దీర్చి యెవ్వరుం
జేయని వాఁడితూపు లను ♦ జంగిరిమాంగిరిగాఁగ నెవ్వరు
న్నేయనివల్వ లప్పలను ♦ నిప్పుల నండనివంటకంబులున్
మాయనికన్ను లన్నగరి♦పోఁడుము లెంతయు వింతలై తగున్. ౧౦

ఉ. అప్పురి చొప్పుఁ జెప్పఁ దర♦మా వివరింప నసాధ్యరీతియై
యెప్పుడుఁ దా సుసాధ్యముగ♦నే కనుపట్టు నభోగమూర్తియై
యెప్పుడుఁ దాసుభోగముగ♦నే కనువట్టు విమానరమ్యమై
యెప్పుడుఁ దాసుమానముగ♦నే కనుపట్టు విచిత్రవైఖరిన్. ౧౧

కం. వసువిసరప్రసితంబై, సుసిద్ధమహిమాఢ్యమై వి♦శుంభత్సంతా
నసుమహితామోదంబై, యెసఁగెడి నచ్చోటి వార♦లే కద స్వస్సుల్. ౧౨

ఉ. ఇచ్చటి బ్రహ్మచర్యనియ♦మైకధురంధరవర్తనంబు లా
యచ్చరపూవుఁబోండ్లఁ గల♦యం దగునుంకువ లౌచు నెంతయున్
ముచ్చట దీర నందనస♦ముద్భవభూరిఫలప్రదంబులై
మెచ్చుగ నచ్చటం బరిణ♦మించుచు మించు సమంచితంబుగన్. ౧౩

సీ. అంశుమత్ఫలకు మ♦ధ్యంబు దథ్యముగ నే,తత్సామగాయ మో ♦ తరుణయజ్వ
సారంగివదనంబు ♦ సారంగలాంఛను, నెద్దేవ సేయు నో ♦ యాయజూక
చంద్రమఃకళనాభి ♦ చంద మింద్రోపల,స్యసమాన మో హవి♦ర్యాజివర్య
యష్టాపదగృహంబు ♦ నందె కదా యీరాత్రి,యామసుఖంచ మే ♦ యాహితాగ్ని

తే.గీ. యనుచు మందాకినీతీర♦మునను దాన్య,మున కుషఃకాలమునఁ గూడి♦కొనినక్రొత్త
సోమయాజులు స్థాలికల్♦ద్రోమికొనుచు, నాత్మపరిభాషభాషింతు♦రచటనెపుడు.

మ. తనకే మున్నుగ మ్రొక్కె నూర్వసి వధూ♦త్తంసం బటం చొక్కఁడుం
దనకే కల్పఫలం బొసంగెఁ దొలుదొ♦ల్తన్ రంభ యం చొక్కఁడుం
దనకే మేనక మేన మున్నలఁదె గం♦దంబంచు వే ఱొక్కఁడుం
దనియుం గర్మసురాళిలో నచట ధ♦న్యంమన్యభావంబునన్. ౧౫.

చ. ఎడనెడ వేల్పుసాను లెదు♦రేగి వరింపఁగఁ దద్గృహంబులన్
వడిఁ జొరఁబాఱఁ గొంక రటు ♦ వాకిట జందెము లుద్ధృతోరులై
యొడుకుచు లన్న లున్నను స్వ♦రోన్నతి లోపల వేదపన్నముల్
నుడువుచుఁ దంద్రు లుండినను ♦ నూత్నసమాగతయజ్వ లచ్చటన్. ౧౬.

సీ. స్నానజపోపవా♦సశ్రమంబుల కోర్చి,తి మటంచు యజ్వ లొ♦ద్దికను వేఁడ
సంభారసన్నాహ♦సాహ్యం బొనర్చితి,మని కారయితలు మం♦తనముఁ బలుక
నూర కుండినవారిఁ♦బ్రేరణం బొనరించి,తి మటంచుఁ బ్రేరకుల్♦దమినిఁ దెలుప
నౌను గాదనక మే ♦ మంగీకరించితి,మని యనుమోదకుల్ ♦ మనవు లనుప

తే.గీ. ద్రవ్యమును బట్టి కద సుకృ♦తంబు గాన, యాగభిక్షాప్రదాతల ♦ భాగ మేము
వలసినను మీకు బొనిస ల్గ♦ల రటంచుఁ, బరిహసింతు రొకింత య♦చ్చరలు వారి.

సీ. స్వాశ్రితావనము సే♦యక యన్యులను బ్రోచు,భూవరు ల్సొరరాని♦భువన మెద్ది
యుపకారవిముఖులై ♦ యపకారము లొనర్చు, మూర్ఖులు సొరరాని♦భువన మెద్ది
పరగుణస్తుతికిఁ బొ♦ల్పడక నిందలు సేయు, ముష్కరుల్ సొరరాని♦భువన మెద్ది
స్వమతవిదూరులై♦పరమతాశ్రయు లైన, యవగుణుల్ సొరరాని♦భువన మెద్ది

తే.గీ. త్యాగభోగంబులకుఁ గాక♦ధనముఁగూర్చి, పొనఁగులుబ్ధులు సొరరాని♦భువన మెద్ది
యద్ది దన కుద్ది గనక ని♦త్యానపాయి, మోదభవనము శ్రీస్వర్గ ♦ భువన మొప్పు.

మ. నిజమాతాపితృభక్తిశూన్యులు స్వపత్నీత్యాగులుఁ దేవతా
భజనాసక్తివిహీను లాత్మవిభువిశ్వాసానభిజ్ఞుల్ స్వకీ
యజనద్రోహులు మిత్రఘాతుకు లసత్యాలాపకు ల్నేరరా
నిజగం బాత్రిదివంబు దన్మహిమ వర్ణింపంగ సామాన్యమే. ౧౯.

సీ. విశ్వాసపరుల వీవీథిసౌధంబులు, వీరిఁ గూరిమిఁ జూచు వేల్పు లేఁడు
కన్యకాప్రదుల వీక్కడిచంద్రశాలికల్, వీరి మన్నింతురు విబుధు లెల్ల
సంగరోద్ధతుల వీచాయవిమానముల్, వీరి నచ్చరలు సేవింతు రెలమి
సత్కావ్యకరుల వీపరణిఁబ్రాసాదముల్, వీరి గురుండు భావించు మైత్రి
తే.గీ. నన్నదాతల వీచక్కిహర్మ్యతతులు, వీరి నిందఱుఁ గడుఁ గార వింతు రనుచు
దినదినము వచ్చు నవకర్మదేవతలకుఁ, దెలుపు నచ్చోటి పరిపాటిదివిజకోటి.

ఉ. అప్పురి నొప్పు నుప్పరిగ లందుల విందుల విందు లంచుఁ బొం
దుప్పతిలంగ నెక్కడిన మొక్కకరింటఁగ వేల్పుఁ గన్నియల్
దప్పక యాడుచో దరిశుధాకరు గుజ్జెనగూటిగిండి దెం
డప్ప లిదే యటంచుఁ గదియం జని తే గమకింతు రెంతయుఁ. ౨౦.

క. అమృతంబును మందాకిని,యమృతంబునుఁ గల్పతరుసుమానవసారం
బమరగవిపయఃపూరం, బమరఁ జతుర్ముఖుఁడె యిట్టివనియెన్నఁ దగుఁ. ౨౧.

సీ. గంధర్వకరతలాఘాతపుష్కరమృదం,గధిమింధిమిస్వనక్రమము లెసఁగఁ
గిన్నరీమధురసంగీతగాంధారనా,మగ్రామతానసంపద లెసంగ
విద్యాధరీపాణివీణాకలక్వాణ,మూర్ఛనాగమకవిస్ఫూర్తు లెసఁగ
నప్సరస్సుకమలాస్యాలాస్యవిభ్రమ,భ్రమదంఘ్రినూపురారవము లెసఁగ
తే.గీ. నిత్యకైలాసవైకుంఠసత్యలోక,నియతగమనాగమనకృత్యనిరతసురవి
మానఘంటానినాదగుంభనము లెసఁగ, వీనులకు విందు గావించు వేల్పుఁబ్రోలు.

మ. సరిగా నప్పురిఁ గానవచ్చు సిరిఁ గాంక్షోత్సూర్తిఁ గీర్తింపఁగా
నురగాధ్యక్షుఁడు దక్షుఁ డౌనె యమితాస్యుండయ్యు నేమన్నచో
నిర వొందం గనెనే యతండు త్రిదివంబేయూరి క్షేత్రోవ య
గ్గురుఁ డేకాననుఁ డయ్యు నచ్చట మెలంగుం గాన నర్హుండగుఁ. ౨౪.

ఉ. ఆపుర మేలు నాత్మగురు • నానతి దప్పఁడు సౌమనస్యముం
జూపును దేవు మాపు మను • చున్ బుధసంతతి నెంతయున్ సుధ
ర్మోపగతిం దగున్ సదయ • నోచితవర్తనకీర్తనీయుఁ డౌ
రా! పరికింపఁగా నితఁడె • రాజన నింద్రుఁ డతంద్రవైఖరిన్. ౨౫.

ఉ. ఆతని భాగ్యభోగసము • దగ్రతఁ దెల్పఁగ నేల సాటిగా
నాతఁడె నూటిగాఁ దెలుప • నౌఁ దదుపేతుల కెల్ల ధైర్యశౌ
ర్యాతిశయంబు దెల్పవలె • నా కులశైలమదాపనోదన
ఖ్యాతతరాపదానము శ • తాహవకర్తృత దెల్పుచుండఁగాన్. ౨౬.

చ. అతఁ డొకనాఁడు లీల చెలు • వారఁగ వారగజేంద్రగామినుల్
చతురతదండలాస్యమును • జక్కిణిఁ జేరణిఁ గుండలిన్ సమం
చితగతిఁ జూపఁగా నెలమిఁ • జిత్రశిఖండిజవహ్నిముఖ్యది
కృతితతితో రసైకవశ • భావమునం దిలకించుచున్నెడన్. ౨౭.

కం. నందనవనపవనము రా, నందనయము నలరుఁ దావి • యపు డొక తీరై
నం దన డెందము కుతుకము, నందనరఁగ నింద్రుఁ డటుచ • నం దలఁ పొదవన్. ౨౮.

చం. కెలఁకుల నున్నవారిఁ బరి • కించి గురుం గని యేమి! సామి యిం
పలరువినోద మిప్పటికి • నాఁపు దమే మననందనంబు లో
పలిపవనం బపూర్వమగు • వాసన దోఁగుచు వీచెఁ గాన నం
దలి వనపాలదోహదవి • ధానచమత్కృతిఁ జూచి వత్తమే. ౨౯.

చం. ఇట నమరేంద్రుఁ డిట్లు వచి • యించుటకై గురువంకఁ జూమన్నం
తట నట నాగవాసమున • నాయికురా లొనరించు సన్న చేఁ
దటుకునఁ దాళశబ్దము మృ • దంగరవంబు నుపాంగనాదము
స్ఫుటమయి తోఁప మారజికు • ముంగల నర్తకి నిల్చె నెద్దికన్. 30.

సీ. పడసినబహుమాన • పాత్రంబుతోనె ప్రాణులు మోడ్చి విభుపాద • ములకు మ్రొక్కి
శ్రుతికిఁ గూర్చినవీణ • జతనంబుగాఁ బోటి, చే నుంచి యడుగులఁ • జేరి మ్రొక్కి
తాళంపుఁ జిప్పలు • గీలుఁగొల్పిన నీవి, తోనేగి నమ్రత • దోఁప మ్రొక్కి
నాయికురాలి చెం • తనె నిల్చి యొక్కింత, నానతోఁ బదపీఠ • మాని మ్రొక్కి

తే.గీ. వెనుక నడకల మార్దంగి♦కుని పిఱంది
దనుక నెఱతన మొయ్యార♦మును హొరంగు
మురిపెమును మీఱ నేగి య♦పూర్వపాత్ర
మందఱు గ్రహించి యచ్చర♦లరుగునంత. 3౧.

గీ. వైజయంతీవికాసభా♦స్వరతఁ గనుటొ, శ్రీనివాసవిలాసంబు ♦ చేఁ జెలంగు
వైజయంతంబుడిగివచ్చి♦యాజయంతుఁ, గలసియింద్రుండు మొగసాల♦కడవసింప.

మ. గరుడుల్ సాధ్యులు సిద్ధులుః వసువులుః ♦ గంధర్వులుం జారణుల్
దురగాస్యుల్ మొదలైనవ్యోమచరసం ♦ దోహంబు సోత్సాహమై
పరివేష్టింపఁగఁ బావకప్రముఖది ♦ క్పాలావళు ల్దోడ రా
నరుగం జొచ్చె వియచ్చరేంద్రుఁ డట్టికై ♦ యైరావతారూఢుఁడై. 33.

కం. అరుగు నెడఁ దిరుగ నూతన, పరిమళపరిమిళితమైన ♦ పవనము వడిగా
నరుదెంచె నిడె యుపాయన, మరసి గ్రహింపుమని తెలుపు ♦ నట్టు లతనికిః.

గీ. అపుడు దేవర్షి బ్రహ్మర్షు ♦ లభ్రగతులఁ, గలసి యభ్రమువల్లభ ♦ గతుని నతని
బలసి ప్రాస్థానికస్వస్తి♦వాదముఖర, ముఖరమలతోడ రాఁజూచి♦మురియు చరిగె.

గీ. అతులమందాకినీసరి ♦ త్తటముఁ దరిసి, యచట నెక్కొంత యిచ్ఛావి♦హారకలన
వలన వలనగు సంతృప్తిఁ♦బడసి మరలఁ, దరలి యుద్యానవనిఁ జూడ♦నరుగువేళ

సీ. సహజరోషానల ♦ జ్వాలాకలాపంబు, పగిది జటాకలా ♦ పంబు దనర
నియతభస్మీకార ♦ నిపుణత్వ మెఱిఁగించు, భాతి సర్వాంగీణ ♦ భస్మ మమర
స్వాభావికావిమ ♦ ర్శప్రకర్షముఁ జూపు, రీతినిర్లక్ష్య దృ ♦ క్పాత మొప్పఁ
బ్రకృతిసంలబ్ధశ్రీ ♦ ఘప్రసాదముఁదెల్పు, మాడ్కిని స్ఫటికాక్ష ♦ మాల గ్రాలఁ
తే.గీ. బరమమాహేశ్వరుండుదు♦ర్వాసుఁడప్పు, డెందునుండియొయొచటికో♦యేగుచుండి
పిడుగు పడినట్టుగా నుట్టి♦పడియె నెదుట, నమరసమితికి నత్యాహి♦తము ఘటిల్ల.

ఉ. వచ్చిన పారికాంక్షి సుర♦వల్లభుఁ డల్లనఁ జూడఁ డన్నచో
నచ్చపుభక్తి స్వాగతము ♦ నారయునే పరిచర్య సేయునే
పొచ్చెపుఁ బంటపల్లెకుఁ బ్ర♦భుత్వము గల్గునటన్న మాత్రనే
హెచ్చు మదంబు ముజ్జగము ♦ తేలెడివానికిఁ జెప్ప నేటికిః. 3౮.

మ. ప్రకృతిక్రోధనుఁ డయ్యు నింతటికి రౌద్రస్ఫూర్తిఁ జూపింప నే
ట్టి కటంచున్ ముని యెంచెనో? విబుధరాణ్ణిర్లక్ష్యభావంబుఁ జం
ద్రకళాశేఖరదివ్యమంగళవపుర్ధ్యానైకనిష్ఠాప్తి నిం
చుక యేనిం బరికింపఁడో కరటిసంస్థున్ వాసవున్ డగ్గఱెన్. ౩౯.

కం. ఆసుత్రామున కటుదు, ర్వాసుం డతిశీఘ్రకోపరసపరవశతా
భ్యాసభవశాపఘటనా, వ్యాసవచఃక్రమవిలాసుఁ డాసన్నుండై. ౪౦.

మ. ఒకవిద్యాధరకన్యకామణి తపోయుక్తిం దుషారాద్రిపు
త్రిక మెప్పించుట నామె సత్కృపఁ బ్రసాదింపన్ సువర్ణాబ్జదా
మకముం దోయిటఁ బూని తెచ్చికొనుచో మార్గంబునం దానుడా
సి కుమారీ యిడుమాకు దీనినన నిచ్చెన్ శాపభీతాత్మయై. ౪౧.

కం. దానిఁ గొనివచ్చుపథమం, దానిర్జరనేత మానికపు డెదురుపడం
దా నిడ శిరమునఁ బూనక, దానిశిరంబున సరం బతండును విడిచెన్. ౪౨.

కం. మది గాన నదియునుందన, మదిఁ గానక కరము కరము మస్తకసీమన్
గదియించి తివిచి కాలం, జిదిపెం బొందమ్మిసరముఁ జిద్రుపలు గాఁగన్. ౪౩.

శా. ఆనిర్లక్ష్యమదాంధభావగరిమోద్యద్దుర్వినీతత్వముం
దానే కట్టెదుటం గనుంగొనుట నత్యక్రోధుఁ డత్యాగ్రహా
నూనభ్రూకుటి దుర్నిరీక్ష్యవికటాస్యుండై హతాచ్ఛీత్కృతి
స్వానోన్మిశ్రముగా మునీంద్రుఁడు కరద్వంద్వంబుఁ దాటించుచున్. ౪౪.

కం. జ్వలదనలకణము లొలుకం, దిలకించెం గాని యింద్రుని యపుర్త్యత్వం
బలజడి వడ నీకుండఁగ, నలవడియె శరణ్య మగుచు నయ్యాపదకున్. ౪౫.

శా. ఏరా! యోరిదురాత్మ మ మ్మెఱుఁగవో యీకావరం బేలరా!
గౌరీదివ్యవరప్రసాదమహిమాంకం బస్మదానీత మీ
నీరేజాతసరంబు దీని నవమానింపంగ నెట్లొప్పెరా!
స్వారాజ్యప్రభుతామదంబునఁ గదా ప్రాపించె నీ కీక్రియల్. ౪౬.

గీ. ఈ దృగవలేపమున కెల్ల హేతు వైన, కలిమి శాత్రవులను జేరఁ గాతమనుచుఁ
బుట్టుదిట్టుల దిట్ట యైనట్టితపసి, యుపశమింపనికినుక లేఖపు శపించె. ౪౭.

మ. అనుచున్ బిట్టుగఁ బిట్టఁగా మనువుఁ డ♦త్యంతంబు భీతిన్ సభా
లునఁ జౌదంతిని డిగ్గి తచ్చరణము ♦ ల్మూర్ధంబు సోఁకంగ మ్రొ
క్కి నితాంతార్తి క్షమింపు మన్న నతఁడుం ♦ క్షిప్రప్రసాదుండుఁగా
వున గోవిందుఁడె రక్షకుం డనుచు నే♦వ్యం దెల్పి స్వేచ్ఛం జనెన్. ౪౯.

కం. అటు లామునిపటలాగ్రణి, చటులాక్షరరూక్షఫణితి ♦ శాపాలాపా
ర్భటులాననమునఁ బెనఁగొన, జటు లాహాయనఁగఁ జనఁగ ♦ సంక్రందనుఁడున్,

కం. శాపంబు నొంది పశ్చాత్తాపంబునఁ గుంది నింది♦తము లగునార్తా
లాపంబుల నపరాధక, లాపంబుల నెమ్మెయిం ద♦లంపఁ దొడంగెన్. ౫౦.

గీ. వింతవలపున కంతగం♦భీరగుణము, విడిచి యరసికుగతి రక్తి♦వెల్లి గొలుపు
వేళఁ గొలువట్లు చాలించి♦వెకలితనము, గలుగు టిబ్బంగిఁ గానుంట♦వలన నేమొ.

సీ. పయనంబు వెడలుచోఁ ♦ బవమాన మెదు రౌట, దుర్నిమిత్తం బని♦తోఁప దయ్యె
వాహనంబులు లేక♦ బ్రహ్మర్షిముఖ్యులు, దోడరాఁ దగదని ♦ తోఁప దయ్యె
మాహేశ్వరుండైన♦ మౌని దొదవ్వెలఁ, బోఁప నమ్రతఁజూపఁ♦ దోఁప దయ్యె
గౌరీప్రసాదరు♦క్పయోజమాల కం, బోయి నద్దుకొనంగఁ♦ దోఁప దయ్యె
నేమి సేయుదు దివ్యపు♦రీమహాఖ్య, బడిశమునఁ బడి శమగుణం♦బుడుగ వడిగఁ
జిత్తమీనంబు చిక్కులఁ♦జిక్కె నకట, దైవనిర్ణయ మెవ్వారు♦దాఁటువారు. ౫౨.

మ. మునిరాణ్ముఖ్యుని శక్తి మున్నెఱుఁగనో ♦ ముక్కంటి యీదంటయై
యనసూయాసతియందు నత్రికి సుతుం♦ డౌ టెల్ల నాలింపనో
జనన క్రోధనుఁ డీతపోధనుఁడు దు♦స్సాధ్యప్రభావాఢ్యుఁ డం
చని విన్నాఁడను గాను నాతెలివి యే♦మై పోయెనో యక్కటా. ౫౩.

మ. అని చింతించుచు నింటికై శమితతూ♦ర్యస్వానుఁడై దీనుఁడై
చనుచో నేమిర! సామి! రక్షక! రమే♦శా! యంచు ఖేదంబుతో
వెను వెంటం దెఱగంటిదంటలును సో♦ద్వేగంబుతో నేగి రా
క్షనిమేషంబున నిట్టిపాట్లనుచుఁ గిం♦కర్తవ్యతామూఢులై. ౫౪.

కం. ఎచ్చటి యరదం బచ్చట, నెచ్చటి ద్విరదంబు నచట ♦ నెచ్చటి తురగం
బచ్చట మఱి యెచ్చటి సుర, లచ్చటగా విచ్చి చొచ్చి ♦ రాత్మాలయముల్. ౫౫.

శా. ఈరీతి న్నతమన్యుఁ డన్యముఖము ♦ లీక్షింపఁ గాలేక స్వా
గారం బందున గారవం బుడుగ సిం♦గారంబు లే కొక్కఁడున్
దారాపత్యనిజాంఘ్రిభృత్యులును జెం♦తం జేరఁ జింతాకులా
ధీరస్వాంతముతోడఁ బేర్కొనక మం♦దీభూతుఁడై యున్నెడన్. ౫౬.

చం. అణఁకువతోడ నెప్పటి యు♦దంతము నప్పుడె విన్నవింప ను
ల్బణతరనీతిశాలి యగు♦భార్గవు పంపున గూఢవృత్తిఁ ద
త్ప్రణిధులు నాకలోకమున♦వర్తిలు వా రటు లేగి రాక్షసా
గ్రణులు వినంగ నిట్లు బలిఁ♦ గాంచి వచించిరి శుక్రు సన్నిధిన్. ౫౭.

కం. దేవా! దేవాధీశ్వరు, డావరమున కావరముని♦గణ్యుఁడు శైవాం
శావిర్భావుఁడు లసదను,భావుఁడు దుర్వాసుఁ డలిగి ♦ వడి శపియించెన్. ౫౮.

కం. ఆశాపవిధముఁ దెలిపెద, మాశాపతిసేవ్యతాభ♦వాతిశయమదా
వేశాపశదా యోద్యే,వేశా పరులను భజించు♦ నిఁక నీదు సిరుల్. ౫౯.

చం. అని శపియింప శక్రుఁడు ప♦దానతుఁడై క్షమియింపు మన్నచో
విని విననట్టు శాపవిని♦వృత్తి యొనర్పఁగ లేదు గాని గో
బ్బున హరియే కలం డనుచుఁ♦ బోయె నతం డెటకేనియో గృహం
బున కరిగె న్విషాదమున♦ మున్గుచు నీతఁ డపేతమోదుఁడై. ౬౦.

కం. అని చారు లివ్విధంబుగ, వినిపించిరొ లేదొ గాని ♦ వికవిక డోద్ధో
డనుమించెఁ గహకహోగ్భటి, యనుగతమై రాక్షసాట్ట♦హాసము తోడన్. ౬౧.

శా. ఎట్టెట్టా మునిపంచకోడి కడక♦య్యాశాపరాకారుఁడై
తిట్టెన్ దిట్ట యనం బ్రసిద్ధుఁడగు న♦ద్దివ్యర్షి వేంచేసెనే
కట్టా యాతని గారవింపఁడె త్రిలో♦కస్వామ్య గర్వాంధుఁడై
గుట్టల్గొట్టెడు వెట్టివాఁడు మునియుం♦ గ్రోధోగ్రుఁడై తిట్టెనే. ౬౨.

ఉ. మేలు భళీ బలిం బలిమి ♦ మించినవారల వీరులం ద్రిలో
కీలసమానమానఘన♦కీర్తివిశాలుర దానశీలురం
బోలఁగఁ జూచినారమె బు♦భుక్ప్రభుసంపదఁ బెంప దక్షు లే
మూలఁగ రారు గల్గినబు♦భుక్షుని కాపులె గాక శక్రులే. ౬౩.

కం. వారలకు మనము మనకుఁ, వారలుఁ బరుల మని యెల్ల♦వారికిఁ దెల్లం
బౌరాజు వైభవము మన, యీరాజుం జేర నిర్ణ♦యించెన్ విధియున్. ౬౪.

కం. ఇదె విమతులపై కెత్తుట, కద నని కదననియమజ్ఞుఁ♦డగుభృగుజుఁడు దె
ల్పఁదగన్ బలిపీఠముపైఁ, గదలన్ గద లందికొనియెఁ♦ గద తద్బలముల్. ౬౫.

శా. అంతం దంతుర మయ్యెఁ దేజమున నం♦యాస్థానగేహాజిరో
పాంతం బెంతయుఁ గుంతచాపపరిఘ♦ప్రాసాసిముఖ్యాయుధో
ద్యాంతాత్యంతఘనస్ఫులింగరుచిసం♦తానంబుతోఁ దచ్ఛమూ
కాంతానంతపరిష్క్రియాగణమణీ♦కాంతు ల్విసాళింపఁగన్. ౬౬.

కం. నగరి మొగసాల నపు డ్వ్యన్న గరిమ నిస్సాణనిక్వ♦ణంబు చెలంగె
న్నగరిపుఁడు వసించెదున న్నగరి పయికి దాడి తత్క్ష♦ణ మని తెలుపుచున్. ౬౭.

శా. ఆసన్నాహముఁ జూచి యబ్బలియు దృ♦ప్యద్దైత్యయోధాళితో
నోసువ్యక్తబలాఢ్యులార! వినుఁడీ♦ యుష్మద్భుజావిక్రమో
ల్లాసం బెల్ల నిగూఢవృత్తిగఁ బరు♦ ల్భావింపలేకుండువి
న్యాసం బొప్పఁగ నేఁగుటిప్ప డుచితో♦పాయంబుగాఁ జొప్పడున్. ౬౮.

గీ. అతఁడుశాపోపహతుఁడయ్యె ♦ నతనిశాప,మునకునవసానమిదియని ♦మునివచింపఁ
డయ్యెనిఁక నేమిమనకు జ♦యంబు సిద్ధ,మంచు నెంచంగ వలదు త♦థ్యంబుగాఁగ

కం. ఏమన నీమనసేనా, సామగ్రికి దేవసైన్య♦సామగ్రి సమం
బై మోహరింప కసదగు,నే మటి భయమే మటంచు♦ నేమటి యున్నే. ౭౦.

కం. హానం దడియనివాఁ డా,మౌని న్మెప్పించువాఁడు♦ మన కెపు డేమో
గా నేరము సురపతిదనఁ, గా నేరము బుద్ధిపూర్వ♦కమె యది హరికిన్. ౭౧.

కం. దేవీప్రసాదలబ్ధం, బోవాచంయమియె తెచ్చె♦నో యెచ్చటిదో
పూవుందండ తెఱం గా,దేవేంద్రుం డెఱుఁగఁ డతని♦దే యాతప్పున్. ౭౨.

గీ. ఒదవు నల్పాపరాధున ♦ కొక్కవేళ, నధికదండంబు నొకవేళ ♦ నల్పదండ
మొదవునధికాపరాధుని♦కదియునిదియు,ననుభవముపట్ల నొదవుయ♦థార్హముగనె

గీ. కాన శాపఫలం బంత ♦ కట్టి కుడుప, దెంచ శాపవిముక్తి వం♦చించె మునియె
హరియె కలఁడంచు వజ్రి కా♦హరియెప్రాప,కుండుగావునఁదరిఁజేర్ప♦కుండు నెట్లు.

గీ. మఱియు నాతఁడు జిష్ణుఁడ మర్త్యకోటి, కెల్ల నాథుఁడు నాట బాహిరము గాఁగ
దాడి వెడలంగఁ దగదంచుఁ దలఁతు సురలు, వట్టిచేసేతలనె గెల్వఁబడెదు వార

చ. అనవుడు శుక్రుఁ డిట్లనియె నాశరవల్లభ యెల్లభంగులన్
విను వినుపీడు వీడి గిరిభేది వొలంగక నిల్చియుండఁ డ
మ్మునివరు శాప మెంతయు నమోఘము గావున నెక్కుపూఁట యై
నను రిపుకల్మి బల్మిఁ గొనినం గద వీరము శూరమూర్తికిన్. ౭౮.

తే.గీ. కోరి కైవసమొనరించుకొనఁగఁ దగిన, సిరి తనంత నె రా నుపేక్షింపఁ దగునె
మది వలసి వచ్చినను మేనమామకూఁతు, వావి గాదంచుఁ బలికిన వాని కరణి.

తే.గీ. బాహిరము గాఁగ సురలపై మోహరించి, జనఁగఁ జనదనఁదగు రహస్యమున నేగి
ముట్టడించి వెస న్నహిమ ముట్టడించి, శక్రపద మేలు పద మేలు సమయ మిదియె.

కం. అని బోధించి పురందరు, నని సాధించి జయమూన నభిమత మనుచున్
దనుజాగ్రణి మని ముద మొం, దను జాగ్రన్నీతి హేతిధరతతితోడన్. ౭౯.

ఉ. వీరము మీఱ మీ రమర వీరులు సారెకు భూరిసారమే
పారఁగఁ జొక్కమైన మెల పారఁగ ధీరగభీరధీరమో
దారతఁ దారతమ్యరహితారభటిం దగఁ దారసిల్ల లే
దో రహిఁదోర మై దనరు దోరహిఘోరతఁ బోరితంబులన్. ౮౦.

కం. ఒకవేళఁ జయము వారల, కొకవేళ జయంబు మీకు నెదపుట గల దిం
తకు మున్నిప్పుడగుం ద, ప్పక మీకు నతండు శాపభగ్నుం డగుటన్. ౮౧.

కం. ఐన సముద్రపతియోధుల, పై నెత్తెడుతఱి నిగూఢ వర్తన మొప్పం
గాన నిశీధిని నటఁ జన, గా నగు నెఱు లెఱుఁగకుండఁ గా నణఁచుపతోన్ ౮౨.

మ. అని కావ్యోదిత మైనపద్యమన నుద్యత్ప్రాసవిన్యాసగుం
భనమత్తేభరథోత్థితాశ్వగతి శుంభద్విక్రమస్థానగో
పనభంగీహృదయంగమం బగుచు దేవద్వేషిసైన్యంబొగిం
జనియె న్నాకపురీనిరోధనసముత్సాహస్ఫుటాహంకృతిన్. ౮౩.

తే.గీ. నల్లద్రావుడు మూఁకలు నడికిరేయి, నల్లనల్లన నటరహస్య మగు వృత్తి
నల్ల సుమనఃపురోపశల్యంబు నందు, నల్లరి యొకింత లేకుండ నరిగి విడిసె. ౮౪.

సీ. అభిసారికావృత్తి ♦ నరిగి వచ్చెడువేల్పు, మించుఁబోఁడుల నడ్డ♦గించి కదిసి
ప్రోషితాయాతది♦వ్యులవిమానము లూరు, సేరకుండఁగ లాగి♦చెఱలఁ ద్రోచి
యపుడె క్రొత్తగ మింటి♦కై యేగుకర్మదేవతల బిట్టుగ వెట్టి♦పనులఁజొనిపి
యింద్రుఁ జూడఁగవచ్చు♦నితరలోకర్షుల, నట్టిట్టుఁ బోనీక♦పట్టి నిలిపి

తే.గీ. మొరులు సారలేని గడితంపు♦ పరిఖ యగుచు
వెలయు మిన్నేటి నీరెల్ల♦వెలికిఁ బాఱఁ
గూల మందందగనుమలు ♦గొట్టి కూల్చి
ముట్టడించిరి దితిజు ల♦ప్పట్టనంబు. ౧౫

చ. ఆపురిచుట్టు గొంద లపు♦ డావల నీవలఁ ద్రోవఁ బోవరాఁ
గుప్పలు గూడి రక్కసులు ♦ గొబ్బున నాత్మపటీకుటీతటిం
జొప్పడుచప్పరంబులఁ బ♦శుప్రకరంబుల బోయ లోయనం
దప్పక రాటకొక్కెనిగఁ♦ ద్రాటఁ బిగించిరి ఖేటకోటులన్. ౧౬

మ. వరుసం దానవు లన్నిలింపవరు సం♦బంధంబుచే నొప్పన
మ్మరుదారామకుజంబులం దమరుదా♦మక్షౌమభూషానుతే
పరసాదుల్మణిగోహయద్విపరసా♦వాసాదులున్ వమ్ము చే
సిరి సీఁకన్ ఖలకోటి కన్యసిరి వీ♦క్షింపంగఁ జూపోపునే. ౧౭

సీ. మీఁదిమేడలపై ర♦మించునిర్జరలోక, పల్లవుల్ పైనుండి♦పైకిఁ బోవఁ
గ్రిందిమిద్దెలఁబాన్పు♦ లందున్న రణహతా,గతరాజు లాయుధ♦ప్రతతి వెదకఁ
బెరటిపంచలలో జ♦పించుసోమాసులు, దిడ్డిగంతల త్రోవఁ♦ దెఱచి పోవ
లోనిసావళ్లఁ బొ♦ర్లుచు నున్న యితరపు,ణ్యులమూఁక లిఱుకుసం♦దులను దూరఁ

తే.గీ. గహకహార్భటిఁ జెలరేఁగి♦గములుగట్టి, తెగువ నింటింటికొక కొంద♦ఱుగఁ గడంగి
రక్కసులకూటు వొక్కట♦ నుక్కు మిగిలి, సురనగరివేశవాటంబు♦సొచ్చెనపుడు.

మ. ఇద మిత్థమ్మని యించు కేని మది నూ♦హింపంగ రాకుండుటం
ద్రిదివౌకఃప్రకరంబు లేమి యొవరే♦ రీ యేల యీగోల య
ల్లదె యచ్చో నిదె యిందెపో యనుచు యా♦తాయాత వీతోత్తర
యదశం దొట్రిలఁ దల్లడిల్లె నగరం♦ బాబాల గోపాలమున్. ౧౯

శా. ఆకోలాహల మాలకించి దివిజాధ్యక్షుండు రక్షోగణో
ద్రేకం బౌ నిది యంచు నెంచి యనలార్కిప్రముఖ్యదిక్పాలకా
నీకంబుం బిలిపించి యిప్పుడె సమిన్నిస్సాణ ఘోషార్భటి
న్నాకానీకిను లెల్లఁ గూడుకొను సన్నాహంబు సేయుండనన్. ౯౦

సీ. పోఁకినచో నెల్ల సురసురఁ దెగ మాడ్చు, వహ్ని యుద్యత్ప్రతాపమున నెగడె
సకలజీవులకు నంతకవృత్తిభయదుఁడౌ, యముఁడు మృత్యుసమేతుఁడగుచు నడచెఁ
బచ్చిరక్తముఁ ద్రావు పలలాశనుండైన, నైఋతుం డతిభీషణతఁ గడంగెఁ
దనవారి బలిమిచే తనె గుభాలున ముంచు, పాశి వాహినుల వెంబడిగ నెదిరె
జగము దూలింపఁగల ప్రభంజనుఁడు రేఁగె, భూరిసారంబు దనదుకుబేరుఁ డేఁగెఁ
గంటమంటలఁ జిలుకు ముక్కంటి గదిలె, వారి వెనుకొని గీర్వాణవర్యుఁ డరిగె.

కం. అయ్యభియోగము గని తొలి, దయ్యపుజోదులును బాహుదర్ప మెలర్పం
జయ్యనఁ బిఱుతివియక గడి, కయ్యమునకుఁ గాలుద్రవ్వి కవిసిరి కడిమిన్.

గీ. వ్యోమచరు లాట దైవతయోధు లపుడు, చదలున నెయుండి పోరికి సంభ్రమింపఁ
గామచరు లాట రాక్షసగ్రామణులును, బలసి యుండిరి మింటనే ప్రతిఘటించి.

శా. నేమిస్వానవిహీనమై బలయుగీనిర్యద్రజశ్శూన్యమై
వ్యోమస్థప్రచరద్విమానరహితంబై నారదారబ్ధగా
నామోదభ్రమణాదివిభ్రమవిశేషాపేతమై వారిసం
గ్రామారంభము చూడఁ జొప్పడె నపూర్వప్రక్రియావక్రమై. ౯౪.

మ. సరిగా నయ్యిరువాఁగు జోదులు యథేచ్ఛన్ డాసి పీఁకం బర
స్పరశస్త్రాస్త్రనిపాతనంబులను లేశం బైన లో గాసి చెం
దరు బింకంబులవాసి డిందరు ప్రసిద్ధప్రోద్ధతిం జేసి భ్రమం
దరు పొంకంబులఁ బాసి కుందరు రణోద్యత్సాహసోత్సాహులై. ౯౫.

ఉ. ఆసమరాంగణంబున జయాపజయంబులు రెంటిలోన దే
వాసురు లెద్ది యెవ్వరికి నౌనొ యెఱుంగఁగరాక యుండ నా
సాసలఁ జేసి గెల్పునకునై తగఁ బోర నదృశ్యరూపుఁడై
వాసవుఁ డున్నతావునకు వచ్చి గురుండు వచించె నిమ్మెయిన్. ౯౬.

ఉ. ఓవిబుధాగ్రణీ! యెఱుఁగ•వో! మునిశాప మమోఘ మాటచే
భావిజయంబుతో రిపుల• పాలగు నీసిరి యంచు వేగమే
యావల శ్రీవధూవరుక•టాక్షమున న్నినుఁ జేరు నందు నం
గావున నేన నిట్లువిక•గా వెతగాటియు వెట్ట నేటికిన్. ౯౭.

శా. ఘోరం బోర సమర్త్యసేనలకు గెం•ల్వం జాఘనున్ లేమిచే
రారా పొక్కటిమాత్ర దోఁచు నతిమాం•త్రక్రూరదుర్వారదు
ష్ప్రారంభు ల్దితిజు ల్మడంగియును వీం•రస్వర్గముం జెంది యా
త్మారాళత్వము వాయ రేమి ఫలమి• వ్యర్థప్రయాసంబునన్. ౯౮.

ఉ. కావున నిప్డు డెందయిన•గన్పడకుండఁగఁ డాఁగి యుండి నీ
వేవిధినైనఁ గాని విధు•నే భజియించుచు నుండు మాతఁడుం
దైవతకోటిపై నెనరు • దప్పఁడు త ప్పడు గంటఁ ద్రోచు నై
త్యావళి ద్రుందఁ జేయు నని • యండ ఱెఱింగినచందమే కదా. ౯౯.

కం. అని తనగురుఁ డుపదేశిం,చిన విని యనిమిషవరుం•డు శ్రీహరిఁ గొలువం
జని యెన్ మందరశిఖరికి, జనియించిన ధృతి స్వపక్ష•సంగతుఁ డగుచున్. ౧౦౦.

శా. అంతన్ దానవసైన్యనాయకులు ప్రం•త్యర్థు ల్పటాపంచలై
యంతర్ధానము నొంద నెం దరిగిరో • యంచు న్నిరూపింపలే
కెంతే మే లిదెచాలదే విముఖులై•యింద్రాదిక ల్పాఱ ని
శ్చింతం దత్పుర మాక్రమింపఁ గలిగెన్ • శ్రీశంభుశుంభత్కృపన్. ౧౦౧.

చం. మన బలిరాజుకో ల్తల క•మర్త్యులె నిల్వక పాఱి రన్నచో
మనుజు లనంగ నెంతపని• మానుషభుక్తతి నాతఁ డేలుఁ జే
ర్కొని గణుతింప నేటి కుర•గు ల్పురుగు ల్గవ వాని దృష్టికిం
బనివడి ముజ్జగంబు లిటం•పై నతఁ డొక్కఁడె ద్రోచుఁ జక్కఁగన్. ౧౦౨.

కం. అని సంరంభవిజృంభణ,మున స్వర్గపురప్రవేశ•మునకు ముహూర్తం
బును శుక్రుం డిడి యెదుటం, గనుపట్టం బట్టనాట్ట•గతులై రసురుల్. ౧౦౩.

గీ. పుట్టినది గోలె నసురస•మూహమునకు, నాత్మల సురాలయప్రవే•శాభిలాష
కలదు గావున నది యబ్బెఁ•గాని యప్పు, డాసనామోద మింతైన•నబ్బదయ్యె.

గీ. వేశవాటమందు ♦ విశివడి పూర్వదే, వేశభటులు చటుల♦వృత్తితోఁ బ్ర
వేశ మొనరఁ జేసి ♦ వేల్పుసానుల మదా, వేశగరిమఁ బట్టి♦వెదకు నపుడు. ౧౯౫.

సీ. ముద్దుగుమ్మలు మేళ♦మున కేగ నింటికా, వలి యుండు ముసలిపా♦పలును లేరు
గోవాండ్రతో సందు♦గొందుల గుసగుసల్, సలిపెడి తాపిక♦త్తెలును లేరు
కన్నుసన్నల వీథి♦గడపల తేబొజుం, గులనాస కొల్పుక♦స్నేలును లేరు
సవరింపఁదగు పను♦ల్పమకూర్చు నూడిగం, బులకుఁ జేరినబాని♦సలును లేరు
సాను లెటుపోయిరో వాంద్రు♦తో నెవీంద్రు, దరలిరని తోఁచుఁ దెఱచిన♦తలుపు లెల్లఁ
దెఱచినట్లనె యుండె న♦ద్దిర యటంచు, మిగుల విసివిరి రక్క—సి♦మిండ లపుడు.

సీ. పిల్లి పొర్లించి త్రా♦వినపాలకుండ నా, నమృతకుండము శూన్య♦మై తనర్చె
నూనె చట్టపునేల♦నయినాఁగ సురగవి, పొదుఁగు పయోహీన♦ముగను దోఁచెఁ
జెలఁది గూండ్లిడిన ప్రమా♦కులు వోలెఁ గల్పవృ, క్షములు నిష్ఫలములై♦కాన నయ్యె
మందు వేసవినాఁటి♦మడుఁగునా మిన్నేటి, యస లెండిబీఁటలై♦యడుగుఁ జూపె
నమర నమరావతీపట్ట♦నమును విడిచి, సకల విబుధవ్రజంబుతో♦ సత్పథమునఁ
బొదలునలరాజువలసలు♦పోవఁ దఱిమి, యసురవిసరంబు విశివడి ♦యాక్రమింప.

సీ. నందనోద్యానంబు ♦ నందనోకహసమూ, హంబవ కేశిభా♦వంబుఁ గనుట
మందురామందిర♦ముందు రాజిలు తేజు, లంతేని జవశూన్య♦వృత్తి గనుట
నాలానబద్ధశుం♦డాలానవద్యసం, ఘాత ముద్వాంతవై♦ఖరిని గనుటఁ
గామయానతమించు ♦వ్యోమయానంబు లు, డ్డీనసామర్థ్యైక♦హానిఁ గనుట
నరసి నిరసించుకొని రాత్మ♦లందు వట్టి, గొడ్డు తాకట్టువిసువఁ గై♦కొనఁగవలదు
దొంగిలింపంగఁబోయిన♦మంగలంబు, దొరకెనను మాడ్కి—నంచు దై♦త్యులు విరక్తి.

గీ. ఉతిసుతకోటు లిప్పగిది ♦ దివ్యులపట్టన మాక్రమించి య
ప్రతిహత రీతి ఖ్యాతిగల♦రాజగృహంబున రాజు నాశ్యస
హ్మత మగుమంత్రిగేహముల♦ మంత్రులు జోదుల యిండ్ల జోదు లం
చితగతిఁ దత్తదర్హులు వసించిరి తత్తదగారసీమలన్. ౧౦౦.

ఉ. అసురస్తోమము సామదానరహితం♦బై భేదదండద్వయం
బెసఁగన్ వేల్పులపట్ల ఘార్త్యమున నుజ్జృంభించి యభ్యంచితా

స్తనమూహాంబుగ నింద్రుమందిరమునం దత్తత్ప్రసిద్ధప్రదే
శసమాలోకనకౌతుకం బడర సంచారంబుఁ గావించుచున్. ౧౧౩

సీ. కట్టించుకొనినాఁడు కద వైజయంతంబు, తన కేమొ యిది శాశ్వతం బటంచుఁ
గావించెఁ గద యోలగము సుధర్మాస్థాని, తన యధికారంబె తప్ప దనుచుఁ
బాలించెఁ గద స్వర్గపట్టనం బేపట్టు, నను దన కదియె కాణాచి యనుచుఁ
గొలిపించుకొనెఁ గదా పలపించి యప్సరస్సతులచేఁ దన కెంపె సతతమటంచు
నార యాయింద్రుఁ డిప్పు డెందరి కెనొక్కొ, సునలఁ దొలివేల్పుల మాటమఱచి
[నవ
తల్లికొమరుల మాటఁ దత్స్వర్గరాజ్య, మెల్లమనకనుభోజ్యమం చెలుఁగఁ ద్రొక్క

గీ. అనుచు నమరేశ్వరసమృద్ధిహారణరూప, కాభిమతసిద్ధిజనితధన్యత్వబుద్ధి
శుద్ధమాత్సర్యగుణసమాబద్ధమగుచు, నుద్ధతత్వంబుఁ బ్రకటించుచుండె నంత.

సీ. మునుము న్నెలేవయ్యె నెనసియుండినహావి, ర్భాగముల్ సురలతోఁ బడయఁ డన
సముకూర లేవయ్యె నమృత మింద్రునితోనె, యంతర్హితం బౌట నపుడు భుక్తి
యందుండి యెట కేగి యరుగంగఁ బ్రతిబంధకం బయ్యె నాత్మీయకర్మపాశ
మెట్లైన నచ్చోట నే యుండవలె నన్న, దుస్సహం బయ్యె దైత్యులిడు బాధ
యయ్యయో యిట్టి దశ కగ్గ నయ్యె యోగ్య, మైన యధికారమునఁ దప్పదయ్యె "స్వ
మునకుఁ బోయిన నెడియేకు" లనువితాన, ననుచు వగఁ జెందెఁ గర్మదేవాళి
[పుద

ఉ. ఆమెయి నాకలోకవిభవాక్రమణం బొనరించి దానవ
గ్రామణి దానపత్పృథమగణ్యయశం బనిశంబునుం ద్రిలో
కీమహనీయమై వెలయఁ గేవల ధీవిలసత్ప్రభావుఁడై
స్వామిహితైకతంత్రులగువారల మంత్రులుగాఁగఁ గైకొనెన్. ౧౧౪

చ. స్వజనములోఁ బరస్పరము స్వప్నమునందున మత్సరత్వముం
బ్రజల కొకళ్లొకళ్లకును భావములం గలహప్రవృత్తియుం
బ్రజనితమైనచో విభుఁడె బన్నము నొందు టెఱింగి గాన న
గ్గజిబిజి లేక యుండ నధికార మొనర్చె సమర్చితార్యుఁడై. ౧౧౫

ఉ. ఎవ్వరి నెట్లు మన్పఁదగు నెవ్వరి నేక్రియ గారవింపనౌ
నెవ్వరి సేవితానఁ దనియింపఁగ వచ్చును వారి నెల్లఁ దా

నవ్విధి నాదరం బెసఁగ నారసి ప్రోచిన సుస్థిరంబుగా
నివ్వటిలున్ విభుత్వమను నీతిఁ జరించు నతం డతంద్రుఁడై. ౧౧౬.

అతఁడు బలియును బుద్ధ్యుజనాగ్రగణ్యుఁ, డమితకరుణారసము పేర్కొనఁదగుటఁ జేసి
యరసి యాత్మీయులకు నెల్లనభిమతార్థసిద్ధి గావించుచును బ్రోదిచేయుచుండె.

ఉ. ఇచ్చోట విమచ్చరపతి, లచ్చిమగనిప్రేమ గని తలంపునఁ గల యా
గ్రచ్చర లాదవించుకొనం, దచ్చరణశరణ్యవృత్తిఁ దగ వర్తిలుచున్. ౧౧౭.

ఉరుతరమణికిరీటోత్తమాంగము వాఁడు, ఘనసన్నిభోత్తమాంగముల వాఁడు
బాహాంతరాళసంభరితతల్పము వాఁడు, వటదళాహ్యబ్ధితల్పముల వాఁడు
కమనీయఘనకనత్కనకనేత్రము వాఁడు, ధవళాబ్జపత్రనేత్రముల వాఁడు
పరిపాలితానేకభక్తచక్రము వాఁడు, కరధృతశంఖచక్రములు వాఁడు
అంబుజప్రియకోటిభాసంబువాఁడు, మానిహృదయవికుంఠధామముల వాఁడు
విధికినిగమంబులొసఁగిన విభుగ నాదు, సిరులనాకిడియెపుడురక్షించునో కొల్తు.

సీ. ఎవ్వఁడు విశ్వమెల్ల సృజియించె విరించనరూపధారియై
యెవ్వఁడు ప్రోచుచుండుఁ గమలేక్షణుఁడై యుపసంహరించువాఁ
డెవ్వఁడు రుద్రరూపమున నీభువనస్థితి నస్త్రదాదులం
దెవ్వఁడు నివర్తించె నతఁ డెప్పుడు నన్ గృపఁ బ్రోచుఁ గావుతన్. ౧౨౦.

మ. తన కైకృత్యములం బొకింతయును స్వాతంత్ర్యంబు లే దీశ్వరుం
డును సర్వజ్ఞుఁడు సర్వసాక్షి భగవంతుం డైనయాశౌరిదే
యని యెవ్వండు ప్రపన్నుఁడౌ నతనిస్వీయత్వాభిమానంబుచేఁ
గని రక్షించుముకుందుఁ డేల ననుఁ జాలింపం జూచు నిప్పట్టునన్. ౧౨౧.

ం. అంపాయనిరై నికి యెవ్వనిపాయనికరుణఁదోడుపడ లోకములన్
గని కరముఁ బ్రోచు నాతని, కనికర మిఁక నెపుడు పడయఁగలుగు నో నాకున్.

మ. అని యీకేతినమర్త్యనాథుఁడు ప్రపంచాతీతసామర్థ్యవ
ర్తనుఁడౌ శ్రీహరిదివ్యమంగళపవిత్రశ్రీచరిత్రంబు లె
ల్లను గీర్తించుచు నార్తి మీఱఁగఁ బుండ్రలక్ష్మీప్రసాదార్థియై
యనిశంబున్ మది నాదిదంపతుల నేప్రార్థించు చున్నంతలోన్ ౧౨౩.

క. అరుదెంచి గురుం డపు డా, హరిహయుఁ డప్పగిది దీనుఁడై యుండినయా
యరుదెంచి భగవదిచ్ఛా, పరిణతికిం దిరుగు లేమి భావించి యనున్. ౧౨౪

చ. పురుషుఁడు దానె కర్త నని పొంగుట యెంతయు బుద్ధిలోప మీ
శ్వరుఁ డఖిలప్రపంచపరిపాలకుఁడై నిఖిలాంతరంగముం
దిరుఁ డయి కర్మవృత్తులు జనింపఁగఁ జేసి స్వతంత్రశక్తిచే
సరవిగఁ దత్ఫలంబుల నొసంగుచు నెక్కుఁ డెసంగు లీల చేన్. ౧౨౫

ఉ. వచ్చును మేలొకప్డు దటు వచ్చును గీడు నొకప్డు దంచు మే
లిచ్చుఁ దలంపకుండు నరుఁ డెవ్వఁడు గీడుఁ దలంచు వాఁ డెపం
డెచ్చును దగ్గ లేక ఫలియించు శుభాశుభకర్మసంచయం
బచ్చుపడంగఁ గర్తతి యప్పరమేశ్వరులీలచే నగున్. ౧౨౬

సీ. గ్రావసంఘంబులా ఘన మొందుఁ దూలము, గౌరవ మొందు నక్కజముగాఁగ
స్థలవిభాగములు కచ్ఛములౌ నానూపముల్, మరుభూములగును విస్మయముగాఁగ
నాఢ్యఁ డకించనుం డగు నిర్ధనుఁడు మహే, భ్యత్వంబు నొందు నబ్రంబుగాఁగ
స్థానీయతతి యరణ్యానీత్వము వహించు, విపినముల్ పురములౌ వింతగాఁగ

తే.గీ. జిత్రచిత్రప్రభావైకపాత్రుఁడైన, యీశ్వరుని శక్తిచేత నీ యింద్రజాల
మును గనుచునుండి పురుషుఁడు తనకొకింత, శక్తిగలదని భ్రమయు నాశ్చర్యమున.

కం. పెట్టెమును పెద్ది యిపు డది, పుట్టుట తార్కాణగా నఁ బురుషుం డెదలోఁ
బెట్టక యుండిన యర్థము, పుట్టమికై వగల మిగులఁ బొగులఁగ నేలా. ౧౨౮

చ. ఒకఁ డపకారముం జలిపె నోరువఁ జాలక కిన్కనంచు వే
ఱొకఁ డుపకారముం జలిపె నొప్పగఁ బ్రేమ దలిర్ప నంచు నా
రక పరులందుఁ బెట్టు నది ప్రాజ్ఞతయే తన చేసికొన్న చేఁ
తకు ఫల మప్పు డప్పు డగుఁ దప్ప కటంచు నెఱుంగ కక్కటా. ౧౨౯

క. ఎపు డెపు డెద్ది యొనర్చిన, నపు డపుడు ఫలించు నదియె యని యెంచినచో
నుపశాంతి నొంది మానస, మపరిమితానందమగ్నమై తనివిఁ గనున్. ౧౩౦

క. కావున నో శ్రీవల్లభ, కావు నను౦ గృప నటంచుఁ గని వేఁడినచో
నావంత మనములో నిఁక, నావంత మనము వహింప మవ్విభు కరుణన్. ౧౩౧

క. అరిదరకరుఁ డగుహరి యిపు, డరిదరకరుఁ డగుచు నీకు నభయం బిడునో
సురవరదానవరిపుభా, సురవరకారుణ్యగరిమ చొప్పెఱుఁగ వాకో. ౧౩౨

గీ. అపుడు పరిసరవర్తులై నట్టిసురలు, దివిజవిభుఁ గాంచి యొజ్జలు దెలిపి నటుల
భక్తవత్సలుఁ డగుపరవాసుదేవు, దర్శన మొసర్చ కిందేల తడవు సేయ. ౧౩౩

చ. అనవుడు దేవభర్త చతురాస్యునకైన నలభ్యమైన యా
ఘనునిపదాంబుజంబులను గన్గొను సంతతిభాగధేయమా
సనకసనందనాదు లగుసంయమివర్యులలో నొకఁడనో
యనవరతాత్మబోధభరితాత్ముఁడనో యెటు నాకుఁ జొప్పడున్. ౧౩౪

శా. ఆవైకుంఠపురాధిరాజ్యవిభవం బామూలచూడంబుగా
నే వేమాఱులు సన్మునీశ్వరులు వర్ణింపంగ భక్తిస్ఫుర
ద్ధీ వింటిం గనుఁగొంటి నెక్కుతతి వాగ్దేవాదు లేగంగ నే
నీవాచస్పతి మున్నుగాఁ జని దిశానీశానుషక్తుండనై. ౧౩౫

క. అప్పటి నాచొప్పెప్పుడుఁ, జెప్పఁగ లేదయ్యెఁ గాని చెప్పఁగ వలసెం
దప్పక యిప్పుడు మీతో, నప్పురి మాయూరుఁ జేరు నడిగెనె యొకఁడున్.

సీ. కడుపునఁ గన్నట్టి కొడుకైన బ్రహ్మకు, వెలుపలిపుఁదోట విడియఁ గలిగెఁ
బులహపులస్త్యాది మునిసంఘమును వసించె, గరుడముఖ్యులగృహాఁగణములందుఁ
గపులఁ గాలక్షేపకరుఁ డౌట పనయొజ్జ, లక్కడక్కడ నిత్యయాత్రజరిపె
నేను విష్వక్సేను నింటిపంచటరుంగు, నంపు నిల్చితిఁ బదీహూజ్ఞ వడసి

తే.గీ. విప్పి దిక్పాలకులచొప్పఁ జెప్పనేల, విరజదరులందునిరవొందు తరుల జాడ
నిలువనీడయ్యె వారికన్యులనునట్టి, యమరులకునందు నామరూపములుఁ గలవె.

సీ. ఉపనిషద్విద్యార్థ ముపదేశ మొనరించు, రాజకీరము గిశోరములఁ గూర్చి
సామగానక్రియాసామర్థ్యమును దెల్పు, బంభ్రోకిలము శాబములను జేర్చి
హరినామకీర్తనం బభ్యసింపఁగఁ జేయు, శారికదారికానమితిఁ గదిసి
ప్రణవనాదబ్రహ్మపరతత్త్వ మెఱిఁగించుఁ, బుష్పంధయము డింభములను డాసి

తే.గీ. యచట నుద్యానతరువుల నధివసించి, సంతతానందతుందిలస్వాంతవృత్తి
నిర్విచారప్రచారంబు నివ్వటిల్ల, శౌరికరుణాకటాక్షప్రసారమహిమ. ౧౩౭

చ. గరుడుఁడు శేషునిం దరియఁగాఁ దనకోటుల దువ్వఁ జట్టుప
ల్గురుదనిలాంకురాన్నకబళంబులఁ దృప్తిగ వేయునోళ్ల వా
విరిఁ దగుపేర్మి డాసితినిపించు నతండును నిచ్చలుం బర
స్పరకలహంబు కల్మిగలఁ బట్టునఁ బుట్టునె యెట్టివేళలన్. ౧౩౯

మ. ఘననీలాభఘనంబులన్ భుజచతుష్కంబుల్ పయోజాతలో
చనముల్ గౌస్తుభభూషణంబులును భాస్వచ్ఛంఖచక్రంబులన్
వనమాలల్ గనకాంబరంబులును శ్రీవత్సంబులుం గల్గి వా
రును వీరంచును వేరులేదు హరిసారూప్యంబు లందందఱున్. ౧౪౦

కం. కలశీహృతవిరజామల, జలశీకరసేకరచితసంస్థులతాంచ
త్తులశీతలతులసీవన, తలసీమ మెలంగు ముక్తతతులం దెపుడున్. ౧౪౧

సీ. కోమలతులసీసరామోచనశ్రీమ, హామవిచారణవృత్తి నెసఁగు వారు
ధవళమృదూర్ధ్వపుండ్రవిశేషకవిశేష, ధారణగోష్ఠిచేఁ దనరు వారు
గల్యాణగుణగణాఖండతరానుసం, ధానచింతనచేఁ దనర్చువారు
నిత్యసూరిసమాజనిర్ణీతహరితత్త్వ, సిద్ధాంతఫణితిఁ జర్చించు వారు

తే.గీ. నగుచు నెందెందుఁ బరికింప నందు నందు, నెగడు నిత్యవిభూతిఁ జెందినయనేక
దాససంఘము పస్పరమపదంబునందు, సందడిగఁ గ్రందుకొని మహానందసరిప.

గీ. అందు గోవిందసేవ్యపాదారవింద, యుగళసందర్శనస్పృహానిగళబద్ధ
దశపసెంచితి మమితవత్సరము లేము, లేము లేమున్న వడినెడ లెడునటంచు.

గీ. అది యఖండతరప్రతాపాభిరామ, మగుట నిది పవలిది రేయటంచుఁ దలఁప
రాని నచ్చోటఁ గాలనిర్ణయము సేయఁ, దరము గాదయ్యె మనబుధగురునకైన.

కం. అటులుండఁగ నామనమున, ఘటియిల్లె నెటింతె విసువు కటకట యిట్టి
చ్చట నిల్చి యెన్నినాళ్లో, యటమటగా నున్న దనుచు నవివేకమునన్. ౧౪౫

కం. పురబౌరసమాజంబుల, దరిఁ గాలక్షేపమునకుఁ దరియం జన నె
వ్వరుసైన నించుకైనను, బరికింప రటన్నఁ బలుక భావింపు రెటుల్. ౧౪౬

గీ ఒక్కతటి నొక్కరుండఁ బుణ్యకోవశల్య, వసులవనపాలురైన నావంకఁ జూచి
పలుకరించిన నబుసుపోవచ్చుననుచు, సంచరించుచు నిటు మదినెంచుకొంటి.

సీ. నిత్యకృత్యంబుగా ♦ భృత్యభృత్యులనైన, కార్యకారులటంచుఁ ♦ గాంచుకష్ట
మేపూఁట కాపూఁట ♦ కెక్కుడుగుమ్మంబు, దిగెడుగుమ్మంబుగాఁ ♦ దిరుగుశ్రమము
నెవరైన స్వామికి ♦ నెఱిఁగింపరాకొయంచుఁ, బ్రతిహారుల భజింపఁ ♦ బడుప్రయాస
మేధావివాహ్యాళి ♦ కేతెంచు భగవంతుఁ, డని యిటునటుఁ ద్రోప ♦ లరయుకష్టి
తే.గీ. కటకటాయిట్టిదనుచుఁ దె ♦ ల్పుటకుఁదరమె, విసువుపుట్టించునాశ్రయ ♦ వృత్తియెట్టి
వారికైనను బ్రాపింప ♦ వలదు కార్య, పరుల కెచ్చోట నిట్టివే ♦ బాము లనుచు.
సీ. ఎవరైన వడివడి ♦ నెదురుగా నేతేర, ననుఁ బిల్చుటకె వత్తు ♦ రని తలంతు
సఫలప్రయత్నులై ♦ చనువారివార్తలు, విని నాకు నిటు లెప్పు ♦ డని తలంతు
నగరిమోసలతీవి ♦ నడయాడువారినెల్లను స్వామివల్లభు ♦ లని తలంతు
దేవేరిబోనగ ♦ త్తెలచేత నైన నా, మనవిఁ దెల్పింతునా ♦ యని తలంతు
తే.గీ. నాకలోకంబునుండి నా ♦ రాకఁ జెవుల, సోఁక నెఱిఁగించు వారలు ♦ లేక యిటుల
శ్రీకళత్రుఁ డుపేక్షించెఁ ♦ గాక యున్న, నీకరణి నుందునే యంచు ♦ నేకతమున.
శా. ముల్లోకంబుల నేలుచుందు సవనం ♦ బుల్నాలు గావించితిన్
దెల్లంబై తగుసౌమనస్యమున వ ♦ ర్తింతున్ బుధశ్రేణియం
దెల్ల న్ముఖ్యుఁడనై మెలంగుదు న ♦ న్నే యిట్లుపేక్షించినాఁ
డుల్లంబందు నెఱుంగఁడో హరి యటం ♦ చూహించు చున్నంతలోన్ ౧౫౦.
మ. ఒక మందారమహీజకోటరకులా ♦ యోపాంతమందున్న శా
రిక వేఱొక్క నికుంజనీడగతశా ♦ రిం జూచి వీఁ డెవ్వఁడో
వికలస్వాంతుఁడొ దుర్వినీతుఁడొ గ్రహా ♦ విష్టుండొ నా నూఱు చే
రక వర్తించుచు నుండెడిన్ హరిసప ♦ ర్యాగంధహీనుండనన్. ౧౫౧.
ఉ. నావిని వీఁడు మూఁడుభువ ♦ నంబుల నేలెడు వాఁడ నంచునుం
దా విధి మీఱ నూఱుసవ ♦ నంబు లొనర్చినవాఁడ నంచునుం
గేవలసౌమనస్యమునఁ ♦ గీర్తిఁ బ్రవర్తిలుచుందు నంచు నా
నావిబుధప్రధానతఁ ద ♦ నర్చెద నంచు మెలంగు గర్వియై. ౧౫౨.
సీ. ఒకటి రెండు జగంబు ♦ లొక్కఁడె వీఁడేలు, వాఁడ నంచును గర్వ ♦ పడుచునుండు
నిట్టివి పదునాల్గు ♦ సృజియించినవిరించి, యేమూల నుండెనో ♦ యెఱుఁగ మెవర
మట్టిబ్రహ్మాండంబు ♦ లమితసంఖ్యలు సృజింపను బెంప నణఁగింపఁ ♦ గనుసమర్థుఁ
డైనశ్రీరమణుపా ♦ దాబ్జముల్ దలకించు, సప్రహాయను నిగళంబు ♦ చేతఁ గట్టు

తే.గీ. వడిమొనట్టిదానును ముక్తులే • వడయఁదగిన, ఫలము బద్ధునకేరీతిఁ • గలుగునొక్కొ-
యని తలంపక తన కబ్బు • నని తలంచు, నెంత మూర్ఖుండొ వీఁ డంచు • నేవగించి,

కం. హరిపదసందర్శన మఁట, దురహంకారాతిరేక • దుర్లలితహృదం
తరుఁడగు దనకఁట వెస నది, దొరకమి కొక్కింతవిసుగు • దోఁచె నఁటకటా. ౧౫౪.

సీ. బహుజన్మవాసనా • పరిపాకసంలబ్ధ, నిశ్చలాత్మజ్ఞాన • నియతిఁ జెంది
భగవదర్పణముగా • భావించి సత్కర్మ, ముల నొనర్చుచు విని • ర్మలమనీష
సకలభూతములందు • సమత వర్తించుచు, శాంతుఁడై దాంతుఁడై • సంతసమున
సర్వజ్ఞభావంబు • సార్వత్రికత్వంబు, సర్వేశ్వరత్వ మీ • శ్వరుని దనుచుఁ

తే.గీ. దెలిసి సంతతసత్సంగ • విలసనమున, సొరిది నిస్సంగుఁడై ద్వంద • శూన్యవృత్తిఁ
బరమభాగవతుండైన • వాఁడు కాని, శ్రీహరిపదంబునందఁడుఁ • జెందఁగలఁడె. ౧౫౫.

శా. తా సేవ్యుం డఁట సేవకత్వమున ని • త్యంబు న్నిజస్తోత్రవి
న్యాసం బొప్ప బుధవ్రజంబు దన గే • హద్వారపార్శ్వంబునం
దీసం క్రందను దర్శనం బెపుడు చే • యించుం బ్రతీహారియం
చాసం జేసి వసింపఁ గోరు నఁట వీఁ • డత్యంతగర్వాంధుఁడై. ౧౫౬.

కం. అని యాఁడు కొనెడుమాటలు, విను నప్పుడు నేను మిగుల • విస్మయలజ్జా
వనతాస్యుఁడనై వానికి, వినతాంగుఁడ నగుచు విన్న • వించితి నిట్టుల్. ౧౫౭.

ఉ. శారికలార! శారికడ • సారెకుఁ జారుకథార్థముల్ మనో
హారికలారవస్ఫురణ • నద్భుతభంగి నెసంగు నట్లు గాఁ
గోరికలారఁ దెల్పుచును • గూరిమి గాంచెదు మీర లీజగ
ద్భూరికలారహస్యముల • పోఁడిమి బుద్ధి నెఱుంగు టబ్రమే. ౧౫౮.

కం. ఏ నెప్పుడు హరిపదని, ధ్యానము గావింతు నొక్కొ • యని మదిలో నెం
దే నెప్పుడును దదేక, ధ్యానమున నె యుంట మీహృ • దయ మెఱుఁగ దొకో.

గీ. శౌరిపదదర్శనవ్యాప్తిఁ • గోరి వచ్చి, యింతకాలంబు నిందుంటి • మిందఱమును
మాయుదంతంబు నొక్కింత • మాత్రమైన, స్వామికెఱిఁగించువారలె • వ్వారు లేరు.

గీ. మాకు నద్వైపదముల క • మ్మాధవుండె, ప్రోవుఁ డనుచు నధికార • ముల నొసంగె
భక్తి నే మమ్మహాత్ముని • యుక్తిఁ జేసి, పొందుకొని యుంటి మయ్యయి • పదములందు.

క. ఈవడువున నే మెల్లను, శ్రీవల్లభుదివ్యపదము సేవింప మదిన్
భావించి వచ్చి యిచ్చట, నేవిడియుట నచటి చందమే మయ్యెనొకో. ౧౬౨.

చ. అన విని వానిలో నొక విహంగము న న్గని యెంతమాట నీ
మనమునయందు నెప్పుడు రమారమణాంఘ్రిసరోజయుగ్మద
ర్శనకుతుకంబె కాని యితరస్పృహలేమియు లేమికి న్నిద
ర్శన మిదె చాలు నింటికడచందము లందలి చింత యొప్పదే. ౧౬౩.

చ. పదపద నీకుఁ జూడ భగవత్పదదర్శన మేడ బ్రహ్మయ
ర్బుదములు పంచలం దిరిగి పోవుదు "రేనుఁగులేటఁ గ్రుంకుచో
వదలక పాటిరే వడుగ వచ్చెను నక్క" యటన్న భంగి ను
న్నది కద నీదు చందము వినందగ వింకెట మాకు నీనుడుల్. ౧౬౪.

మ. అనుచుఁ దృణీకరించి తెగనాడిన రెండవయండజంబు న
న్గని వచియించె నీకిపుడు గల్గదు నీయభిలాషసిద్ధి యె
వ్వనికి లభించె మున్ను భగవత్పదదర్శన భాగ్య మెంతయున్
ఘన మగుప్రాజ్యరాజ్యమదగర్వము సర్వము వీడు నంతకున్. ౧౬౫.

ఆ. స్వామి సన్నిధిఁ దెలుప నెవ్వారు లేర, టంచుఁ బల్కితి వింతయా నార శౌరి
యనఁగ సర్వజ్ఞుఁ డతఁ డెఱుంగ నివి గలవె, యింత యజ్ఞాని వేమిర యింద్ర నీవు.

ఆ. అతఁడు ప్రాకృతనేతలగతిని మనవి, దెలుపఁ దగువాఁడె భక్తులు దలఁపఁ దోఁచు
నప్పు డిప్పుడు నందిందు నతనికితని, కనక యెప్పుడు నందంద నందతికిని. ౧౬౬.

ఉ. మంతనమంచుఁ గొన్ని మటుమాయలమాటలఁ జెప్పి పుచ్చు ట
య్యంతిపురంపుటూడిగపుటన్నులమిన్నల నాశ్రయించు ట
త్యంతముఁ గార్యసాధనము లౌఁ గలికాలపుప్రాకృతావనీ
కాంతులపట్ల నట్లనె జగత్పతియా హరిపట్ల నెంచితో. ౧౬౭.

ఉ. ఉపచితిపాత్రుఁ డార్యుఁడు సమున్నతకీర్తి యుదాత్తమూర్తి వా
జ్నిపుణుఁడు ప్రత్యయాస్పదుఁడు నిర్మలచర్యుఁడు ధైర్యధుర్యుఁ డా
త్మపరబలాబలజ్ఞుఁ డసమప్రతిభాంకుఁడు నైన నీగురుం
డెపుడుఁ ద్వదీయకార్యఘటనైకరతిం దగు నీతిచాతురిన్. ౧౬౮.

కం. నిరతంబుఁ దదనుమతికృతి, నిరతం బగుచిత్తవృత్తి♦ నిరహంకృతివై
కరణీయంబుల భృత్యుని,కరణిం గావింతు వేని♦కరుణించు నినున్. ౧౭౦.

కం. అని బుద్ధిఁ గఱపి పోమ్మన, మనపురికిం గురుదిగీశ♦మండలితోడం
జనుదెంచి యచటి వార్తలు, వినవిన స్మయ ముడిగె మదిని♦ విస్మయ మొదవెన్.

ఉ. పౌరుల నెల్ల రాఁ బిలిచి ♦ వచ్చితి మిచ్చటి కిన్ని నాళ్లకే
మీరలు నందఱున్ సుఖులె ♦ యెవ్వఁడు నెవ్వఁగ మానియోగముల్
సారెకు నప్రమాదగతి♦ సల్పుచు నుందురె క్రూరదైత్యులె
వ్వారును దాడి రారు గద♦ వచ్చిన వారల నోర్తురే కదా? ౧౭౨

సీ. వైజయంతము పొంత ♦ వర్తింతు రెవ్వార, లెవరు సుధర్మ చెం♦తవసియింతు
రమృత కుండోపాంత♦మం దుందు రెవ్వరు,కామధేనువుదొడ్డిఁ♦గాతు రెవరు
గురుమందిరమున నెం♦వ్వరు కావలిగ నుంద్రు, చింతామణిని బరీక్షిం♦తు రెవ్వ
రైరావతముఁ బ్రోది♦ నరయు వారెవ్వార, లుచ్చైశ్శ్రవముఁ ద్రిప్పు♦చుందు రెవరు

తే గీ. నందనవనమ్ముఁ బరికించు♦చుందు రెవ్వ, రెవరు మందాకినీతీర♦సవిధవివిధ
మణిఖచిత వేది సోపాన♦మండపములు, శిథిలములుగాక యుండఁ బర్వీ♦క్షింతు రెపుడు.

సీ. ఇచ్చోటి కెపుడైన♦ విచ్చేయుచుందు నే ♦ స్వైరసంచారుఁ డౌ♦నారదుండు
మునితపోవిఘ్నార్థ♦ముగ నిల్పఁబడిన యప్సరలు వర్తింతురే ♦ సఫలగతులఁ
బుణ్యకర్మఫలాను♦భూతి కై రావ్యోమ, యానముల్ సుకృతుల ♦ కనువఁబడునె
దైత్యనాథులరాజ♦ధానులఁ ద్రిమ్మరు,ప్రణిధులు వత్తురే ♦ వార్త లరసి

తే.గీ. యాశ్వినేయుల భైషజ్య ♦ మమరు చున్నె, పుష్కలావర్తకకులాభ్ర♦ములుధరిత్రి
సమయసముచిత భంగివ♦ర్షములు గురియు, చున్న వియొజన్నముల బిల్వ♦లాదవుచున్నె

మ. అను నాపల్కుల నాలకించునపు డ♦న్యోన్యంబు వక్త్రంబులం
గనుఁగొంచున్ భయవిస్మయంబులు పెనం♦గ న్వారు వేరొక్కచో
ప్పునఁ జూపట్టఁగఁ జెప్ప నేమిటికి మీ♦మ్ముం జూడ నాడెందమం
దున నొండొక్క వితానఁ దోఁచు నన నం♦న్నుం జూచి వారందఱున్. ౧౭౫.

క. దేవా దేవరహృదయం, బీవిఁక నుభ్రాంతిఁ జెందె ♦ నీరలు మాతో
నావైకుంఠమునకుఁ జనఁ, గావలె నని పలికి చాల♦ కాలం బయ్యెన్. ౧౭౬.

క. వేవేలయేండ్ల క్రిందట, నీవడువున ననుట మాత్రమే గాని యదే
మా వైకుంఠపురంబున, కై విచ్చేయుటయె లేదు కద యిప్పటికిన్. ౧౭౭.

సీ. మొన్న గదా మీరు • పూజించి మెచ్చుటం, చితిరి నారదముని • శ్రేష్ఠు తోడ
నిన్న గదా మీకు • విన్నవించిరి దైత్య, పురులవార్తలు గూఢ • చరులు వచ్చి
నేఁడే గదా మిమ్ముఁ • జూడఁగా వచ్చి ర, చ్చర లుర్వి మునులని • ష్ఠలను మాని
యిప్పుడే గద మీర • లేతెంచుపుణ్యులఁ, గంపించితిరి వ్యోమ • యానములను

తే.గీ. పఱియు నెల్లిగదయ్య యేఁ • మఱక మేము, మీరు గావింపుఁడని నియ • మించినట్టి
కర్జముల నెల్ల జాగరూ • కతఁ గడంగి, కొలువువేళకు సవరించు • కొనఁగ వలయు.

కం. ఈలో మహి కెన్నిపరుల్, హాళి న్నృపకన్యకాస్వ • యంవరకల్యా
ణాలోకనార్థ మీరెం, తేలలిశచివెంట నరిగితిరి సురయుతులై. ౧౭౯.

మ. అనుచుండం బయినుండి తోఁచు నొకఘుం • టారావమాలించి వా
రును నేనుం దలలెత్తి మీఁదుఁ గనుచోఁ • గ్రొమ్మించులన్మించుచున్
స్తనితోదంచిత మైనమేఘ మనఁగా • సైన్యంబుచే రాణ గాం
చిన చొక్కం బగు వ్యోమయాన మరుదెం • చెన్ శంఖచక్రాంకమై. ౧౮౦.

కం. క్రమశమితవేగమై యా, నమానమసమాన మైన • విభవస్ఫురణం
బమరంగ నల్లనల్లన, మము డగ్గఱినిలిచెఁ జూచు • మాత్రములోనన్. ౧౮౧.

కం. అందుండి యిందిరాకృతు, లం దగుగొందఱు వెలందు • లం గూడి శచీ
సుందరి వెలువడిరా మ్రా, యందఱిడెందముల యందు • నబ్బుర మొదవెన్.

ఉ. ఎక్కడి కెవ్వ డేగితి వి • దేటి విచిత్రము ప్రాణనాయికా
యిక్కడ నిన్ను నిప్పుడు గ • దే కనుఁగొంటి నటంచుఁ బల్కఁగా
నక్కజ మంది యేమి యిటు • లానతి యిచ్చెద రిప్పుడే కదా
యిక్కమలావధూసఖులు • నేనును డిగ్గితి మీవిమానమున్. ౧౮౩.

సీ. నాఁడు వైకుంఠంబు • నకు మీర లటు లేగ, నపుడె తోడ నెవత్తు • ననఁగ నుడుగు
మని యింట నను నిల్పి • యరిగిన మఱునాఁడె, వ్రేలియుంగర మాన • వా లొసంగి
శ్రీదేవి నినుఁ జూడఁ • గాఁ దోడి తెమ్మనె, నని యీవిమానంబు • ననుపలేదె
పనిచిన నన్నందు • వసియింపఁ జేసి యీ, పద్మావధూసఖుల్ • పరమపదము

తే. గీ. నందు నామె వసించుచు♦ద్ధాంతమందు, డింప నామెయుఁ బ్రేమ వా♦టిల్లఁబిలిచి
యుండు మిచ్చోట నీభర్త♦యుండునంత, కాల మని యానతిచ్చిన♦న్గారవించె.

గీ. ఎన్ని నాళ్లందు జరిగెనో♦యెఱుఁగఁగాని, నాఁటిబోటుల నల విమా♦నమునుగూర్చి
యిపుడిపుడె యాయితంబు సే♦యించిపలికె, నన్ను సానుగ్రహాలోక♦నములఁజూచి.

కం. అమ్మా నీపతి నిజనగ, రమ్మునకుం జనియె నిపుడు ♦ గ్రక్కున నీవుం
బొమ్మా మేలగుఁ జక్కర, బొమ్మా యని భద్రవస్తు♦వుల నిడి పనుపన్. ౧౪౬.

కం. వచ్చితిమీ యనుపదమున, నిచ్చటికై యిప్పు డిపుడె♦ యింతకు మునుమీ
రిచ్చటఁ గాంచితి మనుమీ, ముచ్చట కెంతయును స్వాంత♦మున వింతయగున్,

గీ. అనుచుఁ దనవ్రేలి నుండి ము♦న్నానవాలు, పనిచి నట్టిది యిదియె గై♦కొనుఁడటంచు
నుంగరమెడల్చి నాచేతి♦కొసఁగు నపుడు, నాకరాంగుళిఁజూడశూ♦న్యముగఁదోఁచె.

కం. దొంతరవింతలచే నిటు, దంతుర మగు భ్రాంతి దోఁగి ♦ తల్లడపడు నా
స్వాంతంబు చెదర నచ్చటి, కంతట నారదమునీంద్రుఁ♦డరుదెంచె వడిన్. ౧౪౯.

ఉ. వచ్చిన వానిఁగాంచి తగు♦వైఖరి మన్నన చేసి యేమి రా
యిచ్చటి కిప్పు డీయతివి♦శృంఖలుఁడైనమహానుభావునిం
దెచ్చితి వీశ్వరా యని మ♦దిం దిగులొందుచునున్న నాతలం
పిచ్చనెఱింగి యాతపసి♦యిట్లనె నల్లన సస్మితాస్యుఁడై. ౧౫౦.

శా. ఓహో యేమిది విన్నఁబో టొొదవ నే♦దో వింతయో చింతయో
మోహంబో మదిఁ దోఁగినట్టుల యథా♦పూర్వాననశ్రీసము
త్సాహాకారవిచేష్టితస్థితులచే ♦ స్పష్టంబుగా నాత్మలం
దూహింపం దగి యుండె దీసురశచీ♦యుక్తుండవై వాసవా. ౧౫౧.

గీ. అనిన నప్పటి నాస్థితి♦యంతవట్టుఁ, దెలుప నాలించి పలికె న♦ద్దివ్యబోధ
మహితుఁ డిదియెల్ల నల్పసా♦మ్రాజ్యమత్తమతి వయిన నీదుదుర్మో♦హగతినె కద్దె.

గీ. ఇంత దుర్మోహమతివిగా♦వేని నన్ను, నతివిశృంఖలుఁడైనమ♦హానుభావుఁ
డని తలంతువె దేవర్షి ♦నగుట నాకుఁ, ద్వద్విచారంబు నుడుప రా♦వలసె నిపుడు.

మ. నిగమాంతంబులు నిట్టివాఁడనుచు వ♦ర్ణింపంగ లేవన్నచో
జగదీశుం గనుఁగోఁ దరంబగునె మ♦త్సంసారమోహాంధుఁడై

తగువిభ్రాంతహృదంతరంగులకు యత్నంబెంతఁ గావించినన్
భగవద్భక్తుల కట్లుగా కతఁడు చూపట్టుం గదా యంతటన్. ౧౯౪.

మ. తనభక్తుండను నేను గానొ నను వాత్సల్యాతిరేకంబునం
గని స్వీయంబగుదివ్యవిగ్రహముసాక్షాత్కారముం జేసి ధ
న్యునిఁ గావింపఁగ రాదొ యంచనెదవేమో నీవు భక్తుండవై
న నతం డిట్టు లుపేక్ష సేయునె సురేంద్రా యేల యీదుర్భ్రమల్. ౧౯౫.

కం. విను భక్తుల తెఱఁ గెఱిఁగింతును గోప్యము దృశ్యమగుచుఁ దోఁచిన యది యె
ల్లను వారలు శ్రీహరి భావనఁ జూతు రతఁడు జగన్నివాసుం డగుటన్. ౧౯౬.

కం. హరి సర్వత్ర కలండను,బరమార్థము నెవ్వఁ డెఱుఁగు భక్తుఁడు వాఁడే
హరియు న్వానికె యెల్లెడఁ, గరుణించుం దనదుమూర్తిఁ గనుభాగ్యంబున్.

గీ. తరలి వైకుంఠ పురికి నీవరిగి యందు, నెందు గోవిందుఁ డుండునో యెపుడునన్నుఁ
బిలువ నంపించునో యంచు దలఁచు చుంటి,గాని దృఢభక్తిధ్యానింపఁగడఁగ వైతి

మ. గురుభక్తిన్ గుఱినిల్ప నేర కలవైకుంఠంబుఁ బ్రోలంచు న
వ్విరజన్వాహినియంచు నత్తులసి నుర్వీజాతమంచున్ ఖగే
శ్వరశేషాదుల నిత్యసూరులనుచున్ భావించితే కాని య
వ్వరమేశప్రతిబింబబుద్ధి మదిసంభావింపవై తక్కటా. ౧౯౯.

కం. ఎక్కడి శారీ జన్మం, బెక్కడి యితరాంతరంగవృత్తిజ్ఞత్వం
బక్కడిఁది యెఱుక దొరకొను, టక్కడ హరియే చరాచరాకృతినుంటన్. ౨౦౦.

కం. హరిమాయ నెఱుఁగ నెవ్వరి, తరమా పరమాత్ముఁ డెటుల తలఁచిన నటులౌఁ
బెరమాటలేల భ్రమయుట, సురమాన్యరమాధ్యమహిమ చొప్పున నె సుఖీ.

కం. నీ వెపుడు సపరివారుఁడ,వై వైకుంఠమున కఱిఁగి తప్పవె యిచటన్
నీవిధమున సొకమాయా,దేవేంద్రుని సపరివారుఁ దివిరి సృజించెన్. ౨౦౨.

ఉ. అంతట నూరకుండక త్వదంగన యైనశచీవధూమణిన్
స్వాంతమునందు భ్రాంతి దొలఁ గాదకయుండఁగ శీలరక్షణం
బెంతయుఁ బ్రేమఁ జేయ మది నెంచి రమాసతిచేత నామె శు
ద్ధాంతమునందునుంచుటకునై పిలిపింపఁగఁ జేసె వేల్మిడిన్. ౨౦౩.

గీ. అపుడు శచి కానవాలు నీ♦వంపి తనిన, యుంగరము శౌరిమాయా స♦ముద్భవంబె
యిపుడు నీ చేత నదితిరో♦హితవిధంబు, గనుటయును శౌరిమాయా ప్ర♦కల్పితంబె.

గీ. నీవు స్వర్గంబునందు లే♦నితఱి నచట, నెగడు కర్జంబు లేరీతి♦నగునొ యంచు
నీతలను భార మెల్లనుం♦డెనను బుద్ధి, పుట్ట హరి నిన్ను సిలుగులం♦బెట్టఁ దలఁచి.

గీ. శారికాదంభమున నిన్ను♦ శౌరికాని, మాటల నహంక్రియాగర్వ♦మదము లణఁచి
కాదు కాలాంతరంబునఁ♦గాని నేఁడు, హరిపదాలోకనంబు పొ♦మ్మనుచుఁబంచె.

కం. గెంటని కృప నంటినమతి, వెంటనె శచినింటి కనుప♦వే యని సిరి వా
ల్గంటి కెఱిఁగించి హరి తెఱఁ, గంటి దౌరా పనిచె నా మె♦గ్రఖ్యాన నిటకుఁ.

గీ. ఈశచీవధూటి♦ యిపుడు చూపినయట్టి, మాయయుంగరంబు♦ పోయె నపుడె
నీ ముద్రవేలిదైన♦ నిజమైనయుంగరం, బిప్పు డుండుఁ జూడు♦మీ సురేంద్ర. ౨౦౮.

కం. అనున పుడు నాకరాంగుళిఁ, గనుఁగొనుచో నంగుళీయ♦కసమేతంబై
కనుపట్ట నచటి వారల, మనంబు లద్భుతరసైక♦మగ్నములయ్యెన్. ౨౦౯.

గీ. మఱియు నమ్ముని యిట్లనె♦ మఘవ నీకు, గురుగురూపాయచాతురీ♦గురుతవలనఁ
గలుగు కాలాంతరంబునఁ♦ గమలనాభు, దర్శనము క్షీరవారాశిఁ♦ దప్పకనుచు.

గీ. ఇదియనఁగ నెంతవింత నీ♦మది కొకింత, భ్రాంతిమాత్రంబె కలిగె ని♦ప్పటికిముందు
నాటున స్వప్నతా త్త్రి యం♦తటల లభించు, నిష్టసంసిద్ధి యని తెల్పి♦స్వేచ్ఛ నరిగె.

గీ. ఇన్నివిధముల హరిశక్తి♦ యిట్టి దనుచు, నెఱిఁగి యెఱిఁగియు నల్పసం♦మృద్ధిగర్వ
పరవశుఁడనై చుఁబడరాని♦ పాట్లఁబడితిఁ, గాని యిడుమల విడనాడఁ♦గలిగె నిపుడు.

కం. ఆ సంయమి పలుకగునను, నాన న్నాసంశయంబు♦ లడఁగె న్నేడు తే
లా సన్నము లయ్యె శ్రమము, లాసన్నము లయ్యె రమలు♦ హరికృప నింకన్.

చ. సురవరులార సూరిపతి♦శుద్ధుఁ డుదారుఁడు దక్షుఁ డైనయా
గురుఁడు గురుండు మంత్రియును స♦ఖుండును నియంతయునై స్వనీతిచా
తురి నను నెల్లకర్జములఁ♦ దోడ్పడి కావఁగ నావగ ల్నిరం
తరముగనుండు నే మది ము♦దంబు పదంపడి కూడకుండునే. ౨౧౪.

ఉ. ఈ మహనీయబుద్ధి బలమే కద నా కదనైనచో రిపు
స్తోమములన్ జయించు నెఱచూపును నేపును మాపు నోపి స
ర్వామరసామరస్యకలనైకదశన్ఘటియించు నేఁడు శ్రీ
స్వామికటాక్షముం బడయఁ జాలు నుపాయముఁ దెల్పుకుండునే. ౨౧౫.

క. అనవుం డాంగిరసుం డిట్లను నను నాత్మీయు నింతయగ్గించుట యొ
ప్పునె యిది యిట్లగునని సుర, ముని వలుకఁడె యతనిప ల్కమోఘము కాదే.

గీ. సాధనీయార్థమున కెందు సాధకుండు, గావలయునంచుఁ గోరుటగలదు గాని
సిద్ధమగునర్థమునకుఁ గాంక్షించు టెందుఁగలదుసాధకుఁడొకఁడుగావలయునంచు.

క. శారీవ్యపదేశశ్రీ, శౌరీరిత మైనయర్థసందర్భమునే
నారదమునియుం దెలిపెఁ గద, దా రూఢిగ దాని కన్యథాత్వము గలదే. ౨౧౬.

ఉ. ఇప్పుడె క్షీరవారిధి నహీనశయాను ఖగేశయాను బొం
దుప్పటిఁ బూను జానుజిగితోఁ దగు మేను మెఱుంగు రంగు బా
గొప్పగు గొప్పకప్పు మొయిలో యనఁ బొల్పగు శ్రీరమేను నే
చొప్పునఁ జేరి కొల్చుటకుఁ జొప్పడు నట్లొనరింపఁగాఁదగున్. ౨౧౭.

క. అన నందఱు నలమందర, మున నుండి పయోధితీరమును జేర గడం
గి నితాంతంబు నతాంతం, బు నుదాంతం బయినస్వాంతమున వెడలి రొగిన్.

క. మిహిరకులకలశజలనిధి, మిహికాకిరణానమత్సమీహితకరణా
వహబహు సుగుణాభరణా, ముహుర స్మద్వంశ పురుష పూజిత చరణా. ౨౨౧.

ఉ. కుంచితచిత్రకూటగిరికూటరటత్కరటత్క్షపాటదృ
ప్త్యంచలపాతపాటవస్ఫుటారభటీత్రుటితారికాటవా
పంచవటీతటీఘటితపర్ణకుటీనికటాటవీనట
త్కాంచనకృష్ణసారబలగర్వవిపాటనసద్విపాటనా. ౨౨౨.

తోటక. స్థిరగౌరవ మానసదృష్టజటా, యురభిఖ్య విహంగధృతోరుజటా
భరకృష్ణమృగాజినవల్కపటా, నిరవద్య కృపాకరనిష్కపటా. ౨౨౩.

శ్రీ మ హేం ద్ర వి జ య ము.

గ ద్య ము.

ఇది శ్రీమద్రామనామపారాయణపరాయణాతిధన్య కౌండిన్యగోత్రపవిత్ర దేవుల
పల్లికులపయఃపయోనిధికళానిధిసీతారామశాస్త్రిపౌత్ర వేంకట కృష్ణ
శాస్త్రిపుత్ర తమ్మనాభిధానాంతర వేంకటకృష్ణశాస్త్రినామాగ్ర
జన్మ త్రిలింగదేశాగ్రజన్మ సుధీవిధేయ సుబ్బరాయశాస్త్రి
నామధేయ ప్రణీతం బైనమహేంద్రవిజయం బను
ప్రబంధంబునందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

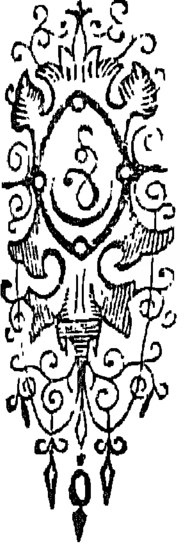
శ్రీసీతారామార్పణమస్తు.

శ్రీ ర స్తు.

శ్రీ మ హేం ద్ర వి జ య ము.

చ తు ర్థా శ్వా స ము.

హనుమత్కృతపదసం
వాహన సౌందర్యరచిత వాచంయమిస
న్మోహన రుచివిజితహరి
ద్వాహన రఘురామ సార్వభౌమలలామా. ౧.

గీ. అవధరింపుము శౌనకాద్యఖిలమౌని, మణుల కిట్లని రౌమహర్షణి వచించె
సుచిరపరిలబ్ధపువపత్య సురుచిరకల, మంజుసంజల్పమాధురీమహితఫణితి. ౨.

మ. కని రాచార్యపురస్సరంబుగ సురల్ గ్రావారితోఁ గూడి యిం
పునఁ బెంపార శరధిం బురారిశరధిం భూదేవికిం గట్టి వి
ష్ణుని పుట్టంబును శేషశాయి కి లసద్వారాభిరూప్యంబుచే
ఘనమై చొక్కఁగఁ జొక్కమైనశయనాగారం బదూరంబునన్. 3.

మ. కనదుత్తుంగతరంగహస్తముల సైఁగం జేసి యాత్మీయ ని
స్వనసంరంభమునన్ ముకుందుఁ డిదె యస్మన్మధ్యమం దున్నవాఁ
డని యాహ్వాన మొనర్చుచుం బృషతపాద్యం బిచ్చి తన్మాదరిం
చునదీనుం గని కార్యసిద్ధియగు నంచుం జాల సంతుష్టులై. ౪.

కం గురు ననమయోగవిద్యా, గురుఁ గని యుపయోగమై తగురుచిరతరవా
గురుఫణితి నచట నవు డజ, గురుఁ గనుయోగంబును నెఱుఁగు రుచిన్ వేఁడన్.

కం. శ్రీకారుణికు సదవనాం, గీకారుని నిత్యవిహితకిల్బిషచయభం
దీకారుని హరి నిచ్చట, సాకారునిగాఁ గనంగనగు భక్తులకున్. ౬.

మ. ప్రణమద్వశ్యుఁడు పాపకోపదురభి•ప్రాయాద్యదృశ్యుండు కా
రుణికస్వాంతుఁ డనంతుఁ డెవ్వఁ డెవ రే•రూపంబునన్ భక్తిభూ
షణవీక్షణభాషణంబులను ని•ష్పన్నార్తిఁ గీర్తింతురో
యణుమాత్రంబును వేఱులేక తఁడు ప్ర•త్యక్షుంబగున్ వారికిన్. ౬.

కం. నావుడు సురలందఱు నీ•వే వినుతింపఁదగుసద్వి•వేకివి గాకే
మేవిధి నుతిఁ జేయంగల, మావిశ్వజనీను మహిమ • నన నతఁడు దాన్. ౭.

ఉ. ప్రాఙ్ముఖుఁడై కరంబులు శి•రంబున మోడ్చి నిరంతరంబు తా
వాఙ్మనసప్రవృత్తు లెడ•వట్టఁగ నిశ్చలరూఢనిష్ఠస
మ్యఙ్మతియై యతీంద్రియచ•యస్థితివిస్మృతవిశ్వచేష్టచే
దృఙ్మిళదేకలక్ష్యనియ•తిం దగ నిర్గుణతత్త్వచింత చేన్. ౮.

గీ. కొంతవడి నిర్వికారని•ర్గుణసమాధి, నంతరంగంబు నిస్తరం•గాత్మబోధ
పరిణతానందరసమయ•త్వమునఁ బొదలి, యంత సగుణవిధోపాధి•నధిగమించి.

సీ. నవనీరదేందీవ•రవనీతమాలప,ల్లవనీలమణిలీల • నవధరించి
శతభానుమండలో•దితభానుమండలాం,చితభానుభావశా•లితవహించి
విమలోరువిస్ఫుర•త్కమలోదరసమగ్ర, తమలోచనాంతవి•భ్రమముగాంచి
యసమానచంద్రికా•లసమానధాళధ,ళ్యసమానవద్యమా•పసరహించి

తే.గీ. మించు ఘనకాయ మొఱవు దీ•పించుచాయ, చల్లనగుచూపు మందహా•సంపుఁగోపు
గలిగి రాణించు దివ్యమం•గళమనోజ్ఞ, మైన తేజంబు ప్రోలఁ బ్ర•త్యక్షమైన.

ఉ. పెన్నిధిఁ గన్న పేదవలె • వేదనఁ బాసినవాసితాభ్రసం
పన్నిధియౌతదాకృతి ర•మాపతి దంచుఁ దలంచి సేవకా
పన్నగభేదవజ్ర మగు•పన్నగశాయి వెసం బ్రసన్నుఁడై
సన్నిధి చేసినాఁ డనుచు • సంతసమందుచుఁ జూచుచున్నెడన్. ౧౨.

మ. మృదులం బంబుజడంబరం బుపనిష•న్మృగ్యంబు యోగిచ్ఛటా
హృదయాగారవిహారధీరము మహు•శ్శ్రీహస్తసంవాహనా
స్పద మాకాశధునీజనిగృహ మజ•త్వప్రఖ్యసర్వోత్తమా
భ్యుదయశ్రీదము శౌరిపాద మెదుటన్ • మున్ముందు చూడం దగెన్. ౧౩.

ఉ. క్షీరపయోధినుండి దరిఁ • జేరగజేంద్రుని పట్లఁ బండ్రిని
ష్కారణదోషముల్ సలిపెఁ • గాన మమున్ బదపత్యతాదురా
కారులఁ బ్రోవవే యనుచుఁ • గాల్గఁ బెనంగెడు నక్రపోతముల్
నారహిమించు నవ్వనజ•నాభునిజంఘులఁ గాంచె నంతటన్. ౧౪.

గీ. ఊర్వశి కరిష్ట మనుమాట • యుండెఁ గాన, రంభ కేలయరిష్టమై • క్రాలకుండు
ననఁగఁ దగుశౌరి యూరుద్వ•యంబునందుఁ, గొంతసేపు వసించె న•గ్నుని చూపు.

క. పొందుప్పటి-తాసె బిగిం, బొందుప్పతిలంగ నెల్ల•పుడు సజ్జనతా
నందకమై యొప్పెడు నల, నందకమునఁ దనరు కటి గ•నం దగె నంతన్. ౧౬.

గీ. అఖిలమునకుఁబితామహుఁ•డా విరించి, యిదియ తని కెన్న మాతామ•హియగుఁగానఁ
దనకొంకించుకయుండుబాం•ధవము గలద, టంచుహరినాభిసరసి సే•వించెగురుఁడు.

సీ. ముగ్ధలీలావళీ•స్నిగ్ధనీలావళీ, సరళసోపానాగ్ర•సరణిఁబోవఁ
గ్రేవశ్రీవత్సమన్•క్రీనీడపై జాడ, హరియురస్సీమ గే•హాజిరమున
శుంభద్భుజోన్నత• స్తంభసంభృతమై జ, యంతికా గారుత్మ•తాక్ష్మశృంఖ
లామధ్యభాగప్ర•లంబమానానూన, కౌస్తుభమణిదీప•కళికదీప్తి

తే.గీ. యిదిగోఁ గనుమీమనోరథా•భ్యుదయరేఖ, యనుచుఁజూపింపనగ్గురుఁ•డరసిమురిసె
సరసిజాసనముఖసురై•శ్వర్యదాత్రి, భువనజనయిత్రి నందు నం•భోధిపుత్రి. ౧౮.

క. తిలకించి యకించనుఁ డి,మ్ముల మించిన పెన్నిధాన•మును గాంచిన య
ట్టుల సంతసించి గీష్పతి, పులకించిన మేనితో నం•ముత్సుకుఁ డగుచున్. ౧౯.

క. తల్లీ యోషిల్లోకమ, తల్లీ త్వల్లీలచేఁ గ•దా యవ్వాణీ
వల్లభముఖులెల్లను సం, పల్లాభోల్లసితులై ప్ర•వర్తిల్లు టొగిన్. ౨౦.

క. ముక్తాహారులు నవిరళ, ముక్తాహారులును సుహిత•భూరిరసోద్య
ద్భక్తులు నగుదురు గద త్వ, ద్భక్తులుగా గణుతిఁ గనిన•వారలు తల్లీ. ౨౧.

సీ. కడుపేదలై డస్సి • కడుపేద నిల్లిల్లు, దిరుగువాఁడైన నీ•కరుణఁ గాంచి
వలువంతయును లేక • వలవంత దైన్యంబుఁ, జూపువాఁడైన నీ•పాపుఁ గాంచి
నిలువనీడగఁ జూడ• నిలువ నీస్థలియయ్యె, యొనరువాఁడైన నీ• నెనరుఁ గాంచి
మాఱుమానిసికి వే• మాఱు మానసపుఁ బెం, పుడుగువాఁడైన నీ•యడుగుఁ గాంచి

యసమశాల్యన్నములయుఁ జీనాంబరంబులయును మత్తేభసౌధంబులయుఁ గుటుంబ
పరిజనంబులయును బెంపు పరిఢవిల్ల, భూరిసామ్రాజ్యుఁడగుఁగదే భువనజనని!

క. అని యెన్నేనివిధంబుల, ననిమిషగురుఁ డిందిరామహాదేవిని బే
ర్కొని యామెసుప్రసాదంబునఁ దిరమగుసిరి నొసంగు పోఁడిమిఁ జూపన్.

క. మన కిఁక శాశ్వతసంపద, లొనగూడె నటంచు మోదమందుచు మఱియా
ఘనమూర్తి యితరలసదప, ఘనసందర్శన మొనర్పఁగాఁ గడఁగుటయున్. ౨౪

గీ. పొందుగా నంతఁ గటినద్ధనందకేత, రాయుధచతుష్క మైనశ్రీహరిభుజాచ
తుష్టయమునందు నిలిచి సంతుష్ట మయ్యె, ననిమిషస్వామిగురువిలోకనచయంబు.

చ. కమలజసూతి ఫాలఫలకంబులఁ బుట్టువుచంద మేకశా
లమున లిఖింప దాసపటలంబున కొక్కటఁ జక్కగాఁ బుమ
ర్థముల నొసంగ నాలుగిటిఁ దాల్చెనొకో యన నొప్పు శౌరిహ
స్తములకు మస్తకంబు వినతం బొనరించె గురుండు భక్తితోన్. ౨౬

గీ. కంధరాభిఖ్యభువనవిఖ్యాతి గాంచి, గర్జితసూర్ఘర్జితధ్వని గణుతిచేఁ ద
నర్చువైకుంఠుకంఠంబున కుపకంఠ, మున సముత్కంఠ గురుఁడు చూపులఁ గదించె.

క. మానసమున గురుఁ డాహరి, యాననరుచి నలువ గన్న యాననరుచిర
శ్రీనలరు దానిఁ గని యస, మానసముల్లాసభాసమానుండయ్యెన్. ౨౮

మ. దివిజామాత్యుఁడు స్వామికార్యఘటనాదీక్షైకదక్షుండు శ్లా
ఘ్యవివేకుండు పదాదిగాఁగ ముఖపర్యంతంబు నత్యంత భ
క్తివిశేషంబున నంబుజోదరునిమూర్తిం గాంచి సాక్షాత్కరిం
చె విరించాదికదుర్లభుం డనుచు నత్యంతప్రమోదంబునన్. ౨౯

క. బడి బడి సాష్టాంగముగాఁ, బడి వడిమ్రొక్కు లిడి లేచి పలునుడువులఁ బ్రా
నుడువుల నుడియడిదపుదొర, నుడుగక కడుభక్తిఁ బొగడుచుండఁగ హరియున్.

గీ. గీష్పతినిఁ గాంచి నీవు వాస్తోష్పతియును, సురలనను జూడనిటకువచ్చుటరొఱింగి
ధ్యానగమ్యుండఁ గానఁ బ్రత్యక్షమైతి, నీకు మాత్రంబె సురపాలనైకలోల.

క. మెచ్చితి నీనచ్చరితకు, వచ్చినపనిముచ్చటించి వర మడుగుము వై
యచ్చరకులదేశిక యన, నచ్చతురుఁడు విన్నవించె హరి కిప్పగిదిన్. ౩౨

గీ. ఏను వాస్తోష్పతియు సుర । లిటకు నిపుడ, వచ్చుట యెఱింగినట్టి స । ర్వజ్ఞమతికి
దేవరకు విన్నపము సేయఁ । గావలెనె మ,దీయవిజ్ఞాపనం బాది । తేయవరద. ౩౩.

ఉ. శ్రీవర దేవరం గనుట । చేతను జేతనులాజవంజవ
ప్రావరణంబువాసి సత । తైనభవత్పదసేవనంబునం
బావను లౌచు నిత్యవిభ । వంబును గాంచి సమంచితానుమో
దావహులై సదాసుఖితు । లౌదు రటంచు వచింత్రు కోవిదుల్. ౩౪.

గీ. అట్టిదేవరదర్శనం । బైనపిదప, వెఱ్ఱివాఁడైనఁ గోరునే । వేఱె వరము
నమృతవారాశిలో నోల । లాడఁ గాంచి, గంజికై యాసపడెడి ము । ష్కరుని కరణి.

కం. దేవర పాదసూపుట కా, దే వర మన వేఱె యున్న । దే వరవరటా
దేవరథ సంయమీశ్వర, దేవరచితవినుతిపాత్ర । దేవ రమేశా. ౩౬.

కం. నీ వొనరించినజగములు, భావింపఁగ స్వర్గమర్త్య । పాతాళంబుల్
దేవమనుష్యాసురులకుఁ, దావలములు తత్క్రమంబు । దప్పానె యెపుడున్. ౩౭.

గీ. సంజ్ఞ త్రిదశాలయం బని । స్వర్గమునకుఁ, దనరు బలిసద్మ మనుచుఁ బా । తాళమునకు
నమరు నది యిప్పు డేల వ్య । త్యాస మొందు, సత్యనిర్మాణ నీకటా । క్షంబు గలుగ.

గీ. మాది మాకిచ్చుటయె మడి । మాన్య మిదుట, యనుచుఁ బ్రాకృతుఁ గోరిన । యటుల మిమ్ముఁ
గోర నేటికి మున్నెయె । వ్వారి కెద్ది, యుచితమగు దాని నటు చేసి । యుంటఁ జేసి.

కం. బలి శుక్రుని ప్రేరణమున, బలభేదిని స్వర్గపురముఁ । బాయఁగఁ జేయం
బలమఱి మీచరణంబులఁ, గొలువం జనుదెంచె నిటకు । గోవింద హరీ. ౪౦.

సీ. దితితనూభవచండ । హతులకు దశశతాం,బకు వీఁపు నబ్బులు । పంచ మయ్యెఁ
బలలాశికుట్టాక । ములకు వేఁడివెలుంగు, కొమరుని తల సంత । కుండ యయ్యె
దైత్యకరాసిక్షి । తముల కంబుధిసాధు, మే నూరిదరిబొడ్డు । మేడి యయ్యె
దనుజాంగుళీప్రపీ । డనముల కర్థేశు, చెవిదోయి కిన్నెర । చీల లయ్యెఁ

తే.గీ. గొమ్ము లేనుంగులే ధావ । న మ్మొనర్ప, నేమి చెప్పఁగవలయును । దోమలగతి
ననిన గతిఁ గోణపులఁ బేరు । కొనఁగ నేల, చెదరియొక్కొక్కమూలవా । రొదిగి రపుడు.

గీ. దీనజనతార్తిసంహారి । దానవారి, శౌరి యనుఖ్యాతి నిల్పుకో । సమయ మిదియె
శిష్టరక్షణ దుష్టసం । శిక్షణములు, నీవు పూనిన పూన్కలు । గావె దేవ. ౪౨.

మ. అని సాష్టాంగముగా వడిం బ్రణతుఁడై యాదేవదేవాంఘ్రులం
దనమూర్ధంబున సోఁకుచున్ శరణు దైత్యవ్రాతగర్వాపనో
దనదీక్షాపర ప్రోవవే మము సురేంద్రత్రాసనిర్వాపణా
యనుచున్ లేవక యున్న శౌరి కరుణాయత్తైకచిత్తంబునన్. ౪౩

గీ. అఖిలసజ్జనలోకాభయప్రదంబు, లైన నాంఘ్రిభుజంబుల నతనిఁ బొదివి
లేవఁగా నెత్తి యిట్లను దేవమంత్రి, యీయుపేక్షకుఁ గారణం బెల్ల వినుము.

చ. కులబలసంపదాదులు దగుల్కొనహత్తినమత్తవృత్తి యె
ట్టులు దొలఁగుం దదున్నతి కడుం దగుచుండినయంతవట్టుఁ ద
ద్బల ముడివోయి నప్పుడు గదా యిది యిట్టి దటంచు నాత్మలం
దెలివి వినీతి నీతియు విధేయతయుం సమకూరు నేరికిన్. ౪౫

కం. బుభువిభుఁ డితఁడు త్రిలోకీ, ప్రభుతాప్రభవప్రభూతపటువైభవగ
ర్వభరంబునఁ దజ్జ్ఞత దప్పి భవానీప్రసాద మభిభవించెం బెలుచన్. ౪౬

చ. ఒరుఁ గని యాదరింపమియె యొప్పదు తప్పగు విప్రుఁ జూచి స
త్కరణ మొనర్ప కున్కి కొఱగాదు తపస్వుల నెందుఁ జుల్కఁగా
నరయుట శైవులందు వినయం బె నయింపమికాని మాట వా
విరి మనయత్రినందను నుపేక్ష యొనర్చినఁ జెప్ప నేటికిన్. ౪౭

శా. శర్వాణీకరుణానులబ్ధమనియా సన్మాలికావృత్తము
న్గర్వాకేశుఁ డెఱుంగఁజాలఁ డట పోనీ దాని కేమయ్యె నా
సర్వేశాంశమునన్ జనించినమహాశైవుండు దుర్వారుఁ డీ
దుర్వాసుం డని మున్నెఱుంగఁడొ ప్రశస్తుండయ్యె వ్యర్థంబుగాన్. ౪౮

కం. ఆవరమునిశాపచ్యుతి, గోవిందుఁడె కలఁ డటంచుఁ గొనకొని సదయుం
డై వాక్రువ్వక యూరక, యే వెడలినఁ గ్రమ్మఱింప నెవ్వరి తరమా. ౪౯

కం. ఐశ్వర్యదాత యప్పుర, మేశ్వరుఁ డని మోక్షదాత నేనని శశ్వ
ద్విశ్వప్రఖ్యాతోక్తుల, విశ్వాసంబునను సంభవించునె యిడుమల్. ౫౦

కం. ఏ నన నీశ్వరుఁ డన నిం, తైనను భేదంబు కలదె యదియెఱుఁగక దు
ర్జ్ఞానులు గొందఱు భేదము, గా నెంతురు వారి కెట్లు గలుగును సుగతుల్. ౫౧

కం. నేనజుఁడనై సృజించెద, నే నేయై పెంచెదన్మ•హేశానుఁడనై
పోనడఁచెద వారలు ని, క్లేనెరపెద రేది భేద•మీమువ్వురకున్. ౫౨.

ఉ. మామకభక్తుఁ డెవ్వఁడో స•మస్తము నాతఁడు మన్మయంబుగా
నేమదిలోఁ దలంచు నతఁ•డెద్దియు భేదముగాఁ దలంపఁడే
మేమె మదన్య మున్నదని•యెంచినచో నిఖిలాత్మభావము
న్లేమి ఘటించు నాకపుడు•లేదుకదా తగుదారి వానికిన్. ౫౩.

కం. ఈశ్వరభావనచే న,స్నైశ్వర్యంబునకుఁ గొలిచి•యవ్వలి నిత్యా
నశ్వరసుఖమునకై గరు,డాశ్వునిఁగఁ దలంచి కొలువ•నగు వాంఛాప్తుల్. ౫౪.

గీ. ఈశ్వరానుగ్రహములేని•యెడనొకండు, శాశ్వతైశ్వర్యములనొందఁ•జాలఁడెపుడు
నాయనుగ్రహమును గోరె•నా తదీయ, విత్తము హరింతు నిది లోక•విశ్రుతోక్తి.

మ. సిరి సంపూర్తిగ నున్నవేళ మదవ•చ్చేతోభిమానంబునం
బరమార్థమ్మొక యింతయైన మదిలో•భావింపఁగా లేక ము
ష్కరులై కొందఱు కన్నుఁగాన రదివ్రాఁ•గాంక్షింతు రింకెవ్వడే
వ్వరిమూలంబున వెండియుం గలుగు సం•పల్లాభమంచార్తులై. ౫౬.

కం. ఇంకేల పెక్కునుడువులు, శంక యొకింతయును లేక•చనుఁ డిపుడు నిరా
తంకముగఁ బంపెదను మీ,సంకటములు దీఱ బలి ర•సాతలమునకున్. ౫౭.

కం. నావుడు గురుఁ డిట్లను నో,దేవా దేవాధిపాది•దివిజావళికిన్
భావత్కపాదదర్శన, భావుకము నొసంగవలయు•భక్తార్తిహరా. ౫౮.

కం. ఓదేవ వారికెని మీ,పాదాంబుజరసముఁ గ్రోలు•భాగ్యము దొరకం
గాఁ దలఁతు నిపుడ యేక,స్స్వాదునభుంజీత యనెడు•వాక్యము వినుటన్. ౫౯.

కం. పలుమఱు శ్రీహరిగురునిం, దలఁపు తెలుపు మనిన నింద్రు•నాకమునందు
న్నిలుపు మని కోరె స్వార్థముఁ,దలఁపరు కద స్వామికార్య•తత్పరు లెందున్.

కం. అన నవ్వుచు నటుకాని, మ్మని హరియు ననుగ్రహింప•నాంగిరసుండుం
దన పిఱిఁది సురల కరిదిగఁ, గనుఁగొనుఁడని చూపి చెప్పఁ•గాఁ గన్టెదుటన్. ౬౧.

మ. కని రింద్రాదిసురుల్ముకుందునిఁ బయః•కల్లోలమాలాపృష
ద్ఘనముక్తాఫలచారుతోరణలస•త్కాదంబినీకాయమా

వనితాంతాంచదనంతమంటపగతానంతస్ఫటానంతశో
భనశయ్యాంతరశాయి భక్తగణసంపద్దాయి సేవ్యుమ్మడిన్. ౬౨

కం. కని సాష్టాంగప్రణమిత్యతనులై భక్తిప్రసక్త్యతనులై గతయా
తనులై సఫలచిరప్రయత్నతనులై వినుతించి రివ్విధంబున వరుసన్. ౬౩

కం. నలువకు నిది యీదృశమని, పలికి నిరూపింప వలనుపడ దెద్దియొ యా
వెలుఁగుం గనుఁగొంటిమి యిక, గలుగదు కద దోసఁగు టిర్లుఁగడలుకొనంగన్. ౬౪

గీ. జలధిపాత్రపయస్స్నేహా సర్పరాజ, వర్తిఫణమణిదీపాగ్ర వర్తికజ్జ
లప్రభునజాండభాండజాలప్రభు నినుఁ, గంటి మోహాంధవృత్తిఁబోఁగంటి నధిప.

గీ. కృష్ణవర్త్మాహ్వయంబు నాకింత వట్టు, మలినమార్గుండ నగుటచేఁ గలిగెఁ గాని
కృష్ణ నినుఁ గాంచుదారి నే నిపుడు కనుట, నలరె నిర్దుష్టసాధ్వర్థమై ముకుంద.

గీ. దితిజగణభయరోగాధమత వహించ్యుటను గదా నే గదాధరుండ ననుపేర
నుంటి నింతకును గదాయుధవహింతు, నిఁక గదాయుధధారినామక యశంబు.

కం. అజ "నేతిబీర" వలెఁ బు, ణ్యాజనుం డని నాదు పేరు వ్యర్థము సుమ్మీ
ప్రజ లెఱుఁగ నింతదనుక, న్నిజమవిసంవాది యయ్యె నేఁ డది నాకున్. ౬౮

ఉ. కట్టడిఁ దొట్టి దానవనికాయము కాయమునందు హస్తము
ల్గట్టిగఁ బట్టి పాశములఁ గట్టుటఁ బట్టి జగం బెఱుంగ నే
బెట్టుగఁ బాశహస్తసమభిఖ్య వహించితి నిన్ని నాళ్లు నా
కట్టి సడి న్నుడి న్విడువ నయ్యెఁ గదయ్య ముకుంద యియ్యెడన్. ౬౯

ఉ. నాదు మహాబలుం డనెడు నామము మిక్కిలి సత్త్వహీనుఁడ
న్వాదు ఘటించె దైత్యబలవర్గబలార్భటి కాఁగ కేడిటం
బేది పలాయనప్రవణవృత్తి భజించుట నింతకాలమో
శ్రీదయితా భవత్కరుణచే నిపు డొందె బలాధికార్థమున్. ౭౦

చం. దనుజులు బల్మిఁ గల్మిఁ గొని దర్పమునం బురమాక్రమింపఁగాఁ
గనుకని భీతిఁ బర్వ నలకావిభుఁడం చొరు లింతకాలము
న్ననునల కుత్సితప్రభుఁ డనం దగు నర్థముఁ దోఁపఁ బిల్వనుం
టిని గద యింక నీకరుణ నే నలకేశ్వరసంజ్ఞ నొందెదన్. ౭౧

కం. కరికృత్తివసానత చే, బరఁగితి ము న్నేనుఁ గృత్తివసనుఁడన న్నే
డరిహృతసర్వస్వత చే, ధరియించిన యకొ్కుఅంతఁ దప్పెఁగద హరీ. ౭౨.

కం. అని యింద్రాదిదిగీశులు, తన తన పడినట్టి కష్టదశ లిట్లెఱిఁగిం
చి నుతించి రేకముఖముగ, నెనసి పురస్థాయిఫణధరేశ్వరశాయిన్. ౭౩.

దండకము—శ్రీమన్మహానర్ఘరత్నచ్ఛటోదారకోటీరకోటీరవిజ్యోతిరాటీకనోద్దీప్రవ పశ్యద్ఘనధ్వాంత విభ్రాంతికృత్కుంతలాత్యంత కాంతాళికాంతాభి రామాననా యిందిరామాననాధీన నానాజగద్వల్లభా గల్లభాస్వన్మణీమండలాఖండలాలిత్య భాకుండలా కుండలీశానతల్పా యురస్థాయితల్పా సదానిర్వికల్పా కనత్కౌస్తు భాకల్పకా సత్యసంకల్పకా భక్తబృందాలయాళిందకల్పా యనల్పానుకంపా మతీ భూరిశంపాతతిద్యోతమానాంబుదాడంబర శ్రీసమాలంబిజాంబూనదా చ్ఛాంబరాంగప్రభా సుప్రభావా శుభావాస వాసంతవేళాప్రఫుల్లప్రసూనప్రతా నోల్లసన్మల్లికావల్లికాకారరేఖానఖాళీమయూఖా ప్రవజాభంగగంగానుషంగాం ఘ్రిపద్మద్వయా యద్వయా చిద్విలాసా కలాసాదరా ఖేదరాహిత్యకృత్యాతి పాండిత్యనిత్యాదరా మేదురామోదదామోదరాపాదసేవైకహేవాకభావాకలంక స్థితింబొల్చులోకంబులోకంబుహస్తా నిరస్తాఖిలాంహస్తమస్తోమవృత్తి న్సమస్తప్ర శస్తప్రకర్షోపపత్తిం బ్రవర్తించి యంచద్వివేకాతిరేకంబులై యంబుజప్రోద్భ వాదు ల్నిరూపింపఁగా లేనివిజ్ఞానసంపత్తికిం బాత్రభూతంబులై సర్వభూతప్రకృ ష్టానుభావంబుచే విశ్వభూతప్రభూ ! తత్క్షణంబే నమద్రక్షణాక్షీణవైచక్షణీ లక్ష్మీ తాక్షుద్రదాక్షిణ్య మా నీకటాక్షప్రసారంబునుం జెంది యానందముం బొందుచు న్ఘోరదుర్వారనిస్సార సంసారకూపారపారంబునుం జేరి నీదౌపరత్వస్వరూపంబుఁ బ్రాపింపఁగా నోపు నోపుండరీకాక్ష యీయక్షయాజాండభాండంబులం గుక్షి నిక్షిప్త విక్షిప్తముల్సేసి రక్షించుదీక్ష ల్నిరీక్షించు నీ వేల నీవేల నీవేల నుద్వేల దుర్వక్రమాభీల విద్విట్కృతో ద్వేగయోగార్తి ఘోషించుమ మ్మేల రాకుందు వంచుం గడు న్సమ్మి యుండం గృపాయత్తచిత్తంబునం దత్తఱం బంద నీకుండ నీవ్యూహలీలాసముత్సాహ మాదివ్యదేహంబు దర్శించు భాగ్యంబు మాకుంబ్రసా దించితే నింతకు న్మున్నుగా నెన్నియో వైభవోదాత్తలీలావతారంబులం బూర్ణ తిర్యక్స్వరూపంబుగా నర్ధతిర్యక్స్వరూపంబుగాఁ జూపి పాపిష్ఠరక్షఃకృతోప

ప్లవంబు న్నివారించి తీ వింక మాయంకిలిం దీర్పఁగా నివ్వు డొక్కింత యేదేని యుం బిన్న నైయున్ననుం బన్నుగాఁ జెన్నుగా వన్నెఁ గాన్పించి వర్ణింపఁగా వర్ణియానట్టిరూపంబుచే నేవు దీపింపఁగా నోపరంధామ యుద్దామసా మర్థ్యమముం జూపవే పాపము ల్బాపవే యాపదుద్ధారకా కోపకావట్య నిస్తారకా సచ్చిదానందకందా సదాస్పంద గోవింద మమ్ముం దరిం జేర్చి కాపాడవే దేవదేవా నమస్తే నమస్తే. నమః. ౭౪.

మం. అని యాసర్వసుపర్వ లాత్మదశ లాత్మాభీష్టము ల్విన్నవిం
చిన భక్తాభయదానదక్షుఁ డగులక్ష్మీపక్షుఁ డబ్జాక్షుఁ డి
ట్లనియె న్వారలఁ జూచి మీచిరతరాయాసంబు లిం కుండునే
చనుఁడీ మీరలు మీయథాగతముగా నంత్యక్తసంత్రాసులై. ౭౫.

కం. అన విని యాగీష్పతి యి, ట్లనియె న్నీ వానతిచ్చినది వరమే యై
నను సైరింపఁగవలె నెక, మనవి నొనర్చెద మరుత్సమాజశరణ్యా. ౭౬.

కం. దేవరసంకల్పంబ కదే విశ్వోత్పత్తిసంస్థితిలయంబులనం
గేవల మఘటనఘటనా, ప్రావీణ్యాత్మున కొకింత పనియే యిదియుఁ౯. ౭౭.

కం. చనుఁడీక శ్రమముండునె మీ, కనినంతనె వెలపు దొలఁగు నట వే యన్నం
బనినం దీరునె యాఁకలి, అని తనియక యున్నచో క్షుధితునకు నెందు౯. ౭౮.

ఉ. నేరము నేరు పెంచకుము నేరము నీకడఁ గోర్కెఁ దెల్ప నీ
వారముగాన నిట్లు బహువారము దెల్పఁగఁ జెల్లె మాకు నీ
సారముఁ దొల్లి చూపితి వి సారముఖోత్తమదివ్యమంగళా
కారము లూని యిప్పు డువకారము నే తను వూని సేసెదో. ౭౯.

కం. ఎప్పటి కెప్పగిదిని మ, మ్మెప్పటి వలెఁ బాదు కొల్పె దెటీఁగింపుము మా
యప్పా దార్ఢ్యస్థితికై, యిప్పాటనభీతమతులు కెఱుఁగఁగ వలసె౯. ౮౦.

గీ. ఏను జీవుఁడ ననియు నీవీశ్వరుండ, వనియు రూఢార్థసంజ్ఞవిఖ్యాత మగుట
మృధ్ఘటస్వర్ణభూషోపమేయ మగుచు, మనకుఁ దనరారుఁ గాదె సంబంధ మీశ.

చం. అన విని జీవుఁ గాంచి పరమాత్ముఁడు పల్కె దయాత్ముఁడై స్మితా
ననమున సంజ్ఞ రూఢమయిన న్మతి యౌగిక మైన నేమి న

న్గనుఁ గద వాఁడు భేద మని కాని యభేద మటంచుఁ గాని యె
వ్వనిమతి జీవుఁ డీశ్వరుని భాస మటంచు పృథక్త్వ మందునో. ౮౫.

గీ. ఏలకామ్యార్థు లైనమీ కిపుడు మోక్ష, సరణి యిట్టిది యని తెల్పఁ జాలదొకొ
యింతమాత్రం బెయీ తెల్వి దృఢము గాఁగ, మదిఁ గుదురుకొన్నెనో బుధ మాన్యచరిత

గీ. క్షణికమదమాత్రమున నిట్లు సంభవించె, నధిగతసుధర్ముఁ డైనబు ధాధిపతికె
నిత్యమదమత్తులకు నెట్లు నిల్చి యుండు, ననిశముగ స్వర్గభోగ మయ్యసురులకును.

క. అని యింద్రుఁ డవంక మొగమై, వనజాక్షుం డాన తిచ్చె వాంఛాలాభం
బొనగూడు నె తపమునఁ గా, కనఘుం బది సకలవాంఛి తార్థము లొసఁగున్.

మ. స్థిరపై నెప్పుక ళింగమండలమునన్ దివ్యస్థలం బస్మదా
దరణీయం బఖిలేష్టదాయకము సిద్ధక్షేత్రమై తార్క్ష్య భూ
ధర మష్టాక్షరిమంత్రరాజము సముద్యన్నిష్ఠ నచ్చోఁ బురం
దరభక్తిన్ జపియించు నాతనికిఁ జేతం జిక్కు నష్టార్థముల్. ౮౬.

కం. నీవచ్చో మితకాలం, బావిర్భూతప్రపత్తి నమ్మంత్రజపం
బావర్తించిన మదిలో, భావించినవాంఛితార్థ ఫలము లభించున్. ౮౭.

గీ. అని యనుజ్ఞ నొసఁగి యాంగిరసుని గాంచి, వనజనాభుఁ డిట్టు లనుచు నాన
తిచ్చె నేము నిశ్చయించినకర్జంబు, లెల్ల నొకట నిర్వహింపవలయు. ౮౮.

సీ. వచ్చినదారిగా వరుస దైత్యుల నెల్లఁ, బాతాళమును జొరం బనుచు టొకటి
మీమీపదంబుల మిమ్ము యథాపూర్వ, ముగ సంప్రతిష్ఠించు పూన్కి యొకటి
నను సుతుఁగ నందఁ దపం బును బొనర్చెదు నయ్య, దితి కశ్యపులకోర్కి దీర్చుటొకటి
తార్క్ష్య శైలాఖ్యసిద్ధక్షేత్రమహిమంబు, స్థిరముగా వెల్లడి చేయు టొకటి

తే.గీ. యిన్నియును మాదు వైదగ్ధ్య మెఱుకపడఁగ, నొక్కటరచింపనవతార మొందువార
మేము మీకోరినట్టుల యిపుడ పిన్న, యనఁగ వర్ణియనంగ మీ రరుగుఁ డనిన. ౮౯.

ఉ. దేవ మహాప్రసాద మని ధీరమతిం దగ సాఁగి మ్రొక్కి చో
నావనమాలి కన్మొఱఁగె నంత సుర ల్బలి దంద్రులందఱుం
గావరె యంచు నయ్యదితి కశ్యపులం గని తెల్ప గారుడ
గ్రావముఁ జేరి బంధురసరస్తటసీమ వసించి రందఱున్. ౯౦.

ఉ. అచ్చట నెక్కు-కూటతట•మం దుటజంబున నంబుజోదరుం
బొచ్చెము లేనిముచ్చటల•ముద్దులపట్టిగఁ గాంచు నిచ్చలన్
నిచ్చలు నిచ్చలంబయిన•నిష్ఠఁ దపం బదితిద్వితీయుఁడై
యచ్చపుఁబూన్కిఁ గశ్యప మ•హర్షి యొనర్ప వసించి హర్షియై. ౯౧.

కం. అరుణోదయంబునకు ము,న్నరుణోపముఁ డతఁడు లేచి•హరిఁ బొగడుచు బం
ధురగతిఁ సతితోరా బం,ధురసరసిఁ గృతావగాహ•నుండై యంతన్. ౯౨.

గీ. వాన రారంభవిధు లెల్ల•వరుస నందు,నెరపికొనిలేచి ధర్మప•త్నియును దానుఁ
బర్ణశాలకు నరిగి త•త్ప్రాంతసీమ, వెలయునశ్వత్థతరుమూల•వేదిఁ దరిసి. ౯౩.

సీ. అనతిదూరమున ద•ర్భాసనంబునకుఁ బ్రా,ర్శ్వమునందు నలఁతి పా•వలనువిడచి
సప్తకచ్ఛములతో•సరిమడమలుదాఁక, నునుఁబట్టుపరిధాన•మును ధరించి
దళముగా ముఖముఖ•స్థలముల గోపిచం, దనమున నూర్ధ్వపుం•డ్రములు వెట్టి
పద్మాసనస్థుఁడై•పైనిండ ముసుఁగుగా, నావిక ప్రావార•మలవరించి

తే.గీ. ప్రోలఁ దామ్రమయామల•స్థాలికయును,గేలఁ జిఱుతప్రవాళాక్ష•మాలికయును
గ్రాలఁప్రాఙ్ముఖుఁడైయర్ధ•మీలితాక్షుఁ,డగుచుమునిద్వాదశాక్షరిఁ•దగజపించు.

ఉ. ప్రొద్దున లేచి బంధురస•రోవరమందునఁ దీర్థమాడి పే
రొద్దికతో సమిత్కుశఫ•లోదకపుష్పము లంది యిచ్చుచుం
దద్దయు భక్తిమీఱ నిజ•నాథుఁడు చూడఁగ నీడగా సదా
యొద్ద మెలంగునయ్యదితి•యుక్ క్షణమైనను బాయ కర్మిలిన్, ౯౫.

సీ. వెలిపట్టురైక పై•పీఁపు నిండఁగఁ బైఁట, మలఁచినమడికచ్చ•వలువతోడఁ
దడిపి దళంబుగాఁ•దగనలందినచాయ, పసుపునిగ్గుల వక్త్ర•పదము తోడ
నలికభాగమునందు•నడ్డుగాఁబెట్టిన, పొడికుంకుమపుబొట్టు•పొందు తోడ
ఱెప్పలపైపాటి•కప్పుదేరఁగ నిడ్డ, గాటంపుఁగాటుక•కనులతోడ

తే.గీ. సామిపలితసమాయతా • శ్యానమృదు
రాళపశ్చాద్ఘటితకచ • గ్రంథితోడ
నెదుట నర్ఘ్యంబుఁ గూర్చి య•య్యదితి సేవ
సేయుచుండును బతితప•స్సిద్ధి ప్రోలె. ౯౬.

కం. మునిపతి యీగతిఁగఁ దపం, బొనరిచి దీక్షావసాన•మున నెక్కుఫలం
బును ప్రోలఁ బడసి తా నగ్నమును గొని సాఁబాల్కుళత్ర•మునకు నొసంగన్.

ఉ. ఆమె మహాప్రసాద మని యంజలిపట్టి గ్రహించి భక్తితో
వేమఱు గంటనద్దికొని వేడ్క భుజించె మహాపతివ్రతల్
సామి భుజించు వెన్క విఘసం బమృతాధిక మంచు నెంత్రు స
ద్భామల కంతకం టెను సుధాక్రతుశేషములా విశేషముల్. ౯౮.

కం. పతిభుక్తశేషభక్షణ, మతివల కిష్టార్థసిద్ధి నాయుష్యంబున్
సతతము సౌభాగ్యము సం, తతివృద్ధి శుభంబు సిరి ముదంబు నొసంగున్. ౯౯.

గీ. ఏరి కేనియు ధర నొరు లిడక యుండ
గా నయాచితముగ బ్రాప్త మైనఫలము
భావినిజవాంఛితార్థలా భంబు దెలుపు
గాన నది తెల్పె వారసంకల్పసిద్ధి. ౧౦౦.

కం. సంపూర్ణసమాప్తతప, స్సంపత్ఫలతత్ఫలైకచర్వణమహిమం
బెంపగుసొంపున నమ్ముని, జంపతులకు బొడమె నిండుజవ్వన మంతన్. ౧౦౧.

సీ. ఉలుపాగ లావణ్యమలవరించిన భస్త్రిక యనంగ దనువు బింకము వహించె
నవల గా లిడ బ్రాయమరప్రాల్చి క్రమ్మఱ, నిల్పుదల్పు లనగ గ్రొన్నెప్పలెగసె
విడిసినజర వీడ వృక్షపక్షిన్యాయ, గతి నంగకంబులకంప ముడిగె
మునుముట్టడించినముదిమిసైన్యం బునా, బలిత మెల్లను బటాపంచలయ్యె
తే.గీ. వార్ధకపుదాడి గాంచి యౌవనవిభుండు
పలన బోనెంచి శృంగార వాహినీశు
తోడు గని దంపతీదేహ దుర్గసీమ
జలన మొందక పురికొని నిలిచె నపుడు. ౧౦౨.

కం. అపు డాదంపతులకె కా, దుపత్యకాధిత్యకాంత రుర్వీధరభా
గ్వ్యాపినమ్ములకును మాధవు, కృపయకావన మంకురించి యిగురొత్తె రహిన్. ౧౦౩.

ఉ. అట్టివసంతవేళ విపినాంతర మందు మునీంద్రు డింతితో
నట్టిటు సంచరించుచు వియచ్చరమంత్రినియుక్తి గేలుగే
ల్పట్టి నికుంజగర్భముల బల్లవయుక్తిగ నంత నంత జూ
పట్టినయప్సరస్సతుల వైఖరు లారసి కామవిద్ధుడై. ౧౦౪.

శా. ఆయాపుష్పనికుంజపుంజముల నాయాయాకుటీరంబులన్
దాయానిర్ఝరవారిపూరముల నాయాకూటఝాటంబులం

దాయాకందరమందిరావళుల నా◆యాసానుదేశంబులం
దాయావింతలఁ గాంచుచుం దిరి గిర◆త్యంతంబుఁ దద్దంపతుల్. ౧౦౫

చం. అటులు పవ మ్మునిప్రవరుఁ◆డాత్మసతీసమపేతుఁడై కుభృ
త్కటకదరీఝరీవిపిన◆కౌతుకము ల్గనుఁగొంచు శేల న
య్యుటజముఁ జొచ్చి యచ్చట స◆ముత్సుకలీలల నోలిఁ గేలి లం
పటమతియై సుఖానుభవ◆భవ్యతనుండఁగఁ గొన్ని నాళ్లకున్. ౧౦౬

కం. అప్పుడఁతులమిన్నకు నెల, దప్పెం దోడ్తో సురవ్ర◆తానముమప్పల్
దప్పెం దైత్యులయొప్పుం, దప్పె న్మునియెడ మనోజు◆దర్పముఁ దప్పెన్. ౧౦౭

సీ. పాదము దట్టపుఁజిట్టు◆ముల కుమియఁగ నెంచ, కోకిలింతల కంత◆యొల్లఁ బోక
నడల మాంద్యము గ్రమ్మ◆నడియాడుటుడుగక, నిద్దుర గదురఁగ◆నెప్పవ్రాల్ప
శావులింతల కొకెం◆తైనఁ గ్లాంతి వహింప, కరుచి పెల్లైన భో◆జ్యముల విడక
బడలి కల్గదుఖచైనఁ◆బనిపాట లేమఱ, కూర్పులు మెండైన◆నుస్సు రనక
తే.గీ. పెక్కుగాన్పులు గాంచి పెం◆పెక్కినట్టి
యదితి యవ్వేళ నొదవుచూ◆లాలితనము
నందుఁ దొలుతటి నవదౌహృ◆దాభ్యుదయము
నాఁటివలెఁగాక దృఢపరి◆పాటి నుండె. ౧౦౮

చం. నడు మిది పేద చంద్రకల◆నం బచ లోన్నతి మావిధంబునం
బడసెనె యంచుఁ దన్ను నగు◆వక్త్రముఁ జన్గవ వెల్లబాఱ న
ల్పడరెడుమోములం దనర◆నయ్యెడ నందఱు వేడ్కఁజూడఁ జా
లెడునభివృద్ధిఁ గాంచె నిల◆లేములు కాఁపురము ల్ఘటించునే. ౧౦౯

శా. నింటం ద్రిమ్మరువారిఁ బ్రోచుటకు ల◆క్ష్మీజాని గర్భస్థుఁడై
యుంటం బంటవెలందితోడ భవదీ◆యు ల్గాడ రక్షార్థ్మా లీ
దంటం గావఁగ వేఁడుకొ మ్మనుచు నా◆త్మక్రోడముం జేర్చె నా
మంటిం దింటకునై కడంగె మునిభా◆మారత్న మవ్వేఁకటిన్. ౧౧౦

ఉ. ఆదరి నున్న తాపసకు◆లాశ్రమసీమల నుండి పెద్దము
త్తైదువ రాండ్రు కొందఱుపు◆డామెను జూడఁగ నేగుదెంచి స

ష్మోదపుగోష్ఠిచే నొబుసు♦పుత్తురు వింత తెఱంగు కందమూ
లాదుల సంతరించుకొని ♦ యర్మిలి నూడిదఁ దెచ్చి యిచ్చుచున్. ౧౧౧.

సీ. నివరిప్రాల్వోసి వం♦డినబప్పుయిణిపాల,పరమాన్న మొకమౌని♦పత్ని యిచ్చెఁ
దనప్రాపుఁ గాంచి క్రొం♦త్తగ ఫలించిన వింత,చెట్లపం డ్లొకముని♦స్త్రీ యొసంగె
నిజగృహాభిమం♦త్రితసిద్ధమహిమాక్ష, తల నొక్కమునివధూ♦తిలకమునిచె
యవమయప్టికపిష్ట♦నవఘృతపక్వఖా♦ద్యము లొక్కతబిసియి♦ల్లాలు దెచ్చెఁ
తే.గీ. దాను బూజించు దేవిపా♦దముల మీఁది,గొనబు నిర్మాల్య మొకతపో♦ధనపురంధ్రి
యిడియె సీమంతశుభశోభ♦నెసఁగుకశ్య, పమునిసామంతసీమంత♦వతికి నచట.

సీ. చరణము ల్నిడుపుగా ♦ సాఁచి కేలొక్కటి, పుడమిపై నూఁతగా ♦ నిడి వసించుఁ
గూర్చున్నతటి నాయ♦కుండురాఁ దవుదవ్వ,ననఁ గాంచి కడుప్రయ♦త్నమున లేచు
ద్విత్రాంఘ్రివిన్యాస♦మాత్రన దరితరు,స్కంధాదులవలంబ♦కముగ నడచు
నొక కొంత లేనియో♦పికఁ దెచ్చికొని భర్త, కుపచార మొనరింప♦నుద్యమించు.
తే.గీ. నలసదృష్టులవలయువ♦స్తులను దెలుపు,నలఁతియొలుఁగునఁబరిమితో♦క్తులనుబలుకుఁ
గలికి నీర్కావివలిపెంపు♦వలువఁ దాల్చు, నెలలు నిండినకొలఁది న♦వ్వెలఁది మిన్న.

కం. ప్రొద్దులు కడచినకొలఁది, న్మద్దియ కచ్చోటవేలు♦పుంజేడెలు తా
రొద్దఁజరించుచుఁ దద్దయు,నొద్దిక నొనరించుచుండి♦రుపచారములన్. ౧౧౪.

కం. వైజనన మిదియె యని బర్వ్వై జననము నొంద నున్న♦యాగర్భపుసా
రాజననిబడలికలతీ, రాజననిచయమున కెఱుఁగు♦న ట్లొనరించెన్. ౧౧౫.

సీ. శ్రవణగమ్యముగ నా♦రణ్యకోపనిషత్తుఁ, బారాయణముఁ జేయ♦వలయు నేమొ
బల మెలర్పఁగ మహే♦శ్వరునిముంగిటి నందిఁ, బట్టియిట్టటుఁద్రిప్ప♦వలయు నేమొ
గ్రుక్కలొక్కటి రెండుఁ♦గ్రోలఁగాస్వదితిచే, జలము మంత్రించియీ♦వలయు నేమొ
కచమునం దిడుకొనం♦గాఁ బత్రపుటముపై, విలిఖించి యంత్రమీ♦వలయు నేమొ
తే.గీ. యనుచు శీఘ్రప్రసూత్యుపా♦యజ్ఞులెల్ల, నుటజబహిరంగణంబున♦నుండి రపుడు
జరఠమౌనికుటుంబినీ♦జనని యుక్తి, నొక్కటఁదదీయబాలకా♦హూతు లగుచు.

గీ. అపుడు పురిటింటిదరినున్న♦యాంధ్రలోన, నొకతె శీర్షోదయమునన♦ర్థోక్తితోన
పలికె మగవాఁడె యనుచు సం♦భ్రమ మెలర్ప, నీవలను వేళఁబరికించు♦ఋషులు వినఁగ.

ఉ. అంత నభస్యమాసమున ♦ నాదిమపక్షమునందు యామినీ
కాంతుఁడు శ్రోణయందు రవి ♦ కన్యకయందున నుండ ద్వాదశిం
గంతుగురుండు లోకములఁ ♦ గాచుటకై యుదయించె వాసరా
భ్యంతరవేళ నయ్యభిజి ♦ దాహ్వయలగ్నమునం గృపామతిన్. ౧౧౮.

ఉ. అప్పుడు విప్పుఁగంటిదొర ♦ లందఱు నం దరుణాబ్జనేత్రముల్
కప్పు మెఱుంగుగాత్రమును ♦ గల్గినయమ్మునిపట్టి పుట్టిరూ
పొప్పఁగఁ బుట్టినట్టి పురు ♦ షోత్తముఁ గాఁగఁ దలంచి సన్నుతుల్
చొప్పడఁ దొంటి డెప్పరపుఁ ♦ జొప్పడగెం దమకంచుఁ బ్రీతులై. ౧౧౯.

కం. ఆనతి యొసఁగిన గతి మన, పై నతికృప నవతరించె ♦ భగవంతుఁ డటం
చానతిపూర్వకముగఁ బెం, పైనతిరోధానశక్తి ♦ నరసిరి భక్తిన్. ౧౨౦.

కం. సుమనఃకాండంబుగ నల, సుమనఃకాండగురుఁ డదితి ♦ సూనుం డగుటన్
సుమనఃకాండంబులు మహి, సుమనఃకాండములవృష్టి ♦ శోభిలఁ జేసెన్. ౧౨౧.

గీ. జాతకర్మాఖ్యసంస్కార ♦ జాతశర్మ, శాలిఁ గావించె సుతు ముని ♦ శాలిమాళి
వీత విచికిత్స యజ్ఞోప ♦ వీత మొసఁగి, నాభి కృంతనవిధివిధా ♦ నాభికాంక్ష.

గీ. అధిగతమనోరథుం డా, బుధమాన్యుఁడు శిశువుకుశల ♦ మునకై రక్షో
వ్యథఁ దొలఁగఁగఁ బదిప్రొద్దులు, విధిగ ఫలీకరణహోమ ♦ విధి యొనరించెన్. ౧౨౩.

సీ. ఉల్లిపొట్టావాలు ♦ నుముక రాఁజెడుపొగ, ల్గడపల పొదిగిళ్లఁ ♦ గ్రమ్ముకొనఁగ
గుమ్మంపుఁ బైవంకఁ ♦ గ్రుచ్చినపచ్చిభూ తులసి మాబీరతోఁ ♦ గలసి వ్రేలఁ
బార్శ్వద్వయమునందు ♦ వ్రాసినగోమయ, ప్రతిమల స్పష్టాంగ ♦ భంగిఁ దోఁప
నింగువ పొంగింపు ♦ లెసఁగింపఁ బొసఁగిన, కటుగంధ మెల్లెడఁ ♦ గడలు కొనఁగఁ
జమురు ముంచి వెలింగించి ♦ సంజనిడిన, దృష్టిదీపాల వెలిమిడి ♦ తెట్టె లలరఁ
గాఁపు గూర్చినతత్సూతి ♦ కాగృహంబు, నాగ్రహంబున నేగ్రహం ♦ బావహించు.

మ. పదిరేలుం బదిలంబుగాఁ గడపి యా ♦ బ్రహ్మణ్యుఁ డా బ్రహ్మఁగ
న్నదొరం బుత్రునిగాఁగఁ గంటి ననునా ♦ నందంబు డెందంబునం
బొదల న్వామన సంజ్ఞ నామకరణం ♦ బుం జేసి యచ్చో సభా
సదు లాశీర్వచనంబు లొక్కట సమం ♦ చ ద్రీతిఁ గావింపఁగన్. ౧౨౫.

ఉ. ఆసతిమాళియందుఁ బసుపద్దినయక్షత లీక్షితంబులై
భాసిలె భాసమానగతి వార్షికవారిదమండలాంతరా
వాసములై కరం బచిరభావినవాంకురరేఖఁ దాల్చి యొం
తే సాబ గొందు నమ్మెఱుఁగుఁ దీఁగెలదుంపలనంగ నయ్యెడన్. ౧౨౮.

సీ. నడికట్టు బిగియించిన చెఱంగు సరిద్రొక్కి, చీరలో సందిటశిశువుఁ బొదివి
యాపాదమస్తకం బైనద్రొంబసుపుని, గ్గుల పచ్చిమేను సంకోచ పఱచి
యలసాంఘ్రి విన్యాసముల పెద్దలున్నచ, క్కటి కెల్లనల్ల నగడచినడచి
మను మని మెచ్చిన్నమనుమ ని దీవింపుఁ, డని వారలకు నాత్మతనయుఁ జూపి

తే.గీ. భర్తయను పదమా సాధ్వి బాలసారెఁ, బండిటఁ జరింప మునులు దేవతల తతులు
వెతలడఁగెనింక ననుచు సమ్మతుల నతుల, గతుల మన్నించి రామె సన్నుతులనుతుల.

కం. అందఱి విప్రుల మునిసం, క్రందనుఁ డంచఱను విందుకై పిలిచి తగన్
మందిరమున నాప్రౌఢ్ద్దెల్మిం దనియఁగఁ జేసె నిష్టమృష్టాన్నములన్. ౧౨౯.

మ. నెలలో నొక్కసువాసరంబునఁ బురంధ్రీశ్రేణి సంప్రీతి పా
టిలఁ బిల్పించి కడంకమై నచితిపట్టిం దొట్లలోఁ బెట్టి జో
లలఁ బాడించి యుదంచన్నగహణలీలాకౌతుకాచారము
ల్వెలయం గప్పుకు మొక్కి వాయనము లిప్పించె న్నమంచద్గతిన్ ౧౨౯.

కం. విప్రమణి నందనున కన్నప్రాశన కేశఖండనముఖసుసంస్కా
రప్రక్రియలను క్రమముగ, నప్రతిహతవిధి నొనర్చియలరుచు నుండెన్. ౧౩౦.

చం. ఉపనయనక్రియోచితవయోయుతుఁడై సుతుఁ డొప్పటన్ ద్విజ
త్వపుసిరి సంఘటింపఁ దనపట్టి కిదే తగుప్రాయమంచుఁ గ
శ్యపుఁ డపు డాత్మ నెంచి ప్రణయావహయా సహధర్మచారిణిం
దపసులనుం గనుంగొని మనంబునఁ గల్గుతలంపుఁ దెల్పినన్. ౧౩౧.

కం. వారందఱుఁ దనతో నను, వారం దలఁచుగ మనఃప్రియం బని యంగీ
కారము నెఱిఁగించిన నధి, కారమున ముహూర్తనిశ్చయం బొనరించెన్. ౧౩౨.

సీ. ద్రాక్షిఖాతోత్తంభితస్నిగ్ధసరళపూ, గప్రకాండోచ్చప్రకాండజాల
మాళుతంతన్యమానాయతలాంగల్య, పత్రపరిచ్ఛదోపరితలంబు

సహసాగ్రథితచూత♦సాలజాతాచ్ఛిద్ర, చారుపల్లవజాత♦తోరణంబు
ఝుడితిసంఘటితచం♦చద్దలాంచత్ఫల, స్తబకరంభాప్రతి♦స్తంభమాల
తే.గీ. మగుచు నజ్జన్నిగ ట్టున్న♦యట్టి నట్టు, సుట్టు దట్టంబుగాఁ గను♦పట్టె వేగ
మానిమాణవకాకల్ప్య♦మానమైన, కాయమానంబు శుభసూచ♦కముగ నపుడు.

సీ. తత్రత్యఘనతపో♦ధనజనాకారణా, కారణవ్యగ్రసం♦చారపరులు
జలసమిత్కుశఫలా♦క్షతవేదిపీఠాది,కద్రవ్యసంధాన♦కరణపరులు
శాకాజ్యదధిపయ♦శ్శర్కరాముఖమహా, నసయోగ్యవస్తుస♦న్నహనపరులు
ప్రాంతాశ్రమాగత♦బ్రాహ్మణౌఘస్వాగ,తప్రశ్నముఖ్యస♦త్కరణపరులు
తే.గీ. నగుచు నమ్ముని రాజశి♦ష్యప్రశిష్య, లఖిలనిర్వాహకులుఁ దార♦యై చరించి
రపుడు గురుకుల మరయ వి♦ద్యార్థికోటి,కాత్మగృహనిర్విశేషభా♦వ్యంబు గాఁగ.

సీ. శిర సంటె నొకసువా♦సిని నెన్నుదుట శోభ,నంపుబొ ట్టిడి దీవ♦నల నొసంగి
నలుఁగిడె నొకవధూ♦తిలకంబు గంధామ,లకముతోఁ బసుపు మే♦ళన మొనర్చి
చిక్కువాఱక యుండ♦ నొక్కసీమంతిని,యటకలివెట్టెఁ బా♦యలుగ దువ్వి
జలకంబు లాడించెఁ♦ గలశంబులను ముంచి, యొక్కపురంధ్రిక♦వోష్ణవారి
తే.గీ. నొకకుటుంబిని ప్రాంశుపీ♦ఠికను నిల్పి, వలిపె నీర్కావి మడుఁగు దో♦వతి చెఱంగు
చమిరి మై తడి యొత్తి కై♦శ్యంబుఁ దుడిచి, కొనముడిఘటించెనమ్ముని♦తనయమణికి

చం. తిలకముఁ దిద్దె నెన్నుదుటఁ♦ దీరిచెఁ గాటుక లోచనంబులన్
లలి నిడెఁ జుక్కఁ జెక్కిటను♦లాక్షఁ బదంబులయందుఁ బూసె మైఁ
గలప మలందెఁ బూసరులఁ♦ గంధర వైచెను బచ్చగోఁచియున్
మొలఁ గదియించె నొక్కసతి♦పొందుగ నమ్మునిపట్టి కంతటన్. ౧౩౬.

ఉ. ఆమునిదంపతుల్ దగ న♦హర్ముఖమందుఁ గృతాభిషేకులై
క్షౌమవసానులై ప్రవిల♦సత్తిలకాళికులై సుగంధచ
ర్చామహితాంగులై సుతుక♦రమ్ములఁ దమ్ములము న్ఫలంబులు
న్నేమ మెలర్పఁగా నునిచి♦ నిల్చిరి పందిట వేది ముందటన్. ౧౩౭

సీ. సఫలతాంబూలహ♦స్తద్వయంబుగ సభా, ర్యైనమ యంచు స♦భ్యానుమతిని
ప్రార్థింపఁగా వార♦యంముహూర్తస్సుము,హూర్తోస్తటంచుఁ బీ♦ఠోపవేశ

మున కియ్యకొనఁగఁ దాం•బూలఫలములు బురోధచే నుంచి పు•త్రుఁడును బత్ని
వరుస సవ్యంబుగా •వసియింపఁ గూర్చుండి, యాచమనత్రయం• బాచరించి

తే.గీ. యతఁడువిఘ్నేశపూజపు•ణ్యాహవాచ,నములఁ గావించియుపనయ•నక్రియార్థ
మంతసంకల్ప మొనరించి•యాత్మజునకుఁ,బసుపుఁబాల్నించియుంపించెఁ•బంచశిఖలు

గీ. అతఁడు పునశ్శుభోదక•స్నాతుఁ డైన, సుతుని దగ సంభృతబ్రహ్మ•సూత్రుఁజేసి
యంకురార్పణ మొనరించి• యటుల సకల,నాందిముఖకృత్యసంవిధా•నములఁదీర్చి

గీ. బ్రహ్మచారులఁ బూజించి• స్వసుతువారి, పంక్తిఁ గూర్చుండఁ బెట్టి య•వ్వరతపస్వి
యర్థ నిర్వర్తితాభ్యవ•హారుఁడైన, వాని లేవంగ నెత్తె స•త్వరముగాఁగ. ౧౪౭.

మ. ఉచితాచారముగాఁ బురోధయును దా•నుచ్చావచాశీర్వచో
రచనాసంభ్రములై సదస్యు లగుస•ర్వబ్రాహ్మణగ్రామణుల్
ప్రచురప్రక్రియనానతీసుతునకున్• బ్రహ్మోపదేశంబు మా
నిచయాధీశుఁ డొనర్చెఁ దజ్జ్ఞ సుమనో•నిర్ణీతలగ్నంబునన్. ౧౪౧.

గీ. అంత నాతఁడు మౌంజికృ•ష్ణాజినంబు, పసుపుగోఁచియు దండంబుఁ•బంచశిఖలుఁ
దనర జనయిత్రియొద్దఁ బ్రా•థమికభిక్ష,గొని పిదపఁ గైకొనియె భిక్ష• జనకు నొద్ద.

కం. మహదాశీర్వచనధ్వని,ముహురుక్తతథాస్తు వాద•ముగ ముగియ మహా
మహు లగునార్యులకు ద్విజో,ద్వహుఁ డతఁ డప్పుడు ఫలప్ర•దానములొసఁగెన్.

ఉ. మున్నుగఁ దామె కైకొన స•ముత్సుకులయ్యును వారిలోన వా
ర్మున్నుగ మీరు కొండు మఱి•మున్నుగ మీరలె కైకొనుండటం
చు న్నిజము న్వలెం బ్రియముఁ•జూపుచు సభ్యు లొకింతవంతు పో
కున్న నొసంగి రన్యముని• కొక్కని కగ్రఫలప్రదానమున్. ౧౪౫.

సీ. స్నాతాగతోప వి•ష్టస్వస్తి వాచనో, త్సుకబుభుక్షుద్విజ•స్తోమపంక్తి
యాస్తీర్యమాణాతి•విస్తీర్ణ సాగ్రాంశు, మత్ఫలాతరు దళా•మత్ర వటువు
పాత్రాభిఘారాది•పరివేషణనియుక్త, సాత్త్వికాచార వి•చ్ఛాత్రగణము
తారతమ్యగృహీత•తాంబూల దక్షిణా, ప్రతినివృత్తోత్తమ•బ్రాహ్మణంబు

తే.గీ. నగుచుఁ గనుపట్టె మధ్యాహ్న•మందు మాని,భోజనావాసకాయమా•నాజిరంబు
బాంధవాతిథివిప్రసం•బాధకలన, వలన మిక్కిలి గన్నుల•పండు వగుచు. ౧౪౬.

సీ. పుచ్చుకొన్నవి తోడి♦బుడుతల కిడి వెండి, యును దమ కంచుఁగై♦ కొనెడువారు
బాల్యంబునుండి య♦భ్యాసంబు లేదంచుఁ, గొని వేఱొకని చేత♦ నునుచు వారుఁ
గడు లేఁత వివి యంచు♦ విడిచి పల్లేరమందు, ముదురు ప్రక్కలకునై♦ వెదకువారుఁ
గనటు వోవంగఁ బోఁచ♦కలు సున్న ముడికింప, నెనటఁబోసి రటంచు♦ నెంచు వారు

తే.గీ. నై యనాహూతజానప♦దాతిపూత, నైష్ఠికశ్రోత్రియబ్రాహ్మ♦ణప్రవరులు
వీటికాదాతల కొకింత♦ విసువుఁ జేసి, రంత నొకకొంతవడిఁ జత్వ♦రాంతరమున.

కం. తద్వాసరాంతమున న, వ్విద్వత్కులశేఖరుండు♦ విశ్రుత శాస్త్రో
ద్యద్విధిసంధ్యావందన, సద్విధము నుపక్రమించె ♦ స్వతనూజునకున్. ౧౪౭.

చం. ఘనమతి నాతఁ డాభ్యుదయి♦కంబుఁగ మూఁడవనాఁడు కూర్మినం
దనునకుఁ గల్మి మీఱఁగ స♦దస్యులనెల్లర గౌరవించి దీ
వన లొనరింపఁ జేసి మణి♦వస్త్రసువర్ణవిభూషణాదులం
దనిపెఁ దపోధను ల్దలఁచి♦నం గొదయే వివిధార్థసిద్ధికిన్. ౧౪౮.

కం. ఘనమతి నాలవనాఁ డమ్మునిపతి తనతనయునకును ♦ మునుకొని మేధా
జననం బొనరిచి బంధుల, ననిపెఁ దగ బహూకరించి♦యనుపమ గరిమన్ ౧౪౯.

కం. ఈవడువున నమ్మునిపతి, యావడుగు ద్విజత్వ మొంది ♦ యభివృద్ధిఁ గనం
గా విధిగ నుపాకర్మము, గావించెం గోవిదప్ర♦కాండ యుతుండై. ౧౫౦.

కం. ఆవెంట వటువు మదిసం, భావించి గురూపదేశ♦మాత్రసవినయుం
డై వేదశాస్త్రముఖనా, నావిద్యాగ్రహణధారణ♦ప్రౌఢిఁ గనెన్. ౧౫౧.

సీ. గురుజనంబుల కంటె♦ మునుపె గాఁగఁ బూర్వప్ర, బోధుఁడై తత్పదం♦బులకు మ్రొక్కి-
కల్యకాలోచిత♦కరణీయములఁ దీర్చు, కొని పూర్వపాఠచిం♦తన మొనర్చి
పఠనీయపాఠార్థ♦పద్ధతి యోజించు, కొని సహాధ్యాయులఁ♦గూడి యేగి
ఫలసమిత్కుశజలం♦బులు దెచ్చి యర్పించి, జపదేవపూజావ♦సరములందుఁ

తే.గీ దక్షి నిరీక్షించి యుండి త♦త్పరిసమాప్తిఁ, గ్రమము మీఱంగఁ బూర్వపా♦ఠములఁ జదివి
నియతి భుజియించి తగుగోష్ఠి♦ నెఱపి పవలు, రేయి గురువులపిదప ని♦ద్రించునతఁడు.

కం. కలశభవప్రతిపాదిత, కలంబకార్ముకనిషంగ♦కరవాలకరా
ఖలదూషణ ఖరముఖదు, ర్దలితగుణాకరనిశాచ♦రప్రశమకరా. ౧౫౩.

శా. ఛత్రగ్రాహిక దూర్మి ళారమణ చంచచ్చామరగ్రాహిక
చ్ఛత్రుధ్వంసక కైకయీతనుభవా ద్వాస్స్థావిదద్వైత్రజి
త్పాత్రా సభ్యద గాటభల్లుకమణీ పౌరాణికత్యావనీ
మిత్రద్రాశకులేశ రాజ్యపదలక్ష్మీధూర్వహాత్పాదుకా. ౧౫౪.

స్రగ్విణి. శ్రీవిదేహాత్మజా భృత్కుమారీధవా
పావమానిప్రశక్తస్తపస్వామస్తవా
రావణైశ్వర్యనిర్వాపణప్రాభవా
భావనాతీతదివ్యప్రభా గౌరవా. ౧౫౫.

గద్యము.

ఇది శ్రీమద్రామనామపారాయణపరాయణాతిధన్య కౌండిన్యగోత్రపవిత్ర
దేవులపల్లికులపయఃపయోనిధికళానిధిసీతారామశాస్త్రిపౌత్ర వేంకట
కృష్ణశాస్త్రిపుత్ర తమ్మనాభిధానాంతర వేంకటకృష్ణశాస్త్రి
నామాగ్రజన్మ త్రిలింగదేశాగ్రజన్మ సుధీవిధేయ సుబ్బ
రాయ శాస్త్రి నామధేయ ప్రణీతం బైనమహేంద్ర
విజయం బను ప్రబంధంబునందు

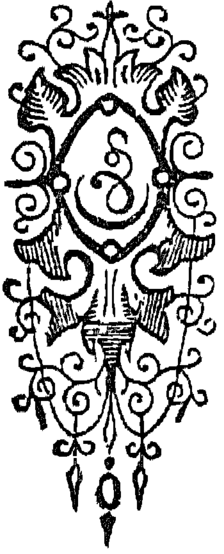
జతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీసీతారామార్పణమస్తు.

శ్రీ రామ.

శ్రీ మహేంద్ర విజయము.

పంచమాశ్వాసము.

రమ్యవిక్రమక్రమ
కారుణ్యగభీరతాది♦కల్యాణగుణా
ధార సుధారసధారో
దారవ్యాహార దశశ♦తాంగకుమారా. ౧.

గీ. అవధరింపుము శౌనకా♦ద్యఖిలమౌని, మణులఁ దిలకించి రోమహ♦ర్షణసుతుండు
రహిఁ వచింపఁ దొడంగెను ♦ రాజభవన,చత్వరస్వనదానక♦స్వానపటిమ. ౨.

కం. అత్తఱి బలి పలభుక్కుల,సత్తముఁ డుత్తమయశుండు ♦ స్వారాజ్యశ్రీ
మత్త తన కెడయకుండ న,మత్తత నొక క్రతువుఁ జేయు♦మతి నతినియతిన్. ౩.

మ. ధరణీమండలి కేగుదెంచి ఖగనా♦థక్ష్మాధరప్రాంతమం
దరయ న్యోజనయుగ్మదూరమున విం♦ధ్యాద్రిసవ్యత్రోత్కడరా
ట్సరిదభ్యర్ణమున న్జగత్త్రితయపూ♦జ్యం బైనబ్రహ్మేశ్వర
స్ఫురితక్షేత్రము చెంత సంతతసువ♦స్తుశ్లాఘ్యదేశంబునన్. ౪.

కం. వాటముగా నాతఁడు క్రతు,వాటముఁ గావింపఁ జేసెఁ ♦ బ్రాగ్వంశగయూ
పాటీకనవేదీవరి,పాటీకనదనఘగర్భ♦పదశాలముగాన్. ౫.

కం. ఆతఁడు క్రతువం దీశ,ప్రీతిగ భువనైకవినుత♦రీతిగ విలస
ద్భూతిగ సకలేష్టదవి,ఖ్యాతిగఁ జేయంగఁ బూని ♦ యారంభమునన్. ౬.

గీ. సన్నిధికిఁ బిల్చి సేవితో♦శనుల సర్వ,మునిసముత్కరదర్శశా♦శనుల విప్ర
సాధుసజ్జనతాశిరో♦శనుల బంధు,సచివభటముఖ్య మానుషా♦శనులఁ జూచి. ౭.

గీ. సాత్వికత మీఱు లోకైక♦సమ్మతముగఁ, జేయుజన్నంబునకు ఫల♦సిద్ధి గలుగుఁ
గాన మీ రెల్లరును సహ♦కారులగుట, వలయుఁ గావున నాపల్కు♦పల్కు వినుఁడు.

కం. దనుజులు మీ రయ్యును భవ,దనుజులు మనుజు లని సత్క్రియంబునఁ జూడుం
డనిశముఁ దాలిమి గూడుం, డనిశముబాళిమిళితాత్ములగుచున్మతియుక్. ౯.

చం. మనుజుల గారవింపుఁడు సమర్చ లొనర్పుఁడు విప్రకోటికిన్
మునులకు భక్తియుక్తిఁ దగుపూజలుఁ జేయుఁ డభీష్టవస్తువు
ల్దనియఁగ యాచకావళి కుదారత మీఱఁగ నిండు నిండుమ
న్ననలొనరింపుఁ డింపు మది నాటఁగ నాటగఁ జూడ కర్మిలిన్. ౧౦.

చం. అని నియమించి మించిన ప్రయత్నమునం గ్రతుయోగ్యవస్తువుల్
ఘనముగఁ గూర్చి ఋత్విజులఁ గావ్యనియుక్తుల భక్తియుక్తిచే
ననుమతుఁడై వరించి యొక యగ్ర్యముహూర్తమునందు దీక్షఁ బూ
ని నియతి మీఱఁగాఁ గడఁగి నిశ్చలనిష్ఠఁ, బ్రవిష్టశాలుఁడై. ౧౧.

గీ. నిలిపెఁ బూర్వోత్తరారణులలవరించి, నిర్మథితవహ్నియగుచు సన్నియతియుక్తిఁ
గని పరిస్తీర్ణ మగువేది గార్హపత్య, దక్షిణాహవనీయముల్దగ నతండు. ౧౨.

సీ. బ్రహ్మసమ్యగ్గీతి వహ్నులఁ బ్రణవింపఁ,జేసి క్రియ ల్పరీక్షించుచుండ
నధ్వర్యుఁ డొక్కట నర్హాత మ్మంత్రప్రయోగ సామీచీన్యయుక్తిఁ దనర
నుద్గాత సామగానోద్యత్ప్రగల్భతా,విస్ఫూర్తి నీశ్వరప్రీతిఁ జేయ
హోత సద్వ్యాహృతిఖ్యాతవైశారద్య,లీలఁ దత్తత్క్రియ ల్దెలుపుచుండ
తే.గీ. మఱియుఁ దక్కినవార లేమఱక తాము,నెఱపుకృత్యంబులత్యంతనియతి సలుప
సారిది వింధ్యావళీదేవి సోమిదమ్మ, గొలువ బలి యజ్ఞదీక్షఁ గైకొని చెలంగె.

ఉ. అప్పుడు సర్వదేశసముపాగతులైన మును ల్సదస్యులై
యొప్పుగ నెప్పుడేక్రియ ప్రయోగ మొనర్పఁగ నర్హ మప్పు డా
చొప్పున నవ్విధు ల్నడపుచు న్యజమానుని బ్రత్యవాయము
ల్చొప్పడకుండఁగా నరయుచు న్నెఱవేర్చిరి జన్న మెంతయున్. ౧౪.

ఉ. వచ్చినవారి నెల్లను గృపం దనివారఁగ దానవారిగా
నిచ్చును దానవారి కడుహెచ్చఁగ నిచ్చలు మెచ్చి యిచ్చు న
మ్ముచ్చట లచ్చ టచ్చట గుబుల్కొన బల్కనియాటమీఱఁగా
దచ్చికడ ల్గడల్కొనియె దాతలచేతలు ఖ్యాతము ల్గదా. ౧౫.

కం. ఆవార్త కశ్యపర్షిత, పావనసేదిష్ఠ దేశమున వ్యాపింపం
గా విని యామునితనయుం, డౌ వామనమూర్తి యిట్టు లాత్మఁ దలంచెన్. ౧౬.

వామనమూర్తి బలియజ్ఞశాలకుఁ బోవుట

గీ. దానవారి కడు స్వేచ్ఛఁ దానవారి, గాఁగ మెచ్చుచు నిచ్చునన్నఁగణనగన్న
క్షితిజనశ్రుతి నాకుపశ్రుతిగఁ దోఁచెఁ, గాన నిపుడేనచటి కేగనౌనటంచు. ౧౭.

ఉ. అచ్చపుబూదిరేకలు మృగాజిన మక్షసరంబు మౌంజియుం
బచ్చనిగోఁచియుం గొడుగుఁ బావలు జందెము గిండి దండము
న్మచ్చికచూపులుం జనువుమాటలు గాటపుఁ దేజు నొప్పఁగా
నెచ్చట యజ్ఞవాట మట కేగె జను ల్గడువింతఁ జూడఁగన్. ౧౮.

కం. ఔదప్వుల నాతనిఁ గని, యాదిత్యుండ యగు నీతఁడని తత్రత్యుల్
సాదరమేదురమోదర, సోదయహృదయులయి చూచుచుండఁగ నటకున్. ౧౯.

గీ. అరిగి యెఱిఁగినవారి నెట్టట్టులచటి, వారి నందఱ నందంద వావివరుస
లొనరనొగిఁ బల్కరించుచుఁ గుసుకు నడలు, గుజ్జుతనపునొడల్ముద్దు గులుకనతఁడు

కం. తగ బ్రహ్మఁ గాంచెఁ దొలుతొల్తు, తఁ గనుంగొనె నంత సముచితగతిగ నుద్గా
తఁ గడున్భక్తి నరసె హోతఁ గనియె నంతసవిధేయతగ నధ్వర్యున్. ౨౧

సీ. చతురత బ్రాహ్మణాచ్ఛంసిఁ బ్రశంసించి, ప్రస్తోతఁ బ్రస్తుతిఁ గుస్తరించి
మైత్రావరుణుని సమ్మైత్రిఁ బేర్కొని ప్రతిప్రస్థాతను వినుతించి పోతఁ బొగడి
ప్రతిహర్తఁ గీర్తించి ప్రౌఢి నచ్ఛావాకుఁ, గణుతించి నేష్టను గారవించి
యాగ్నీధ్రుఁ జెల్మిఁ గొండాడి సుబ్రహ్మణ్యు, మెచ్చి గ్రావస్తుత్తు హెచ్చరించి

తే.గీ. యొలమి నున్నేతమన్నించి యింపుసొంపుఁ, జనువుననువునదగ సభాసదులఁ గలసి
తనదుదర్శన మెపుడెప్పుడని మనంబు, నందు యజమానుఁ డభిలాష మొంద మెలఁగె.

కం. శ్రౌతవిధి సాంప్రదాయము, నీతనికడఁ దెలియవలయు నెల్లర మనుచున్
బ్రీతిగ నచటి సభాసద, ద్వ్రాతము హర్షింప నతఁడు వర్తించు నెడన్. ౨౩.

కం. చనవరులు పుణ్యజనవరుఁ, గని యిట్లని తెలిపి రటకు ఘనుఁ డొకఁ డేతెం
చెను వానిఁ జూడఁగాఁ దగు, ననఘా యబ్బురము లౌర యాతని చెయ్వుల్. ౨౪.

గీ. వామన యనఁజూచు వామనయనఁ జూడఁ, డేమినియతియొక్కొ యామిటారి
వడుగు కడుఁగుయుక్తి నడుగుయుక్తులసభ, జుడుగుజుడుగునడుచు నుడుగుననుడు.

ఉ. యాగము బాగుగా నెఱపి యాజకరాజి కతండు దక్షిణా
భాగములన్ యథార్థముగఁ బంచి యొసంగి యొసంగుపేర్మి న
భ్యాగతసభ్యరాజుల నుదారతఁ దన్పఁ గడంగి మున్నుగా
నీగి కితండె పాత్ర మని యెంచి వటుం దిలకించు వేడుకన్. ౨౬.

కం. అబ్బలి యబ్బలికరుఁడై, యబ్బలి కెదు రరిగి యెఱఁగి యాస్ఫురణకు లో
నబ్బుర మంది తదర్చల, నబ్బు రమందిరమునం దహర్నిశము సిరుల్. ౨౭.

గీ. అనుచుభావించియమ్మహాత్ము నివసించు, దేశనామంబుఁబిత్రనామధేయములును
నతనినామంబుఁ దెలియంగ మతిఁదలంచి, వినయమెనయంగ నిట్లని విన్నవించె.

కం. ఎవ్వసుధ నుండువార్మి, రెవ్వరు మీతల్లిదండ్రు లెయ్యదినామం
బవ్వామదేవుఁడవో గా, కవ్వారిజభవుఁడవో మహాత్మ! తెలుపవే. ౨౯.

కం. అన విని యెలనవ్వొలయఁగ, నను నను నీవడిగినట్టి యర్థమునకు నే
మని చెప్పుదు నుత్తరమై, నను వినుకలయర్థము న్వన న్వలతేనిన్. ౩౦.

గీ. ఇన్నివసుధలుగలవెయ్యియున్నవసుధ, యెల్లనాయదిగాదె నా తల్లిదండ్రు
లెవ్వరంటివి వినుము దేవేంద్రముఖుల, కెల్లరకునెవ్వరో నాకు నెన్నవారె. ౩౧.

గీ. ఆత్మదేహాదులసమష్టియాకృతియగు, నామమనఁగల్పితమగుసంజ్ఞకదదాని
కెవ్వరేకతముననెట్టు లేర్పరించుకొనిన నారీతివిఖ్యాతిఁదనరుఁజేరు. ౩౨.

చం. అనవుడుఁ దొంటికంటె వినయం బెనయంగఁ దనంతఁ దానె యి
ట్లనియె మదీయయజ్ఞఫలమంతయు నెంతయు నీవ యాదు వ
చ్చినపని యాన తిమ్ము కృపచే సుపచేళిమ మాను దాన నా
ఘనతరభాగధేయము జగద్వినుతప్రతిభాతిభాసురా. ౩౩.

ఉ. నావిని నావినిశ్చయము నమ్ము నిజమ్ముగ నీదుపట్ల లో
కావళి కావళిం గెడపు నట్టిఁడ వంచు నిజేష్టదేవతా
భావన భావనప్రమత సపర్యల నార్యుల కెల్ల నెల్లెడ
న్నీ విల నీవి లక్ష్యము గణింప కొనర్చెద వంచునుం జుమీ. ౩౪.

కం. నావచ్చినపనిఁ దెలియఁగ, భావించితి దాత కడకుఁ ♦ బ్రత్యర్థులు తృ
ష్ణావశులై భువి నెందుల,కై వత్తురొ యెఱుఁగవే యు♦దారవిచారా. ౩౫.

కం. నీవృత్తి యప్రతిగ్రహ,భావము సూచించుఁ బలుకు ♦ వాక్యములను విన
గా వాంఛఁ దెలుపు ననెదే,మో విను వివరింతుఁ గర్జ♦మును దెల్లముగాన్.

కం. ఎన్నేనిదానములు కల, వన్నిట దాతకు ఫలంబు♦ లబ్బును గొనువా
రన్నింట మేలు వడయరు, కొన్నియ గలవం దుభయుల♦కును శుభదంబుల్. ౩౬.

కం. బహువిధదానములు ప్రతి,గ్రహమున కర్హములు గదవె ♦ కన్యావిద్యా
మహిదానము లనువిమహా, డిహపరసాధనములుం ద్ర♦యీసమ్మతముల్. ౩౭.

కం. అమ్మాఁటిలోనఁ దొలుతటి, దిమ్మేనికి నొదవ దెమ్మె♦యి రెండవదా
నమ్మఁ గృప నొసఁగి రొజ్జలు, నెమ్మి న్మాఁడవది యొదవు♦నీవలన నిఁకన్. ౩౮.

గీ. ఉన్నచోటనె కదలక♦యున్ననొప్పఁ, గాని విశ్రాంతికిటునటుఁ♦గదలుటకును
బుద్ధిపొడమిన నెక్కెంత♦భూమియాత్మ,వశమునం దుండవలదె యెఁ♦వ్వానికైన.

చం. మది నటు లూహ చేసి తగు♦మాత్రము ధాత్రిని నిన్ను వేఁడ ని
చ్చెద వనునిచ్చ నిచ్చటికిఁ♦ జెచ్చెర వచ్చితి దానశూర! నా
కదియును జాలు మూఁడడుగు ♦ లంతియె హెచ్చుకొలంది కోర్కెలే
దొదవిన సంతసం బొదవ♦కున్న నొకింతయుఁ జింతిలం జుమీ. ౪౦.

కం. ఉన్నయది చెడిన వగ లే, కున్నది రా ముదము రాక♦యున్నను వగ పే
మున్నది వితరణగుణసం,పన్నా! యెన్నఁగ నయక్ర♦మం బిది కదవే. ౪౧.

చం. అన బలి యోసుయోగ్యమహి♦మా! మహి మానుషవేషధారివై
కన నగు నెద్దియో యొక జ♦గద్వినుతంబగు దివ్యతేజమా
దని తలఁతు న్నినున్ సఫల♦మయ్యెఁ గదయ్య మదీయజన్మ మె
వ్వనికిలభించు నీచరణ♦వారి శిరంబునఁ దాల్చు భాగ్యముల్. ౪౩.

గీ. అనిసవినయోపచార♦వాక్యములఁ దెలిపి, యేనొసఁగువాఁడఁ గొనువాఁడ♦వీవు యజ్ఞ
వాటమిదితటియవభృథా♦వసరమున్వి, దేయమిటుగూడుకొనవల♦దేయటంచు.

కం. శృంగారపు మణిపీఠియు, రంగారు మెఱుంగుపళ్లె♦రము నుదకముతో
బంగారపు భృంగారువు,నుం గొనిరా నంగనం గ♦నుంగొని పనుపన్. ౪౫.

బలి శుక్రసంవాదము.

ఉ. అరసి భార్గవుండు దనుజాధిపుతో నను నోబలీంద్ర యా
రా! రసికుండ వౌదు తగునా యిటు చేయఁ బ్రతిశ్రుతంబు నె
వ్వారికి నెద్ది యెట్లడుగఁ బట్టుఁ డటంచు నిడంగఁ జాతువే
కారణ మేమి యీతఁ డడుగం గడుకొంచెపునేల నిన్నిటుల్. ౪౯.

సీ. ఎవ్వసుధ వసింతు వీవంచు నడిగిన, నదియిదియని తెల్పఁడయ్యె నిజము
తలిదండ్రు లెవ్వరో తెలుపుమం చడిగిన, వీరువారని నిరూపింపఁడయ్యె
నెయ్యది నీనామ మెఱిఁగింపవే యన్న, నాకృతియే తెల్పు ననుచుఁ బల్కె
నుపచారపద్ధతి సోముఁడవా బ్రహ్మవా యన్న నిర్వార నగుదు ననియెఁ

తే.గీ. గపటవేషంబుగాఁదోఁచుఁ గాని నాకు, నిక్కమునకునితండు వనీపకుండు
గాఁడనుచుఁదోఁచెఁ బరికింపఁ గారణంబు, లిన్ని యేకావుమతియుఁనెన్నే నిఁగలవు.

కం. దేవతలకుఁ బ్రాపుకదా, గోవిందుం డతఁడు మాయకు స్సుఖ్యంబౌ
తావుకదా ముని శాపముఁ, బో వేఁడిన వజ్రికతని ముని తెలిపెఁ గదా. ౪౭.

కం. ఈ వటునకు దానత్రయ, మే వర మఁట యందు విద్య నిడి రఁట యొజ్జల్
గావలె నఁట భూదాన మ, హో వల దఁట దారసంగ్రహ క్రియ తనకున్. ౪౯.

కం. అమహీయుఁ బదత్రయమా, త్ర మ్మఁట కావలయుఁ దనకు దానివలనఁ గ
గ్గమ్మేమున్నదొ యామా, త్రమ్మునకును స్వత్వ మెల్లరకుఁ గలదు కదే. ౫౦.

ఉ. వంచకు లిట్టివారలె ప్రపంచమునం దమ దైనకర్జ మె
క్కించుకయైనఁ బైకి వెలియింపక నిస్స్పృహ వృత్తిఁ జూపుచుం
బొంచి స్వకార్యసిద్ధి తుద ముట్టెడు నంతకు నెంతయైన న
ష్మించి భ్రమింపఁ జాతురు సుమీ యడియాసపుటాన గొల్పుచున్. ౫౧.

ఉ. ఎమ్మెయి విశ్వసింపఁ దగ దీతని బ్రాహ్మణు లన్న మాని వ
ర్గమ్మున బ్రహ్మచారులనఁగా విను జీవహితార్థు లౌట వీ
రిమ్ముగ నిమ్ముఁ జేరి మన కెగ్గుఁ దలంపక లగ్గుఁ గూర్తురే
నమ్మఁగ రాదుగా రిపుజనమ్ములపక్షములో నివారలన్. ౫౨.

గీ. త్రిదివమును బాసినది మొద లెద్దివిజులెల్ల, మందరాద్రిని గొన్నాళ్లు మసలిజలధి
తీరమందునఁ గొన్నాళ్లు దిరిగి గారు, డాద్రిఁ గొన్నాళ్లు చరియించి రనుచువింటి.

గీ. అందదితితోడ నపుడు కశ్యపుఁడు తపముఁ, జేసెనఁటయామె దేవతాశ్రేణికెల్లఁ
దల్లిగదయంతనెక యువదంపతులకుఁ, బుట్టెనఁటయొక్కమగవాఁడుపొట్టివాఁడు.

కం. అని మనగూఢచరుల్గూడి నసుం గని చెప్పినప్పటికి నేఁటికి నీ
తని కింతవయసు రాఁదగుఁ, గనుఁగొన నీతం డతండుగా నూహింతున్. ౫౫

కం. ప్రణిధుల వెస రంధ్రాన్వేషణమున కనిచితినిగాని శక్యముగాలే
దణుమాత్రమైన నమ్ముని, మణిరక్షోఘ్నాదిమంత్రమహిమమువలనన్. ౫౬

గీ. ఆత్మమాతాపితృసమాహ్వయముల నడుగ, నెల్లవేల్పుల తలిదండ్రులెవరోవారె
తనకుఁదలిదండ్రులనుటతథ్యముగ నీతఁ, డదితికశ్యపులకుసుతుండనుచుఁదోఁచు.

గీ. ధరణియున్నదియంతయుఁదనదెతాను, వామదేవుండ వారిజభవుఁడనగుదు
నావినంగను వారిజనాభుఁడితఁడు, మువ్వురకభేదమనికదా మునిమతంబు ౫౮

కం. మందరగిరిబృందారకు, లందఱు మంతన మొనర్చి యంబుధితీరం
బందున గోవిందుని శరణొందఁగఁ గ్రందుకొని రంచు నూహింపఁదగున్. ౫౯

కం. అందున గోవిందుఁడు కృప, కందళితముగాఁగ నదితికశ్యపులకుఁ దా
నందనుఁడై గరుడాచలమం దుదయము నొందియుండు ననితలఁపనగున్. ౬౦

కం. యువదంపతులనుటకు హేతువు వారు పురాణదంపతులెయైన మనో
భవగురుఁ డుదరగుఁ డగుటకు, నవయౌవనలీలఁ దాల్చి నందాల్పనగున్. ౬౧

మ. అనినన్ దానవచక్రవర్తి నిజవంశాచార్యు నీక్షించి యి
ట్లను నోదైత్యకులావనప్రవణశీలా! మేలు నీప్రజ్ఞ యెం
తని వర్ణింతును నాదు నిశ్చయము సంధ్యాఁజొమ్ము నే నివ్వటుం
గనినంత న్హరు నంతవాఁ డనుచు వేడ్కం జెందె నాడెందమున్. ౬౨

కం. హరునంతవాఁడు హరియగు, హరియంతటివాఁడు హరుఁడు హరిహరతుల్యుం
డరవిందభవుం డీము, గ్గురభిన్నులో సములో తెలిసికొన నాతరమే. ౬౩

మం. నరమాత్రుండును నన్ను వేఁడినది యున్నం గ్రన్నన న్మన్ననం
బరితోషించుచు లేదునా కిడుటకై బాల్యంబునందుండి పూ
ర్ణిక రహిం దాల్చిన నాకు నియ్యెడను లక్ష్మీజానియైనట్టి శ్రీ
హరియాతం డగునేని నాదయినభాగ్యం బెన్న నింతంతయే. ౬౪

కం. పరమాద్భుతగరిమ న్మును, న్నరకరుణ న్మత్పితామహునిఁ బ్రోచినశ్రీ
నరహరియగుహరి నరుఁడై, యరుదెంచుటకంటె భాగ్యమన్యముకలదే. ౬౫.

మ. వరయోగీంద్రహృదంతపర్యటనలబ్ధశ్రాంతి శాంతింప శ్రీ
కరసంవాహనసేవఁ గైకొనినలోకస్వామియాశౌరిశ్రీ
చరణంబు ల్గలశోదకంబులను సంక్షాళింపఁగాఁ గంటి నె
వ్వరికైనం బరికింప నీదృశమహాభాగ్యంబు ప్రాపించునే. ౬౬.

కం. జలనిధికిఁ గలిగె మును నేఁ, డలవడియె న్నాకు శౌరియంఘ్రులఁ గడుగం
గలభాగ్యము సిరి నిడ నడి, యిల నిడ నిది హరికిఁ గాంతలిర్వురనగుటన్. ౬౭.

కం. అన శుక్రుఁడు నివ్వెఱపడి, తనశిష్యునిచేయి పట్టి తగదు సుమీ యి
ప్పని నీకుం జెప్పిన విన, వనఘా యిది యేమిపుణ్యమయ్య బలీంద్రా. ౬౮.

కం. కొలమునకు వేరువిత్తని, తెలిసియు హరి కిష్ట మొసఁగ దివిరెద వయ్యో
తెలిసినవాఁడవొ యేమియుఁ, దెలియనివాఁడవొ యెఱుంగ దితిజకులేంద్రా.

కం. తనమేలు నొరునిమేలుం, దనకీడుం బరునికీడుఁ దలఁపనినినుఁ బో
లినవాని సిరులు సౌదామిని మిసమిస లగుఁ జుమీ యమేయచరిత్రా. ౭౦.

కం. డెందమునం దింపొందఁగ, నిందుకిరీటునిఁగఁ దలఁచి హితకామునకా
నందము ముందుగఁ గూరిచి, యొందటికేమిడినఁ బిదప నిడఁదగుఁ బతికిన్. ౭౧.

కం. శ్రితుని విడనాడి యభ్యాగతునకు ముని కిడిన ఫలము గలదే వలదే
శ్రితహితభుజిష్యజనతా, మతిమద్భటబంధుతాభిమానము పతికిన్. ౭౨.

ఉ. వచ్చినవాఁడు పుచ్చికొని వచ్చినదారినె పోవఁ జూచుఁగా
కిచ్చటి హానివృద్ధులకు నిచ్చఁ గలంగునె లోఁ జెలంగునే
యిచ్చటి ముచ్చట ల్వరుల కిచ్చిన నేమి ఫలంబు నాదు ప
ల్కచ్చపురీతి దీని వినుమా కనుమా నను మాన్యదృష్టిచేన్. ౭౩.

కం. ఏరూపంబుననైనఁ బు, నారాజ్యప్రాప్తికలసు నాశీరుఁడు దు
ష్ప్రారంభము లొనరించును, మారుతసప్తకజనిక్రమం బెఱుఁగ వొకో. ౭౪.

కం. వారిపయిఁ గరుణ గలఁ డసు, రారి యతం డిప్పు డిట్లు హ్రస్వాకృతితోఁ
జేరె నినుఁ గపటవృత్తిం, దా రూఢిగ నమ్ము నమ్ము నమ్ము మదుక్తిన్. ౭౫.

కం. పలికి వెలయింప కుండినఁ, గులదేశిక యంతకంటెఁ • గొల దేహి కిలం
గలచే మ్రొక్కెద నీఁక మూ,ర్ఖులకంగా వలదు వలదు•వల దించుకయున్. ౭౬

కం. అనుటయు శుక్రుఁ డొకించుక, యును దాఁజేయునది లేక•యుస్సురటంచుం
జనె నచ్చోటు వాసి వసిం,చునె తననుడి సాగనట్టి•చో ఘనుఁడెందున్. ౭౭

కం. తా నెంతటి బలియైనం, గానీ తన కవిహితోక్తి•గడువందగునే
మానం డపుఁ డాతఁడు తన, పూనిక భవితవ్యతా వి•మోహితుఁడగుటన్. ౭౮

మ. చని వింధ్యావళి యంతలోన మణిభా•స్వత్పీఠిఁ దోయంబు నిం
చిన భృంగారువుఁబళ్లెరంబుఁ గొనిరాఁ • జేఁబూని యాతండు స
య్యనఁ బీఠం బిడి యవ్వటు న్నిలిపి య•ర్ఘ్యాభ్యర్హణం బాచరిం
చి నిజప్రేయసి ధారవోయుటకు నీ•క్షింపం దదాచార్యుఁడున్. ౭౯

కం. ఎంతతడవైన నంతియ, సంతోషం బదియె చాలు • సమకుఱ రాదే
యంత నొకయంతరాయము, వింతగ ననియాతఁ డొదిగె•భృంగారువునన్. ౮౦

కం. బంగారపుభృంగారువు, నంగన వంప నొకబిందు•వైనను బడకు
న్నంగని బలి యిదియేమను,డుం గుశకాండమున నవ్వ•టువు వొడుచుటయున్.

కం. సుడివడి వడి నిలఁ బడె శుక్రుఁడు కన్గ్రుడ్డునకుఁ గాఁడ•గ్రుచ్చికొనఁగ న
ప్పుడు కాణుండై కడునె,క్కుడువడిగా లోహనాళ•గోళము వోలెన్. ౮౨

కం. స్వామిప్రియకాముఁడు తన, బాములు గణుతింప కధిపు•పని చెడకుండం
గా మెలఁగుఁ బతినిరంకుశుఁ,డై మాటలు నరకుసేయఁ•డనుకొనఁడెందున్. ౮౩

గీ. ఏమి చెప్పవచ్చు •నామెయి శుక్రుండు, సామి హితము గోరి•"చావుఁదప్పి
కన్ను లొట్టయయ్యె"•నన్నసామెత కుఁదా, మూలమగుచు నొక్క•మూల నొదిగె.

కం. గురువును మంత్రియు స్వప్రియ, నిరతుఁడు నగువాని నిట్లు• నిరసించినచో
నొరుమాట సరకు సేయునె, నిరంకుశు లధీశ్వరు ల్గ•ణింతురె హితులన్. ౮౫

గీ. అప్పు డందఱు నటు లరు•దందిచూచు,నంతలో నాతఁడిల్లాలి•నరయనామె
పాణిభృంగారువు నొకింత•వంచునంత, జలజలజలంబుధారగా•జాఱఁగాంచి.

కం. సాక్షతముగ నయ్యుదకము, నక్షయ్యం బగునటంచు• నవ్వటు చేతం
బ్రక్షేపించెను రక్షో,ధ్యక్షుఁడు సద్భక్తి నీశ్వ•రార్పణబుద్ధిన్. ౮౭

శా. ధారాపూర్వముగా నొసంగినమహీదానంబుఁ బ్రీతి న్సుధా
ధారార్థంబుఁ బ్రతిగ్రహించె వటుమూర్ధన్యుండు ధన్యుండు వాఁ
డేరూపంబుననైన స్వీయుల భయోద్వృత్తి న్నివారింపఁగా
స్వారబ్ధక్రియ నిర్వహింపఁగ సదా యత్నించు నేవాఁ డిలన్. ౭౭.

కం. ధారంగొని దాతను బహు, ధారంజకఫణితఫణితిఁ దనియించి మహో
దారంబుగ రూపం బరు, దారం బూనఁగఁ గడంగె నతఁ డపుడు వడిన్. ౭౮.

చం. ధర నొగి నుద్గమించి విదితంబుగఁ బైపయి వ్యాప్తిఁ జెంది బం
ధురగతి మిన్ను ముట్టెను గనుంగొనుచుండెడు నంతలోన స
త్పురుషునికీర్తివోలె నలపొట్టివటుండు పటుప్రభావవి
స్ఫురణము తేటతెల్లముగఁ జూపఱు లచ్చెరు వొందునట్లుగన్. ౮౦.

మ. తనసార్వత్రికభావముం దెలుప రోదఃపూర్ణుఁడై మించువా
మనదేవుం గని దేవదేవ "సకలామర్త్యేష్టసంధాయకా
య! నమస్తే ఖలఘస్మరప్రశమితాన్యాయ్యాయ! తుభ్యంనమో"
యని దేవర్షులు మింటఁ బేర్కొనిరి భక్త్యాయత్తులై యత్తఱిన్. ౮౧.

శా. శక్రాదు ల్భయవిహ్వలాత్ము లగుచుం జూడం ద్వరాడంబరా
వక్రక్రమలీలచేఁ బెరిఁగి విష్వగ్వ్యాప్తదీప్తాంగుఁడై
శక్రప్రీతిగ విక్రమింపఁ దొడఁగెం జంచద్గతి న్ధారణీ
చక్రం బంబరచక్రముం బదయుగచ్ఛన్నంబుగా నీగతిన్. ౮౨.

కం. మన్నొకపదమాత్రమ్మున, మిన్నొకపదమాత్ర నాక్రమించి వటుండా
యున్నపదమాత్రమునకో, యన్నా! యేమందువన్న నబ్బలి పలికెన్. ౮౩.

శా. దేవా! తావకసేవకావళికి నెంతేఁ జూడఁగా దుర్లభం
బై వేదాంతశిరఃకిరీటతటవిన్యాసక్రియాప్రౌఢిసం
భావింపం దగి తార్క్ష్యమూఁపు పయి మోవ న్మించు నీదౌపదం
బీవేళం గృప నాదుమస్తకమునం దిచ్ఛారతి న్నిల్పవే. ౮౪.

మ. అనఁ దన్మస్తకదేశమందునఁ దృతీయంబౌపదన్యాసమున్
బొనరించె న్దివి దేవదుందుభిరవంబు ల్పుష్పవృష్టు ల్మరు

ద్వనితానర్తనము ల్మునిస్తుతులు గంధర్వాదిగానంబులుం
దనరం గా నతనిన్రసాతలము నెందం జేయుచు న్నెల్లనన్. ౯౫.

కం. ఆహా రవ మెసఁగఁగ మ్మర్త్యాహారవరు ల్రసాతలాంతరమున క
త్యాహితమతిఁ జని గాఢ్మత్యాహితమతి హైన్య మిదుఁ గదా యెవ్వరికిన్. ౯౬.

కం. మూఁడవపద మటు లిడ ముద, మూఁడ వగ ల్మూఁడనడఁగి యొగిబలితో శ్రీ
రాడవమానితగతిఁ గని, రాఁ డవనికి నెక్కుఁడైన రక్కసుఁడు వెలన్. ౯౭.

చం. బలి గుణశాలియే నికటవర్తులు దుర్ణయమూర్తు లౌటచే
నలవడె నిట్లు హస్తగతమైనచో కాటపుఁగల్మిఁ బాసి య
గ్గలమగు గాసి నొందఁగ జగంబున నెంతటి దొడ్డవానికిం
గలుగక మాను నే యధికకష్టము దుష్టులఁ జేరఁ దీసినన్. ౯౮.

సీ. వడిశపించుటయెదుర్వాసుండెటేఁ గేఁగాని, కృపఁ దానెతగఁ దొలఁగింపఁడయ్యె
వజ్రిదుర్జయుఁడంచు బలివక్కనే కాని, కఱపు లిప్పటిరీతిఁ గనుపఁడయ్యె
గురునివంచనగశుక్రుఁడు తలంచె నె కాని, యిదియిట్టులౌనంచు నెంచఁడయ్యె
సురలఁ దోలుటయె యాశరులు చూచిరి కాని, తత్ప్రాపకబలంబుఁ దలఁపరైరి

తే.గీ. భావియీరీతినుండ నెవ్వారు దానిఁ, ద్రిప్పఁగలరవ్వ డేచొప్ప దేవతలకుఁ
జొప్పడియెనిప్పుడా చొప్పు సోఁకులకును, గూడెఁ దోడ్తోనతిట్టిన గ్రుద్దినట్లు.

మ. బలిఁ బాతాళముఁ జేర్చి యాతనిగృహద్వారంబునం దాను గా
వలి యుండ న్వర మిచ్చి యచ్చట సదాభాస్వద్గదాపాణియై
నిలిచె న్దాసులపాలిపాలనవిధి న్నీచోచ్చభావంబులం
దలఁపం డాహరి తత్పరస్పరవిరోధం బెన్నఁ డెన్నం డెదన్. ౧౦౦.

కం. దైవతమునిసేవితత, త్రైవిక్రమమూర్తియై యథాస్థితిమరలన్
గోవిందుఁడు వామనుఁడై, కావించె న్మోద మమరఁగా నమరులకున్. ౧౦౧.

కం. ఇంద్రానుజుండ వగుట న్నుపేంద్రుఁడవై తిపుడు మరల నింద్రునిచేతన్
సాంద్రప్రేమంబునని, స్తంద్రత నేలింపు మయ్య స్వారాజ్యంబున్. ౧౦౨.

కం. అని యనిమిషులు మును ల్వేఁడిన సన్నాహం బొనర్పఁడీ స్వారాజ్యం
బున నింద్రుని వెస నభిషిక్తుని జేయుట కనుచునచ్యుతుఁడువచియింపన్. ౧౦౩.

సీ. మృదుఫేనవిశదబు♦ద్బుదలసద్బిందుబృం,దస్ఫూర్తి నమృతకుం♦డంబు నిండఁ
శీతరాపీన♦పానవర్ధితతర్ణ,కవినోదమతిఁ గామ♦గవి చరింపఁ
బల్లవకోరక♦ప్రసవఫలవ్యాప్తిఁ, గల్పకద్రుమపంచ♦కము దలిర్ప
ననుకూలగతిఖేల ♦ దనుకూలజలవీచి,కాసమున్నతి నభ్ర♦గంగవొంగ

గీ. శ్రీహరికృపాకటాక్షవి♦శేషమహిమ, నహిమరుచిరోచిరనుష_క్తి♦నంబుజాత
వనమురీతినిరీతిని♦వాసిఁగాంచెఁ, ద్రిదివమెప్పటిగతిశ్రీస♦మృద్ధమగుచు. ౧౦౪.

క. అప్పుడు విష్వకంటిదొర ♦ లందఱునుం దన వెంటరా గురుం
డప్పురుషోత్తముం దరిసి♦ యస్మదభీప్సితసిద్ధి యయ్యె మా
యప్ప ! భవత్కటాక్షమహి♦మాతిశయంబునఁ జేసి యిప్డు మే
మెప్పటిచొప్పు లొప్ప వసి♦యింపగఁ జేయవె స్వస్థలంబునన్. ౧౦౫.

పట్టం బింద్రున కిఁక వెసఁ, గట్టుము స్వఃపట్టనాధి♦కారంబునకుం
బట్టినపట్టొనరఁగఁ దుద, ముట్టినఁ గద పౌరుషంబు♦పురుషున కెందున్. ౧౦౬.

అదితికశ్యపుల క♦త్యంతంబునియతిమై, నతుఁడొచు వారియా♦నతిని బడసి
హేరంబునకుమహో♦దారంబుగానంత, సకలోపచారపూ♦జలనొనర్చి
భక్తిమైఁ దారకే♦శ్వరలింగమూర్తికి, నమృతాభిషేకంబు ♦ లాచరించి
శాశ్వతస్థైర్యభా♦స్వద్వృత్తి నివసింప, శ్రీమహాలక్ష్మిఁ బ్రా♦ర్థించిపొగడి

యీపుపన్నాహ మొనరింపు♦మీయటన్న, వెంటనేయింద్రుఁడిన్నిగా♦వించుకొనియె
బ్రహ్మ బ్రహ్మర్షి యుక్తుఁడై♦వచ్చుటయ్యె, నఖిలసంభారములుసిద్ధ♦మయ్యెనయ్య.
అనుడు శ్రీహరి నవ్వుచు ♦ నతనిఁ జూచి, యిట్లనియె నేకతంబున♦నింతపుట్టె
దానినిపుడైనమరలింపఁ♦గానఁడయ్యె,నయ్యమరభర్తదానికే♦మందునయ్య ౧౦౭.

అని యాశ్రీహరి వల్కె గీష్పతి మహా♦త్మా! చాలదే మున్ను చే
సినలోపం బిపు డట్టులేల మరలం ♦ జేయుం బిడౌజుండు పే
ర్కొని సద్భక్తిని దారకేశు నభిషి♦క్తుం జేయ సంప్రీతుఁడై
కనుపట్టెం బరమేశ్వరుం డెదుట శ్రీ♦గౌరీ సమేతంబుగాన్. ౧౦౮.

ప్రేమఁ దనప్రోల సాక్షాత్క♦రించినట్టి, పార్వతీపరమేశుల♦పాదములకు
భక్తిసాష్టాంగముగ మ్రొక్కి♦స్వఃప్రభుండు, స్వాపరాధంబుసైరింపుఁ♦డనుచు వేఁడ.

కం. కరుణామతి నప్పరమేశ్వరి యప్పరమేశ్వరుండు•సంక్రందనునిం
గరములను బొదివి యెత్తిరి, శరణార్థుల నుత్తము ల్వి•సర్జింపరుగా. ౧౧౧

గీ. అనుచు లేవంగ నెత్తి వా• రస్మదీయ,భక్తనిర్మాల్యములగౌర•వం బెఱుంగ
కవమతియొనర్చితివిదాన•ననుభవింపఁ, గలిగె నీకిట్టిఘోరసం•కటము లింద్ర.

గీ. అయినదేమయ్యెనోభక్త•మయ్యెఁగాని, యివ్వడైననుదృశ్యమం•దించుకైన
నీశ్వరునికంటె భేదమం•చెంచఁబోకు, దానశాశ్వతైశ్వర్య మొం•దంగఁగలవు.

గీ. వెసనొనర్పించుకొనుముత్రి•విష్టపాధి,రాజ్యపట్టాభిషేకభ•ద్రప్రయత్న
మచ్యుతానుజ్ఞమున్నుగా•నంతదనుక, నిందె సాక్షాత్కరించిమే•ముందు మిం(ద్ర)

కం. అని యయ్యాదిమదంపతు, లనుజ్ఞనిడి నిలిచి రయ్యె•యచటనె నీవుం
జనుదెమ్మనినఁ ద్రివిక్రముఁ, డనుమోదముతోడ వెడలె•నాకంబునకున్. ౧౧

సీ. ప్రవితతప్రతిచత్వ•రప్రతోళీనద్ధ,కాదంబినీసాంద్ర•కాయమాన
మాబద్ధపారిజా•తాగపల్లవగుచ్ఛ,తోరణాఖిలగృహ•ద్వారముఖము
ప్రోత్తంభితాష్టాప•దోరులాంఛనవైజ,యంతీలసద్వైజ•యంతపదము
నిహితాచ్ఛచింతామ•ణీభద్రపీఠని,ర్మలసుధర్మాస్థాన•మండపంబు

తే.గీ. భావుకశ్రీప్రసాధనై•రావతంబు, చారుసమ్యగలంకృతో•చ్చైశ్రవంబు
నగుచునపుడొప్పె•నింద్రపట్టాభిషేక,శుభవిభవసూచకస్ఫూర్తి•సురపురంబు.

కం. శ్రీమించురథము నిల్పె స,చామరమును సధ్వజంబు• సచ్ఛత్రమునుం
గా మెఱయంగ సరయగతి, శ్రీమాతలి హరులఁ బూని•చి హజారమునన్. ౧౧

సీ. పరమపదోపాత్త•విరజాసరిజ్ఝరీ,శుంభదంభశ్శాత•కుంభకుంభ
మీశకపర్దగం•గాశైవలిన్యంత,రర్ణఃప్రపూర్ణసౌ•వర్ణఘటము
నలినజకరకమం•డులుగర్భితలసంభ్, తాపసస్ఫురజ్జాత•రూపకలశి
త్రిజగన్నదీనద•తీర్థాంబుపూరిత,స్వచ్ఛజాంబూనద•స్థాలికయును

తే.గీ. సప్తరత్నాకరాంతర•సముపనీత, పరమపావనజీవన•పాత్రికయును
బంచవిధసారతరుపల్ల•వాంచితముగ, నుంచిరాస్థానిగురునిశి•ష్యులు గడంగి.

కం. అమరగవిదధిఘృతక్షీ,రములుం గల్పద్రుసుమమ•రందము నమృతం
బమరఁగఁ బంచామృతముల, సమకూర్చిరిమునులురత్న•చషకంబులలోన్.

చం. పరపుగ నేకనాదమయి • పర్వె యఖర్వసుపర్వదుందుభు
ల్దారయఁగ నేకధారమయి • క్రమ్మొగ్గిమరుత్తరుపుష్పవర్షము
ల్గురియఁగ నేకరేఖమయి • కూడెసురీకరవల్లకీశ్రుతు
ల్బెరయఁగ నేకపర్వమయి • బేర్చెఁ ద్రివిష్టప మప్డు డెంతయున్. ౧౨౦.

శా. స్నాతాలంకృతవిగ్రహుండయి శచీ•సంయుక్తుఁడై దిగ్వరా
స్వీకుండై త్రిదివేశ్వరుండు సురమా•నిశ్రేణి దీపింపఁగా
నేతెంచెం బెరిమెన్ జయంతుఁడు కరం•బింపొప్పఁ గైదండ యీ
మాతాపిత్రనువృత్తి నత్తఱి సుధ•ర్మామంటపాస్థానికిన్. ౧౨౧.

గీ. అపుడు తమతమవాసగే•హములనుండి, వనజసంభవవామన•వామదేవు
లచటికేతెంచిసమధిష్ఠి•తార్హపీఠు, లగుచునిఁక నేలతడవుసే•యంగననిన. ౧౨౨.

గీ. దేవరలయాజ్ఞయనుచుస•ద్ధిషణుఁడైన, ధిషణుఁడుశచీయుతముగన•ద్దివిజవరుని
భద్రచింతామణీపీఠి•పై వసింపఁ, జేసి విఘ్నాధిపతిని బూ•జింపఁ జేసి. ౧౨౩.

సు. విధిపూర్వంబుగ నర్హాకృత్యములఁ గా•వింపించి నానావిధౌ
షధిసారంబుల సంభృతాఖిలజగ•జ్జాలస్రవంతీపయో
నిధినీరంబుల నించినట్టికలశా•నీకంబు నర్చించి వా
గధిపశ్రీపతిపార్వతీశ్వరులయా•స్యంబు ల్వీలోకించినన్. ౧౨౪.

కం. చూపులు కృపారసమునకుఁ, బ్రాపులుగా నరసి లేచి•వాసవుభద్ర
శ్రీపీఠంబున కెదుట స,మీపంబున నిలిచి వారు• స్మేరాననులై. ౧౨౫.

గీ. ఈవుమున్నగఁ బన్నగా•నిన్నగారి, నెన్నఁగారానివిభవంబు • చెన్ను మీఱ
నాకలోకాధిపత్యాభి•షేకమదితి, కశ్యపులచే నొనర్పింపఁ•గడఁగుమనిన.

మ. గురుఁ డభ్యర్చితశాతకుంభమయస•త్కుంభంబుఁ జేఁబూని ని
ర్జరలోకేంద్రునకాభిషేచనికమం•త్రగ్రామపూతంబుగా
శిరమం దల్లన పల్లవాగ్రముల ము•న్సించించి తోడ్తోన శ్రీ
కరనీరంబులచే నొనర్చె నభిషే•కం బప్రతీకంబుగాన్. ౧౨౬.

కం. తరువాత నదితికశ్యప, హరిహరచతురాస్యులతని • కభిషేక మొనన
ర్చిరి తిరముగఁ ద్రైలోక్యముఁ, బరిపాలింపుము నిలింపవల్లభ యనుచున్.

గీ. వరుస నంతట వసుదిగీశ్వరసురర్షి, యోధకన్యాపురంధ్రులు త్యుత్సుకత్వ
మునసుగంధిప్రసన్నాంబుపూరములను, శక్రునభిషిక్తుఁజేసిరి స్వర్గమునకు.

సీ. తుంబురునారదాదులు త్రిమూర్తులసభ, నెఱపుపాటవినంగ నెగడువారు
గంధర్వులందందఁ గాన్పించుదశవిధ, రూపకంబులకుఁ బర్వులిడువారు
నచ్చరల్ దగువారియాస్థానములఁ జేయు, నృత్యంబు వీక్షింప నేగువారు
విశ్వకర్మబయల్గఁ బేర్చియేర్చెడువింత, బిరుసులఁదిలకింప వెడలువారు
తే.గీ. నగుచుఁదేజోవతీముఖ్య నగరవాసు, లమరలోకాధినాథుపట్టాభిషేక
విభవమీక్షింపనేతెంచి వింతలెల్ల, నరసిసంతసమందిరయ్యవసరమున. ౧౩౦.

సీ. తప్తతైలకటాహతాపంబువిడనాడి, యమలోదకములనోలాడుచుండ
నసిపత్రవనహతివ్యసనంబులఁదొలంగి, నిబిడద్రుమంబుల నీడనిలువ
నంధకూపావాసజాయాసమునుబాసి, వెలుఁగొప్పు తెఱపుల విశ్రమింప
ఘనకాలసూత్రబంధనబాధలనువీడి, యిచ్ఛావిహారైకవృత్తి మెలఁగ
తే.గీ. గలిగెన త్తఱిఁగలనారకులకునెల్ల, నిరయమునసుండిదండిదండితనముడిగి
యార్తరక్షకులైనత్రిమూర్తులెలమి, నిడినయానతివేవేగ విడిచిపుచ్చ. ౧౩౧.

ఉ. పట్టి జయంతుఁ డయ్యెడ స్వపాణినుపాణి మెఱుంగుముత్తెపుం
దట్టపుటెల్లిఁ బట్టఁగ నందంచితకాంచనరత్నమండలీ
ఘట్టితదండచామరయుగం బొగి నశ్వినులూని వీవఁ జూ
పట్టె మహేంద్రుకొల్వు చెలువంబుగ సర్వసుపర్వపర్వమై. ౧౩౨.

ఉ. అంటఁగరాని వేల్పు మొదలౌ కడలేలుమసీలు బాసవా
ల్దంటలుమింటిద్రిమ్మరులదాఁటులునుం దెఱగంటిపెద్ద ము
క్కంటిని దమ్మికంటిదొరఁ గన్గొని యొప్పుగ నెప్పుడిట్లు మీ
బంటులబంటు బన్నముల పాల్పడకుండఁగఁ బ్రోవుఁడీ యనన్. ౧౩౩.

కం. కనకోదరకమలోదరు, లనలాదిదిగీశమునిజనామరవరులం
గని యిట్లని రిట్టలమగు, కనికరమున నట్టివేరవుఁగఱపుతలఁపునన్. ౧౩౪.

గీ. స్థిరతరైశ్వర్యమెవఁడువాంఛించునతఁడు, పరమమాహేశ్వరాచారనిరతవృత్తి
మానవతి నట్టు లూనలేతున్నవాఁడు, పృథివిలింగప్రతిష్ఠఁ గావింపవలయు

క. కావున నీతఁడు గరుడ,గ్రావనమీపమున బంధురసరస్తటిని
ష్టావాప్తికై మహిని మహా,దేవుని లింగాకృతిం బ్రతిష్ఠింపనగున్. ౧౩౬

క. అని యింద్రుని గరుడాచల,మునయం దుక్త ప్రదేశమున శివలింగం
బు నొగిం బ్రతిష్ఠఁ జేయఁగ, ననిచిరి ననిచినదయ న్నయంబున నంతన్ ౧౩౭.

మ. పురుహూతుం డిల కేగుదెంచి మహిమల్పొల్పొందుసుక్షేత్రమా
గరుడాహార్యము పొంత బంధురమహాకాసార తీరోర్వి శం
కరలింగంబుఁ బ్రతిష్ఠితంబుగఁ దగంగావించె నిష్టాప్తి కాం
గిరసుం డుక్తవిధిం గ్రియ ల్నడుప భక్తిశ్రద్ధ లేపారఁగన్. ౧౩౮.

గీ. అందు నయ్యెందు వాళి పెంపందు చుండెఁ, బ్రమథగణనాయు క్తిఁ దక్షేత్రపాలకుండు
గాఁగ నుత్తరపూర్వదిక్చత్వరమున, సత్వరక్షణదీక్షోల్లసత్వరతిని. ౧౩౯.

క. క్రమ్మఱ నమ్మఘవుఁడు స్వ,ర్గమ్మునకు న్నమ్మదమ్ము గ్రమ్మఁగఁ జని వృ
త్తమ్మవ్విధువిధులకు విశ,దమ్ముగ నెఱిఁగింప వారుదయ దైవాఱన్. ౧౪౦.

క. నీకీ క్రియ నిఁకముందు త్రి,లోకీసామ్రాజ్యమహితలుంటాకజయో
ద్రేకస్థితిపూజ్యము న,స్తోకధృతిప్రాజ్యమగుచు శోభిలు మఱియున్. ౧౪౧.

క. శత్రుక్షయ మిత్రోచ్ఛ్రయ, పుత్రోదయ నష్టరాజ్యపునరాశ్రయము
ల్పత్రిప గోత్రక్షేత్రప,విత్రస్థలి నీచరిత్రవినఁ జదువ నగున్. ౧౪౨.

మ. వినయం బొప్ప నెవండు నీదయినయీవృత్తంబు నెందేనియు
న్వినఁ విన్పించుఁ బఠించు శ్రీవరకృపావిస్ఫూర్తి దీపింప నె
ట్టన నాతండు జగత్ప్రసిద్ధి గని నష్టద్రవ్యలాభాఢ్యుఁడౌ
నని యమ్మువ్వురు నివ్వరంబు నిడి స్వేచ్ఛాసక్తి విచ్చేసినన్. ౧౪౩.

క. పునరధిగతరాజ్యోన్నతి, ననిమిషనాయకుఁడు స్వస్థుఁడై త్రైలోక్యం
బును నిష్కంటకముగఁ బా,లన మొనరించెను ద్విమూర్తులకటాక్షమునన్. ౧౪౪.

సీ. తనకార్యసాఫల్యమున కెవ్వ రెట్లెట్లు, శ్రమమోర్చి రటువారి సత్కరించె
నీకల్మి తనశక్తి నే కల్గె మరలనం, చవలేపవడ కడంకువ మెలంగె
గురుమానిముఖపూజ్యు లరుదెంచువార్తలు, దెప్పించుకొని విని భజించె
నేలోక మేవేళ నేలీలఁ బాలింప, నగునట్లు లప్పట్టు లరసి ప్రోచె

తే.గీ. విజితులగువారు తను నెంత వినయవృత్తిఁ, బ్రేమనమ్మించికొలిచిన విశ్వసింప
కాప్తబంధుగురూక్తుల నాదరించె, నతఁడుక్రమ్మఱఁ దనరాజ్య మధిగమించి ౧౪౫.

క౦. శితగుణసంస్థాపితభూ, పతిసులజేగీయమాన పరమౌదార్యాం
చితవితతయశస్స్వామా, శ్రితవసననిబద్ధహేమ శ్రీరఘురామా. ౧౪౬.

చం. రవికులదీపకా! భువన రంజక దివ్యకలాకలాపకా!
నవఘనవిగ్రహా! నతజన ప్రతిపాదితభూర్యనుగ్రహా!
పవనజసేవితా! సకల పండితపావనభావభావితా!
ప్రవిమలవర్తనా! మునివర ప్రకరస్తుత పుణ్యకీర్తనా! ౧౪౭.

స్రగ్విణి. భానుమన్నందన ప్రాజ్యరాజ్యప్రదా!
మానిగార్హస్థ్యసం పత్కరశ్రీపదా!
జ్ఞానిచిత్తాబ్జసం చారకృత్షట్పదా!
జానకీమానసో త్సాహలీలాస్పదా! ౧౪౮.

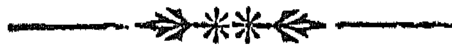
గద్యము.

ఇది శ్రీమద్రామనామపారాయణపరాయణాతిధన్య కౌండిన్యగోత్రపవిత్ర
దేవులపల్లికులపయఃపయోనిధికళానిధిసీతారామశాస్త్రిపౌత్ర వేంకట
కృష్ణశాస్త్రిపుత్ర తమ్మనాభిధానాంతర వేంకటకృష్ణశాస్త్రి
నామాగ్రజన్మ త్రిలింగదేశాగ్రజన్మ సుధీవిధేయ సుబ్బ
రాయశాస్త్రి నామధేయ ప్రణీతంబైన
మహేంద్ర విజయం బను ప్రబంధంబునందుఁ
బంచమాశ్వాసము.

శ్రీ సీ తా రా మా ర్ప ణ మ స్తు.

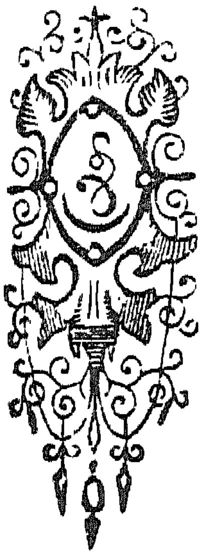
శ్రీ రా మ.

శ్రీమహేంద్రవిజయము.

షష్ఠాశ్వాసము.

శ్రీరమ్యభూరిమహిమో
దార! సదారక్షితాఖి•లాంఘ్రిప్రణమ
ద్వారా! సజ్జనచిత్తవి
హార! కృపాధార! దశర•థాంగకుమారా! ౧.

గీ. అవధరింపుము శౌనకా•ద్యఖిలమౌని
బృందమున కల బృందార•కేంద్రుచరిత
సాంగముగఁ బల్కి మరల ని•ట్లనుచుఁ దెలుపఁ
దొడఁగె నవ్వలికథను సూ•తుఁడు గడంగి. ౨.

ఉ. ఇంద్రుని సుస్థిరంబుగ స్వ•రింద్రునిఁ జేసి యుపేంద్రుఁ డిట్లు ని
స్తంద్రత నుండ మంచుఁ దలి•దండ్రుల సన్నిధి కేగి యోదయా
సాంద్రమనీషులార! సుర•సత్తముఁ డుత్తమవైభవంబు గాం
చెం ద్రిదశత్వమహోచ్చదశఁ • జెందిరి యుష్మదనుగ్రహోన్నతిన్. ౩.

కం. దితిజప్రతతి రసాతల, గత మయ్యె సుతుండ నైతిఁ • గద నేనును మీ
కతులతపోన్వితులారా! హిత మింతకు వేఱె కలదె • యెయ్యది యైనన్. ౪.

ఉ. నావిని వార లిట్లనిరి • నందను నం దనుఁబొందుకూర్మిచే
నీ విటు మామనోరథము•లెల్ల ఘటించితి దానఁ జేసి మా
భావము లుల్లసిల్లె నిఁక • వాంఛితము ల్మఱి వేఱె యున్నవే
కేవల మిప్పు డేము కృత•కృత్యుల మైతిమి ఖ్యాతి మీఱఁగాన్. ౫.

కం. ఐనం గల దొక యాప్సిత, మోనందన! నీవు మాకు ◆ నుదయించినయా
స్థానంబున నర్చాకృతి,వై నిలువఁగ వలయు నెపుడు◆నది యే మనినన్. ౬.

కం. తనయులు పొడమిన వాసర,మునఁ బండువు సేఁత సుతులు ◆ పొడమినగేహం
బున శుభవిధులం గూర్చుట, జననీజనకులకుఁ జిత్త◆సమ్మద మొదవున్. ౭.

కం. తల్లియుఁ దండ్రియునుం దమ, యుల్లంబులలోనఁ బిల్ల ◆ లుల్లాసముతోఁ
జల్లగ వర్ధిల్లఁగ భువి, నెల్లప్పుడు దలఁచుచుందు ◆ రిట్టిశుభవిధుల్. ౮.

గీ. కాన నీవు బలిని ◆ గానఁగా నేగిన, నాఁటియాశ్రమంబు◆నను సతంబు
నిలిచియుంట మాదు◆తలఁ పని తెలుపఁ బుత్రుండు కేలుదోయి ◆ దోయిలించి.

చం. అల బలిఁ గానఁగా నరిగి◆నప్పటియాశ్రమ మందు నుండఁగా
వలయు నటన్న మీనుడులు ◆ వ్యర్థము లౌనె తదాశ్రమంబునన్
వలనుగ నెల్లకాలమును ◆ వర్తిలువాఁడ మదీయపూజని
స్థలమును వీడ కచ్చటనె ◆ సమ్మతి నుండుఁడు మీర లెప్పుడున్. ౧౦.

గీ. భాద్రపదమందు మజ్జన్మ◆వాసరమున
శక్తికొలఁదిగ భక్తి ను◆త్సవము లెవరు
సలుపుదురు వారి కోర్కు లొ◆సంగు చుందు
ముఖ్యముగఁ బుత్రవాత్సల్య◆పూర్ణులార!

సీ. మీమాట జవదాఁట ◆ మీ రాన తిచ్చిన, యాశ్రమంబును వీడ◆నని తలంపుఁ
దగ్గరుడాద్రిపై ◆ నఖిలపూజ్యంబైన, యర్చాకృతి వహించి ◆ యధివసింతుఁ
గలికల్మషవినాశ◆కంబై మదర్చావ,తారంబు కడుమహ◆త్త్వంబు గాంచు
వేంకటేశాభిఖ్య ◆ వెలయు నాలుగుపుణ్య,దేశంబులందు మ◆దీయమూర్తి

తే.గీ. ధరణిఁ గలివేళ శేషాద్రి ◆ ద్వారకయును, నావురము నుపమాకయు◆నాఁదనర్చు
దివ్యదేశంబు లవి జగ◆త్సేవ్యమాన, భవ్యవిభవమహత్త్వసం◆భావ్యగరిమ. ౧౨.

గీ. కొంతకాలంబు శేషాద్రిఁ◆గొమరసామి, యనుచు భావింపఁగాఁబడి◆యంత నంత
శ్రీనివాససమాఖ్యఁ బ్ర◆సిద్ధమైన, వేంకటేశాఖ్య వెలయుదు ◆ విశ్రుతముగ. ౧౩.

ఉ. అంతట ద్వాపరాంత మగు◆నప్పుడు నారదమౌని మన్నగో
పాంతముఁ జేరు సేతుమధు◆రాదికదక్షిణదేశయాత్ర ల

త్యంతము దీక్షఁ జేసికొని యందు మదీయనివాసపుణ్యవృ
త్తాంతము నాన తీవలయు నంచు ననుం గడు వేఁడు వేడుకన్. ౧౪.

మ. అపు డానాలుగుమన్నివాసములమాహాత్మ్యంబు సాంతంబుగాఁ
గృప నేఁ దెల్పఁగ దేవమాని యురగాధీశాద్రిపైనుండి య
య్యుపమాకం గన నేగుచు న్నడుమ నెన్నో పుణ్యదేశంబు ల
చ్ఛపుభక్తిం దిలకించు నంచును భవిష్యద్వృత్త మేఁ దెల్పఁగన్. ౧౫.

కం. అక్కడనె యుంట ముని విని, యక్కడ కేతెంచి మిగుల నానందముతో
నక్కటికపడుగుఁ బనివిని, యక్కటిక న్విడిచి యేగె నభిమతగతియై. ౧౬.

సీ. ఏగి యన్నారదుం డెపు డెపు డాద్యావృ రావసానం బని యాత్మయందుఁ
దలఁచుచునుండంగఁ దత్సమయంబురా నంత, దక్షిణదేశయాత్రల నొనర్చి
కొని శేషగిరినివాసుని శ్రీనివాసుని, వెంకటేశ్వరుని సేవించి యుండఁ
గరుణ శ్రీహరియు సాక్షాత్కరించి మదీయ, నిలయము లొలువఁగావలెన టన్న

తే.గీ స్వామి! శ్రీమాధవ! మహాప్రసాద మనుచు
వెడలి ప్రథమావసథముగా వెలయుదాని
మాని శ్రీకాళహస్తినామప్రసిద్ధ
సిద్ధనిలయంబుఁ దొలుత వీక్షించె నెదుట. ౧౭

మ. వినుపీథిం జనుదెంచుచుం గనియె నవ్వీణామునీంద్రుండు తి
న్నని భక్త్యున్నతిఁ దన్నుఁ గొల్వ మది నానందంబునుం బొంది తి
న్నని లోఁగొన్న నమోఁగలింగని నిశాంతంబైన శ్రీకాళహ
స్తినగస్త్యప్రభవాతటి న్నతజనశ్రీదంబుఁ బ్రాసాదమున్. ౧౮.

చం. ఘనతరభక్తి నమ్మునిశిఖామణి దచ్ఛిఖరత్రిశూలమున్
గనుఁగొనినంతనే మహతికాజపమాలఁ తోడి కేలుదో
యిని నిటలంబునందు ఘటియించి తదంతరమూర్తి నాత్మలోఁ
జొనిపి నమశ్శివాయ యనుచుం దగ మ్రొక్కె నతోత్తమాంగుఁడై. ౧౯.

సీ. అడ్డదిడ్డంబుగా నొదల నిడుకొన్న, వలిపంపుమడుఁగుదోవతులపిడప
లలితప్రదేశాదికాంగకంబుల లెస్స, ప్రామినదట్టంపు భస్మరేఖ

లెడమమూఁపులయందు♦దృఢముగాఁ గన్పట్టు, స్వచ్ఛప్రభంబులౌ♦జన్నిదములు
గడుశుభ్రముగఁ దోమి♦కుడికేలఁ దాల్చిన, యాతామ్రతామ్రమ♦యాంబుపాత్ర
తే.గీ. లమరఁ గాంచనముఖరీజ♦లావగాహ, నములఁ గావించి వాయులిం♦గము భజించి
పరశివస్తవముఖు లౌచు♦వచ్చుద్విజులఁ, గాంచి దివిజమహర్షిహ♦ర్షించె మిగుల.

శా. ఏవారిం గనుఁగొన్నఁ బాశుపతదీ♦క్షైకస్ఫురల్లాంఛనం
బేవారిం గనుఁగొన్న నిర్జరధునీ♦హృద్యాంబుపూరోపమం
బేవారిం గనుఁగొన్న బద్ధమదమ♦త్తేభేంద్రదానోక్షితం
బేవారింపఁగరానిభాగ్యగతిచే♦ నిచ్చోటి కేతెంచితిన్. ౨౧.

శా. పురి పంచాక్షరి విప్రులెల్ల జితకా♦ము ల్భూపతుల్ రాజశే
ఖరు లూరవ్యులు గిన్నరాపతిస♦ఖ్యప్రఖ్యు లంఘ్ర్యుద్భవుల్
పరమాహీనగుణుల్ సమస్తజను లై♦శ్వర్యాఢ్యులం గావునం
గర మాక్షేత్రముచూడ దక్షిణదిశా♦కైలాసమై భాసిలున్. ౨౨.

సీ. శ్రీకాళహస్తిపు♦రీనాయకుఁడు సర్వ,మంగళాఢ్యుఁడు రాజ♦మకుటమౌళి
జ్ఞానప్రసూనాంబ ♦ సకలభూభృద్రాజ, మూర్ధావతంసంబు ♦ ముద్దుఁబట్టి
సౌవర్ణముఖరిప్ర♦సన్నపావనమూర్తి, బహుజీవనాధార♦భవ్యకీర్తి
పరివారదేవత ♦ ల్పరశివధర్మప్ర,భూతప్రభూతవి♦భూతిశాలు
తే.గీ. లహహ ! దక్షిణకైలాస♦మై యెసంగు, నీమహాక్షేత్రవాసుల ♦ కిహపరములు
కరగతఫలంబులై యుండుఁ♦గాన నిందు, నిలువ నలువయు బలువైన♦నిష్ఠఁగోరు.
గీ. ఇచటఁ గీటసరీసృప♦మృగకిరాతు, లవ్యయానందమును జెంది♦రని యెఱిఁగియు
నేల స్వర్గాదిపదవుల♦నేలఁదివురు, శతమఖముఖాఖిలామర♦సముదయంబు ౨౪.

చం. ఋషి దనియించె స్వర్ణముఖ♦రీసరిదంబుఝరీపరిస్ఫార
త్పృషతపరంపరాభరధు♦రీణసమీరణపోతజాతము
న్మిషదరవిందగంధభృతి ♦ మెల్లన వచ్చుతదీశలింగరో
హిషతురగార్భకానుగతి ♦ నిమ్మడియై యపు డల్ల నల్లనన్. ౨౫.

ఉ. మాని తదీశగేహముఖ♦మంటపసీమను సాఁగిమ్రొక్కి యా
స్థానసభాజిరంబునఁ బ్ర♦దక్షిణకృత్యము దీర్చి నందిరా

జానుమతిం దదంతగగృహంబున కల్లన యేగి నమ్రుఁడై
జ్ఞానసుమాంబికాహృదయనాథుఁ గనుంగొని భక్తియుక్తుఁడై. ౨౭.

క. మందాకినితోయంబులు, మందారప్రసవములును మకుదాకృతి నీ
కుం దానములను బూజలనుం దనిపి మునీశ్వరుండు నుతియించె నిటుల్. ౨౮.

గీ. దేవతాదేవ! తావకసేవకత్వ, భావుకులకును భవభవద్భవ్యనామ
సంస్మరణశీలురకుఁ గాక సంసరణము, దాఁటఁ దరమె గజత్క్షణదాటదమన.

క. బహుగతుల నిటుల శ్రీకా, శహస్తినగరీశువినుతుల నొనర్చి ముహు
ర్ముహురావర్తితకీర్తన, మహతిసహాయముగ గానమాధురిఁ జూపెన్. ౨౯.

ఉ. అచ్చట నుండి వెల్వడి వియచ్చరమాని పినాకినీధుని
ప్రోచ్చలదూర్మిమజ్జనసుపూతతరాకృతులై భజించినన్
గ్రచ్చర లిచ్చు రంగపతిఁ గన్గొన విక్రమసింహపట్టనం
బచ్చపుభక్తి మీఱఁగ విహాయసపద్ధతిఁ జొచ్చెఁ జెచ్చెరన్. ౩౦.

ఉ. శ్రీరమణీయమై కవివరేణ్యనరేంద్రుల కెద్ది యాంధ్రభా
షారసికత్వకీర్తి నిడఁజాలి బృహస్పతినైనఁ గేరి యె
య్యారను ముద్దరాలయిన సూక్తిచమత్కృతిఁ జూపు నట్టి నె
ల్లూరుపురంబుఁ జొచ్చెఁ దనమోరలఁ బౌరులు వెంటఁ గొల్చి రాన్. ౩౧.

క. పెన్నఁ గని మౌని నుతి సల్పె, పెన్నగనిర్ఝరిణి కాదు పిన్నగఁ దగు రూ
పెన్నఁగ నిర్జరనది కిది, పెన్నగ నిక్కముగఁ గాశ్యపి కిది యటంచున్. ౩౨.

గీ. లోని కరిగి భుజంగశయానుఁ డగుచు, యోగనిద్రాభిరాముఁడై యొప్పువాని
రంగనాయకు మన మలరంగఁ గాంచి, మౌని పులకాంచితాంగుఁడై మహితభక్తి

క. వలఁగొని సాష్టాంగనతుల్, సలిపి రహిన్ మహతి గానసారామృతమున్
వెలిపి మెల పొలయఁగా మే, ల్కొలిపి ప్రసన్నునిఁ జేసికొని వెడలి వడిన్.

సీ. మంగళాచలసీమ మంగళామలధామ, వర్తియౌ నరసింహమూర్తి సేవఁ
గావింపఁగా నెంచి భావింపఁగా నంచి, తంబైనభక్తిచేతంబు లేవఁ
ఘనరంగ ఘనలీల దనరంగదనుకూల్య, సరణిగా వింతైనకరణి భావ
భవ్యంబుగా శ్రుతిశ్రావ్యంబుగా శ్రుతి, స్వరలయగ్రామభాస్వరతఁ గేవ

తే.గీ. లంబుగను జేతనాచేత♦నంబులుగను, వృత్తివినిమయమగ్రబ ము♦ద్వృత్తిఁ జేయ
వీణ వాయించెఁ గానప్ర♦వీణతైక, సుందరుం డందు మానిపు♦రందరుండు. ౩౫.

గీ. సామిచేఁ గ్రోలఁగాఁబడి ♦ సామిశేష, మైనయాత్మకమండలు♦పానకంబు
నాని యందుండి యమ్మౌని ♦ యరిగి కాంచెఁ, గృష్ణవేణి పయోనిధి♦కృష్ణవేణి.

శా. ఆకృష్ణానది దేవమౌని తడవు♦ద్యద్భక్తిపై స్నాన ని
ష్ఠాకృష్టాశయవృత్తి మీఱ నియతుం♦డై మజ్జనోన్మజ్జన
వ్యాకీర్ణాత్మజటాభరంబుగఁ దదే♦కాసక్తి నుండం బ్రజా
నీకం బారయుచుండె నొద్దునఁ ద్రివే♦ణీసంగమభ్రాంతిచేన్. ౩౭.

గీ. ఆతఁ డచ్చోఁ దడవు తీర్థ♦మాడి విహిత, కృత్యములఁ దీర్చికొని లేచి♦ గిరితటమున
దిటముగా భక్తులను బ్రోచు♦దీక్షనున్న, కనకదుర్గామహాదేవిఁ ♦ గానవరిగి. ౩౮.

కం. అంబా త్రయరూపిణి! యో, యంబా! శ్రితవితతిఁ గడు ద♦యం బాలనఁ జే
యం బాపములం బాప భ, యం బాఁపఁగ నోపు దీవ♦యంబా! జగతిన్. ౩౯.

కం. నీపదములఁ జూడంగా, నీపదళస్రగ్విభాసి♦నీ! పదపడి నే
నీపదములఁ బాడంగా, నీపదవి న్వచ్చినాఁడ ♦ నీపదమునకున్. ౪౦.

వ. అన నద్దేవి ప్రసన్నురాలగుచు నాహా! దేవమౌనీంద్ర! నీ
ఘనసంగీతకలాకలాపకలనా♦కౌశల్య మెన్నాళ్లకో
వినఁ గల్గెం గద నేఁడు వెండియు మణి♦ద్వీపంబున న్నాఁడు విం
టిని శ్రీరామపదాంకగేయమును దా♦ని న్వీణియం జొన్పితే. ౪౧.

కం. అన విని యనిమిషముని యను, జననీ! శ్రీరామనామ♦సారజ్ఞత్వం
బనఁగా నీవల్లభునిద్భ్రియును నీయదియును గదమ్మ! ♦యోహారుకొమ్మా! ౪౨.

కం. నీమణివీణాసన్నిధి, నామహతి యనఁగ నెంత ♦ నాగానకళా
సామగ్రి యెంత న న్నీ, వేమేమో పెద్దఁ జేసె♦ దేటికి దేవీ. ౪౩.

కం. వాయించెద నావీణియ, మ్రోయించెదఁ దంతియలను♦శ్రుతులకు రక్తిం
జేయఁగ నీదరిఁ జాలుదు, నా! యమ్మా! తప్పదనుట♦యది నాయమ్మా? ౪౪.

కం. నీ వాన తిచ్చినట్టులు, గావించెద ననుచు తెస్స♦గాన మొనర్చెన్
దేవియు జతగాఁ దనవీ,ణావాదన మాచరింప♦నారదుఁ డెలమిన్. ౪౫.

గీ. ఇట్టుల ద్దేవి సేవించి ♦ ఋషివరుండు, పనివినెడునప్పుడా మెయి ♦ ట్లనుచుఁబలికె
మెచ్చితిని గోరుకొనుమయ్య ♦ యిచ్చెదాన, వరము నెద్దియునైనని ♦ ర్జరమునీంద్ర.

గీ. అనిన విని యామెతోడ ని ♦ ట్లనియె మునియు
నంబ నన్వీతరాగుఁడ ♦ నని యెఱింగి
యును వరముఁ గోరికొను మటం ♦ చును వచించి
తిరయ నన్వీతరాగుఁడ ♦ ననిరొ చెపుమ. ౪౭.

కం. ఐన నొక కోర్కి కలద, మ్మా! నామది రామనామ ♦ మంత్రమ్మునకున్
ధ్యానాద్యుపాసనల కే, వైన విశేషంబులున్న ♦ నవి విన వలఁతున్. ౪౮.

మత్తకోకిలము.— నావుడుం దరహాసమున్ వద ♦ నంబునన్ వెలయించి యా
దేవి యమ్మునిఁ గాంచి యిట్లని ♦ తెల్పెఁ దారకమంత్రమం
దే విశేషము లున్నవో పర ♦ మేశ్వరుండు మదీశ్వరుం
డే వచింప వలంతి గా కొరు ♦ లెవ్వరైన సమర్థులే? ౪౯.

గీ. వరము వేఁడుమనుచు ♦ బలవంత మొనరించి, యడుగనిడఁగఁ జాల ♦ కడుగ వలసె
నైన నాదునుడువు ♦ వ్యర్థం బొనర్తునే, తగినవెరవుఁ దెల్పు ♦ దానఁ గాక. ౫౦.

గీ. మునిజనవరేణ్య కాశికా ♦ పురమునందు, విశ్వనాథుండు మన్నాథుఁ ♦ డీశ్వరుండు
రామనామప్రబంధకీ ♦ ర్తనము వినినఁ, దన్మహామంత్రరాజత ♦ త్త్వంబుఁ దెలుపు.

తరలము. అనవుడు న్ముని దేవి కిట్లను ♦ నమ్మరో! విను మమ్మ! నా
మనవి నే నిపు డిట్టు లయ్యుప ♦ మాక వేంకటనాథు సే
వన మొనర్చు కడంక మైఁ జను ♦ వాఁడనై నడుద్రోవ నిన్
గని కృతార్థుఁడ నైతి మోదము ♦ గంటి ఖేదము గొంటితిన్. ౫౨.

ఉ. ఇమ్మహి వేంకటేశ్వరుని ♦ యిమ్ములు నాల్గు చెలంగు దివ్యదే
శమ్ములు సేవలమ్ముఁ గలు ♦ షమ్ములఁ బావఁగ నోపు నర్థవా
దమ్మిది గాదు శేషగిరి ♦ ద్వారక సాపురి గారుడాద్రి స
త్యమ్ము ప్రసిద్ధసిద్ధనిల ♦ యమ్ము లభీష్టఫలప్రదమ్ములున్. ౫౩.

కం. ఆనాల్గు దివ్యపదముల, లో నెవ్వఁడు తప మొనర్చు ♦ లోకజనిత్రీ!
వానిది యగుఁ దప మల రే, వానదితటిఁ జేయుతపము ♦ వలె నిడు ఫలమున్. ౫౪.

కం. ఆ వేంకటవిభు నెళవుల, కే వారలు నైన యాత్ర ♦ కేగుదురో వా
రా వెనుక నితరయాత్రలు, గావింపఁగ రా దటంచుఁ ♦ గల విలఁ బలుకుల్. ౫౫.

సీ. కావున నిచ్చోటు గడచి యెవ్వలనికిఁ, జనఁజన దని కొంత సందియంబు
నచట నమ్మంత్ర మత్యల్పమైన జపింప, నగు సిద్ధి యనుచుఁ గొండంతయాస
కోరికొమ్మని యాస గొల్పి లేదన సెప్పునే యని యడుగ నీయెడ భయంబు
నీమొకే తెలుపఁ డా యీశుండు నా కట్టు, లెఱిఁగించు ననుచు నిస్పృహత గొంత

తే.గీ. "పెట్టఁజాలక యుండినఁ బెట్టునిల్లు, నైనఁ జూపింప వలయు" నన్నట్టు చూపి
తీవటంచు సమాధానవృత్తి కొంత, కలిగి నాడెంద మిప్పోళ్ఁ గలఁత నొందె. ౫౬.

మ. అన మందస్మిత మొప్ప దేవి కరుణాస్వాంతంబుతో మౌని కి
ట్లనియె న్గమ్యము దక్క నిన్నడుమఁ బుణ్యక్షేత్రముల్ రెండొగిం
గనుపట్టుం గద ద్వారకాపురియు నాకాపల్లియు న్వేంకటే
శనివాసంబులు సిద్ధసేవ్యములు శశ్వద్విశ్వసంభావ్యముల్. ౫౭.

కం. రేవాతీరతపంబును, శ్రీ వేంకటనాథుఁ డుండు క్షేత్రంబులలోఁ
గావించుతపంబును సరి, యై వెలయు న టన్ననుడి యథార్థము గాఁగన్. ౫౮.

ఉ. గౌతమియొడ్డునం దప మఖండఫలప్రద మందుఁ గోవిద
వ్రాతము వల్కుచుంట విన వా మన వామనవామదేవు ల
ఫ్యాతమహాస్రవంతి కిరుపొంతల నాజలరాశిగాఁగ నా
శ్రేతరదేవత ల్గొలువ నిచ్చ వసించిరి పెక్కురూపులన్. ౫౯.

కం. నారద భద్రాద్రిస్థిత, తారకమంత్రాధిదైవతశ్రీరామో
దారపదోదకపావన, యై రాజిలు గౌతమీమహానది యెల్లన్. ౬౦.

గీ. దేవతను బట్టి క్షేత్రంబు దివ్యమగును, దీర్థమును క్షేత్రమును బట్టి దివ్యమగును
ద్రితయ మొక్కెడఁ గూడిన దివ్యదేశ, మిద్ధరిత్రి నిదే కద సిద్ధపదము. ౬౧.

కం. ఆకరణి దివ్యపదమగు, నాకాపలి యందు రామనామజపం బీ
వేకాగ్రవృత్తిఁ జేసినఁ, జేకుఱుఁ దన్మంత్రవిధ మశేషముగ వెసన్. ౬౨.

సుగంధివృత్తము. ఓతపస్విలోకనాథ యుగ్రమౌ తపంబు నీ
గౌతమీస్రవంతిఁ జేయఁగా దయార్ద్రచిత్తుఁడై
ప్రీతి వేంకటేశ్వరుండు పెంపుమైఁ బ్రసన్నతన్
నీతలంపుఁ దెల్పు నాథు నీవతంస మిట్లనున్. ౬౩.

శా. నాతీరంబున సంవసించి కరుణ • న్నాకావిహారంబుల
న్నాతోయంబుల సంచరించుచు ననుం • న్మన్నింపవే యంచు నా
స్రోతస్విన్యవతంస మీప్సితపుదీ • రుం డెల్పనల్పేతర
ప్రీతిం దా నివసించెఁ దత్తటమునన్ • శ్రీవేంకటేశాకృతిన్. ౭౪.

గీ. అట్టు లాతఁడు వసియించి • నట్టిదేశ, మోడపల్లె యనంగఁ బే • రొంది వెలసె
నందుఁ దపమాచరించిన • యట్టివారి, వాంఛ లీడేర నాహరి • వర మొసంగె.

గీ. అందుఁ గొన్నాళ్లు నియతి నీ • వధివసించి
యరుగు మవ్వలి దరికిఁ గా • ర్యార్థవగుచు
నచటి కెదుటను దోఁచుఁ బు • ష్పాద్రిపద్మ
శైలధవళాచలములు ని • ర్జరమునీంద్ర !

సీ. గోదావరీవారిఁ • గోటిలింగేశ్వరు, భక్తియుక్తిగ నభి • షిక్తుఁ జేసి
తత్పూర్వవర్తిసీ • తారామమూర్తిఁ ద్వా,రకానామదివ్యమం • త్రమునఁ దనిపి
తద్వామ్యభాగసం • స్థాయిమార్కండేయ, శంభులింగము సమ • ర్చన మొనర్చి
తద్దక్షిణమ్మున • ధవళాద్రిశ్రీజనా,ర్దనుఁ గొల్చి రామపా • దముల కెఱఁగి

తే.గీ. యవలఁ దూర్పుదెసకు • నై యోజనత్రయ, దూర మరిగి యచటఁ • దుల్యదరిని
జెలఁగుచున్న యట్టి • శ్రీకుమారారామ,సీమ భీమనాథు • సేవఁజేసి. ౭౭.

కం. అందుండి పీఠపురమున,కుం దరలుము కుక్కుటేశు • కో వెలనడుదా
రిం దోఁచు గవని మోలఁగ,నం దగు నందీశకేత • నస్తంభముతోన్. ౭౮.

కం. ఆదివ్యక్షేత్రంబున, నీదగుకోరిక లభించు • నిక్కంబుగ నీ
కేఁ దెల్పునుపాయం బదె, యోదైవతమునివ రేణ్య! • యురుతరపుణ్యా! ౭౯.

చం. అది యెటు లన్నచో నొక యు • పాయముఁ దెల్పెద నంటి మున్నె యా
సదయునివిశ్వనాయకుఁ బ్ర • సన్నుని జేసికొనంగఁ గాశికై
యది పని గాఁగ నేగవల • దంతట నాతఁడు నిండియుండు నా
రద! జగదంతరాత్మయని • ప్రాజ్ఞులు పల్కఁగ నాలకింపవే. ౮౦.

శా. కైలాసంబునుఁ గాశికానగరియుం • గాణాచిగా నాతఁ డే
లీలం దా వసియించియుండు భువి నా • లీల న్వసించెం గదా

యేలాతీరమునందుఁ బీఠపురి దేవేంద్రార్థసిద్ధ్యర్థమై
వాలాయంబుగఁ గుక్కుటాకృతి స్వయంవ్యక్తాచ్ఛలింగంబునన్. ౭౧.

శా. ఆకాశీపురి యాదిమం బిది ద్వితీయం బంచు విశ్వేశ్వరుం
డో కంజాతభవాత్మజాత! సతతం బుల్లాస మేపారఁగా
శ్రీకైలాసమునందుఁ బోలె నివసించెం గుక్కుటాకారుఁడై
లోకానుగ్రహకాంక్షఁ బారిషదపాళుల్ వేల్పు ల్గొల్వఁగాన్. ౭౨.

సీ. భాగీరథి యటంచు వచియింతు రచ్చోట, నేలానది యటంచు నిచటఁ జేరు
బిందుమాధవుఁ డంచుఁ బేర్కొందు రచ్చోటఁ, గుంతిమాధవుఁ డంచు నెంతు రిచట
మణికర్ణిక యటంచు గణుతింతు రచ్చోట, ఖ్యాతి యిచ్చటఁ బాదగయ యటంచు
నన్నపూర్ణయటంచు నెన్నుదు రం దిందు, శ్రీరాజరాజేశ్వరి యని కీర్తి
తే.గీ. యందు విశ్వేశ్వరుం డందు రిందుఁ గుక్కు,టేశ్వరుం డందు రింతె కా కింతయైన
భేదమున్నదె కాశికిఁ బీఠపురికి, సంజ్ఞలే భేదములుగాని సన్మునీంద్ర. ౭౩.

కం. అది యైదుక్రోశముల నిడు, పిది యామడవర్తుల మగు నెటుఁ జూచిన న
య్యది యిది పరమేశ్వరునకు, సదనంబులు భుక్తిముక్తిసంస్థానంబుల్. ౭౪.

శా. మున్నాటర్వది దేవతాయతనము ల్వొల్పొందు నవ్వీటిలోఁ
జెన్నారు న్నలుతట్ల యూపముల పాసిం జెంది యేలాతటిం
గన్నారం గన సౌధయూథము లసంఖ్యాతంబు లవ్వీథులం
దెన్నం దన్నగరీప్రభావము దరంబే యేరికి న్నారదా! ౭౫.

ఉ. తారకమంత్రముం గురుఁడు దా నయి మానుగ నిచ్చుటన్ జనుల్
దారకలంకులై మనఁగఁ దప్పక యొప్పుగ నిప్పురంబునం
దారకవిద్విషద్గురుఁడు దా నుపదేశ మొనర్చు సత్కృపా
దారకటాక్షుఁడై శిశుతయాదిగ నైహికసౌఖ్యము ల్గనన్. ౭౬.

ఉ. ఓదివిజర్షివర్య! పురుహూతికపేరిటిశక్తిపీఠమ
ష్టాదశపీఠులం దిది నిజంబుగ నెన్నఁ బిత్ర్యాణముక్తికిం
బాదగయాఖ్యతీర్థము విభాసిలు నిందు గయాత్రయి న్నతి
శ్రీదునిఁ గుంతిమాధవు భజింపఁగ నా నిటఁ బంచమాధవిన్. ౭౭.

క౦. గంగానది గోదావరియుం గావేరియును గృష్ణయును బోలిశఁ జే
యంగాఁ దగ వేలేటికి, బంగారమె వండు దానిఁ బూరములన్. ౭౮.

చ౦. జనములు గుంతిమాధవని శాంతసుదర్శనదర్శనంబు చే
సిన మును చేసినట్టివి యశేషము గా నఘము ల్నశించు న
వ్వనజదళాయతేక్షణుని పాదసరోరుహదర్శనంబుఁ జే
సినఫల మిట్టిదింత యని చెప్పఁగ శక్యమె నీవెఱుంగవే. ౭౯.

చ౦. పొరిఁబొరి లేచి ప్రత్యహముఁ బ్రొద్దునఁ బుష్కరిణీజలంబులం
బరువడిఁ దీర్థమాడి జిగిపట్టుమడుంగులు గట్టి యొప్పఁగాఁ
దిరుమణికాపు దీర్చికొని దివ్యతరద్రవిడప్రబంధభా
స్వరనినదాస్యులై తగఁ బ్రపన్నులు గోవెలఁ జొత్తు రేద్దెఱన్. ౮౦.

శా. సేవాకాలమునందు నందు నలలక్ష్మీజానికైంకర్యముం
గావింపం బఱతెంచి యొక్కమొగి భక్తశ్రేణి నిత్యంబు న
య్యావాసంబున భక్తిచే నుభయవేదాంతజ్ఞులధ్యాపకు
ల్తోవం జేయు ప్రబంధఘోషముల నాలించుం బ్రమోదంబునన్. ౮౧.

సీ. సిరి యురంబున వసుంధరయు నీలయు నెమ్మి, నిరుప్రక్కలవసించిమురువుఁజూప
శంఖచక్రగదాసిశార్ఙ్గాయుధంబులు, మూర్తిమంతంబులై ప్రోలఁ దోఁప
వైనతేయుండు విష్వక్సేనుఁడునుభక్తిఁ, గేలోయి మొగిచిముంగిటను గొలువ
వివిధోపచారముల్ పవరించుచును శేషుఁ, డన్నివంకలఁ దానయై భజింప

తే.గీ. సురలు బ్రహ్మేంద్రసహితులై చుట్టునిలువఁ బ్రత్యహముఁ గుంతిమాధవస్వామికెమిఁ
బార్వతీవరమేశ్వరు ల్వచ్చి నెఱపు, రాజభోగంబుఁ గనుట దుర్లభము సుమ్ము.

సీ. మును మున్ను మాధవ పుష్కరిణీవారిఁ, దీర్థంబు లాడి యద్దేవుఁ గొలిచి
యావెన్కఁ బాదగయాస్నాతుఁడై హస్తి, ముఖుఁ గాంచి దక్షిణామూర్తి నరసి
షణ్ముఖు సేవించి చండీశు భావించి, భైరవు భజియించి ధ్వజవితర్ది
కెలన నాత్మప్రదక్షిణముల నొనరించి, నందీశు నానతి నొంది లోని

తే.గీ. కేగి యచ్చట శ్రీకుక్కుటేశుఁ బరమ, భక్తి నభిషిక్తునిగఁ జేసి ప్రస్తుతించి
రాజరాజేశ్వరీదేవిఁ బూజనముల, సలిపి నాఁడందు నివసింపవలె జనుండు

శా. సాయంకాలమునందు నందుఁ బురవా♦స్తవ్యుల్ సురస్తవ్యుఁడౌ
నాయీశానుని సేవనార్థమయి భ♦క్త్యావేశ మేపార యా
తాయాతస్థితిఁ గూర్చుసందడి కమ♦ర్త్యశ్రేణి దౌదవ్వులం
దే యుండుం దమవ్యోమయానములతో ♦ నింగి న్నిరీక్షించుచున్. ౧౬.

గీ. ఇతరులగు వేలుపులను బ్ర♦త్యేకముగను, దత్తదాలయములఁ జూడఁ♦దగుఁ గడంగి
యందునున్న న్నినాళ్ల బ్ర♦త్యహమునందు, నరయవలె రేపుమాపు శ్రీ♦హరినిహరుని.

సీ. వాణి వీణియఁ బూని♦రాణతో వాయింప, విబుధేంద్రుఁ డింపుగా ♦ వేణు వూదఁ
గమలజుం డనుకూల♦గతిఁ దాళమును మీట, నాళీకనిలయ గా♦నంబుఁ జేయ
గంభీరముగ మృదం♦గము శౌరి మ్రోయింప, ననిమిషశ్రేణి చు♦ట్టు నివసింప
నచ్చరల్ క్రమలయ♦న్యాసంబుఁ బరికింప, బ్రహ్మర్షు లానంద♦పరత నుండ

తే.గీ.. రాజరాజేశ్వరీదేవి ♦ రత్నఖచిత, సింహపీఠికఁ గొలువుండి ♦ చిత్తగింప
సాంధ్యవేళలఁ గుక్కుటే♦శ్వరుఁడొనర్చు, తాండవముఁ జూడఁగన్నులఁ♦ బండువగును

ఉ. ఆనటనావసానసమ♦యంబున నల్లన విశ్రమార్థ మీ
శానుఁడు దేవితోడ వల♦చక్కినిఁ జక్కఁగ నేకపీఠికం
దా నివసించి యుండఁ బ్రమ♦థద్వితయం బిరుతట్లఁ జామరల్
పూని విభూషణంబులకుఁ ♦ బొందగు విందుగ వీచుచుండఁగన్. ౧౮.

గీ. పీఠమూలంబున వసించి♦వినయవృత్తిఁ, దనయులిరువురుఁ బదములొ♦త్తంగ ముదము
గదురఁ గొండొక సేపందుఁ♦ గరుణ నిలచి, కొలువుఁ గావించునందఱఁ గలయఁగనుచు.

మ. స్మిత మొప్పన్ శశిమాళి భృంగి దెస వీ♦క్షింపం దదిచ్ఛన్ సభా
గతు లెల్లం గడుఁ బొర్లి నవ్వఁగఁ జమ♦త్కారంబుగా నాతఁడం
చితమౌ హాస్యకళావినోదముఁ బ్రపం♦చింపంగఁ గొండొక్కసే
పు తగన్ లీలఁగఁ జిత్తగించి విలస♦న్మోదాత్ముఁడై పిమ్మటన్. ౧౯.

శా. దేవి న్నవ్వుచుఁ గాంచి యంతట నెసం♦దిం జూడ నాతండునుం
బ్రావీణ్యంబును జూపు వేడుక నుమా♦మాణిక్యవీణాగుణా
రావశ్రీ దన కంఠరాగమునకుం ♦ బ్రాపై విజృంభింప భా
షావామాక్షియు మెచ్చఁ బాడి విభునా♦జ్ఞం జెంది చాలించుచోన్. ౨౦.

చం. అమరమునీంద్ర! మంచిసమ • యం బది నీ కపు డీవుఁ జక్కఁగా
నమరిచికొన్నవీణియ న • మంచితరీతి గ్రహించి రామనా
మము స్మరియించుకొంచు సుర • మస్కరిమండలినుండి మ్రోల నిన్
గ్రమముగఁ గానిపించుకొనఁ • గా దరహాసముఁ జేయు నీశుఁడున్.

గీ. అదియయనుమతిగా నెంచి • యంచితముగ, రామనామప్రబంధకీ • ర్తనముఁ జేయు
మతఁడు నావలె సంతుష్టి • నానతిచ్చు, వరముఁ గోరు మటంచు నో • వరమునీంద్ర.

ఉ. అందుల కీవు డెందమున • యందలివాంఛ నివేదితంబుఁ జే
యందగు నందుపై ముదము • నందుచు నందిహాయుం డమందమా
నందము నీవు చెంద విధి • నందన! తారకమంత్రతత్త్వపుం
జందము నెల్లఁ దెల్పు నిటు • సల్పు మటంచును దద్విశేషముల్. ౯౩.

ఉ. ఇంతియ కాదు తన్నగరి • కి వరుదెంచితి వన్నవార్త వి
న్నంతనె నిన్నుఁ గాంచు టెపు • డంచుఁ దలంచుచు దేవసేవలం
దెంతయు భక్తి మ్రొక్కు లిడు • నెప్పుడు నప్పుర మేలు ధారణీ
కాంతుఁడు వానిదుర్గమున • కై చని యాతనిఁ బ్రీతుఁ జేయుమా. ౯౪.

ఉ. ఆతఁడు నిన్నుఁ దారక • మహత్త్వముఁ దెల్పు మటంచు వేఁడినం
జేతము బ్రీతి నొంద శశి • శేఖరుఁ డేగతి నీకుఁ దెల్పె నా
రీతి నమస్తముం దెలిపి • తృప్తిని జేయఁ దగుం గుల క్రమా
యాతముగాఁగఁ దన్నిరతి • నాతనిసంతతి వృద్ధిచెందఁగన్. ౯౫.

ఉ. ఆవిధి లబ్ధవాంఛితుఁడ • వై యుపమాకకు నేగు మంచు న
ద్దేవి యనుగ్రహించినని • దేశము చొప్పున నప్పు డొప్పుగా
దైవతమౌని వెల్వడి య • థాక్రమరీతి సమస్తతీర్థసం
సేవల నాచరించుకొని • చెచ్చెర నగ్గరుడాద్రి కేగుచోన్. ౯౬.

క. వడి నడవిదారిఁ గొని కాల్నడఁ దా జడదారి యొకఁడ • నడచెడు నెడ నొ
క్కెడఁ బ్రొద్దు గ్రుంకఁగా నక్కడ నాకే యుండఁ గడఁగి • కడ లీక్షింపన్.

సీ. కహకహార్భటిఁ గాక • కంకగృధ్రోలూకములు గూండ్లదరిఁ జేయు • కలకలంబు
వఱదు మున్పసివట్టి • వాసితం బొనరింపఁ, గడువడిఁ జేరు న • క్కలరుతంబుఁ

బొడసూపఁ దఱియంచు ♦ బడిబడి నేతెంచు, నలఁతిభూతములుగొం ♦ డాడు రొదయు
వడిగీతి భువిఁ బాఱ ♦ వైచినయస్థికై, కలహించి మొఱుగు కు ♦ క్కలరవంబుఁ

తే.గీ. గలసి కర్ణకఠోరంబు ♦ గాఁగఁ దోఁప, బ్రహ్మరాక్షసచిరతరా ♦ వాస మగుచు
ననతిదూరంబునం దొక్క ♦ ఘనవిశాల, మైనయశ్వత్థ వృక్షంబు ♦ గానవయ్యె.

కం. ఆరావిచెట్టువంకకుఁ, జేరక నొకగున్నమావి ♦ చేరువఁ దోఁప
న్నారదమునివరుఁ డాసహ, కారము క్రింద నివసించెఁ ♦ గడు నెమ్మదిగాన్. ౯౯.

ఉ. అంతటఁ దన్నిశం బ్రథమ ♦ యామమునం జలపత్రభూరుహ
ప్రాంతము నుండి, నన్ జెనక ♦ రాకుము రాకు మటంచు బిట్టుగా
నింతియెలుంగు దోఁప నిది ♦ యేమొకొ యంచు మునీంద్రుఁ డక్కుజో
పాంతముఁ జేరనేగి యర ♦ యంగ నొకండును గానరానిచోన్. ౧౦౦.

కం. ఇది యేమని యబ్బురపడి, మొదలిటి సహకారమూల ♦ మునకుం జనఁగాఁ
బదపడి యప్పటిచొప్పున, ముదితయెలుఁగు వినఁబడంగ ♦ ముని సత్వరుఁడై.

కం. అవ్వలనికిఁ జన నచ్చట, నెవ్వండును లేకయున్న ♦ నిది యే మనుచున్
నివ్వెరపడి విడిదికిఁ జనె, నివ్విధమున మూఁడు సారు ♦ లేగుచు రాఁగన్ ౧౦౨.

ఉ. సంధితమైన యంధతమ ♦ సంబున వెండియుఁ గూయి దోఁప ది
గ్బంధ మొనర్ప నన్నెలవుఁ ♦ బాయు నుపాయము లేక మేన నే
సంధియునుం జెలింపమిఁ బి ♦ శాచనిశాచరముఖ్యమైనక్రి
వ్యాంధసు లున్నచో నిలువ ♦ నచ్చటికిన్ ముని యేగి ముంగిటన్. ౧౦౩.

సీ. పవడపుఁగోళ్ల చ ♦ ప్పరపుమంచముమీఁద, హంసతూలికల శ ♦ య్యాతలమునఁ
గుదిటితోఁ జెమలించి ♦ కొని తెచ్చి యుంచిన, పూత కున్ముఖమైన ♦ పూవుఁదీవ
పోలికఁ దముఁ బాసి ♦ పుడమి కేతెంచిన, మెఱుఁగారు క్రొక్కారు ♦ మించుఁ గదసి
కదలకుండఁగఁ బట్టి ♦ కలిసిన మొయి లన, పెన్నెరుల్ మెయి నిండ ♦ విరిసియుండఁ

తే.గీ. జక్కఁదనమునఁ జొక్కపుఁ ♦ జుక్కవోని, దాని నక్కజమైనచం ♦ దమున నచటి
యునికిఁగల బాని నెలప్రాయ ♦ మునఁ దనర్చి, మించు నొకచిన్నదానిఁ వీ ♦ క్షించి యెదుట.

సీ. కొఱవితో జగడించు ♦ కఱకునల్లనిమేను, మిడిగ్రుడ్లు గడితంపు ♦ మిట్టనుదురు
వెడఁదనోరును దుట్ట ♦ పెదవులుగొగ్గికో, ఱలుఁ బుఱ్ఱముక్కు ని ♦ ట్టలవుఁజెవులు
గుఱువంపుఁజేతులు ♦ గుంటఱొమ్మునదొట్టె, కడుఁ బొడుపునిడువుఁగాళ్లుఁ ♦ బొడువు మెడయుఁ
బల్లవెంట్రుకలుఁ దో ♦ ల్పచ్చడంబును నల్ల, పూఁతగందమ్మును ♦ బుట్టతలయు

తే.గీ. నెముకకోలయుఁ బ్రేపుజం ♦ దెమును బునుక,
చెంబుఁ గలవానిఁదిండికై ♦ వెంబడించి
యలఁతి బూచులు గొలువంగ ♦ వలఁతి యగుచు,
గండఁడగు నొక్కబ్రహ్మరా ♦ క్షసునిఁ గాంచి. ౧౦౬.

శా. ఓహో! యీతనికృత్యమా యిది నిజం ♦ బూహింపఁగా నేల త
ద్వ్యాహారంబులచే బయల్పడుఁగదా ♦ యంచుం గృపాయత్తుఁడై
యా హంసీగమనావతంసము భయ ♦ వ్యామోహముల్ వాపి నీ
వాహాకార మొనర్ప నేటి కన న ♦ య్యబ్జాక్షియుం డిగ్గనన్. ౧౦౭.

కం. మంచము డిగి పెన్నెఱుల స ♦ మంచితముగఁ గొమ్ముడిగ న ♦ మర్చికొని సమా
కుంచితవిగ్రహయై ముని, పంచాస్యనిపాదయుగళిఁ ♦ బట్టి వచించెన్. ౧౦౮.

ఉ. ఓమహితానుకంప! సమ ♦ యోచితదివ్యతరప్రభావశా
లీ! మునివర్య! యే నొక న ♦ రేశ్వరుపట్టిని నన్నుఁ బట్టి వీం
డ్రీమెయి నీమహాటవికి ♦ నిమ్మణిమంచముతోడఁ దెచ్చి రిం
కేమి భయంబు నీపదము ♦ లేఁ గనుఁగొంటిని గంటి సౌఖ్యముల్. ౧౦౯.

చం. అనవుడు బాల! నీ వెవతె ♦ వమ్మ? వసించెడుదేశ మెద్ది? యె
వ్వనిసుత? విద్వనంబునకు ♦ వంచన నిమ్మణిమంచమధ్యశా
యిని నిను ముచ్చిలించుకొని ♦ యీఖలు లంతిపురంబునుండి యే
యనువునఁ దెచ్చి రమ్మ? వని ♦ తా! వచియింపుము మాకు నంతయున్. ౧౧౦.

చం. అన విని నేను గన్యను మ ♦ హామహుఁడైనకళింగదేశపుం
జనపతిపుత్రికన్ మదను ♦ జన్ముఁడు బాలుఁడు తండ్రి వైరితోఁ
బెనఁకువఁ బోరుచో నొకని ♦ వ్రేటున వేఱొకరుండు గా వడిం
దనువులు వాసి వీరవిహి ♦ తం బగులోకముఁ జేరి రిర్వురున్. ౧౧౧.

కం. పిమ్మట మాపదవికి మ్యా,యమ్మను రాజ్ఞిగ నమాత్యు ◆ లనుమతిఁ జేయన్
నెమ్మిగ నామెయు రాష్ట్రం, బుమ్మలికముఁ బొరయకుండ ◆ నోముచు నుండెన్,

గీ. పిన్ననాఁడు తండ్రి ◆ నన్నంధ్రదేశనా,యకున కిచ్చువాఁడ ◆ ననుచు ముద్దు
లాడుచుండు నాతఁ ◆ డస్తైనఁ దల్లియు, నట్టిపూన్కిఁ దానుఁ ◆ బట్టియుండె.

కం. సచివౌఘము మజ్జనకుని, వచనంబులు వినుట నంధ్ర◆వసుధాధీశున్
సుచరిత్రునిగా నెఱుఁగుటఁ, బ్రచురంబుగఁ దలఁపు లతని◆పై నిడి యుండన్,

ఉ. నాజనయిత్రి వెంట నర◆ణంబుగ వచ్చినమంత్రియొక్కఁ డ
య్యాజిని గూలినట్టియభి◆యాతికుమారుని వంగదేశపుం
రాజవునంచు వాని కిడ◆రాదొకొ నీదు తనూజ నంచు నే
వ్యాజముచేతనైనఁ గొని◆యాడును వానిని నన్నొసంగఁగాన్. ౧౧౫.

గీ. విని విని యమాత్యులను ◆ బిల్వఁ బనిచి యొక్క
నాఁడు తత్తత్క్రియాలోచ◆నముల నెఱపి
యిష్టగోష్ఠీవశంబున ◆ నిదియుఁ దలఁప
వార లందఱు నొక్కటఁ ◆ బలికి రిట్లు. ౧౧౬.

చం. ఒదవెడు భీతి నీదు తనయుండతి◆బాలకుఁ డౌటవానిమే
మదయుఁ డటంచుఁ బాపభయ◆ మన్న దెఱుంగఁ డటంచు మాపయిన్
వదలనిమత్సరంబు గల◆వాఁ డనుచున్ వినుచుందు మట్టిదు
ర్మదుఁ డగువానిబాంధవము ◆ మానుటయే సుమి మాకు మన్ననల్. ౧౧౭.

కం. మాయేలిక యీబాలిక, యాయంధ్రనృపాలుదేవి ◆ యాఁగద యనుచున్
మాయందఱి ముందట వ్యా,లాయముఁ బలుమాఱుఁ దన త◆లం పెఱిఁగించెన్.

కం. ఆతఁడు పుణ్యశ్లోకుఁడు, వీతాఘుఁడు రూపబలవి◆వేకాదులవి
ఖ్యాతుఁడుఁ గావున నాతని, కీతరుణి నొసంగ నిశ్చ◆యింపుము మఱియున్.

చం. బవరపుమాట యమ్మనుజ◆పాలునివీనుల సోఁకి నంతనే
జవనహయాధిరూఢుఁ డయి ◆ సైన్యసమేతముగాఁగ వేల్మిడిం
బవనసమానవేగమునఁ ◆ బాసటగా మనపక్షమూని వ
చ్చి వినఁగరానిమాట విని ◆ చెచ్చెర నేగె స్వరాజధానికిన్. ౧౨౦.

కం. కావున నాజనపాలున, కీవనిత నొసంగ నిశ్చ•యింపుము నీవుగ్
మా విభునితలఁపు నట్టిద, నావుడు వారలకు మజ్జ•నని యిట్లనియెన్. ౧౭౧.

కం. అనఘాత్ములార మీతె,ల్పినచొప్పునఁగాక యెందు•విధమునఁ గావిం
తునె యని తద్బాంధవమున,కు నెదం మజ్జనని యియ్య•కొనియున్న యెడన్.

గీ. నేఁటిమధ్యాహ్నమున వంగ•నృపునిపట్టి, వంగదేశాధినాథుండు • సంగరమునఁ
జీవసంయుక్తునిగఁ బట్టి•చెఱను బెట్టె, ననుచు మంత్రుల శోకవా ర్త•వినఁగ వచ్చె.

ఉ. దాన నెకింత సంతసిలు•దానను గావున నిర్మలోదక
స్నాన మొనర్చి సౌధమున • సంజకడ న్నెఱు లార్చుకొంచు మం
దానిలసేవ్యమాన నయి • యల్లన మంచమునన్ వసింపఁగా
నే నిదురించితిం బిదప • నిచ్చట మేల్కని కన్ను విచ్చితిన్. ౧౭౪.

కం. ఆలో నీలోహాకృతి, యీలోకభయంకరాత్ముఁ • డెదుటం దోఁపన్
నాలో నే నొందినవెఱ, పాలోకేశ్వరుఁ డెఱుంగు • నంతట వీఁడున్. ౧౭౫.

గీ. నన్ను మ్రింగువాఁడ • నీమెడయం దున్న, పసిఁడిబిళ్ల ద్రెంచి• పాఱవైవ
కున్న ననుచు మిగుల • నుగ్రుఁడై జంకింప, వడలు జెంది బొబ్బ • లిడితి మిగుల.

కం. ఆర్చినకాలంది వీఁడును, బేర్చినయాగ్రహముతోడ • వెస మంచముతోఁ
జేర్చి నొకకొండమఱుఁగున, కోర్చితిఁ దత్సంకటముల • కోపుణ్యనిధీ. ౧౭౭.

గీ. చిన్ననాఁడు తండ్రి • శ్రీవేంకటేశ్వర, ప్రతిమ నెఱుత నంగ • రక్ష గాఁగఁ
గట్టె దానిమహిమ•గా నెంచికొండంత, ధృతిని మంచ మేను • దిగక యుంటి.

మ. అనఁ గారుణ్యమునన్ మునీంద్రుఁడును బా•లా! యింక జంకేల? నీ
జననిం గూర్చెదఁ జేర్చెదన్ వడి మన•స్సంప్రార్థితుండైననా
థునితోడ న్నినుఁ గూడ నేఁడె యని య•ద్దుష్టాత్ముపై దోషనా
శనకృత్పాదగయోదకంబు కలశ•స్థం బల్లనం జల్లినన్. ౧౭౯.

కం. పీతాఖిలపాతకుఁడై, యాతఁడు పైశాచకృతి•యావిముఖుండై
యాతపసిపదములం బడి, యోతండ్రీ! ప్రోవుమనుచు•నొగిఁ బ్రార్థింపన్.౧౮౦

శా. నీ వెవ్వండవు? నీకు నెప్పగిది నీ•నిర్భాగ్యరూపప్రచా
రావస్థాదులు గల్గె? నీయబల యె•ట్లాకృష్టయై చిక్కె నీ

చే? వీం ద్రెల్ల నెవం ద్రుడు దెల్పు మిఁక రంక్షింతుఁ గా సమగ్రానుకం
పావేశంబున వీంద్రతో నిపుడె నిం న్నన్నం బిశాచేంద్రుఁడుఁ గా. ౧౩౦.

గీ. పాండ్యదేశాధిపుని ప్రాడ్వివాక వంశ, భవుఁడనగు నొక్క శ్రోత్రియ • బ్రాహ్మణుండఁ
బృథివి ధూర్జటిశర్మాఖ్య • వెలయువాఁడ, నెల్లరకుఁ దెల్ల మగుజాడ • నెసఁగువాఁడ.

సీ. బాల్యకాలమునందె • స్వాధ్యాయమయ్యెను, జవిచూచినాఁడ శా • స్త్రములొకింత
నాభిజాత్యము గల • దంచు నిక్కుచునుందు, న ప్రమాణోక్తి కిం • తైన వెఱవఁ
గడువికత్థనతచే • మిడిసిపడుచునుందు, నొరులపెంపునకుఁ జూం • పోపఁ జాల
బ్రహ్మజ్ఞుఁడ నటంచుఁ • బగ్గెలు గొట్టుదు, నెఱుఁగనివిద్య నిం • కృష్టమందు

తే.గీ. నొరుని వలన నాకుం • నుపకృతి యొందఁక, నొనరుచుందు నంతం • దనుక మెచ్చి
యేఱుదాటి తెప్ప • నేర్చినచందాన, వానిపేరు వినఁగ • నైన నొల్ల. ౧౩౧.

కం. అనువర్తన గల యఘముని, ఘనుఁడంచును గాక యున్నం • ఘను నధముఁ డటం
చును విభుసభ నభయుఁడనై, వినని వినకుండని చెం • వింబడ నఱుతుఁ గా. ౧౩౨.

గీ. చేసినయఘంబు దాఁపక • చెప్పికొనిన, బోవునందురు గానఁ దెం • ల్పుదు మునీంద్ర
యెన్నియగుణంబులున్నవో • యన్నినాదు, సొమ్ముగా ద్రిమ్మరుదుఁ జుమ్ము • రిమ్ముకొనుచు.

గీ. చిత్త మెపుడు ధనార్జనాం • యత్త మగుట, యాగభిక్షామిషంబున • నచటికచటి
కేగఁగఁదలంచి కొమరుండు • నేనుగూడి, యుత్కలంబులఁ గంటిమూం • రూరుదిరిగి.

గీ. బ్రహ్మబంధునిఁ గేవలం • బ్రహ్మయనుచు, నుత్కలంబున జనులకు • సత్కరించు
ప్రతినయుండుట నను బ్రహ్మం • మతిఁ దలంప, వలసినంతధనంబటఁ • బడసినాఁడ.

కం. దాని నొకబండి నిడికొని, సూనుండును నేను శకటం • చోదకుఁడును దే
శానకును మరలి రా న్స్వస్థానమున దినావసానం • సమయం బగుడుఁ గా. ౧౩౩.

సీ. ఆనాఁడె గౌతమీం • స్నానయాత్రార్థమై, నడచి యేతెంచుచు • నలుగురైదు
గురు మమ్ముఁ గూడిరాఁ • గొన్నిముచ్చటలందుఁ, బరిచయంబయ్యెనం • ప్పరుసవారు
కర్మఠుండని నన్నుం • గారవంబునఁ జూడఁ, గోరియద్దటి నొక్కం • గుంటజలము
లుంటఁ గన్గొని యేగుం • చుండుఁడు మాకుఱ్ఱ, వాఁడు మీరును సంధ్య • వార్చివత్తు

తే.గీ. వనుచు వెనుక మొగంబైతిం • నరిగె బండి, కొంచెమైనను దడవుగాం • వించి చనఁగ
వలదె యనిడొంక చాటునం • నిలిచియుండ, వచ్చెనాకస్మికంబుగ • వ్యాఘ్రమొకటి. ౧౩౪.

కం. అటపైనా కొదవిన ముచ్చటఁ జెల్పఁగ నేల నిప్పిశాచత దానం
ఘటియిల్లె గావిచెట్టప్పటినుండియు నిదియె నాకు వసతిగ నమరెన్. ౧౩౮

కం. ఈయున్నపిశాచంబులు, నాయట్లప్పులిమొగంబునం బడి యిట్లై
నాయంతటి వవి గామి, న్నాయకునిగఁ దలఁచి యెపుడు నను సేవించున్. ౧౩౯.

కం. పిమ్మట సుతుఁ డేమయ్యెనొ, యిమ్మెయిఁ గూర్చినధనంబు లేమయ్యెనొ యం
చుమ్మలిక మందుచుంటిని, జుమ్మీ యని బ్రహ్మరాక్షసుండన మునియున్. ౧౪౦.

కం. చింతింపకు మొక్కింతయు, నంతయు నేవింటిఁ జుమి త్వదాత్మభవుని వృ
త్తాంతముఁ బీఠపురి న్నీ, సంతతికిం బాండ్యమధుర సౌఖ్యము సుమ్మీ. ౧౪౧.

మ. పులివాతం బడి నీవు రాకునికి నీపుత్రుండు దత్పార్థముం
బలుచందంబులఁ జింతచేఁ బొగులఁ దత్ప్రాంతస్థమా పల్లియం
గల గోపాలురు వారి డాసి యొక వ్యాఘ్రంబు వచ్చుటం జేరి పాం
థులఁ జెక్కాండ్రను బట్టి మ్రింగె ననినం దోధూయమానాంగులై. ౧౪౨.

కం. గొల్లలు మాపల్లెకు రం, డెల్లి గన న్వచ్చు మామహీపతి యీరే
యెల్ల మృగంబుల వేఁటం, బల్లార్చివధింప నిచట వసియించె ననన్. ౧౪౩.

కం. వల్లే యని వాఁగందఱు, నుల్లంబుల నుల్లఁబోయి యుండఁగ నా రే
యెల్ల మెకంబులఁ బొరిగొని, యల్లన తద్దేశపతి సమాగతుఁ డయ్యెన్. ౧౪౪.

గీ. వచ్చి యవ్వార్త యచ్చటివారు దెలుపఁ, దాను గూర్చినపులిపొదదాపునందుఁ
గ్రొత్తనెత్తుటఁ దడిసినయుత్తరీయ, మందుఁ గల పేరివర్ణంబు లరయఁ జేసి.

కం. దైవగతిఁ గలుగు నాపద, లోవిప్రకుమార! చింత నొందకు మెదలో
నీవిత్తంబును నిను మీ, యావాసపుటూరఁ జేర్తు నయ్య యటంచున్. ౧౪౬.

గీ. తగిన సాహాయ్యమును గూర్చి తద్గృహంబుఁ
జేర్చి యేఁటేఁటఁ గొంతవార్షిక మొసంగు
చుండునఁట నాఁటి యమ్మహీంద్రుండు నేఁటి
కిని దదన్వయయుగ మట్టు లెనయు మైత్రి. ౧౪౭

కం. అని యచటి పౌరవృద్ధులు, ననుఁ గూర్చి తదీశకుల గుణస్తుతి గావిం
చునెడం జెల్పినచరితంబును నీపల్కినచరిత్రమును సరి గూడెన్. ౧౪౮.

గీ. పద్మయోదకబిందుసం•పర్కమునను, దుష్టభావంబు మాత్రంబు • దొలఁగెఁ గాని
విడిచిపోదయ్యె నుపిశాచ•వృత్తి గాన, దాని నెడఁబాయుచందమం•దఱు వినుండు.

సీ. మీపిశాచత్వంబుఁ • బాపుదు గొందఱ్రి, మ్మంచంబుతోడ ని•మ్మించుఁబోఁడి
నీయంధ్రదేశంబు • నేలు శ్రీపీఠికా, పురనాథుసౌధాగ్ర•మునను డించి
యతని మేల్కొలిపి యీ•యతివవృత్తాంతంబు, నంతయు నెఱిఁగించి•యరుగుదెంచు
నంతలోఁ గొంద ఱీ•య్యంతి నంతిపురంబు, నందుఁ గానక చింత•నడలుచున్న

తే.గీ. యీమె తల్లికి నివ్వార్త•లెల్లఁ దెలియ, నట్టులాకాశభారతి • యనుకొనంగ
నొరు లెవరు మిమ్ముఁ గనకుండ•నుగ్గడించి, రావలయు నంత దనుక నిం•దే వసింతు.

కం. అని ముని చెప్పిన చొప్పునఁ, బనివిని యప్పని యొనర్చ • వడి వెల్వడి వ
చ్చిన నందఱు నుపమాకరుఁ, జనుదెండని వెంటఁగొని వె•సం జని ప్రోలన్.

చం. గిరిఁ దిలకించునంతఁ బుల•కించెను వానికి మేను దగ్గఱం
గర మెదలోన సమ్మదము • గ్రమ్మె గుడిం బొడఁగాంచి నంత నే
పరవశ మయ్యె మానసము • భక్తులు భాగవతైకసేవచేఁ
బరవశు లౌదు రన్న భగ•వత్పరిచర్యకుఁ జెప్ప నేటికిన్. ౧౫౨.

కం. అటు లగ్గిరితటిదగ్గఱి, జటి యద్దరివాంద్ర నిలిపి • సాఁగి శిరమునన్
ఘటితాంజలిపుటుఁడై యొ,క్కట నక్కటకమున కెలఁగి • కౌతూహలియై.

కం. పురికిన్ వలగొనియాదట, గిరికిఁ బ్రదక్షిణము దిరిగి • కృతబంధురపు
ష్కరిణీమజ్జనుఁడై యం, తరహీనమజ్జనులఁ గ్రందు•నన్ మందగతిన్. ౧౫౪.

కం. చనుచుండు నప్పు డాగుం, పున నుండి కనంగ నయ్యె • ముని కనుఁగవకున్
మనసు కరఁగింపఁజాలిన, ఘనమగు జాలి సొనవింపఁ • గల జన మెదుటన్.

సీ. అస్ఫుటస్వరముగా • నటు నిటుఁ గరసంజ్ఞ, గల తలంపేమేమొ • దెలిపికొనుచుఁ
దమప్రశ్నములకును•త్తర మొసంగినవేళ, వాక్కుగా నెద్దియో•పలికికొనుచు
బురిగిరి పిఱిఁది గాఁ•దిరిగి బయల్ గాంచి, ప్రోవవే హరియంచు•మ్రొక్కికొంచుఁ
గొండదండకు మమ్ముఁ • గొంపోరె నడయాడ, నేర మటం చూఁతఁ•గోరికొనుచు

తే.గీ. మూకబధిరాంధపంగుల•మూఁక లెదుట, నున్నఁ గనుఁగొని యిప్పుడీ•యున్నరుజల
నెన్నఁడొ నరించునో కృప•నెన్న వెన్నఁ, డనుచుఁ దలపోసె నతఁ డప్పు•డనుచు జాలి

కం. కొండపరి కరిగి వారలఁ, గొండొకతడ వూరడించి ♦ గోవింద హరీ
యండజరాజహరీ యని, మెండుగఁ బేర్కొనుచు మొదటి♦ మెట్టెక్కె నతఁడిన్.

సీ. గొంతెత్తి గోవింద ♦ గోవింద యని సంత, రుప్పొంగ బిట్టువా ♦ క్రుచ్చువారు
శ్రుతిమాఱ మారుతా♦హతి వీణె సారణి, ననువుగా సవరించు ♦ మనెడువారు
ద్వారగోపురదృష♦ద్వారశాసనపర్ణ, సమితి విస్ఫుటముగాఁ ♦ జదువువారు
వడివడి ముందుకై ♦ నడచి క్రమ్మఱి తన, యడుగులఁ బడి మ్రొక్కి ♦ లిడెడువారు

తే.గీ. నైన వారలఁ దన వెంట ♦ నరుగుదెంచు, వారి నలమూకబధిరాంధ♦పంగుజనులఁ
జూచుచుఁ గపటనాటక♦సూత్రధారు, చిత్రనాటకపటిమ క♦చ్చెరువు చెందె.

కం. అక్కరణి నొక్కచో నడు, చక్కం బెంపెక్కి పెక్కు♦ జక్కరలు దరుల్
జక్కఁగఁ జూచుచు నక్కడఁ, జుక్కలు చేఁజిక్కు నన్ను♦చో నెక్కె యెడన్.

కం. సాలగ్రామశిలాఫల, కాలేఖ్యాకారదర్శి♦తాత్మునిఁ దులసీ
సాలగ్రామనుమహోన్నత, సాలగ్రామణ్యగార♦సంస్థాయిఁ గనెన్. ౧౬౦

కం. కనుఁగొని సాష్టాంగముగా, వినతులు గావించి లేచి ♦ వినమితతనుఁడై
వినయం బెనయఁగ నమ్ముని, వినతాసుతశైలనిలయు ♦ వినుతించె నిటుల్.

కం. కారుణ్యశరణ్య! నిరా, కారము సాకారమున్ స♦కలభువనచయా
కారము నగుభవదీయా, కారముఁ ద్రివిధంబుగాఁగ ♦ గణుతించు శ్రుతుల్.

గీ. బ్రహ్మవాఙ్గోచరంబందుఁ ♦ బ్రాథమికము, దెలిసికొందురుబుధులు తా♦ర్తీయమూర్తి
భక్తులకు రెండవది దోఁచు ♦ భావనాను, రూప మగురూపముగ ధీని♦రూపణీయ.

కం. పంచాయుధీసమంచిత, మంచుఁ జతుఃపంచశాఖ♦మంచున్ మించున్
మించుజిగినుంచి సాల్పల, దంచున్ వింమందు నీయొ♦యారమును హరీ. ౧౬౪

కం. భయ మేది నుడివెద జగ, త్ప్రియమే దినదిన మొనర్చు ♦ మృదుపదకమల
ద్వయ మేదిని మును సగరా, న్వయ మేదినతోయ మేది ♦ నరహరి చెపుమా.

సీ. పొక్కిటఁ బొందమ్మి♦ వువుఁ జూప వేమి యు, రంబునఁ గౌస్తుభ♦రత్న మేది
వనమాలఁ గంఠంబు♦నను జూప వేమి నీ, వత్సంబుకెలన శ్రీ♦వత్స మేది
తపనీయమకుట మా♦ందలఁ జూప వేమి క, ర్ణములందు మకరకుం♦డలము లేవి
నదములం బైనహా♦సముఁ జూపవేమి స, త్కరుణాకటాక్షవీ♦క్షణము లేవి

తే.గీ. యిరుగెలంకుల వీచోపు లిడుచుఁ జెలిమి, దోఁపఁ దీపించు నిల నీలఁ జూపవేమి
యన్నిటికి నేమి సామి శాహాంతరాళ, దివ్యమందిరయిందిరా దేవి యేది! ౧౬౬.

కం. మృగయాఖేలనలీలన్, మృగయులు ప్రేరేప నడవిఁ ద్రిమ్మరఁ జని యా
మృగములఁ దునుమాడుచు నో, మృగధరభావుక! వసించితే యందుఁ దమిన్.

కం. నీవిందారయఁబడవిద్, గోవిందాఁకలియడంగఁ గొమ్మనియెవఁడో
నీపిందావలఁబిలువఁగ, గోవిందాయేగి యచటఁ గూర్చుండితివో ౧౬౮.

మ. అని యేవం విధమైనరీతి మదిలో ధ్యానించి ప్రార్థించుచోఁ
గన నయ్యెన్ మునికిన్ ముకుందుఁ డెదుటం గంజాతముం గౌస్తుభం
బును దోమాలెయు లాంఛనంబు మకుటంబుం గుండలంబుల్ స్మితం
బు నపాంగంబులు ధాత్రినీళరమయుం బొల్పొంద బల్పొందు గాన్. ౧౬౯.

కం. హరి యెదుట నిటుల సాక్షా, త్కరించిన విరించనసుతుఁడు గడు వేడుక నీ
చరణములే శరణము లని, పరువడిఁ బరమప్రపత్తిఁ బ్రణతుం డయ్యెన్. ౧౭౦.

కం. మించిన ప్రపత్తి మదిఁ బ్రస, రించిన మస్కరినమస్కరించిన నంకూ
రించినకృప శ్రీహరి పరి, కించి నతునివినతు లాలకించినవాఁడై. ౧౭౧.

కం. ఆరెండుపనులకై యిరు, సారులు మును విడువవలసె సదనము మాకున్
నారద మూఁడవపరి నీ, కారణమున మరల నేఁడు కదలఁగ వలసెన్. ౧౭౨.

కం. నావుడు మునిపుంగవుఁ డో, దేవా! మొదలింటిరెంటి తెలుఁగు లటుండం
గా వినఁగ వలసె వెడలుట, నావలనం గలిగె నేఁడు నం గతము నన్. ౧౭౩.

కం. మున్నింటిరెంటి తెలుఁగులె, మున్నుగ వినవలయు వరుస మూఁడవయది నీ
వన్నినననన్నాహమె నీ, కన్నరపతి మీఁద నున్న యసమప్రేమన్. ౧౭౪.

గీ. అనిన మునినతోత్తమాంగుఁడై యిట్లను, నొక్కదాని కంటె నొకటి వింత
యగుచుఁ దోఁచుచున్న దడిగిన నీక నేమి, వచ్చునో వచింపు డిచ్చకొలఁది.

మ. అనినన్ నవ్వుచు నవ్విభుం డనె మునీంద్రా! వింత లే దింతయున్
మనమం దీవు నెఱింగినట్టిదియ యైనం జెప్పెదం బొల్పుగా
వినుమీ వేఁట యొనర్పఁగా నటఁగియుం విందన్న విచ్చేసియున్
మును మే మ్ముంటిమి కృష్ణపక్షాదినము లింతం గరం బొంటిగాన్. ౧౭౫.

సీ. శేషాద్రి మేము వ◆సించియుండఁగ మునుల్, గొందఱు మముఁ గూర్చి◆ ఘోరతపము
సేయఁగాఁ బ్రత్యక్ష◆మై యభీష్టం బేమి ◆ యన వారు మోక్షంబు ◆ నభిలషింప
నది తపోధ్వరజప◆స్వాధ్యాయముఖసత్క్రి◆యాకలాపంబులఁ◆బ్రాప్త మగునె
నాచేతహతులకు ◆ జ్ఞానసంగతులకుఁ, గాని కైవల్యంబు ◆ గలుగ దెందు
తే గీ. నాగనాగాశనాగవ◆నాగమముల, గము లమర మన ముగ్రమృ◆గములమగుచు
సాధులకు బాధఁ గావింప◆సాధులగుచు, వారు మొఱలిడఁగ నపరి◆వారుఁడగుచు.

చం. గరుడునిమీఁదఁ గూర్మి యధి◆కం బగుటం దదహార్యసీమ మం
దిరముగ నున్నయీహరియె ◆ నిక్కముగా మన వాంఛఁ దీర్చునం
చరిగిరి సాహసైకపరు◆ లాత్మసముద్యమసిద్ధిమాత్రత
త్పరమతి నుంద్రుగాని యిది ◆తప్పిది యొప్పని కర్జ మెంతురే. ౧౬౮.

కం. తలఁచుకొనినంతపని వా,రలు సేసిరి దాని కేను◆బ్రతివిధిఁ జేయన్
వలసె నవి యెవ్వియైనను, ఫలియింపకయుండునే త◆పస్వులవాంఛల్. ౧౬౯.

కం. ఈపని మొదటిది దీనికి, చాపనిషంగాసిముఖ్య◆సన్నాహముతో
మాపని రేపని చూడక, యేపని కేగి నటు లొప్ప◆ నేగఁగ వలసెన్. ౧౭౦.

చం. వలలును మాట్లు దీమములుఁ◆ బాదులు జోవులు వేఁపులున్ మొదల్
గలతగుసాధనంబు లెసఁ◆గ న్నెఱపోటరివేఁటకాండ్రు రా
వలదని నిల్వఁగా వలసె ◆ వాని కవే యెదు రేగుదెంచి ని
శ్చలముగ లక్ష్యసీమ వరు◆సం గుహనామృగము ల్వసించుటన్. ౧౭౧.

గీ. అప్పు డొకపరి నాల్గైద◆హర్నిశమ్ముఁ
లుండవలసెను మాయుండు◆కొండ విడిచి
మఱియు నొకపరి వెడలుచు ◆ మరలుచుండ
వలసెఁ గొన్నాళ్లు దాని నేఁ◆ర్పడఁగ వినుము. ౧౭౨.

చం. కలఁ డొకగొల్లఁ డిద్దరి నొ◆కానొకపల్లియ నందగోపన
త్కులజుఁడు వాఁడు పుట్టినది◆గోలె నొకప్పుడు నూరు నిల్లునం
దలియనివాఁడునా నడవిఁ◆ద్రిమ్మరుచుం బసి తోడు వాఁడుగా
మెలఁగుచునుండు నప్పసుల◆మేపుల మే పులకింప నెప్పుడున్. ౧౭౩.

కం. అటులుండఁగ వానికి గో, పటలీసేవైక పుణ్య•పరిపాకమునన్
ఘటియిల్లెఁ దెలివి మది వి,స్ఫుటతరముగ నిట్టు లోఁకటఁ • జోద్యముగాఁగన్.

సీ. అడవిమ్రాఁకులఁ గాంచి • పుడమి నెవ్వఁడు నాటె, వీని నెల్లన టంచు • విస్మయపడు
నెలయేళ్లఁ దిలకించి • యిల వీని నెవ్వండు, ద్రవ్వించె ననుచు విం•తవహియించు
భూధరంబులఁ జూచి • ప్రోవువెట్టె నెవఁ డీ, రాతిగుట్ట లటంచు • భ్రాంతిఁ జెందు
మెకములఁ గని వీని • మేపు నీగ్వట్టు నె, వ్వఁడు గాంచు నంచును • బ్రమువహించు
తేగీ. గొప్పదొరయొక్కఁ డెవ్వఁడో • తప్పకుండ, నిట్లు గావింపుఁడనియాన • తిచ్చియుండ
వచ్చు లెంకల కాబంటు • బలఁగమైనఁ, గానరా దయ్యెఁ జిత్రమి • క్కానలోన.

చం. అని మఱియుం దలంచు నిటు • లౌర ననుం గనె నాదు తండ్రి యా
తనిఁ గనె వాని తండ్రి యిటు • తండ్రుల తండ్రుల నెన్న మున్నుగా
జననము నొందియుండవలెఁ • జక్కఁగ నెక్కఁడు వాఁ డెవండొకో
యని తెలియందగుం దెలుపు • నాతనిఁ దొల్త నెఱుంగఁ గానగున్ ౧౮౬.

కం. అనుకొనుచుఁ గంటి కెయ్యది, గనిపించిన దాని కెల్లఁ • గారణ మొకఁడుం
డును దానిఁ దెలుపు నెవఁడో, యనుకొనుచుండఁగ నొకయ•హర్ముఖవేళన్.

కం. వాని కొకవిప్రుఁ డెదుటం, గానంబడె రేయిఁ ద్రోవఁ • గానక కానన్
దా నొక్కెడ నిలచి యుష,స్స్నానమునకు జలము లుండు•చక్కి నెమకుచున్.

శా. ఆవిప్రుం గని డాయఁగా నరిగి య•య్యా! యియ్యరణ్యంబునం
దీవొక్కండవు సంచరింపఁగఁ గతం•బే మంచుఁ బల్కంగ నీ
క్రేవన్ గారుడపర్వతంబు గల ద•గ్గిర్యగ్రభాగంబునం
దేవుం డుండుఁ గదా తదంఘ్రియుగ మ•ర్థిం గొల్వఁగా నేఁచుచున్. ౧౮౯.

ఉ. ఏనొకరుండ నిన్న నట • కేగుచునుండఁగ సంజప్రొద్దునన్
వానమొయిల్ వడిం గవియఁ • బై నిరు లేచఁగ దారిదప్పి యి
క్కాననిశన్ వసించితి నొ•కానొక యీరమునందు వేకువన్
స్నానజలంబు లిందరయ•నా కగపించితి వీవు నాపుడున్. ౧౯౦.

కం. అయ్యా! నాపున్నియమే, మయ్యా యిత్త్యెడకు మీర•లరుదెంచుటచే
నియ్యెడ దొడ్డది యయ్యెఁ గ, దయ్యా యియ్యడవి మీర• లడుగిడుకతనన్.

కం. ఒదవె న్నినఁ గాంచుట నాఁ, డఁ దలంచినతీర్థము లెదుటను దోఁచినటుల్
వెదుకం బోయినతీవియ, పదముల దవిలి నటు లిపుడు పావనమూర్తీ. ౧౯౨.

కం. పులుఁగులరాయనికొండం, గలఁ డొకదేవుండు వానిఁ గనఁగాఁ జనఁగా
వలె నంటి వతఁడు బాపఁడొ, పొలుపగు దొరకొడుకొ గొల్లబోయఁడొ చెపుమా.

మ. అనినన్ ముప్పురు గాఁడు ముప్పురుగ నయ్యావేళలం దోఁచె న
య్యనఘుం డందఱి కంటె నాథుఁడు జగంబాతండె కల్పించె నా
తనికిం జేయఁగరాని యొక్కటియు నీధాత్రీ తలంబందు లే
దనినం గ్రక్కునఁ దత్పదంబులకు సాష్టాంగంబుగా మ్రొక్కుచున్. ౧౯౪.

శా. ఎవ్వా రైనను దెల్పఁగాఁ దగినవా రేతెంతురో యంచు నే
నువ్విళ్లూరుచునున్న దెన్న నిదియే యొక్కండె కల్పించినాఁ
డెవ్వాఁడో జగ మెల్ల నంచు మదిలో నే నెంచుకొంచున్న య
ట్టిప్వేళన్ వచియించినాఁడవు గదే యీ వానుడుల్ నిక్కముల్. ౧౯౫.

కం. అందఱికంటె నతండే, ముందు పొడమి యుంటఁ జేసి మొదలిటివాఁ డౌ
చుం దనరు నట్టి నాతల, పుం దోఁచెడి నతని కంటెఁ బూర్వుఁడు లేమిన్.

కం. నీమాటకుఁ దార్కాణగ, నామదిలోఁ దోఁచె నతఁడు నా యడిగినయ
ట్లాముప్పురు గాఁడని మఱి, యాముప్పురు నగుదు రంటి వది యెట్లొక్కో. ౧౯౭.

చం. అన విని బ్రాహ్మణుం డనియె నాతఁడు బాపఁడు గాఁడు రాజనం
దనుఁ డనరాదు గొల్లఁ డనఁ దప్పగు నాతఁడు మూఁడుజాతులన్
జననము నొందె రాముఁ డనఁ సంజ్ఞల మున్ ప్రజఁ గొన్నివేళలన్
ఘనమతిఁ బ్రోవ నట్లగుటఁ గాఁడని యౌనని తెల్పఁగాఁ దగెన్. ౧౯౮.

కవిరాజవిరాజితము.— అనినముదంబున నాతఁడు వొంగుచు నయ్య వినందగు నాతని వ
ర్తనములు రాముఁ డరణ్యమునందు విరాధునిఁ గూలిచి రావణుఁ జం
పిన ఘనుఁడే కద వీనికతల్ మును వీనులవిందుగ వేమఱు విం
టిని జుమియాతఁడు నిక్కము దేవుఁడు నీనుడులట్లనె నిక్కవముల్.

కం. కొయ్యలకును గోఁతికిఁ దొల్లి, దయ్యమునకు దొరతనంబు దయనొసఁగెఁ గదా
నెయ్యమున నతనిఁ గొలిచిన, నెయ్యది సమకూరకుండు నెవ్వరి కైనన్. ౨౦౦.

కం. ఆయయ్య రాచకొమరుం, డాయన నని గెలువలేక • యరిగెను బాపం
డీయిరువురుఁ దగుదురు మఱి, నాయింట నొకండు పాడమి • నాఁ డట గాదే.

కం. నీవంటి యెఱుకగలవా, రీవిశ్వమునందుఁ గలరె • యెచ్చోట్లైనం
గావున దేవునిఁ దెలియం, గావలె నతని నెటు గానఁ • గాఁ దగుఁ జెపుమా.

గీ. ఎచట నుండు దేవుఁ • డేతీరుగా నుండు, నేమటంచుఁ బిలువ • నేగుదెంచు
నేవి యారగించు • నెంతద వ్వాతని, యెల్ల యెల్ల నాకు • నెఱుఁగఁ జెపుమ. ౨౦౩.

కం. అని మూఢభక్తి వేఁడిన, విని విప్రుఁడు వానిభక్తి • విశ్వాసాదుల్
తనకుఁ ముదమిడఁగా నా, తనిదయఁ దరియింపఁ జేయు • తలఁపునఁ బలికెన్.

చం. పరమపదంబు వానికి నివాసము నల్లని మబ్బుగెబ్బు నం
గరుచిగలాఁడు స్వామి! మముఁ • గావు మనం బలతెంచు నెద్ది యె
వ్వరి కిల నోగిరం బదియె • వానికి నింపగు నెంతదవ్వు కు
య్యరయ వినంగ నానో యతఁ • డంతటి దవ్వున నుండు నంతటన్. ౨౦౪.

శా. నీవా దేవునిఁ జూడఁ గోరితివ యే • నిం దెల్పెదం సర్వవాం
ఛావాప్తిన్ ఘటియించు దాని నొకది • వ్యంబైనమంత్రోత్తమం
బావర్తించుచునుండు మొక్క నెల ని • త్యంబుం గడుం బూన్కి. పెం
పైవర్ధిల్లఁగ వేయిసారు లటపైఁ • బ్రార్థింపు మీచొప్పునన్. ౨౦౫

కం. నల్లని మేన్గలసామీ, తెల్లనిమోరగలపక్కి • తేజిపయిన్ నీ
వల్లన యరుదెంచి కృపం, జల్లనిపాల్మీఁగడయును • చవిఁగొని చనుమీ. ౨౦౬.

కం. అని వేఁడుకొనిన దేవుఁడు, గనికరమున నీవసించు • కడ కేతెంచున్
దినదిన మిటుచేసిన దర్శన మిచ్చుం జనువు లిచ్చు • రమ్మన వచ్చున్. ౨౦౭.

కం. అని తెలిపిన నమ్మంత్రము, ననుగ్రహింపవలెనని యు • నాపై మఱియున్
దనబందుగులకుఁ గూడం, గనుపట్టెడు వెరవుఁ జూపఁ • గావలె ననియున్. ౨౦౮.

కం. ఒనరఁగ విప్రుని పదయుగ, మున దనమూర్ధంబు సోఁక • మ్రొక్కిన నతఁ డొ
య్యన లేవనెత్తి యొకఝర, మున స్నాతునిఁ జేసె దాను • మున్నుగ వానిన్.

కం. పిమ్మటఁ దారక మనుభే, దమ్మగుచతురక్షరిన్ య • థావిధి నువదే
శమ్మొనరఁ జేసె యిమ్మం, త్రమ్మే మఱకుండు మనుచుఁ • గ్రమ్మఱఁ బలికెన్. ౨౧౦.

ఉ. అల్లదె నల్లనై పొడవునై మన మిప్పుడు చెప్పుకొన్న శ్రీ
వల్లభుఁ డిల్లుగాఁగ నిలువం జెలువం బుగమించునీడ భూ
తల్లజుఁ గొండదాని కొకదండనె సంగు సరోవరంబు సం
ఫుల్లపయోజహల్లకసముల్లసితంబయి బంధురాఖ్యచేన్. ౨౧౧.

కం. నీవారి దాని వారిన్, వేవేగం దానమాడి నియమింపుము నీ
వావేళ నివాసఁగుహా, ద్వ్రావఁగఁ జనుదెంచి మీకు దర్శన మిచ్చున్. ౨౧౨.

కం. అప్పగిదిఁ జెప్పి విప్రుం, డప్పుడె తన దారిపట్టి యరిగిన నాతం
డొప్పుగ నుపదేశోక్తుల, చొప్పున మంత్రము జపించి శుద్ధాత్ముఁడై.

గీ. కాఁచిచల్లార్చిపాలుమీఁగడనమర్చి, బిగ్గరగఁ బేర్చిననుఁగూర్చి పిలువఁదొడఁగ
నల్లనగుసామిచిల్వబోన వుహలుమాయి, సెక్కిరావయ్యయిపుడునాచక్కికనుచు.

మ. త్వరతో నన్నుఁ బ్రపన్నుఁడై దరికి నాహ్వానంబు గావింప నే
డ్కి రహింపం దరియం గృతప్రణుఁడనై టం జేసి తద్ధ్యానపై
ఖరిఁ బక్షీంద్రహయుండనై యచట సాక్షాత్కారముం జేయఁగా
నరుగంగా వలసెం జుమీ యపుడ భక్తాధీనతం దెల్పుచున్. ౨౧౪.

కం. ఆనాఁ డటు నేనరుగఁగ, నానాఁటికి నతఁడు నెమ్మి నమ్మికయుఁ దగం
గా నటు పిల్వఁ దొడంగుట, నే నేగుట నాకు నిత్యకృత్యం బయ్యెన్. ౨౧౫.

గీ. అటులు కొన్నాళ్లు గడపి యంతట నతండు, బంధుగులకెల్ల నిప్పని బయలుపఱుప
వార లబ్బురపడి మమ్ముఁ దారుఁ గూడఁ, జూడఁ గోరినఁ గొలనని రాడఁ జేయ.

ఉ. వారికి నెల్లదర్శన మవారితలీల నొసంగి యాతఁడీ
తీరునఁ జేయుచుండఁ బని తీరునె మాకని వానిఁ బిల్చి యా
భీర! హితంబు లేఁడు మన భీరహితాత్మత నన్న నెద్దు మా
చేరువ నుండఁ గోర మముఁ జేరు వరం బిడి నారమర్మిలిన్. ౨౧౭.

గీ. అతఁడు చతురక్షరీజపవ్రతనిరూఢ, బుద్ధిఫలసిద్ధిఁ బడసిన యద్ధరిత్రిఁ
జెండె నిల సర్వసిద్ధిప్రసిద్ధి బంధు,రంజకసరస్సునకె బంధుర మను పేరు.

కం. తొలుత నొకగొన్నిప్రొద్దుల, కొలఁదిగ నొకకొన్నియేళ్ల కొలఁదిగ నేఁడుం
దలఁగితి మిటుపైఁ దలఁగన్, వలయుం గద వేలకొలఁది వర్షంబులుగాన్. ౨౨౦.

ఉ. నావుడు నన్నుఁ గూర్చి సదనంబును మూఁడవసారి వెల్వడం
గావలె నంటి రీ రిపుడు గావున నట్టిననేమి కారణం
బో వినకున్న సంశయము పోవునె నాదు మనంబు తొట్రుపా
టావహిలం దలంకెదఁ జెపుమా కృప నాయపరాధము ల్హరీ. ౨౨౧.

కం. అనవుడు నీ వపరాధం, బనుకొని యొనరింపకున్న నది యపరాధం
బును గాక యున్న యయ్యెడ్, మునివర మాచలనమునకు మూల మె టన్నన్.

ఉ. కుక్కుటలింగమూర్తి గడుఁ గూరిమిఁ దెల్పినతారకక్రమం
బక్కడి రాజశేఖరున కంతయుఁ దెల్లముఁ జేసి వచ్చితి
విక్కడి కాతఁ డంత జపియించెను దన్మహిమం బెఱుంగ నం
దొక్కవిధంబుఁ బూని విధియుక్తిగ నొక్కదినంబె పేర్మితోన్. ౨౨౩.

కం. తావన్మాత్రజపంబున, నే వానికి వరము లొసఁగ నేగి తదీయం
బౌవాంఛ యేమి యని సం, భావింపఁగవలసెఁ దత్ప్రభావము వలనన్.

సీ. అతఁ డా జపమునకై దీక్షఁ బూని సంకల్పించు నపుడు సాంగపరివార
ముగ మమ్ముఁ బ్రత్యక్ష మగుఁడటంచుఁ దలంప, నచ్చటికప్పుడె యరుగుమంద
నంతఁ బ్రదోషసాయాహ్నసరంబునఁ, గుక్కుటేశ్వరు కొల్వుఁ గోరి వేడ్క
గుంపులైవచ్చు నిలింపు లంతంతనె, మ మ్మంతరిక్షమార్గమ్మునందుఁ

తే.గీ. గాంచియెదురేగు దెంచిసమంచితముగ, నక్కడకుమమ్ముఁ గూడరమ్మనుచు వేఁడ
నింత కన్నను మే లున్న దేయటంచుఁ, జెలఁగి మేమందఱముఁ బ్రవేశించున పుడు.

ఉ. మాపటివిష్ణురూపమును మాన కొంగి బవళింపఁ జేయనో
తేపకుఁ దేపకుం బ్రబలు తేజపువేఁడిమి మగ్నమూర్తియై
పాపికొనంగనో గగనవర్త్తపరిభ్రమణప్రభూతసం
తాపము దీఱ మజ్జన మొనర్పను భానుఁడు వ్రాలె వార్ధికై. ౨౨౬.

గీ. కాలసభికాగ్రగణ్యుండు కాలగళుని, నటనపటిమావలోకనానంతరమునఁ
బారితోషిక మిడఁగ నంబరము కొసను, బసుపానంగించె ననసంజ పసఁబొసంగె

కం. జగ మంధకారితను జెం, దెఁ గదా యని తోడుతోన దీపకలాపం
బొగిఁ దోఁచెను ఘసితద్యుతి, యుఁ గడుం జొప్పడియె నప్పుడొప్పుగఁ జూడన్.

గీ. అంతట నిశాసుధాకర వ్యతికరమునఁ
గడలుకొనురాగ మన సమగ్ర మగురీతిఁ

బాడువుఁ గెంజాయ రంజిల్లఁ • బొలుపుఁ గాంచెఁ
బ్రాక్పటంబున కౌశవింత • వన్నె యిడుచు. ౨౨౯.

మ. బలభిత్ప్రోన్నతరత్నసౌధవలభి • వ్యాలంబిరక్తచ్ఛదో
జ్జ్వలశారీకలధౌత పంజరము లే • వం దూరుపుం గొండపైఁ
బొలిచెన్ సోదయరాగలాంఛనపరి • స్ఫూర్తిం దుషారాంశుమం
డల మూర్ధప్రతిపాదిరశ్మిగణసం • ధానస్ఫురన్మూర్తియై. ౨౩౦.

శా. ఆరే యెల్లను మున్ను శంకరుని నా • ట్యం బంత భృంగీశుహా
స్యోరుప్రౌఢిమ మంత నందికృతస్మై • యొప్పారు గానక్రియా
సారస్యంబును బిమ్మట న్నృపతప • స్సంరంభసంభ్రపశం
సారూఢోక్తులు గాలయాపనము సే • య న్నెమ్మిమై నుండఁగాన్. ౨౩౧.

సీ. తొలికోడి తా నెయ్యె • మొలుఁగెత్తి మూఁడు భం • గులఁ గుక్కుటేశుండు • కొసరి కూసె
నాలమందల కెల్ల • నధినేత తా నెయ్యె, హుంకంబుగా నంది • అంకె వైచెఁ
దీర్ఘంబుఁ దెచ్చు హ • స్తికిఁ బెద్ద తా నెయ్యె, లంబోదరుఁడు బృంహి • తం బొనర్చె
విహగంబులకు నెల్లఁ • బెద్ద దానై కుమారుని కేకి పెలుచ ని • స్స్వన మొనర్చెఁ

తే.గీ. దానెలిం గార్చ్చకులకుఁ బ్రబో • ధము కుఁడగుచుఁ బ్రాతరనిలుండు గేతనా • గ్రమున నున్న
ఘంట మ్రోయించె వందిమా • గధులు తామె, యగుచు భక్తులు పేర్కొని • ర పుడు మమ్ము.

ఉ. అంతట భానుమంతుఁ డుద • యాచలరంగము నందుఁ దోఁచె న
త్యంతము రమ్యమైన యరు • ణాంగమునం జతురాస్యవిభ్రమం
బెంతయు నొప్పఁగా భువన • సృష్టికరోన్నతి మించు భారతీ
కాంతుని వేషమొప్పఁగ జ • గజ్జన సభ్యులమ్రోల నొప్పఁగాన్. ౨౩౩.

క. అంతటను గుక్కుటేశుఁడు, సంతసమున సముచితోప • చారమ్ముల మ
మ్మెంతయును గారవించి యొ, కింతయు భేదమ్ము లేని • హితము దలిర్పన్. ౨౩౪.

గీ. మమ్ములను బంపు నపు డయ్యు • మాధవుండు, కొమరసామిని రావించి • కొంతదవ్వు
సాగనంపించు మని పంప • నాగుహుండు, దోడరా నేగితిమి రాజ • దుర్గమునకు.

క. అపుడా నృపుడా యం జని, చెపుమా యుపమాకనుండ • శీఘ్రము గాఁగన్.
జపముం దపముం మనుఁ గూ, ర్చి పరంతప! రాఁదలంచి • చేసితి గాదే. ౨౩౬.

క. వచ్చితి మదుగుడు వరముల, నిచ్చెద మమ్మంత్రమహిమ • మిది తెలిసెఁ గదా

సచ్చరిత యనిన నమ్మహి, భృచ్చంద్రుఁడు మాఱుమ్రొక్కి వివరించె నిటుల్.

శా. దేవా! తారకమంత్రతత్త్వము ప్రసాదించెన్ మరుత్సూని నా
కీవే వేలుపునైనఁ గోర్కె లిడ రావే యంచుఁ బ్రార్థించినన్
వేవేగం జనుదెంచి నీ దగు మనోభీష్టం బమోఘంబుగాఁ
గావించుం జుమి యంచుఁ దెల్పి మఱియుం గారుణ్యచిత్తంబునన్. ౨౭౯.

కం. కలి శ్రీవేంకటరమణుఁడై తలఁపఁగఁ బ్రత్యక్షదైవతం బటు గానం
దొలుత జప మితనిఁ గూర్చియె, సలుపుము నీవాంఛితము లొసఁగ నేతెంచున్.

కం. కావున వేంకటరమణుఁడై, తావకవంశంబునందుఁ దరతరములుగా
భూవరులఁ బ్రోచుచుండఁగ, నావన మొనరింపు మనుచుఁ బ్రార్థింపు మనెన్. ౨౮౦.

గీ. తన్మహామంత్రమున కధిదైవతంబు, రాముఁ డీతండు వేంకటరమణుఁ డనుచు
భేద మెంచకు మాతఁడు విభవమూర్తి, దలఁపఁగా నీతఁ డర్చావతారమూర్తి.

కం. నారదముని చెప్పిన యా, తీరున ధ్యానం బొనర్చితిని నే సాక్షా
త్కారం బొనరించితి వీ, వారీతిన్ భక్తవరద యవితద్వరదా. ౨౮౧.

కం. కావున నలమేల్మంగా, దేవియు నీవెలమితో మదీయాన్వయముం
బ్రోవఁగ నిందు వసింపుఁడు, దేవా ప్రతినృపతి చెంతఁ దేజ మెలర్పన్. ౨౮౨.

కం. అటు లైదువేలవర్షము, లటులై నాచంద్రతారకార్కంబుగ న
ప్పటుబలుఁడు కుమారుఁడై, ప్పటి కప్పుడు నృపులఁ బ్రోవ వర మీవలయున్.

చం. అని యిటు లా నృపాలమణి ప్రార్థనఁ జేయఁగ వాని నీవు కో
రినవర మిచ్చినార మని ప్రీతునిఁ జేసి కుమారు నింటికిన్
బనిచి సతీసమేతముగ వచ్చితి మిచ్చటి కేము నీతలం
చినగతి నయ్యెఁ గాదె మునిశేఖర యంచు వచించె వెండియున్. ౨౮౩.

శా. నీ వా రాజకులావతంసమునకుం డెందంబునం బ్రీతిగా
శ్రీవంశప్రతిభాప్రతాపజయసౌశీల్యాదు లెంతేనిఁ బెం
పై వర్ధిల్లఁగఁ దారకంబు భవఘోరాంభోధినిస్తారకం
బో వాచంయమివర్య తెల్పితిఁ గదే యూహించి యుక్తంబుగాన్. ౨౮౪.

కం. అందుల కేమును మోదముఁ, జెందితి మిఁక నేమి కోర్కు లున్నవొ చెపుమా
డెందంబున సందేహముఁ, బొందక యని శౌరి వల్కె ముని ముదితుండై. ౨౮౫.

ం స్వామీ! నిష్కాముఁడవగు, నే మిము నేమనుచుఁ గోర్కు లివి యని యడుగం
గా మదిఁ దలంతు నైనను, మీమాటకు మేరమీఱ మియు నుచితమగుర్. ౨౪౮.

ం. కావున నీయిరుతెఱఁగుల, నీవేళ నొనర్పఁ దగిన దిద్దియొ యనుచున్
భావమునందు వితర్కము, గావించుచునుందు భక్తకల్యాణకరా. ౨౪౯.

గీ. అనిన నిష్కాము లగుతపోధనులు మున్ను
గడఁగుపనులును లోకోపకారమునకుఁ
గాదె యలవడె నీవు నక్కరణిఁ జేయ
రాదె యన నాతఁడు మహాప్రసాద మనుచు. ౨౫౦.

కం. జగములకుఁ బ్రీతిఁ జేయుట, జగన్నివాసునకుఁ బ్రీతిసలుపుట యనుచున్
దగ మున్నిటిమునిగణ మప్పగిదిం గావించుచుండ వచ్చు నటంచున్. ౨౫౧.

సీ. దేవసేవనముఁ దైర్థికుఁడు గావింపఁగా, నరుగుచో స్మృతినోక్తంబైనయడువ
వలెనంచు నెఱిఁగినవాఁడు గావున మౌని, తేవన దీక్ష నెంతేవనమునఁ
జనుచుండఁ బ్రొద్దుగ్రుంకిననాఁటిరాతిరి, నడవి దా నివసించు టాదిగాఁగ
స్వామి కంతయును విజ్ఞాపనం బొనరించి, తత్పిశాచత్వంబు తలఁగఁ జేయు
తే.గీ. టొకటియుఁ గళింగరాజకన్యక త్రిలింగ, విభునిపట్టపుదేవిఁ గావించు టొకటి
యును మనంబునఁ గోర్కులై యున్న వెన్న, విన్నవించితి భక్తప్రసన్నహృదయ.

మ. అన శ్రీవేంకటనాయకుండు దరహాసాంకూరరమ్యాస్యుఁడై
యను నప్పండితమౌని వ్యాఘ్రహతుఁడై యట్లయ్యె నే నాఁడు యా
చనకై యేఁగుచువచ్చునప్పు డొగి మాసంసేవనం బాచరిం
తు నటంచు నీగుడిఁ గాంచి మ్రొక్కి చనె నీ త్రోవన్ సుతాన్వితుఁడై. ౨౫౩.

గీ. మరల వచ్చునాఁడు మముఁ గొల్వ లేదు మా, కొండవంకఁ జూడ కుండ బండి
యైన డిగ్గఁ డయ్యె నూనుండు తెలిపిన, వినియు వినని యట్లు వెడలు మనియె.

ఉ. వాని తనూజు పౌత్రుఁడు స్వవార్షికలబ్ధికిఁ బీఠికాపురా
స్థానికి వచ్చి నిన్నఁ దగుసత్కృతులం గని యింటి కేగువాఁ
డై నియమంబునం బవగయాజలమజ్జన మాచరించి య
చ్చోనిడెఁ బిండదానము విశుద్ధమతిన్ స్వపితృప్రియంబుగాన్. ౨౫౪.

శా. దానం జేసియు నీవుఁ జేసిన తదుద్యద్భ్యావప్లుతిం జేసియుఁ
బానిం బాసి తొలంగెఁ గ్రూరత యిఁకన్ బైశాచకవ్యక్తి యి
ద్దానిం బాయు నటన్న బంధురనరోంతర్వారిపూరంబులం
దానం బాడిన వీఁడు వీనిసఖులుం ధన్యాత్ములౌదు ర్వడిన్. ౨౫౭.

గీ. అనిన నిపుడయే వచ్చెదన నుచు మాని, వర్యుఁడగ్గిరివరబహిర్వాసులైన
వాండ్ర నందఱు బంధురవారి ముంప, నంద ఱందుండి వెల్వడు నంతలోన,

కం. ఇంగాలము లగ్నిశిఖా, సంగంబున దీప్తి వడసి క్షణమాత్రములో
నంగారములయినట్టుల, పొంగారు మనోజ్ఞరూపములఁ గని వారల్. ౨౫౮.

కం. మునుపటి కొలంది ప్రాయము, మునుపటి కొలఁది యగురూపమును గని వారల్
మునుపటిగొన మొక్కుటిఁ గన, రనఘుం బగుతత్సరోమహత్త్వంబనదే. ౨౫౯.

కం. నారదుఁ డచటనె యున్నటు, లారక్షకుఁడైనశౌరి నరసి తదాజ్ఞన్
వారికి నందఱ కపుడా, నారాయణుపాదదర్శనంబు ఘటించెన్. ౨౬౦.

గీ. దయనుగతపాపులయినయందఱను గాంచి, శౌరికరుణించిమీకల్మషములువాసెఁ
బావనాకృతులైతిరి భవ్యులార, యనుచుఁ గృష్ణుఁ డనమ్మానిఁ నరసి పలికె.

కం. కరుణం దారకమున ద్వ్యక్షరి నుపదేశింపు మీప్రజకు వెస వారుం
దురు సాంతానికలోకము, లిరవులుగా నిర్విచారవృత్తి దలిర్పన్. ౨౬౨.

మ. ఇఁక నక్కన్నె త్రిలింగదేశధరణీభృన్మౌళి దేవేరియౌ
నొకొ కాకుండు నొకో యటంచు మదిలోనొక్కింతసందేహ మూ
నకు మా రాజు నిజానురక్తను గుణజ్ఞుం డౌటచేఁ బెండ్లి యా
డక వర్జించునె యిట్టిచుట్టముల వీండం జూచునే యెయ్యెడన్. ౨౬౩.

కం. ఎల్లియె యయ్యిరువురకును, దెల్లంబుగఁ బెండ్లియగు నదే పయనంబై
తల్లి దనపరిజనములతో, నల్లునిపురిఁ జేర నరుగు నారదుఁ డెదుటన్. ౨౬౪.

సీ. ఈముద్దుగొమ్మ మూఁడేండ్లప్రాయంబున, నందనికొండపై నున్నమమ్ముఁ
గొలువంగఁ బరిజనంబులతోడఁ దలిదండ్రు, లేతెంచి మాకు సంప్రీతిఁ జేయ
నంధ్రదేశేంద్రు పురంధ్రియౌ నిది యంచు, వరము మే మొసఁగంగఁ బడసి యేగు
నపు డంగరక్షకై యస్మదాకృతితోడ, వనిత ప్రతిమ దీనికంఠసీమ

తే.గీ. హారతరళంబుగాఁ గూర్చి • యరుగునంత, వత్సరంబున నగ్గజ • ధ్వజవిభుండు
వినయవతియందుఁగలభాంకు • డనెడివిభునిఁ, గనియెనీభద్రమతియను • కన్నె వెనుక
గీ. స్వాప మెప్పుడు నొప్పదు • సాంధ్యవేళ, ముక్తమూర్ధజులై నిద్ర • పోవఁ గూడ
దనుచు నిమ్మెద్దియ యొఱుంగ • కట్లొనర్చు, నంతనంతర మొదవె భూ • తాళిగవియ.
చం. అది యటు లుండ నిమ్ము సము • దారుఁ డమానుషబాహుశౌర్యుఁ డు
న్మదరిపుహారి పీతపుర • నాథుఁడు పుణ్యయశోభిధానుఁ డొ
ప్పిద ముగ నెల్లి భద్రమతిఁ • బెండిలి యౌ నిఁక వత్సరంబులో
హృదయ మెలర్ప మేము వసి • యింపఁగ నచ్చటి కేఁగఁగా వలెన్. ౨౬౭.
ఉ. తద్దయు నీవు లోకహిత • తత్పరతన్ మముఁ గొన్ని కోరి తిం
కద్దియు నేనిఁ గోర్కి గల • దేని ఘటింతుము వేఁడు మంచునా
నద్దివిజేంద్రవందితు ద • యారసమానసు వేంకటేశ్వరుం
బెద్దయుఁ బ్రొద్దు కోర్కు లిడఁ • బేర్కొని యమ్ముని వల్కె నిమ్మెయిన్. ౨౬౮.
సీ. సుకవిసారస్వత • స్ఫురణంబు రసికాంత, రంగరంజకమై యొ • సంగవలయు
నృపనయవ్యాపార • మేపార దాక్షిణ్య, మున జనావనవృత్తిఁ • బూనవలయుఁ
బర్జన్యుఁ డనుకూల • వర్షియై కర్షక, హర్షకరోత్కర్ష • నలర వలయు
జనపదంబులు సుభి • క్షంబులై తృణకాష్ఠ, జలసమృద్ధములుగాఁ • జెలఁగ వలయుఁ
తే.గీ. ప్రకృతిజనసంచయంబుఁ బ • రస్పరంబు, చెలిమి పాటించి పాడిమై • నెలమిగాంచి
కలిమిని వహించి పాఁడిపం • టల రహించి, రాజవిశ్వాసపరత చేఁ • బ్రబల వలయు.
కం. అని ముని యూశాస్యము దెల్పిన విని గరుడాద్రివాసి • వేంకటరమణుం
డనుమోదంబున నిప్పని, కనుమతి గావింతు ననుచు • ననియెం గరుణన్.
సీ. బ్రహ్మవిద్యామహా • ప్రజ్ఞానిధిత్వంబు, దివిజేంద్రసదృశవై • భవసమృద్ధి
యదితికశ్యపసమా • నాపత్యయోగంబు, నంగ్రనాయకకౌతు • కానుషక్తి
నారదప్రతిమాన • తారకజపసిద్ధి, ధూర్జటినిభధూత • దోషవృత్తి
హీనభూతాభసాం • తానికలోకాప్తి, వల్లవతుల్యకై • వల్యపదవి
తే.గీ. యేతదస్మత్పవిత్రవి • ఖ్యాతమహిమ, సహితమహితకథావిశ • శ్రవణపఠన
నిరతనిరతుల కొదవు మూ • నివర! వార, లున్నెడల నీతలంచి న • ట్లుండుఁ జుమ్ము.
గీ. అడరు మునివాస మొంటి • మామిడి యనంగ, విప్రవరాక్షసురావి రా • వికముపాడు
ద్విజుఁడు హార్చెద ననుగుంట • తేటగుంట, వల్లవులపల్లె గోపాల • పట్టనంబు.

144-2

శా. లోకానుగ్రహకాంక్షఁ నీగతిఁ గృపా•ళుండై మురుస్వానికా
శ్రీకాంతుండు వరంబు లిచ్చి దని యిం•చెం దార్క్ష్యభూమీధం
స్తోకశ్రీమహిమంబు శౌనకము•ఖర్షుల్ ప్రీతిఁ బొందంగ వి
ద్యాకల్పుం డగుసూతుఁడుం దెలిపె ని•ట్లత్యంతమోదంబునన్. ౨౭౩.

మ. శుభసంధాయక శాలివాహనశకే•ష్వశ్రోత్రహస్తీందు (౧౮౨౫) వ
చ్ఛుభకృద్వత్సరచైత్రశుద్ధనవమీ•శుభ్రాంశుజాహంబునం
దు భవద్భావుక పాదమూలమున నెం•తో భక్తి నర్పించితిం
బ్రభుతం గైకొని రామ యీకృతిఁ గృపం•బ్రఖ్యాతి నొందింపవే. ౨౭౪.

కం. శ్రీరమ్యగుణస్తోమా! రారాజత్కీర్తికామ! • రాజలలామా!
గౌరీసన్నుతనామా! తారకమంత్రార్థతత్త్వ•ధామా! రామా. ౨౭౫.

శా. లంకారాజ్యనివేశితారిసహజ•శ్లాఘార్హబాహానిరా
తంకప్రౌఢబలాబలా! హితహితా•ర్థప్రేషితస్వర్ణస
త్పంకేరుట్సరపారితోషికనితాం•తప్రీతరత్నాంగదా
లంకారద్వయదానమోదపరిఖే•లద్వాయుజాతాంగదా. ౨౭౬.

మానిని. శ్రీవిభవాస్పదశంఖరథాంగక•చిహ్నమనోహరమంజుసదా
భావుక దేవులపల్లికులప్రభ•వద్విజపూజితభవ్యపదా!
రావుకులోత్తమరాజశిఖామణి•రామధరావరనందనస
ద్భావకుమారమహీపతిసూర్యనృ•పాలముహుఃపరిపాలనధీ. ౨౭౭.

గద్యము.

ఇది శ్రీమద్రామనామపారాయణపరాయణాతిధన్య కౌండిన్యగోత్రపవిత్ర
దేవులపల్లికులపయఃపయోనిధికళానిధిసీతారామశాస్త్రిపౌత్ర వేంకట
కృష్ణశాస్త్రిపుత్ర తమ్మనాభిధానాంతర వేంకటకృష్ణశాస్త్రి
నామాగ్రజన్మ త్రిలింగదేశాగ్రజన్మ సుధీవిధేయ సుబ్బ
రాయ నామధేయ ప్రణీతం బైన మహేంద్ర
విజయం బను ప్రబంధంబు నందు
సర్వంబు
ష ష్ఠా శ్వా స ము.
శ్రీరామార్పణమస్తు.